IN OPUSCULUM INSCRIPTUM REVERENDISSIMI JOANNIS JOSEPH LANGUET, ...

Giovanni Lorenzo Berti

Digitized by Google

10·I·4.

10·2·197

Digitized by Google

XXVIII
35577

Digitized by Google

Digitized by Google

IN OPUSCULUM INSCRIPTUM

REVERENDISSIMI

JOANNIS JOSEPH LANGUET

ARCHIEPISCOPI SENONENSIS

J U D I C I U M

DE OPERIBUS THEOLOGICIS

FF. BELLELLI, ET BERTI

AEQUISSIMA HUIUS

EXPOSTULATIO.

Ponam in pondere judicium, & juſtitiam in menſura, & ſubvertet grando ſpem mendacii. Iſaias 28. 17.

LIBURNI MDCCLVI.

Typis ANTONII SANTINI ET SOCIORUM.

Cum Adprobatione.

Digitized by Google

REVERENDISSIMO CLARISSIMOQUE VIRO

D. ANSELMO BORTOLETTI

MONASTERII S. VITALIS RAVENNAE CONGREGATIONIS CASINENSIS ABBATI VIGILANTISSIMO.

TYPOGRAPHUS.

UT ampliſſimo Nomini Tuo, Reverendiſſime ac Praeſtantiſſime Praeſul, poſtremas has Vindicias Auguſtiniani *de Gratia* ſyſtematis audeam inſcribere,

Digitized by Google

hortatur & quodammodo impellit maximum, quo Te proſequitur illius Auctor, obſequium, & quae inter Te eumdemque intercedit neceſſitudo doctrinae. Is enim inhaerens proborum hominum conſuetudini ſummos Viros, quos magnopere veneratur & colit, non tantum cominus honore afficit, verum etiam eminus abſque ulla verborum oſtentatione, abſque aſſentatione ulla, commendat plurimum; & abſque ulla captandi gratiam, ſeu demerendi beneficium cupidine, benevolentiſſime diligit. Inter eos autem, quorum dulcis amor & jucundiſſima recordatio illius animum recreat ac exhilarat, & de quibus ab ipſo in optimorum doctiſſimorumque hominum coetu frequens ſermo inſtituitur, Tu, Vir Ornatiſſime ac Sapientiſſime, ceteris omnibus antecellis. Proh quantum commemorans omnigenam excultamque Scientiam tuam celebrat in Theologicis quaeſtionibus dirimendis & explanandis methodi facilitatem, delectum verborum, copiam eruditionis, & praeſertim in propugnandis vindicandiſque Sancti AUGUSTINI ſententiis, quas etiam nunc rodere & vellicare non ceſſant moroſi quidam Cenſores, ſtudium ardentiſſimum atque acerrimum!

mum! Quae vero in Romano S. Calixti Collegio, quae in Sacrarum Congregationum Conſultationibus, quae in regimine peranti-qui ac ſanctiſſimi Sublacenſis SANCTAE SCHOLASTICAE Monaſterii, quae in celeberrimi SANCTI VITALIS, cui modo praees, gubernatione, cum Procerum plauſu, cum diſcipulorum profectu, cum Monaſtici Inſtituti incremento, cum omnium admiratione hactenus perfeciſti, atque ulterius, ſi memoria repetenda ſint illuſtria Juventutis facinora, traditas a Te in amplioribus Monachorum Lyceis exquiſitiſſimas Philoſophiae Juriſque Canonici Inſtitutiones, necnon decora, doteſque, quibus mirifice exornaris, prudentiae, vigilantiae, humanitatis; cuncta demum Animi Tui ornamenta locupletiſſima atque pulcherrima ita hujus elucubrationis Scriptor narrat, exponit, depraedicat; ut omnibus in Etruria noſtra non minus ac Veronae nobiliſſimae Patriae tuae, non minus ac Romae, Ravennae, & ubicumque commoratus es aliquandiu, admirationi ſis & honori. Ne ergo mireris, ſi ego, Tibi licet ignotus, prelo committens Apologeticum iſtud Opus, quod ad manus meas forte fortuna pervenit, illud Ti-

bi

Digitized by Google

bi ; Reverendiſſime & Humaniſſime Pater , nuncupare & conſecrare ſtatuerim ; quum Temetipſum Auguſtiniani Theologi Joannis Laurentii honeſtas, amor, gratique animi ſignificatio mihi quoque notum reddiderint. Qua ſane in re arbitror Ipſi, qui Opus conſcripſit, morem me gerere: Tibique acceptum futurum fore confido, quod eſt proculdubio memoriae Auctoris, Famae & celebritatis nominis Tui, & obſervantiae erga Te meae, quamvis exiguum admodum ac tenue, publicum tamen perſpicuum certiſſimumque argumentum.

LECTORI
S. D. APOLOGISTA.

Paucis te, Lector doctiſſime atque humaniſſime, moror in hujus Apologetici Operis aditu. Mihi adhuc Numinis beneficio in hac mortali vita degenti, minimo Auguſtinenſis Inſtituti Profeſſori, & diu quidem in Theologica palaeſtra exercitato, ſed propriae conſcio imbecillitatis, cum Adverſario vita functo, Sacerdotalibus infulis exornato, nominiſque celebritate conſpicuo, certamen eſt ineundum. Me non latet nefas eſſe ſacros mortuorum cineres ventilare: ſed inhoneſtum ac turpe eſt iniquas haereſeos inſimulationes ſurdis auribus excipere, & tolerare animo imperturbato, atque ſenſus experti. Sine itaque me, quae permanent, Scripta refellere, piiſque Auctoris manibus requiem, ſuperumque beatitatem Chriſtiana caritate apprecari. Si quaeras, cur poſt ejus obitum ad Vindicias iſtas conſcribendas animum applicuerim; certiorem te reddent litterariae Galliarum Ephemerides, Judicium *iſtud, licet editum anno 1750, non fuiſſe tamen a Senonenſi Antiſtite promulgatum, & perpauca duntaxat exemplaria paullo ante illius mortem furtim per Lugdunenſem provinciam erupiſſe. Sollertiae hujus ac tarditatis, modo totam hanc* Expoſtulationem *pervolutare non dedigneris, cauſſam intelliges. Edita poſtmodum cuncta praeclari Antiſtitis Opera in unum collecta, quale in florentiſſimo Galliarum regno fatum ſubierint, nec proſtent apud Italos bibliopolas, neminem puto ignorare. Ubi ſuperioribus diebus accepi aſſervari illa in ampliſſima Romanae Urbis Bibliotheca, dedi operam, ut inde quae ad me ſpectant exſcripta quamprimum ad manus meas deferrentur. Morem autem mihi geſſit amicorum omnium optimus, cui gratias refero maximas. Perlectis animadverſionibus Cenſoris, miratus ſum nihil aliud in iis comprehendi, praeter Excerpta illa, quae a vaferrimo inſimulatore mutilata, & a fontibus divulſa ſuis, alteri Galliarum Praeſuli coenoſa atque infecta apparuerant. Quamquam vero impoſtori ſatis ſuperque ſatisfactum eſt diſſertationibus aliis; eadem nihilominus ſemel iterumque repetitur cantilena, non alia utique ab ea, quam*

Digitized by Google

Vincentio & Collatore modulantibus coepit quinto Eccleſiae ſeculo apud Maſſilienſes perſonare. Tunc autem jubente Caeleſtino ſonitum cobibuit hypocriſis: nunc Clementis & Benedicti ſpretis ſanctionibus, tubas inflat & obſtrepit. Spero fore, ut diſſenſiones hujuſmodi tandem aliquando ceſſent, & concordi Theologorum ſenſu exagitentur nefaria dogmata. Me ſemper Supremus Eccleſiae Rector adinveniet obtemperantem. Si me erraviſſe pronuntiet, retractabo quae ſcripſi: ſi nobis ſilentium indixerit, ſilebo: ſi cauſſam mibi adjudicabit, nulla in me erit oſtentatio aut jactantia: ſi proſcripſerit victricis delectationis ſyſtema, ſive quae controvertuntur reliqua, repugnantia in me erit nulla, nullaque anxitudo. Etenim nibil exiſtimo boneſtum magis & decorum, quam Ejus, a quo Catholici reguntur, juſſa capeſſere. Interim quod a natura cuique inditum eſſe reor, objectas criminationes retundere adnitar, mediocriter ſaltem, ac temperanter. Illas ne forte a me fraude, vel artificio ſuſpiceris eludi, ut inofficioſi ſcriptitant aliqui; ipſius Conviciatoris uſurpatis verbis, praemittam. Num caſtigatae ſint, num veritatis ſtudium, num Archiepiſcopi gravitatem, num denique prudentiam & moderationem praeſeferant, tuum erit dijudicare. Te rogo, obteſtorque tantummodo, ut cum aliena, tum mea, verboſo, inſcio, ineptoque Hiſtorico accuratior evolvas, & conferas diligentior. Ceterum aut noſtrae adbaereas, aut adverſeris ſententiae, nibil mea intereſt. Poſtulo boc unum, ut reprobata dogmata a placitis Scholarum ſecernas; non vero accenſeas prava dogmatizantibus, quod audent bac tempeſtate plerique, ſectantem veſtigia ſanctiſſimi aeque ac ſapientiſſimi Pelagianorum debellatoris. Id ſi feceris, non te amicum tantum, ſed & amiciſſimum judicabo.

PRAE-

PRAEFATIO.

ARCHIEPISCOPUS.

NOn ſine intimo doloris ſenſu in libris Theologicis FF. Bellelli, & Berti ex Auguſtinianorum familia deprehendimus pleroſque renovatos errores Baji, Janſenii, & Queſnellii, toties a Sede Apoſtolica, & Epiſcopalibus judiciis profligatos. Temeritatem tantam in viris Religioſis, praeſertim qui in Italia libros ſuos publicarunt, nuſquam ſuſpicari, ne dum credere potuiſſemus, niſi diligenti illorum Scriptorum lectione perverſa doctrina nobis manifeſta apparuiſſet. Porro cum Epiſcopos ſuper ſpeculam poſitos *ſciamus, ut* gladium venientem *a longe proſpiciant, & populis ſibi commiſſis omni ſtudio caveant; non eſt fas nobis ea, quae fidei noxia ſunt, diſſimulare, quocumque loco appareant. Etenim* Eccleſia Dei, *ut ait Auguſtinus epiſt. 55.* quae ſunt contra fidem, & bonam vitam non approbat, nec tacet. *Sane Religioſis Viris, & Ordini Sanctiſſimo addictis parcere diſſimulando deſideraremus, niſi venenum ovibus Chriſti paratum, & jam apud nos ſerpere incipiens a nobis exegiſſet, ut poſtquam errores in Regionibus noſtris graſſantes reprimere conati ſumus, eoſdem denuo graſſaturos omni vi, & opera propellere conaremur.*

Maturo igitur examine libris Theologicis FF. Bellelli, & Berti ponderatis, judicavimus illos auctores in pluribus contra ſanam doctrinam, & orthodoxam peccaſſe, princi-

pia nova, temeraria, & noxia proferendo; erroribus in quinque libri Janſenii propoſitionibus contentis favendo; eoſdem errores aliquando ſubdole, aliquando aperte propugnando; veritatem Catholicam contra Baji, & Queſnellii placita aſſertam diſſimulando, & tali arte, ut horum Novatorum Sectatores Fratrum placita facile adoptare parati ſint ſine errorum ſuorum ejuratione. Quod quidem aliquot exemplis inter plurima ſelectis apparebit.

F. Joannes Laurentius.

Quae Opera ea ſint, de quibus Cl. Senonenſis Antiſtes profert judicium, neminem puto latere. Prodierunt illa in lucem, non furtivis typis, ſed in urbe Roma, ubi Sedes eſt Pontificis Maximi, catholicae fidei regula, & Cathedra veritatis. Antea, & poſt editionem ſuam approbata fuere, non a proletariis, & parti addictis Cenſoribus, ſed ab iis, qui ſapientiae, atque probitatis laude conſpicui ſunt, inter Congregationes, ad quas attinet dogmatum librorumque diſcuſſio, adlectis, ac ſaltem tribus ob doctrinae celebritatem Vaticana purpura ornatis. Ad trutinam rurſus revocata fuere poſt Anonymi, qui ſeſe tandem prodidit Praeſulem Viennenſem, cum prelo commiſſis, tum privatis aliis, & longe gravioribus cenſuris, & ab omni prorſus errore declarata fuerunt immunia. Irrogatur idcirco injuria atrox, atque inexpiabilis curae, ſolicitudini, & vigilantiae Sanctiſſimi aeque, ac Sapientiſſimi Pontificis Benedicti XIV. ab iis, qui audent aſſerere, eumdem in ventilandis dijudicandiſque praelaudatis Operibus uſum fuiſſe nimia erga nos conniventia, adeo ut noſtri cauſſa patrocinium deſeruerit veritatis, fideique pericula non averterit. Iniquum ſane de tanto Paſtore judicium. Teſtor enim me in Ipſo, praeſertim antequam apologeticas Diſſertationes conſcriberem, ſeverio-

ris potius Judicis aequitatem, quam Defenſoris (etſi veritatis defenſor eſt maximus) anxietudinem fuiſſe expertum. Id tamen in doctrinae meae munimentum decuſque cedit: nam ſi appenſa ad ſtateram, & rigidiſſimo ſubjecta examini nulla eſt animadverſione diſpuncta; profecto non ſcatet damnatis illis erroribus, quibus undique conſperſam & maculatam pronuntiat ampliſſimus Archiepiſcopus Senonenſium. Quare nihil in cauſſa erat, cur is intimo afficeretur doloris ſenſu, ſed potius ut de noſtra gratularetur orthodoxia, ac tandem aliquando cognoſceret ſe plurium annorum ſpatio infeliciter contra Janſenianos pugnaſſe; dum in his contenderet inflictum vulnus Auguſtinianae doctrinae, quae, velit, nolit, inconcuſſa eſt, neque adverſariorum arma formidat.

Quid enim opus erat triginta annorum intervallo contra Queſnellii factionem certamine inito, omnem adhibere conatum, ut impugnaret ſyſtema duarum delectationum, impoſſibilitatem ſtatus naturae, quam *puram* vocant, bonorumque operum neceſſariam in Deum, creaturae rationalis finem ultimum, relationem? An ignorabat Antiſtes haud mediocriter in Theologorum lucubrationibus, ut opinor, verſatus, haec a Catholicis DD. propugnari, puta duarum delectationum ſyſtema ab Antonino Maſſouliè, cujus Opera Congregationis S. Officii accuratiſſimo examine approbata fuerunt, impoſſibilitate ſtatus *purae* naturae in tota Schola Aegidii numquam in erroris ſuſpicionem adducta, & relationem actionum humanarum in Deum a ſynodo Provinciae ſuae Senonenſis, ab omnibus Galliarum Epiſcopis, qui damnarunt Apologiam Caſuiſtarum, atque ab Epiſcopis centum, qui anno 1720. Bullam *Unigenitus* explicarunt; quorum Languetius ipſe unus fuit, approbatam fuiſſe? Si haec vir illuſtris non ignorabat; ut quid anſam praebere adverſariis defendendi ſeſe clypeo Auguſtinenſium doctrinae? Non utique arma tam diuturno certamine fruſtra tractaſſet, neque occaſionem exhibuiſſet hoſtibus, non illum

Digitized by Google

refutandi duntaxat, ſed irridendi quoque, & me, meumque ſodalem advocandi in ſui patrocinium: quod fecere non tantum in additione ad Ephemerides Eccleſiaſticas anni 1750. quas idem eloquentiſſime *Gazulam* vocat, verum etiam luculentius in Additamento ad annum 1753. ubi hoc ipſum Judicium cum ſuo, noſtroque dedecore in caput auctoris ſui retorquetur. Etenim oportebat expedite, & directe reſiduam Queſnellianam phalangem ita impetere: Verum ut ſit ſyſtema duarum delectationum; quae gradu ſuperior eſt, nequaquam obſtringit liberum arbitrium vinculo neceſſitatis: Sit probabilis opinio ſtatum naturae *purae* rejiciens; ex hac tamen non conſequitur, aut primum hominem non fuiſſe exaltatum in divinae naturae conſortium dono aliquo ſupernaturali, aut priorem integritatem fuiſſe conditionem naturae, aut gratiam collatam Adae ſequelam creationis, aptam producere merita tantummodo humana: in Deum quoque referenda eſſe, caritate ſaltim virtuali, opera deliberata, ſententia talis eſt, ut abſque nota temeritatis, ut inquiunt Centum Galliarum Epiſcopi, nequeat reprehendi; at non inde infertur omnia, quae ex caritate non fiunt, proficiſci & corrumpi a vitioſa cupiditate. His, quae noſtrae doctrinae capita ſunt, ſtrenuus bellator jugulum inimicorum petiiſſet; nam hi ex veris principiis falſas inferunt conſecutiones, quemadmodum ex divinis praedefinitionibus Calviniani, ſcilicet ajunt vividiori delectatione perimi libertatem indifferentiae; primam creaturae rationalis integritatem non fuiſſe ſupernaturale beneficium, ſed conditionem naturae, cunctaque opera, quae ex caritate non fiunt, a cupiditate praedominante corrumpi. Ideo itaque Queſnellii reliquiae clypeo noſtro ſe protegunt: quoniam nonnulli principia, quae innoxia ſunt, arbitrantur eſſe damnata; atque ita aerem verberantes more andabatarum decertant, effugia ſuppeditant adverſariis, non eos ſuperant, ſed reddunt pervicaciores, quoniam una ſimul Catholicos inſectantur, & bonam agunt cauſſam, non bene.

Vi-

Videant hinc, & experimento diſcant Theologi Conſtitutionum Apoſtolicarum Propugnatores, non incertis, dubiisque, ac multominus in Schola Catholicorum receptis principiis perduelles eſſe vincendos, ſed vel communibus & omnino inconcuſſis, vel iis, quibus refractarii abutuntur. Haec ratio pugnandi: haec ad ineundam concordiam via. Quid ex impugnatione, ac permixtione Auguſtinianae ſententiae cum proſcriptis erroribus percipiatur utilitatis, commonſtrat ipſa adverſariorum jactantia, ut cetera praetermittam, quae unicuique manifeſtat aevi hujus calamitas, atque experientia humanarum rerum magiſtra.

Num vero nos culpandi ſimus temeritatis, quod omni ſervato jure, ſuperioribus impellentibus, praemiſſis Cenſorum judiciis, obtentis facultatibus neceſſariis, Theologica Scripta palam edidimus, cenſeant qui eadem ſcripta legerunt. Probroſam enim hanc notam dilui, & exſufflavi in *Vindiciarum* Praefatione num. 11. & ſeq. Modo unum tantum peto, an temeritatis illi ſint arguendi, qui non errant mentis pervicacia, ſed ignorantia ſolum humana. Temerarios, qui ignorantes errant, nullus dixerit: alioqui temerarios fuiſſe oportet, qui ignoranter ſcripta noſtra probarunt, plena, ut Languetius falſo ſibimet perſuadet, erroribus. At is in prima ad Benedictum XIV. epiſtola fatetur nos ignoranter peccaſſe. *Verum eſt*, ait, *quod illi duo Fratres magno zelo pro Conſtitutione* Unigenitus, *& pro impetendis Queſnellii propoſitionibus excitari ſe monſtrare conati ſunt, ſed hujus ſectae verſutias minus experti, plura illius principia & dogmata adoptarunt ignorantes*. Si ignorantes erravimus: quomodo temeritatis arguimur? *Verſutias* inſuper illas, quae ignorantes nos deceperunt, noverunt ne Romani Cenſores, qui Scripta a nobis edita pervolutarunt? Si noverunt, cur ea probarunt? Si minime noverunt, quomodo aperte fluunt aſſerta ac poſitiones noſtrae ex iisdem Queſnelliſtarum principiis? Num & haec principia Romae prorſus ignota eſſe audet Senonenſis Praeſul aſſerere? Hoc reve-

revera, hoc, inquam, foret augere in Appellantibus pervicaciam dicendi, in Conſtitutione *Unigenitus* reprobatas fuiſſe propoſitiones, quarum ſenſum, nec ſedente Clemente XI. nec regnante Benedicto XIV., clariſſimi in Urbe Theologi cognoverunt.

Epiſcopos poſitos *ſupra ſpeculam*, verum eſt. In eos quadrat, quod ait Ezechiel 33. 6. *Si ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, &c.* quae in verba animum Praeſul intendit. Aliquando tamen melius unus non poſitus ſupra ſpeculam veritatem annunciat, *quam ſeptem circumſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum*, ut cap. 37. 18. inquit Eccleſiaſticus. Et quidem etiam ex illa ſpecula, quae, auctore Auguſtino in libro de Geſtis cum Emerito Donatiſta num. 7. *eſt ſpecula vinitoris non faſtigium ſuperbientis*, Epiſcopi erraverunt quamplurimi, non ii ſolummodo, qui Millenariis praeluſerunt cum Papia Hieropolitano, qui pro Quartadecimanis certarunt cum Polycrate Epheſino, qui Divinarum Perſonarum oppugnarunt Trinitatem cum Paullo Samoſatenſi, vel impie de Verbo homine facto ſenſerunt cum Theodoro Mopſueſteno, Neſtorio Conſtantinopolitano, & Dioſcoro Alexandrino, vel fuerunt Monothelitarum anteſignani cum Pyrrho & Macario, aliique complures, de quibus cap. 56. praenuntiaverat Iſaias, *Speculatores caeci omnes: ipſi Paſtores ignoraverunt intelligentiam*; non ii ſolummodo, verum & alii, qui ſuis in judiciis errarunt, quamquam ſapientiſſimi forent, ſicuti beatiſſimus Cyprianus circa ſententiam Stephani Romani Pontificis, Magnus Baſilius ſcribendo de S. Dionyſio Alexandrino, Theodoretus Cyrenſis pugnans adverſus Cyrillum, Joannes Antiochenus, aliique Orientales improbando ejusdem Cyrilli anathematiſmos. Atque ne longe vagemur ab hac ipſa criminatione, qua nos iterum impetimur; erraverunt Galliarum Antiſtites ac presbyteri fautores Semipelagianorum, quos Auguſtino ejuſque diſcipulis obloquentes S. Caeleſtinus I. litteris ad Venerium, ceteroſque

Gal-

Digitized by Google

Galliae Epiſcopos, putavit eſſe coercendos: neque defuerunt aetate hac noſtra in ipſo florentiſſimo Regno Praeſules, a Romani Pontificis irreformabili ſanctione (quod numquam nos in animum induximus noſtrum) ad futuram generalem ſynodum appellantes. Quae cum ita ſint, nedum monachi, privatique homines, verum & Epiſcopi poſiti ſupra ſpeculam errori inveniuntur obnoxii. Eapropter unus ſapientiſſimorum Epiſcoporum ita alterum adloquebatur: *Neque arbitreris ideo nobis non poſſe ſubrepere injuſtam commotionem, quia Epiſcopi ſumus: ſed potius cogitemus inter laqueos tentationum nos periculoſiſſime vivere, quia Epiſcopi ſumus. Aufer itaque geſta Eccleſiaſtica, quae perturbatior fortaſſe feciſti, & redeat caritas: aufer litem, & revoca pacem; ne tibi pereat homo amicus, & de vobis gaudeat diabolus inimicus.* Haec Auguſtini ſunt verba in epiſtola 250. ad Auxilium.

Non debebat ab ea animi commotione, errandique periculo ſemetipſum credere immunem prudens Senonarum Archiepiſcopus, tametſi Scripta noſtra maturo, ut aſſerit, ponderaſſet examine, quando graviori, & repetito examine aliorum adinventa ſunt orthodoxa. Quamquam praeſens diſcuſſio evidenter oſtendet, fuerit necne ponderatio ejus accurata ac matura. Profecto quiſquis leget *Bajaniſmum*, & *Janſeniſmum Redivivos* facile percipiet, auctores horum duorum, & hujus tertii, Opuſculorum, nil aliud ex libris a nobis editis perlegiſſe, niſi textus aliquos e ſuo loco divulſos, mutilatos, atque ad calumniam, invidiamque nobis conflandam artificioſe collectos ab alienae Scholae Theologo aut nimium imperito, aut certe praejudiciis abrepto. Ubique enim iidem textus, eademque arte truncati, quamvis ordine paullulum immutato, leguntur. Nolo autem hanc pravitatem in iis, qui ad Sacerdotii faſtigium evecti ſunt, temere ſuſpicari. Ab illorum itaque judicio, quibus neque gentis origine, neque ſacrae ordinationis titulo, neque dioeceſeos diſtrictu, neque voti profeſſione ſubjicior, ad u-

nam

Digitized by Google

nam provoco Apoſtolicam Sedem, cui fideles omnes colla ſubmittunt, & quae ſola non errandi certiſſimo fruitur privilegio; libenterque probo quod probat, damno quod damnat, rejicio quod rejicit, brevi huic praefationi finem imponens canone 8. caus. 2. quaeſt. 6. *Ad Romanam Eccleſiam ab omnibus, maxime tamen ab oppreſſis appellandum eſt, & concurrendum quaſi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & a ſuis oppreſſionibus releventur: quia non poteſt, nec debet mater obliviſci filium ſuum.*

Digitized by Google

CAPUT I.

De voluntate Dei circa ſalutem hominum, & Chriſti redemptionem.

ARCHIEPISCOPUS.

I. J*Uxta definitiones concilii Tridentini, & judicium in librum Janſenii, & propoſitiones ex eo extractas a SS. PP. Innocentio X. & Alexandro VII. latum, judicarunt centum, & amplius Epiſcopi Gallicani* (1) nullum eſſe ex fidelibus, qui non teneatur credere fide firma, Deum velle ipſum ſalvare, & Chriſtum pro ejus ſalute ſanguinem ſuum omnem fudiſſe, ac proinde illi gratias conceſſiſſe neceſſarias, ut poſſit ſalvari. *Enim vero quilibet fidelis tenetur de fide credere*, Chriſtum pro ejus ſalute paſſum, & mortuum, *prout fert Symbolum Nicaenum a quolibet fideli recitandum; & a quolibet fideli in articulo mortis exigitur* (2) ut fide credat Chriſtum pro illo, & ejus ſalute aeterna mortuum. *Ex quibus fidei punctis duo ad fidem aequaliter pertinentia ſequuntur: alterum Deum voluntate vera, & ſincera velle ſalutem aeternam, ſaltem cujuslibet fidelis, juxta illud Evangelii Jo.* 6. Haec eſt voluntas Patris, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam aeternam: *alterum quod Deus cuilibet fideli ſubminiſtret gratias, quae illi ſalutem aeternam reddant vere poſſibilem juxta illud concilii Arauxicani* (3): Hoc ſecun-

(1) Documentum Paſtorale anni 1720. (2) Rituale Romanum. (3) 2. cap. 25.

Digitized by Google

cundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptiſmum gratia, omnes baptizati, auxiliante Chriſto, & cooperante, quae ad ſalutem animae pertinent, poſſint, & debeant adimplere, ſi fideliter laborare voluerint.

F. J. Laurentius.

Quidquid definivit ſacroſanctum & oecumenicum Tridentinum concilium, & confirmarunt in condemnatione propoſitionum Janſenii, Innocentius X. Alexander VII. aliique Romani Pontifices, necnon quantum attinet ad *antecedentem* Dei voluntatem ſalvandi omnes, atque ad univerſalem humani generis & ſingulorum hominum redemptionem, cuncti profitentur Catholici, ac tradunt in Paſtoralibus *Inſtitutionibus* anni 1714. & 1720. Galliarum Epiſcopi: id, inquam, firmiſſima fide, iis tantum exceptis, quae inter Theologos adiaphora ſunt, ac inter ſcholarum placita connumerantur, nec definita fuerunt, tenendum eſſe absque ulla haeſitatione affirmo, credo, ac declaro.

Ac primo Dominum Jeſum, non pro fidelibus tantum, verum etiam pro univerſis hominibus paſſum, & crucifixum fuiſſe demonſtravi multiplici argumentorum genere *libro V. Theolog. diſcipl. cap.* 1 *& libro* 17. *cap.* 3. unde teſtimonia, verbaque mea luce meridiei clariora produxi altero *Vindiciarum* mearum volumine, *Diſſert.* 4. *cap.* 2. *§.* 5. Quis negabit me citato *cap.* 3. impugnaſſe quintam Janſenianam propoſitionem, adductis verbis Apoſtoli ex *epiſtola* 2. *ad Corinthios cap.* 6. *& ex* 1. *ad Timoth. cap.* 2., verbis Tridentinae ſynodi *ſeſſ.* 6. *cap.* 2. *ac* 3., verbis complurium tam Graecorum, quam Latinorum Patrum? Quis negabit me catholica veritate comprobata, haec ſubieciſſe? *Janſeniana theſis opponitur veritati, quae ubique clamat Chriſtum univerſi humani generis Reparatorem ac Redemptorem: clamat ore Apoſtolico, clamat oraculis conciliorum, clamat omnium Patrum ſermone, clamat denique concordiſſimis ſcholaſticorum enunciationibus.*

Queritur autem Senonenſis Archiepiſcopus, nullibi a me exponi aut voluntatem illam *antecedentem*, aut univerſalem redemptionem per actualem collationem divinorum auxiliorum, & gratiae praeſertim ſufficientis, qua fideles conſequi valeant ſempiternam ſalutem. Ve-

Digitized by Google

Verum, niſi omnino deſipiam, aliud eſt omnes fideles regeneratos baptiſmate poſſe, ſi fideliter laborare voluerint, *auxiliante*, *&* *cooperante Chriſto*, adimplere quae ad ſalutem animae pertinent, ut *canone* 25. definivit Arauxicana ſecunda ſynodus: aliud eſt, ſingulis fidelibus actu ſufficien- auxilium ſemper adeſſe; & aliud, auxilium iſtud conferri ex voluntate antecedenti, quae eſt in Deo, ſalvandi omnes homines.

Poſſe baptizatos *auxiliante*, *&* *cooperante* Chriſti gratia implere divina praecepta, & aeternam conſequi vitam, quis negat? Non ſolum baptizati ſalvari, ſed etiam non baptizati, *auxiliante*, *&* *cooperante Chriſto*, credere poſſunt: ſed an juſto Dei judicio aut quidam fidelium prolapſi in profundum peccatorum ſuorum deſtituti ſint auxiliante ea gratia, vel haec actu praeſto ſit cuique infidelium, quaeſtio ſcholaſtica eſt, non autem dogma fidei. Quot enim, obſecro, extant in florentiſſima Thomiſtarum ſchola, qui cum pueris in utero matrum pereuntibus, tum quibusdam infidelibus, ac peccatoribus flagitioſiſſimis, ſubtrahi ſufficientis gratiae auxilium totis lacertis propugnant? Horum permultos commemoravi libro 18. *Theol. diſcipl. cap.* 8. & in Vindiciis *diſſert.* 4. *cap.* 1. §. 4. *&* 6. Nec tempus conteram notiſſima unicuique nomina recenſendo; quandoquidem ipſemet auctor *Janſeniſmi Redivivi*, ideſt, conſcripti adverſus me Operis, de hac mea poſitione, *Non eſt de fide, quod auxilium gratiae omnibus miſericorditer exhibitum ac praeparatum, omnes reapſe recipiant*, ſcribit *pag.* 254. *Veriſſima eſt haec aſſertio; nam quod non omnes recipiant auxilium gratiae, certiſſimum eſt, ſaltem de infantibus abſque baptiſmo ante uſum rationis morientibus. Quod autem auxilium illud gratiae recipiant omnes adulti, ut pervenire poſſint ad fidem, non eſt definitum, imo contrarium docent ſatis communiter Theologi de iis, quos vocant negative infideles*. Addere autem poterat officioſiſſimus auctor, *& de fidelibus excaecatis idem tradunt Theologorum quamplurimi*. Iſtorum autem omnium, quibus gratia non confertur ſufficiens, Deus vult *antecedente* voluntate ſalutem, & pro iis omnibus mortuus eſt Chriſtus: imo, ut hi omnes ſalvari poſſint, *ſatis eſt, ut in Dei virtute ac bonitate ſit paratum ſufficiens auxilium, quo omnes poſſint ſalvari, licet de facto*

Digitized by Google

non omnes illud habeant ſibi collatum. Atque haec ſunt verba clariſſimi Thomae de Lemos *libro* 4. *Panopliae p.* 2. *tract.* 3. *cap.* 16., cui omnium fere Thomiſtarum nomine ſubſcribunt Alvarez *lib.* 11. *de Auxiliis diſput.* 12. §. 9. & Gonet *diſput.* 5. *de Reprobat. art.* 6. §. 2. Haec praemonſtraverat diſcipulis ſuis Doctor Angelicus 1. 2. *q.* 109 *art.* 4. *ad* 2. & *q.* 6. *de Verit. art.* 3. *ad* 7. Quare ſi Deus vult omnium ſalutem, ſi Chriſtus pro omnibus mortuus eſt, & nihilominus auxilium gratiae ſufficientis actu omnibus non confertur, aut id ſaltem a pluribus Catholicis propugnatur; quis non percipit, voluntatem illam generalem, rationemque communem redemptionis non poſtulare, ut gratia iis, quos Chriſtus redemit, & quos Deus vult ſalvos fieri, actualiter ſit collata?

Ceterum licet ad voluntatem illam *antecedentem*, atque ad communem totius humani generis reparationem neceſſum non ſit, ut gratia actu ſingulis, qui in via ſunt, conferatur; voluntate tamen Dei *conſequente*, fidelibus ſingulis, niſi libere ponant obicem, dari ob merita Chriſti gratiam ſufficientem, eamdemque gratiam interdum cuique, infidelibus quoque, & magnis peccatoribus affulgere, quamquam non ſemper urgente quoque praecepto, expreſſe a me traditum eſt, ut paullo poſt demonſtrabo, notionem voluntatis *antecedentis* exponens, & revincens apertae falſitatis Accuſatorem.

Archiepiscopus.

II. *Hoc catholicum dogma nullibi clare, ac diſtincte exponitur in libris Theologicis FF. Bellelli, & Berti: imo ea principia ponunt, quibus aut infirmatur, aut deſtruitur. Equidem, ut a Janſenio recedere videantur, ſtudent aſſerere voluntatem Dei, & paſſionem Chriſti pro ſalvandis omnibus; ſed voluntatem illam ita exponunt, ut a Janſenio, & ejus diſcipulis admittatur, abſque eo quod errori in ſenſu libri Janſenii damnato renuntient.*

Loco voluntatis verae, & ſincerae, quae eſt in Deo ſalvandi omnes fideles, admittit uterque, Fr. Bellelli, & Berti, voluntatem, quam vocant metaphoricam, & quae nulla habeat adiuncta media vere ſufficientia ad ſalutem eorum,

qui

Digitized by Google

qui pereunt. *Illam quoque* antecedentem vocant, ſed *antecedentem* ad praeviſionem peccati Adami, quaeque ſit in Deo, quatenus omnes ſuas creaturas dilexit, praeſcindendo ab Angelorum, & hominum lapſu.

F. J. Laurentius.

Perſpicuum eſt, virum doctiſſimum, dum ait a me appellari voluntatem Dei *antecedentem* ſalvandi omnes *metaphoricam*, oſcitanter, non maturo, ut inquit, examine meas pervolutaſſe lucubrationes. Etenim *lib.* 5. *Theol. diſcipl. cap.* 1. hanc praemitto propoſitionem: *Deus voluntate antecedenti vult omnes homines, nemine prorſus excepto, ſalvos fieri;* deinde ſtatuo propoſitionem alteram: *Haec voluntas ſalvandi omnes eſt in Deo vera, propria, ac ſincera*.

Propoſitionem primam demonſtro verbis Ezechielis *cap.* 33. *verſu* 32. & Apoſtoli in *prima ad Timotheum capite* 2. necnon Sancti Proſperi *ad* 2. *objectionem Vincentianam*. Utor praeterea multiplici argumentorum genere, atque illo praeſertim, quod Chriſtus pro omnibus hominibus mortem ſubierit, productis aliis Apoſtoli verbis *ex epiſtola* 2. *ad Corinth. cap.* 5. 14. Quare non ſolum pro fidelibus, ſed etiam pro omnibus omnino hominibus Chriſtum fuiſſe cruci-ſuffixum, ac pretioſum fudiſſe ſanguinem, & Deum voluntate *antecedente* omnium hominum ſalutem velle, firmiſſime teneo, ac profiteor.

Quoniam tamen certiſſimum, exploratiſſimumque non eſt, ſingulis omnino hominibus auxiliatricem gratiam actu conferri, ut paullo ſupra dixi, cunctique fatentur; apertiſſima conſecutione inde infertur, generalem illam *voluntatem* ſalvandi omnes, & redemptionem illam, in qua omnes homines comprehenduntur, non importare actualem *collationem* gratiae ſufficientis, ſed ejuſdem gratiae *praeparationem;* tametſi eadem gratia ſufficiens voluntate *ſequente* fidelibus, *aliiſque ſecundum menſuram donationis Chriſti* conferatur. In ſententia itaque illorum Theologorum, qui propugnant privari ſufficiente gratia puerulos denatos abſque Sacramento regenerationis, & quoſdam ex infidelibus, & ex peccatoribus excaecatis, cui ſententiae adhaerere me fateor, *antecedens* Dei voluntas, & communis ratio redemptio-

ptio-

Digitized by Google

ptionis humanae important gratiae praeparationem, non actualem miniſtrationem. Alioqui, rogo, quomodo vellet Deus ſalutem parvulorum, ſceleſtiſſimorumque peccatorum, quibus juſtiſſimo Dei judicio ſufficiens gratia negatur? Praeparatio itaque gratiae ad *antecedentem* Dei voluntatem, actualis collatio gratiae ad voluntatem *conſequentem* refertur: quod fortaſſe melius paullo poſt explicabo.

Itaque catholicum dogma, & extra omnem controverſiam poſitum, eſt, Deum velle ſalutem omnium, & Chriſtum paſſum eſſe pro omnibus: ſed gratiam actu conferri omnibus, placitum eſt ſcholae, quod in utramque controvertitur partem. Catholico dogmati abſque ulla haeſitatione ſubſcribo; at nemo ſuadere poteſt, ut in iis, quae arbitrio ſubjiciuntur diſputantium, derelictis ſignis majorum, debeam ad recentiorum caſtra tranſire.

Propoſitionem alteram, *Haec voluntas ſalvandi omnes eſt in Deo vera, propria, ac ſincera*, demonſtro pluribus argumentis, quorum primum eſt: *Quidquid ſacrae litterae de Deo affirmant, ſi maxime deceat ipſius bonitatem, miſericordiam ac providentiam, qua rationales creaturas dirigit in viam ſalutis, id abſque ulla haeſitatione eſt aſſerendum de ipſo Deo. Atqui in ſacris libris legitur velle Deum, ut omnes homines ſalvi fiant; id vero magnopere decet infinitam ipſius caritatem, & directionem creaturarum in finem ultimum. Igitur abſque ulla haeſitatione aſſerendum eſt, Deum proprie ac ſinceriſſime velle ſalutem omnium*. Dicit ergo album nigrum, & nigrum album, quiſquis ait a me *antecedentem* voluntatem Dei non ſinceram vocari, ſed *metaphoricam*, in eo quod connotat, ejuſque objectum eſt; nam eſſe duntaxat voluntatem *ſigni*, *non beneplaciti*, nec voluntatem *ſimpliciter*, ſed *ſecundum quid* reſpectu effectuum, qui pendent a voluntate *ſequente*, eſt apertiſſima S. Thomae ſententia, ut paullo poſt demonſtrabo.

Advertendum eſt enim modo, quod licet ego *antecedentem* Dei voluntatem abſque ullo additamento *metaphoricam* tantum dixiſſem; non proinde forem redarguendus. Etenim ſunt Theologorum bene multi, qui docent ipſam voluntatem Dei *antecedentem* ſalvandi omnes, *eſſe voluntatem ſigni, quae tantum eſt metaphorica, ſeu interpretativa, quia ita ſe gerit, Deus, ac ſi illum actum voluntatis haberet. Ita ſentit*

Digitized by Google

tit Cajetanus ad Timoth. 2. *& Marſilius in* 1. *diſt.* 45. Haec ſunt verba Franciſci Suarez *lib.* 3. *de Providentia gratiae cap.* 2. In qua ſententia ii quoque verſantur, qui docent voluntatem divinam, quam Scholaſtici vocant *voluntatem beneplaciti*, ſemper impleri: de quibus plura Gabriel Vasquez *p. p. diſp.* 83. *cap.* 1. Puto duo Mediſtarum lumina; Suareſium nempe, ac Vaſqueſium ſufficere, ne quis haeſitet, an inter Catholicos extent, qui tradunt *antecedentem* illam voluntatem eſſe tantummodo *metaphoricam*. Qui plures quaerit idem ſentientes, adeat Joannem Baptiſtam Gonet *diſp.* 4. *de Volunt. art.* 3. aſſerentem hoc idem propugnaſſe Eſtium, Baſilium Legionenſem, Bannez, Navarretam, Zumel, Alvarez, Nazarium, Gonſalez, Salmanticenſes. Non caute idcirco ſe gerit, qui Theologum aliquem Janſenianis accenſet, propterea quod voluntatem Dei *antecedentem* ſcripſerit eſſe tantummodo *metaphoricam*.

Duo igitur evidentiſſima ſunt, unum, a me voluntatem Dei *antecedentem* non dici *metaphoricam*, cum vera, propria, & ſincera dicatur, ſpectato proprio ejusdem voluntatis effectu, qui eſt praeparare omnibus & ſingulis auxilia ſupernae gratiae, neceſſaria ad capeſſendam ſalutem: alterum, nulla eos perſtringendos eſſe cenſura, qui affirmant voluntatem, de qua loquimur, eſſe revera *metaphoricam*. Illud praeterea falſum eſt, a me voluntatem ipſam dici *antecedentem* quidem, ſed *antecedentem* ad praeviſionem peccati Adam, & quatenus in Deo eſt, *in quantum omnes rationales creaturas dilexit praeſcindendo ab Angelorum, & hominum lapſu*. Iſtud enim ego ſententiae meae oppono, non affirmo: nec ſatis mirari poſſum imputari mihi ab Epiſcopo, a judice, a viro dignitate, doctrina, & fama clariſſimo ſententiam, quam refello. Poſtquam enim voluntatem Dei *antecedentem* ſalvandi omnes propugnavi auctoritate divinarum Scripturarum, ac Patrum, *lib.* 5. *cap.* 1. *prop.* 1. haec ſcripto mandavi: *Reſpondent Janſeniani productum Paulli teſtimonium referri ad homines ſtatus innocentiae, non vero ad illos, quos originalis culpa devinxit. Quod oſtendi poteſt etiam ex idea voluntatis antecedentis; quam ſupra tradidimus ex Thomiſtis: haec enim reſpicit rationalem creaturam ſecundum ſe, & abſtrahendo a ſuperinductis circumſtantiis peccati. Ubi ergo originalis culpa ſupponitur, voluntas*

ante-

antecedens non habet locum. Huic vero reſponſioni ita occurro: *At inanis profecto eluſio. Nam in primis Apoſtolus de his loquitur, pro quibus affirmat orandum eſſe; at praecipit ut oremus pro omnibus, etiam regibus improbis, quales tum orbis terrarum dominabantur, & quos ſpecialiter ibi* (in epiſt. 1. ad Tim. 2.) *commemorat: Ergo ad omnes homines Apoſtolica ſpectat ſententia*. Addo rationes alias, quas brevitatis gratia praetermitto; quum haec ſola evidenter commonſtret objici mihi id, quod a me refutatur.

Porro quod nuper de Thomiſtis dixi, nullatenus ſuffragatur Janſenianis; quoniam ea conſideratio, juxta quam in eorum ſchola voluntas Dei appellatur *antecedens*, in unoquoque hominum ſtatu locum habet, & a circumſtantiis, in quibus homo actu ponitur *a parte rei*, abſtrahitur, ac praeſcinditur. Audiatur praelaudatus Gonet initio citatae *diſput.* 4. *art.* 1. *Thomiſtae*, inquit, *cum Sancto Doctore exiſtimant voluntatem antecedentem eſſe illam, qua aliquid amatur conſideratum ſolum ſecundum ſe, & ut praeciſum a circumſtantiis, cum quibus ponitur a parte rei*.

Et quidem Doctor Angelicus 1. *p. q.* 19. *art.* 6., ubi docet divinam voluntatem ſemper impleri, priori loco hanc proponit objectionem: *Videtur quod voluntas Dei non ſemper impleatur. Dicit enim Apoſtolus* 1. *ad Timotheum* 2. *quod Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Sed hoc non ita evenit. Ergo voluntas Dei non ſemper impletur*. Ita vero S. Thomas huic argumentationi reſpondet: *Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Apoſtoli, quod Deus vult omnes homines ſalvos fieri, poteſt tripliciter intelligi. Uno modo ut ſit accommoda diſtributio; ſecundum hunc ſenſum, Deus vult ſalvos fieri omnes homines, qui ſalvantur, non quia nullus homo ſit, quem ſalvum fieri non velit, ſed quia nullus ſalvus ſit, quem non velit ſalvum fieri, ut dicit Auguſtinus. Secundo poteſt intelligi, ut fiat diſtributio pro generibus ſingulorum, & non pro ſingulis generum; ſecundum hunc ſenſum, Deus vult de quolibet ſtatu hominum ſalvos fieri, mares & feminas, Judaeos & Gentiles, parvos & magnos; non tamen omnes de ſingulis ſtatibus. Tertio ſecundum Damaſcenum intelligitur de voluntate antecedente, non de voluntate conſequente. Quae quidem diſtinctio non accipitur ex parte voluntatis divinae, in qua nihil eſt prius,*

vel

Digitized by Google

vel poſterius, ſed ex parte volitorum. Sed cujus intellectum conſiderandum eſt, quod unumcumque ſecundum quod bonum eſt, ſic eſt volitum a Deo. Aliquod autem poteſt eſſe in prima ſui conſideratione, ſecundum quod abſolute conſideratur, bonum vel malum: quod tamen prout cum aliquo adjuncto conſideratur (quae eſt conſequens conſideratio ejus) e contrario ſe habet. Sicut hominem vivere eſt bonum, & hominem occidi eſt malum, ſecundum abſolutam conſiderationem: ſed ſi addatur circa aliquem hominem quod ſit homicida, vel vivens in periculum multitudinis; ſic bonum eſt eum occidi, & malum eſt eum vivere: unde poteſt dici quod judex juſtus antecedenter vult omnem hominem vivere; ſed conſequenter vult homicidam ſuſpendi. Similiter Deus antecedenter vult omnem hominem ſalvari; ſed conſequenter vult quoſdam damnari, ſecundum exigentiam ſuae juſtitiae. Neque tamen id, quod antecedenter volumus, ſimpliciter volumus, ſed ſecundum quid: quia voluntas comparatur ad res ſecundum quod in ſeipſis ſunt in particulari. Unde ſimpliciter volumus aliquid, ſecundum quod volumus illud conſideratis omnibus circumſtantiis particularibus, quod eſt conſequenter velle. Unde poteſt dici, quod judex juſtus ſimpliciter vult homicidam ſuſpendi; ſed ſecundum quid vellet eum vivere, ſcilicet in quantum eſt homo: unde magis poteſt dici velleitas, quam abſoluta voluntas; Et ſic patet quod quidquid Deus ſimpliciter vult, fit; licet id, quod antecedenter vult, non fiat. Hactenus S. Thomas, ad cujus *Summae* marginem citantur Auguſtinus *de Praedeſt. SS. cap.* 8. *Ench. cap.* 103. *lib.* 4. *contra Julian. cap.* 8. *de Corrept. & Grat. cap.* 14. & Damaſcenus *libro* 2. *de Fide Orthod. cap.* 29.

Haec ſententia, quam amplectuntur omnes Thomiſtae, probatur etiam Dionyſio Petavio: qui Theologic. dogm. *tomo* 1. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 15. allata voluntatis *antecedentis*, & *conſequentis* diviſione, *Voluntas prima*, inquit, *eſt qua Deus ex ſe vult aliquid ſine ulla conſideratione circumſtantium rerum, ut cum velle dicitur omnes homines ſalvos fieri. Secunda, ſive conſequens voluntas eſt, qua ex certis circumſtantiis vult aliquid, quod alioqui nollet, ut cum aliquos damnari vult.* Conſentit, neſcio an invita minerva, an veritate cogente, Auctor *Janſeniſmi Redivivi,* affirmans *pag.* 83. eam eſſe voluntatem antecedentem, *quae fertur in obje-*

objectum, non quidem quale eſt in ſeipſo, ſed abſtrahendo a quibuſdam circumſtantiis. Haec eſt mea de *antecedente* Dei voluntate ſententia, quam vellicat Senonenſis Antiſtes; eamque tradidi lib. 5. cap. 1. §. *Itaque voluntatem antecedentem*, &c. libro 17. cap. 4. §. *Quantum ſpectat ad ſententiam Thomiſtarum*, & in Vindiciis *diſp*. 4. *cap*. 2. §. 10. *num*. 2. qui incipit, *Quod autem ſecundo loco dixi, ad voluntatem antecedentem*, &c.

Conſequitur ex dictis, ad voluntatem Dei *antecedentem* non requiri, ut auxilia divinarum gratiarum omnibus praeparata, actu conferantur iis, qui in certis circumſtantiis conſtituti ſunt; ad hos enim non tendit actus divinae voluntatis *antecedentis*, qua homines conſiderantur *ſecundum ſe*, ſed actus voluntatis *conſequentis*, quae refertur ad homines in certis poſitos circumſtantiis, ſeu, ut loquitur ſcholarum Angelus, *cum aliquo adjuncto*. Quamobrem ludunt operam qui nobis opponunt, denegari voluntatem Dei *antecedentem* ſalvandi omnes, ſi ſubtrahatur gratia ſufficiens, vel parvulis obnoxiis originali peccato, qui rapiuntur ſine baptiſmi lavacro, vel adultis pondere peccatorum gravatis, qui aut non vocantur, aut non ita vocantur, ut ſequantur vocantem; quippe hi non abſtractim, & *in quantum homines ſunt*, conſiderantur, ſed in iis vel originalis, vel perſonalis peccati circumſtantiis, & adjunctis, in quibus objectum ſunt voluntatis *ſequentis*; & in quibus ſi gratia conferatur, miſericorditer confertur, ſi negatur autem, juſto judicio negatur.

Quoniam tamen voluntas Dei *antecedens*, & *conſequens* ſunt in Deo una eademque voluntas, & diſtinguuntur tantum *reſpectu volitorum*, ut ait S. Thomas, ac nos etiam tradidimus praelaudato capite primo libri v. §. *At peſſime novae haereſeos patroni*; idcirco gratia, quae, ſi conſideretur homo *ſecundum ſe*, unicuique praeparata eſt, nonnullis in certis circumſtantiis negatur, ideſt, praeparatur *antecedente* voluntate, ſubtrahitur voluntate *ſequente*; quae *conſequens* voluntas nulla alia ratione diſtinguitur ab *antecedente*, niſi ea, qua ſcientia Dei *abſtractiva* diſtinguitur *ab intuitiva*, reſpectu nimirum, prout nuper dixi, connotatorum.

Quod itaque cenſor addidit, ita a me voluntatem *antecedentem* exponi, ut meo in ſenſu nulla habeat adjuncta me-

Digitized by Google

media vere ſufficientia ad ſalutem eorum, qui pereunt (debita cum reverentia dictum ſit) ludicrum eſt, atque inane. Enimvero voluntas *antecedens* adjuncta habet media vere ſufficientia, parata omnibus hominibus *ſecundum ſe* conſideratis; & non habet adjuncta media vere ſufficientia actu collata omnibus hominibus conſideratis *in certis circumſtantiis:* qua duplici conſideratione ſuppoſita, inepte dicitur per voluntatem *antecedentem* media vere ſufficientia actu omnibus conſtitutis in ſtatu peccati conferri, quoniam iis gratiam actu conferre pertinet ad voluntatem Dei *conſequentem*, non ad voluntatem Dei *antecedentem*. Quae cum omnibus Thomiſtis ſint apertiſſima; jure miror, quomodo ignorentur a Praeſule ſapientiſſimo, qui adverſus me ſtylum acuens teſtatur, ſe nulli ſcholae eſſe addictum, ſed potius Thomiſtis adhaerere, quam ceteris.

Profecto, ut ſupra monui, & nemo unus ignorat, Deum auxilia ſufficientia non omnibus actu elargiri, tametſi velit omnes, & ſingulos ſalvos fieri, docuerunt Theologi, quos laudavi in Vindiciis *diſſert.* 4. *cap.* 1. ideſt, Thomas de Lemos *tomo* 2. *Panopliae pag.* 308. & 310. ac *tom.* 4. *pag.* 65. Gonet *de volunt. diſpnt.* 3. *art.* 5. & *diſp.* 5. *art. item* 5. Bannes 1. *p. q.* 23. *art.* 3. *concl.* 8. Zumel 1. *p. q.* 23. Joannes a S. Thoma 1. *p. q.* 19. *diſp.* 5. *art.* 8. aliique innumeri, qui Apoſtolica verba, *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, explicant de praeparatione, non de actuali collatione divinorum auxiliorum. Et, ſi alii diverſa ratione, voluntatem *antecedentem* exponunt, & auxilium ſufficientis gratiae ſingulis actu conferri propugnant; non tamen audent praedictae ſententiae notam erroris inurere, paucis fortaſſe exceptis, qui opiniones ſuas extollere & propagare aliarum depreſſione, & criminatione, praeteritorum diſcriminum immemores, auramque flantem captantes, perperam adnituntur.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Quantum autem ad voluntatem ſalvandi omnes homines, quam admittere ſe profitentur, ita illam explicant. Sic ſcribit Fr. Berti*; (1) Dico univerſos homines redemptos, quatenus

(1) T. 3. p. 357.

tenus propoſita eſt omnibus propitiatio per fidem in Sanguine Chriſti: quatenus Chriſtus ſua paſſione inſtituit cauſam noſtrae liberationis: quatenus obtulit pretium, vi cujus omnia peccata deleantur: quatenus demum humanam naturam ſuſcepit propter communem omnium redemptionem. Atque haec eſt voluntas antecedens, quam dixi connotare ordinis inſtitutionem.

Nihil illic de voluntate illa ſincera, & benefica, qua Deus quemlibet fidelem, etiam eos, qui pereunt, adiuvat ut ſalutem aſſequi poſſint: imo illam excludit poſtmodum ſic loquendo (1): Fateor eandem eſſe de voluntate antecedenti, & de morte Chriſti rationem; ſed voluntas illa antecedens connotat, ſententia noſtra, inſtitutionem remedii, pretii oblationem, redemptionis virtutem, non diſtributionem, & applicationem beneficiorum, & paſſionis Chriſti, effecta, atque munera, quae ſint etiam extraneis communia. Veriſſimum eſt ergo eam Apoſtoli ſententiam, *Vult omnes homines ſalvos fieri*, accipiendam eſſe cum Auguſtino pro generibus ſingulorum, non pro ſingulis generum, ſi loquamur de largitione gratiarum, &c. *Ex his concludit*: Voluntatem illam antecedentem eſſe in Deo metaphorice, ſi comparetur ad actualem conſecutionem ſalutis, & Redemptionis proprietatem: ſincera eſt autem, & vera, & etiam effectum ſuum conſecuta, ut refertur ad unam cauſſam humani generis a Domino in veritate ſuſcepta, ad effuſionem ſanguinis, ad inſtitutionem Eccleſiae, ad virtutem pretii, ad praeparationem remedii, ad vocationem gentium, & ad efficaciam Sacramentorum.

En, ut jam obſervavimus, ſilet de voluntate illa ſpeciali, qua ſingulis fidelibus, etiam iis, qui pereunt, Deus ſubminiſtrat media, quibus ſalutem poſſunt aſſequi; ſilet, inquam, ubi haec media commemorare debuiſſet. Voluntas ergo, quae alios quam praedeſtinatos reſpicit, nihil aliud ex F. Berti connotat, quam ſufficientiam pretii infiniti, & alia hujuſmodi; inter quae non recenſet largitionem mediorum ſaluti vere, & proprie ſufficientium, nequidem pro fidelibus. Hoc autem adhuc clarius aperit, dum voluntatem illam metaphoricam, *quam etiam* antecedentem *vocat, docet omnino ſterilem; nec auxilia diſtribuentem iis, qui pereunt, quibus*

(1) Ibid. p. 360.

Digitized by Google

bus auxiliis ſalus aeterna vere fiat poſſibilis, ſaltem fidelibus renatis in Chriſto; ſic enim loquitur (1): Ex voluntate antecedente in ſingulos actualis gratia non derivat, ſive voluntatem illam dixeris *ſigni*, non *beneplaciti*; ſive illam explicaveris comparate ad univerſum genus humanum, non ad hujus generis individua in certis circumſtantiis conſtituta; ſive ejus effectum dixeris inſtitutionem ordinis, non conſecutionem: quam poſtremam ſententiam nos amplectimur. *Et paullo poſt ſic de S. Proſpero* (2) *injuſte loquitur in reſponſione ad obiecta Maſſilienſium, & carmine de Ingratis*, ubi generalem voluntatem ſalvandi omnes, & communem humani generis redemptionem explicat per inſtitutionem, & efficaciam remedii, non per actualem gratiae largitionem, ut oſtendimus. *Quae omnia & Janſenius, & Janſenii defenſores admittunt libenter, & hoc ſenſu Chriſtum pro omnibus mortuum confitentur, abſque eo, quod errorem in quinta propoſitione damnatum ejiciant, & ejurent*.

F. J. Laurentius.

Quemadmodum de voluntate *antecedente*, ita in Auguſtinenſium, Thomiſtarumque ſententia ratiocinandum eſt de morte Chriſti, quatenus crucem ſubiit pro totius mundi redemptione, & propter communem humani generis cauſſam, ſive, prout redemptio omnia, & ſingula comprehendit humanae naturae individua. Dixi per voluntatem Dei *antecedentem* auxilia vere ſufficientia omnibus praeparari, ſed in ipſa *antecedente* Dei voluntate conſiderari homines *ſecundum ſe*, non in certis rerum circumſtantiis vel adjunctis: per voluntatem *ſequentem* ſufficientem gratiam non omnibus actu conferri, ſed denegari aliquibus, & juxta *Dei beneplacitum*, juxta *menſuram donationis Chriſti*, quibusdam dari auxilia ſufficientia, quibusdam gratiam per ſe efficacem, & quibusdam, nimirum electis, ſpecialiſſimum donum finalis perſeverantiae. Eodem prorſus modo Chriſtus univerſos homines redemit, propter unam omnium cauſſam in veritate ſuſceptam, & quoad magnitudinem & potentiam pretii, atque ſecundum communem rationem redemptionis, quae comparatur ad unam omnium hominum naturam in Ada-

mo

(1) P. 442. (2) p. 463.

Digitized by Google

mo corruptam & mortificatam, & ad quam liberandam & ſanandam mors Unigeniti Filii Dei eſt maximum & ſingulare remedium, pro omnibus paratum, & cunctis exhibitum: quae communis ratio noſtrae redemptionis non eſt diſſimilis voluntati *antecedenti*, qua conſideratur homo *ſecundum ſe*, eique remedia ſalutis, & gratiarum munera praeparantur. At Chriſtus non eſt mortuus pro omnibus & ſingulis, ſecundum peculiarem rationem atque proprietatem, qua actu beneficium mortis ejus ſingulis applicetur, aliis quidem per vocationem ad fidem, aliis per regenerationem baptiſmi, & remiſſionem originalis peccati, aliis per aliorum ſacramentorum fructus multiplices, & uberrimos, aliis demum praedeſtinatis *ſecundum propoſitum voluntatis ſuae*, magno dono collato perſeverantiae, atque haec redemptionis proprietas, & ratio peculiaris reſpondet voluntati Dei conſequenti. Pertractavi paullo ſupra de voluntate divina; nunc breviter agendum eſt de Chriſti Domini redemptione.

Generalem itaque illam, cunctiſque hominibus communem redemptionem ſitam eſſe *in pretio ſanguinis Chriſti*, atque in *inſtitutione cauſſarum*, ſeu *praeparatione mediorum, quibus remitti poſſint quaecumque peccata*, non autem in auxilio gratiae omnibus actualiter collato, fateri tenentur qui cum celeberrima Thomiſtarum ſchola permultis gratiam illorum culpa, & juſtiſſimo Dei judicio ſubtrahi propugnant. Quod, etſi *libro* 17. *Theol. diſcipl. cap.* 4. prolixa diſſert. demonſtravi; opportunum tamen videtur compendio rurſus id agere. Ignorat nemo, principem ſcholaſticorum beatiſſimum Thomam, ut mittam interim praeſtantiſſimos divinae gratiae vindices Auguſtinum, & Proſperum, 3. *p. q.* 49. *art.* 1. *ad* 3. haec habere: *Chriſtus in ſua paſſione nos a peccatis liberavit cauſaliter, ideſt, inſtituens cauſſam noſtrae liberationis, ex qua poſſent quaecumque peccata quandoque remitti, vel praeterita, vel praeſentia, vel futura: ſicut ſi medicus faciat medicinam, ex qua poſſint quicumque morbi ſanari, etiam in futurum.* Et proximo art. ad 2. *Praeparatum eſt homini remedium ex paſſione Chriſti, quo ſe poteſt tueri contra hoſtes impugnatores, ne deducatur in interitum mortis aeternae.*

Hiſce

Hiſce verbis praeceptoris Angelici utitur Thomas de Lemos *tom.* 2. *Panopliae tract.* 4. *de Reprobat. cap.* 21. ubi *num.* 325. ait: *Non enim requiritur ad hoc, ut cum omni proprietate Chriſtus dicatur omnium redemptor, quoad ſufficientiam, quod in omnibus de facto ſufficientia remedia applicentur; ſed quod in ſe habeat ſufficientem virtutem, & talem pretii magnitudinem, qua poſſint ſufficientiſſime omnes redimi, ac ſalvari: quod autem aliquibus non applicetur, ad alia pertinet divina judicia.* Similia Gonet *de volunt. Dei diſp.* 3. *art.* 5. *num.* 99. Joannes a S Thoma *in* 1. *p. q.* 19. *diſp.* 5. *art.* 8. *num.* 31. Benitez *de vera Chriſti gratia diſp.* 1. *dub.* 1. *num.* 1. Orſi *in Petri a Soto Vindiciis cap.* 6. *art.* 3. verbo dicam, Thomiſtae omnes; qui ſive doceant ſufficientem gratiam ſingulis dari, ſive iſtud negent, unanimiter tamen fatentur ad voluntatem *antecedentem*, & ad communem humani generis redemptionem requiri *praeparationem* mediorum, quibus unuſquiſque ſalutem conſequi poſſit, non vero neceſſariam eſſe actualem ipſorum mediorum *applicationem*.

Praeter Thomiſtas idem tradiderunt Cardinalis de Lauraea *opuſc.* 2. *concl.* 2. *num.* 183. & *concl.* 3. *num.* 192. Franciſcus Macedo *in Scrinio cap. ult.* & *lib.* 3. *de Clavibus cap.* 3. & cum noſtratibus ſingulis Cardinalis Noriſius *libro* 2. *Hiſt. Pelag. cap.* 15. atque in opuſculo edito ſub nomine *Annibalis Ricci*. Quorum, aliorumque verba produxi in Vindiciis *diſſ.* 4. *cap.* 1. §. 6. Addidi eo loci cenſuram Theologorum Lovanienſium *ad aſſertionem* 7 *Mediſtarum*, ejusdemque cenſurae *juſtificationem*: ad quam elevandam non abſtinuerunt adverſarii (videte quale illis inſit ingenium) ab opponenda mihi cenſura altera Duacenſi, eo nomine proſcripta, quod Janſenianis adnumeret Antoninum Maſſouliè, Thomiſtarumque alios ſententiae noſtrae propugnatores. Quae ne dicta videantur ad conflandam alicui calumniam, demonſtratum eſt vulgata typis lucubratiuncula, italico ſermone conſcripta. Omnium vero, quos laudavi, firmiſſima ſententia eſt, ex quo Chriſtus ſit univerſorum redemptor, non inferri quod gratia collata ſit univerſis.

Quidquid ergo ſit de ſententia Theologorum illorum, qui ex Chriſti redemptione gratiam ſingulis conferri putant (quam ſententiam nec probo, nec damno) ea profecto, quam

Digitized by Google

quam nuper explicavi, Catholica eſt, & vetuſtior, necnon magis apta, niſi mea me fallit opinio, ad evincendos haereticos dogmatizantes Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus. Nam ſi adverſus iſtos oſtendere nitamur, univerſalis redemptionis, & univerſalis collationis gratiae unam eſſe, eamdemque rationem; vereor, ne audacter reponant, Atqui gratia omnibus juxta veteres clariſſimoſque Thelogos non confertur: ergo pro omnibus Redemptor mortem non ſubiit. Sed judicium de hac re ferant, qui putant valere plurimum ad haereſes confutandas opinationem eorum, qui nudius tertius prodierunt, Theologorum; & nihili faciendam illorum ſententiam, quos magnopere venerabatur antiquitas.

Horum ego inhaerens veſtigiis dico Chriſtum mortuum eſſe pro parvulis, qui non regenerati morte rapiuntur acerba; quibus tamen auxilia gratiae non conferuntur. Dico Chriſtum mortuum eſſe pro infidelibus; quorum tamen pleriſque non affulget lux gratiae. Dico Chriſtum mortuum eſſe pro fidelibus, atque pro his maxime; quorum tamen nonnullis, dum rebelles lumini fiunt, actualis gratia juſto judicio ſubtrahitur. Dico Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus; non tamen omnes beneficium mortis ejus recipere. Quae poſtrema verba ſunt etiam ſacroſanctae Tridentinae ſynodi *ſeſſ.* 6. *cap.* 3. Ac ſi mihi lingua eorum uti fas eſt, quorum opera aliquandiu (utinam utiliter) pervolutavi; addo cum Auguſtino *de Nat. & gratia cap.* 22. *Praevaricatorem legis digne lux deſerit veritatis*; & *de dono perſev.* cap. 12. Deus hominibus *dat gratiam quibus vult, quoniam miſericors eſt; quod etſi non det, juſtus eſt: & non dat quibus non vult, ut notas faciat divitias gloriae ſuae in vaſa miſericordiae;* nec non de *Corrept. & grat.* cap. 11. num. 32. *Nunc autem quibus deeſt tale adiutorium* (appellatum ibidem ab Auguſtino *ſine quo*) *jam poena peccati eſt; quibus autem datur, ſecundum gratiam datur, non ſecundum debitum*. Addo etiam quae habentur in epiſtola ſynodica Epiſcoporum Africanorum in Sardinia exſulum ſcripta anno 523. cap. 9. *De gratia vero non digne ſentit quiſquis eam putat omnibus hominibus dari: cum non ſolum non omnium ſit fides, ſed adhuc nonnullae gentes inveniantur, ad quas fidei praedicatio non pervenit: Beatus autem Apo-*

ſtolus

Digitized by Google

ſtolus dicit : Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine praedicante? *Non itaque gratia omnibus datur : quandoquidem ipſius gratiae participes eſſe non poſſunt qui fideles non ſunt; nec poſſunt credere, ad quos invenitur ipſe fidei auditus minime perveniſſe. Ipſa vero* gratia *quibuſcumque datur, non aequaliter* datur, *ſed ſecundum menſuram donationis Chriſti*, & unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei : *qui non hominum perſonas accipit*, ſed omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens propria ſingulis prout vult.

Ex his Africanorum Patrum verbis aperte intelligimus, gratiarum dona, quae propter merita Chriſti praeparata ſunt omnibus, non aequaliter dari quibus dantur. In illa *praeparatione* relucere dicimus communem redemptionem, in qua univerſi homines comprehenduntur; in hac *diſtributione* apparet redemptionis proprietas, & in diverſa gratiarum diſtributione ſplendet diverſa fructuum paſſionis Chriſti communicatio. Hanc Africani Patres non eſſe in omnibus aequalem rectiſſime affirmaverunt. *Adjutos* enim *homines novimus Dei ſpiritu, ut ea vellent, quae Dei ſunt, ante baptiſmum, ſicut Cornelium : quosdam vero nec poſt baptiſmum, ſicut Simonem Magum. Judicia enim Dei ſicut multa abyſſus: & gratia ejus non ex operibus, alioqui gratia jam non eſt gratia*, inquit S. P. Auguſtinus *lib.* 1. *operis imperf. contra Julian. num.* 98. Interdum etiam *ſanctos & fideles ſuos in aliquibus vitiis tardius ſanat: nec in eo ipſo vult nos damnabiles eſſe, ſed humiles, commendans nobis eamdem gratiam ſuam, ne facilitatem in omnibus aſſecuti, noſtrum putemus eſſe quod ejus eſt: qui error multum eſt religioni pietatique contrarius*, ait idem S. Pater *lib.* 2. *de peccat. meritis & remiſſ. cap.* 19. *num.* 33. Aliquando *ſanctis ſuis alicujus operis juſti non tribuit vel certam ſcientiam, vel victricem delectationem, ut cognoſcant non a ſeipſis, ſed ab illo ſibi eſſe lucem qua illuminantur tenebrae eorum, & ſuavitatem qua det fructum ſuum terra eorum*, ſcribit eo loci num. 31. Gratiae Magiſter. Praedeſtinati autem, qui recipiunt beneficium paſſionis Chriſti praeſtantiſſimum, pro quibus ſpecialiter oravit, quique ſunt oves, quas nemo poteſt rapere de manu ejus, *ſuo, ut pereant, deſiderio non dimit-*

Digitized by Google

tuntur; eorumque numerus in Dei regnum, *donata ſibi etiam uſque in finem perſeverantia, integer perducetur, & illic integerrimus jam ſine fine beatiſſimus ſervabitur, adhaerente ſibi miſericordia Salvatoris ſui, ſive cum convertuntur, ſive cum praeliantur, ſive cum coronantur:* quae item verba ſunt Auguſtini in libro *de geſtis Pelagii cap.* 3. *& de corrept. & gratia cap.* 13.

Ad hos praedeſtinatos proculdubio praeſertim comparatur voluntas Dei ſalvandi omnes, quam Scholaſtici appellant *voluntatem conſequentem*: de qua praelaudatus S. Pater interpretatur verba Apoſtoli 1. ad Tim. 2. 4. *Qui vult omnes homines ſalvos fieri, cap.* 103. *enchiridii, lib.* 4. *contra Julianum cap.* 8. *& lib. de corrept. & grat. cap.* 14. ut recte animadvertit S. Thomas 1. *p. q.* 19. *art.* 6. de quo ſupra.

Iſtius diverſae diſtributionis beneficiorum Dei, & applicationis meritorum Chriſti nulla alia ratio invenitur in Auguſtiniana ſententia, niſi quae repetitur ab inſcrutabilibus Dei judiciis; ideoque ratio ipſa conſtituenda non eſt in redemptione humani generis, quatenus ad omnes homines comparatur, neque in voluntate Dei *antecedente*, quae reſpicit homines ſecundum ſe. Etenim ſi ab Auguſtino petamus: *Cur uni ita veritas ſuadeatur ut perſuadeatur, illi autem non item; cur alios religioſos facit, alios non facit; cur ex duobus parvulis originali peccato pariter obſtrictis iſte aſſumatur, ille relinquatur; & ex duobus aetate jam grandibus, cur iſte ita vocetur, ut vocantem ſequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur; cur ex duobus piis huic donetur perſeverantia uſque in finem, illi non donetur:* Si haec, inquam, ab Auguſtino petamus; non aliam accipiemus reſponſionem, quam iſtam, *Inſcrutabilia ſunt judicia Dei*. Ita S. P. *lib. de Spiritu, & lit. cap.* 34. ita lib. 1. *op. imp. num.* 135. ita libro *de dono perſev. cap.* 9. ita in omnibus fere adverſus Pelagianos operibus. Quare praeter illam catholicam, certiſſimamque veritatem, quod Dei gratia cui datur, miſericorditer datur, cui autem non datur, juſto judicio non datur: quaerenti a me, cur uni baptiſmatis gratia, alteri caritas & religio, huic ornamenta ceterarum virtutum, illi poenitentia & converſio, & praedeſtinatis *ſecundum propoſitum voluntatis divinae* donetur perſeverantia uſque in finem, nil habeo quod reſpondeam aliud, niſi,

Digitized by Google

niſi, *Inſcrutabilia ſunt judicia Dei*. Nam ſi invictiſſimus ille Pelagianorum debellator nullam aliam reſponſionem adhibuit, & utique hac monitione *de ſp. & lit. cap.* 34. *Cui reſponſio iſta diſplicet, quaerat doctiores, ſed caveat ne inveniat praeſumptiores*; audaciſſimus forem, ſi ego parvulus ejus, humique repens reſponſionem alteram ingeniolo meo excogitarem.

Corruunt ex dictis Archiepiſcopi Senonenſis objectamenta. Ubi enim *lib.* 17. *cap.* 4. dico, *univerſos homines fuiſſe redemptos, quatenus propoſita eſt omnibus propitiatio per fidem in ſanguine Chriſti, quatenus Chriſtus ſua paſſione inſtituit cauſſam noſtrae liberationis, quatenus obtulit pretium, vi cujus omnia peccata delentur, quatenus demum humanam naturam ſuſcepit propter communem hominum perditionem*, quae verba mea eſſe fateor; ubi, inquam, haec dico, aperte loquor de voluntate *antecedente*, quae *praeparationem*, non actualem applicationem mediorum importat; ideoque immediate ſubjicio, *Atque haec eſt voluntas antecedens*. Ita vero loquens imitatus ſum Evangelii praeconem Apoſtolum Paullum; ſiquidem iſte *ad Rom. cap* 3. 25. ait de Chriſto: *Quem propoſuit nobis propitiationem per fidem in ſanguine ipſius*; & ego ita ſcripſi: *Univerſos homines eſſe redemptos, quatenus propoſita eſt omnibus propitiatio per fidem in ſanguine Chriſti*. Imitatus ſum ſcholarum columen S. Thomam; quippe is 3. *p. q.* 49. *art.* 1. ait: *Chriſtus ſua paſſione nos a peccatis liberavit cauſſaliter, ideſt, inſtituens cauſſam noſtrae liberationis, ex qua poſſent quaecumque peccata remitti*; ego vero iisdem fere verbis: *Chriſtus univerſos homines redemit, quatenus ſua paſſione inſtituit cauſſam noſtrae liberationis, & quatenus obtulit pretium vi cujus omnia peccata delentur*. Imitatus ſum fideliſſimum Auguſtini diſcipulum Proſperum; ipſe namque ad nonam oppoſitionem calumniantium Gallorum ſcripſit: *Cum Dominus rectiſſime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus propter veram humanae naturae ſuſceptionem, & propter communem in primo hominum omnium perditionem; poteſt tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipſius profuit*; & ego pariter affirmo crucifixum Salvatorem pro redemptione omnium hominum, *quatenus humanam naturam ſuſcepit propter communem hominum perditionem*. Quid igitur iſtud rei eſt, quoniam in illam incidi-

 mus

mus temporum calamitatem, in qua nobis conflatur calumnia, quod loquamur ore Proſperi, ore Thomae, ore Paulli? Et quaenam, obſecro, eſt adverſariorum noſtrorum aut eruditio, aut ſinceritas, ipſa Sanctorum verba vel non audire, vel audita non intelligere, vel intellecta reprehendere?

Verum ait Senonenſis Praeſul nil a me praedicto in loco agi *de voluntate illa ſincera, & benefica, qua Deus quemlibet fidelem, etiam eos, qui pereunt, adjuvat, ut ſalutem aſſequi poſſint*. Sed quorſum haec? Adjuvare actu fideles per collationem gratiarum, non eſt munus voluntatis *antecedentis*, quae comparatur ad omnes omnino homines, *in quantum ſunt homines*: ſed munus eſt voluntatis *ſequentis*, quae comparatur ad homines *in aliquo adjuncto* conſtitutos, in ſtatu nempe fidelium. Recolantur quae diximus ſupra cum Angelico Thoma.

Ceterum ſententia noſtra non conferri fidelibus, iis etiam, qui pereunt, adjutorium gratiae, quibus ſalutem aſſequi poſſint, niſi ſpreta conſcientia, proculdubio manifeſto errore ſcribit Senonenſium Antiſtes. Enimvero ipſo capite 4. *libri* 17. ex quo verba exſcripſit mea, addo: *Non omnibus indiſcriminatim eodem modo paſſio Chriſti applicatur, ſed aliquibus gratia ſufficiens, aliquibus auxilium efficax, aliquibus etiam donum finalis perſeverantiae confertur*. Et rurſus, *Eſt igitur Chriſtus propitiatio peccatorum omnibus propoſita: ſed quae per fidem, quemadmodum per alia gratiarum numera applicatur nobis ad percipiendum fructum ipſius, ut recte obſervat S. Thomas*. Item, *Applicatur paſſio Chriſti aut per fidem, aut per caritatem, aut per ſacramenta*. Ubi autem de gratia diſputo *lib.* 18. *cap.* 8. demonſtro *cuilibet fideli adeſſe gratiam orationis; ſi divina auxilia quibusdam non conferuntur, id evenire ob impedimenta, quae objicit humanum demeritum;* Deum, *quantum eſt ex ſe, gratiam largiri omnibus, nec tantum pro fidelibus, ſed pro omnibus & ſingulis remedia ſalutis paraſſe, inſtituiſſe, & quantum eſt ex ſe nulli prorſus mortalium denegare ſupernas illuſtrationes, aliarumque gratiarum beneficentiſſimam largitatem: eum, qui actu a gratia non adjuvatur, queri debere de prava ſua voluntate*, ut ii, qui non illuminantur a ſole, propterea quod claudant feneſtras, atque in tenebroſa domo velint commorari. Atque hoc etiam exemplum accepi a S. Thoma 1. 2. *q.* 79. *art.* 3.

In

In eo itaque criminatores ſententiae noſtrae, venia illorum id dictum velim, alucinantur, quod cum ſchola Mediſtarum ad voluntatem Dei *antecedentem*, & ad Chriſti redemptionem putant neceſſum eſſe, ut Dei gratia *actu conferatur*, & fructus paſſionis Chriſti *actu applicetur*. Ex alia autem parte non ignorantes, in ſententia complurium gratiam actu ſingulis non conferri, fructuſque paſſionis Chriſti cunctis non applicari, ajunt *ex illa antecedente voluntate*, & totius humani generis redemptione conſequi, ut ſaltem fidelibus, iis etiam, qui pereunt, Deus adjutorium, quo ſalvari queant, largiatur. At quaenam eſt nova iſta Theologia? Voluntas *antecedens*, & Chriſti redemptio, non fideles tantummodo, ſed omnes ac ſingulos homines complectitur; ideoque ſi ex voluntate *antecedenti*, & ex communi redemptione infertur actualis gratiae collatio, non ſolis fidelibus, ſed omnibus & ſingulis hominibus gratia debet actu conferri. Atque id docent Mediſtae, non mali hac in re dialectici. Si autem gratia non omnibus actu confertur, ſed tamen omnibus praeparatur, ut putant Auguſtiniani & Thomiſtae; omni proculdubio *antecedens* Dei voluntas, & univerſalis redemptio *praeparationem* gratiae, non actualem *collationem*, requirit; & haec actualis *collatio* pertinet ad voluntatem *ſequentem*, & ad redemptionis proprietatem, juxta quam diſtribuuntur gratiarum dona, non aequaliter omnibus, ſed *ſecundum menſuram donationis Chriſti*, ut ſupra diximus cum Epiſcopis Africanis, imo cum Paullo Apoſtolo *ad Epheſios* 4. 7. Conſtat itaque novos iſtos Theologos neque bonos eſſe Mediſtas, quoniam fatentur gratiam parvulis ante uſum rationis ſine baptiſmate raptis, & quibusdam quoque infidelibus denegari; quum tamen in Mediſtarum ſententia ex voluntate Dei *antecedente* debeat gratia ſufficiens conferri omnibus. Conſtat neque bonos eſſe Thomiſtas, quia voluntatem *antecedentem* referunt ad homines, ut exiſtunt in certis rerum circumſtantiis, & ad actualem divinorum donorum diſtributionem. Ac ſi fas eſſet Auguſtini diſcipulo injuriam injuria, & calumniam calumnia pellere, iſti, iſti, inquam, cenſores noſtri negant revera voluntatem Dei *antecedentem* ſalvandi omnes, negant revera Chriſtum eſſe mortuum pro omnibus; quia docent ex voluntate illa, & ex redemptione Chriſti inferri actualem

gra-

Digitized by Google

gratiae *collationem*, & fatentur gratiam omnibus non conferri. Sed videant ceteri, an legitimae ſint ac verae iſtiusmodi conſecutiones.

Dixi itaque, & dixi iterum, & rurſus dico, ad voluntatem Dei *antecedentem*, & ad Chriſti redemptionem, prout ad omnes extenditur, neceſſariam eſſe *praeparationem* mediorum, & pretii oblationem, qua cuncti, qui ipſi Chriſto tanquam capiti uniri poſſunt, conſequi valeant ſalutem. In hoc ſita eſt benefica illa voluntas, in hoc virtus & potentia paſſionis Domini. Nullibi tamen nego aliis, praeter praedeſtinatos, conferri gratiam. Confertur haec fidelibus, confertur impiis, confertur infidelium pluribus, ſed inaequaliter, & *ſecundum menſuram donationis Chriſti*, meritorum ejus intuitu, dividente Spiritu, qui omnia operatur, *propria ſingulis, prout vult*. Haec vero diſtributio, haec collatio ſpectat ad voluntatem *conſequentem*, & ad effectum, quem paſſio Chriſti ſortitur in iis, *quibus applicatur per fidem, & caritatem, & per fidei ſacramenta*. De hac voluntate *ſequente*, de hac applicatione fructuum Dominicae paſſionis loquor, dum ſententiam Apoſtoli, *Vult omnes homines ſalvos fieri*, expono cum Auguſtino *pro generibus ſingulorum, non pro ſingulis generum*. Opus ne eſt, ut cum legentium faſtidio haec frequentiſſime repetantur? Attentius ergo libros noſtros legant, qui vel Theologicae diſciplinae laborantes ignorantia, vel calumniandi prurientes libidine, confundunt quae dicimus de voluntate Dei *antecedente* cum iis, quae aſſerimus de voluntate Dei *conſequente*.

Tria ſunt, quae remanent breviter diluenda; unum quod accuſator ait a me voluntatem, quam etiam *antecedentem* voco, dici *metaphoricam*, & *omnino ſterilem*, nec auxilia diſtribuentem iis, qui pereunt. Alterum, me aſſerere voluntatem Dei, quae alios, quam praedeſtinatos reſpicit, nihil aliud connotare quam *ſufficientiam pretii infiniti*, & alia hujuſmodi, inter quae non recenſeo largitionem mediorum ſaluti vere & proprie ſufficientium, nequidem pro fidelibus. Tertium denique, *injuſte* me loqui de S. Proſpero ad objecta Maſſilienſium, & in carmine *de Ingratis*, & aſſerere tantum quae libenter Janſenius, & Janſenii defenſores admittunt.

Ad

Ad primum autem conſtat ex dictis, voluntatem Dei *antecedentem*, & *conſequentem* diſtingui ſolummodo reſpectu connotatorum, ſive, ne abjiciam phraſim Thomiſticam, *reſpectu volitorum*; & voluntatem *antecedentem* propriam eſſe, veramque voluntatem ut connotat *praeparationem* auxiliorum, & refertur ad homines *ſecundum ſe*: eſſe autem voluntatem *ſecundum quid*, *velleitatem*, nec in certis rerum circumſtantiis impleri, nec fieri quidquid Deus *antecedenter* vult, ſeu, ut Scholaſtici plurimi tradunt, eſſe voluntatem *ſigni*, non *beneplaciti*, & voluntatem *metaphoricam*, comparate ad homines, *ut ſunt*, & a parte rei in certis circumſtantium rerum adjunctis exiſtunt, quoniam ad iſtos non refertur voluntas Dei *antecedens*, ſed *conſequens*. Ideo autem voluntas illa *antecedens* non eſt ſterilis, nec infructuoſa, quoniam per illam praeparantur ſingulis media ad ſalutem conducentia, licet per talem voluntatem Deus illa media ſingulis non conferat, nec applicet; Janſenius vero, ejuſque aſſeclae docent poſt Adae lapſum omnibus neque *conferri*, neque *praeparari*. Atque haec reſponſio traditur conſenſu ceterorum Thomiſtarum a Joanne Baptiſta Gonet *diſput*. 4. *de Voluntate art*. 5. *num*. 99.

Ad ſecundum pariter conſtat, voluntatem illam, qua fidelibus, aliiſque diſtribuuntur actu auxilia gratiarum, eſſe voluntatem *conſequentem*, non *antecedentem*. Quamquam & de voluntate *antecedente lib*. 17 *cap*. 4. prope finem ſcribo: *Praeter ſufficientiam pretii, neceſſe eſt, ut ad univerſalem redemptionem admittatur hujus pretii exhibitio, & inſtitutio cauſſae liberationis, qua poſſint peccata omnia remitti*; quae ſunt verba non tantum Lovanienſium in *Juſtificat*. cenſurae ſuae *pag*. 231. verum etiam S. Thomae 3. *p*. *q*. 49. *art*. 1.

Ad poſtremum reſpondeo a me *praecit. cap*. 4. *lib*. 17. exſcriptam fuiſſe nullo verbo immutatam S. Proſperi *reſponſionem* ad capitulum 9. *calumniantium Gallorum*; verbiſque Proſperi nulla a me additur interpretatio. Qua in re appello legentium oculos. Eodem *capite* 4. in quo pertractatur de Chriſti morte, nullus ex carmine Proſperi de *Ingratis* a me verſus producitur. Libro autem 5. *cap*. 1. proferuntur quidem ex eodem carmine *cap*. 16. haec verba:

At

Digitized by Google

At vero omnipotens hominem cum gratia ſalvat,
Ipſa ſuum conſummat opus: cui tempus agendi
Semper adeſt, quae geſta velit; non moribus illi
Fit mora: non cauſſis anceps ſuſpenditur ullis.

Verum hi S. Proſperi verſus a me adverſus ſententiam meam *opp.* 2. objiciuntur; ac reſpondeo verba Proſperi accipienda eſſe *de voluntate conſequente, & abſoluta, quae ſuum conſummat opus*, ideſt, *de voluntate quae connotat rerum effectum; non autem de voluntate antecedente, & quae eſt de rerum poſſibilitate*. Ex quibus apertiſſimum eſſe reor, qualem fidem detractores noſtri promereantur, quam infirmis conjecturis in nos obſtrepant, & quomodo celebriores Auguſtini & Thomae diſcipulos, quorum doctrinam Apoſtolica Sedes non ſemel declaravit *tutiſſimam & inconcuſſam*, probroſo & invidioſo *Janſeniſmi* nomine temere audacterque traducant.

CAPUT II.

De merito, & demerito, & libertate ad utrumque requiſita.

Archiepiscopus.

I. FA. *Berti cautius loqui videtur, ubi de libertate hominis, & de neceſſitate, quae ſecundum Fr. Bellelli voluntati per gratiam, aut concupiſcentiam victricem imponitur* accidentaliter, *&* conſequenter *ad peccatum Adami, voces libertatis, indifferentiae, reſiſtentiae, auxilii ſufficientis frequenter uſurpat, ut a Janſenio remotum ſe oſtendat: Verum lectori fucum facere conatur, nec aliter a ſodali ſuo de libertate, & merito judicat.*

Ac primo qualis eſt illa indifferentia, *quam activam vocat? Illa ſecundum ejus doctrinam in eo ſita eſt, quod voluntas poſſit aut per gratiam, aut per concupiſcentiam alternis vicibus moveri, non autem quod poſſit ſecundum praeſentes, quas habet vires, aut reſiſtere gratiae moventi, aut adju-*

Digitized by Google

adjuta a gratia reſiſtere concupiſcentiae actu dominanti, & *relative ad illam*. (1) Semper eſt, *inquit*, in natura poſſe recipere gratiam .... & dici conſuevit remota. *Quae ſit autem illa* potentia remota, *qua poſſit homo reſiſtere concupiſcentiae, aut motioni divinae, ita explicavit, approbando dictum quorumdam Lovanienſium, qui tunc ad Janſenii doctrinae defenſionem ſatis aperte laborabant*. Ut homo poſſit converti, &c. *Sane* qui non habet panem, nec quidquam unde ſibi panem procuret, *erit ne in vera potentia manducandi? Deus juſtus, & bonus poteſt ne talem punire, eo quod panem non manducavit? poteſt ne juſtum in hac impotentia deſerere urgente praecepto? & qui in tali impotentia verſatur, poteſt ne implere praeceptum* ſecundum praeſentes, quas habet vires?

Objectioni huic occurrit dicendo: Neque dicas illuſorie hoc dici, &c. *Sed hoc non poteſt exprobrari juſto, qui poſt juſtitiam receptam nondum peccavit, & tamen urget mandatum praeſens, & gratia deſtituitur. Deus ergo deſerit illum antequam deſeratur, & juſto illi*, ſecundum praeſentes, quas habet vires, mandatum fit impoſſibile, & deeſt gratia, qua ei poſſibile fiat. *Quod eſt praeciſe una ex propoſitionibus in Janſenii libro damnatis.*

F. J. LAURENTIUS.

Quae ſecundo articulo Cl. Senonenſis Archiepiſcopus praemittit de Fulgentio Bellelli, iis in compendium redactis, quae ipſi objecerat Antiſtes Ruthenus, ſatis ſuperque refutata, penituſque contrita a me fuerunt in altero volumine Auguſtiniani ſyſtematis vindicati. Illic in me quoque contorta, prolixe rejecta fuere, & confracta. Nihilo tamen minus ad ora calumniantium obſtruenda, non abs re erit adverſantium tela rurſus retundere. Quod autem Languetius fateatur a me nomina *libertatis, indifferentiae, reſiſtentiae, & ſufficientis auxilii* frequenter, ac ſaltem oretenus uſurpari, gratias illi refero maximas; quoniam orthodoxis me ſaepenumero conſentire ſermone linguae non denegat. Fucum quidem verborum meorum, tum hic, cum alibi ſaepe inofficioſe reprehendit: ſed operae pretium eſt patefacere,

(1) To. 3. l. 18. cap. 8. p. 443.

re, num ipſe potius lectitans ſcripta mea oculis lippientibus, lividiſque, totus in caligine & in fuco verſetur.

Pronuntiat ex tripode, ſecundum doctrinam meam, indifferentiam illam, quam voco *activam*, in eo ſitam eſſe, quod voluntas poſſit aut per gratiam, aut per concupiſcentiam alternis vicibus moveri, non autem quod poſſit ſecundum praeſentes, quas habet vires, aut reſiſtere gratiae moventi, aut adjuta a gratia reſiſtere concupiſcentiae actu dominanti, & relative ad illam.

Ita ne explicatur in libris meis activa libertatis indifferentia? Ita ne? Luſtret, quaeſo, optimus ſenex ſcripta mea paullo accuratius, adhibitiſque, quandoquidem ei caligant oculi, conſpicillis. Legat in praefat. libri 17. qui inſcribitur *de haereſi Janſeniana*, ſive tom. 3. pag. 311. ubi de recentioribus Janſenii aſſeclis ſcribo: *Jam illud quoque concedunt, poſſe voluntatem a gratia excitatam ei reluctari: verum hanc reluctandi poteſtatem dari negant, quandiu voluntas actualis gratiae inſpiratione movetur, ita, ut libertas indifferentiae nequaquam actu conſiſtat ſub victrici delectatione. Verbis itaque, non re, Theologi illi ſunt a damnatis erroribus alieni*. Paullo inferius pag. 316. addo: *Ait Janſenius impoſſibile eſſe, ut vigente ſancta delectatione illicitum praevaleat deſiderium & conſideratio peccati, & e contra ſub vividiori concupiſcentia neceſſario liberum arbitrium ſuccumbere*. Et paucis interjectis ſubjicio linea 317. tertia pagina, *Nos contra contendimus nullam delectationem injicere vinculum libertati, niſi ſummi boni per lumen gloriae manifeſtati, aut boni, ut inquiunt, in communi, extra quod divagari nequit voluntatis inſtinctus*. Ibique, *Sicut quacumque gratia praeventus poteſt iniquus reluctari, ita quacumque premente cupiditate poteſt juſtus perſeverare*. Et rurſus, *Sententia noſtra nec ſemper gratiae dilectionem inſpiranti aſſentimur; neque neceſſum eſt, ut ſequamur quod magis delectat*. Iterum eadem pagina neceſſum eſſe affirmamus, *Ad profliganda ſcita Janſenii, ſub parva delectatione veram poteſtatem agendi, atque ſub delectatione victrici poteſtatem agnoſcere reluctandi*. Evidentiſſimum itaque eſt, ingenuum illum delatorem, cenſorem librorum accuratum, judicem incorruptum (talis enim exiſtimari vult Gallicanus iſte Archiepiſcopus) illam mihi doctrinam adſcribere, quam

ad

Digitized by Google

ad dogmata proſcripta rejeci . Et quoniam de libertate ad meritum, & ad demeritum requiſita, data opera pertractavi *libro* 16. *cap.* 2. & 3. oro, obteſtorque lectorem, ut in eam diſſertationem, ex qua potiſſimum debet de me judicium proferri, non dedignetur oculos conjicere.

Laudato igitur *libro* 16. *cap.* 2. *pag.* 275. theſim hanc ſecundam propono, *Pertinet ad libertatis eſſentiam poſſe agere & non agere :* eamque theſim demonſtro ex idea, & definitione libertatis, quam Auguſtinus definit voluntatis poteſtatem, *quae ſua deliberatione poteſt huc atque illuc flecti, hinc atque illinc referri*, & S. Thomas 1. *p. q.* 62. *art.* 8. *vim electivam mediorum*, animadvertens hujuſmodi poteſtatem in iis, quae neceſſario fiunt, non poſſe deprehendi : demonſtro ex idea deliberationis; nemo quippe de iis deliberat, quae in ſui poteſtate non ſunt, atque indifferentia, electio, & deliberatio ſemper liberum comitantur arbitrium: demonſtro ex quo voluntas habeat operum ſuorum dominium ac poteſtatem; & docente Auguſtino *de Sp. & lit. cap.* 3. *hoc quiſque in poteſtate habere dicitur, quod ſi vult, facit; ſi non vult, non facit:* demonſtro denique ex damnatis propoſitionibus enuntiantibus ſolam violentiam & coactionem repugnare libertati, & libere fieri quod fit voluntarie, etiamſi neceſſario fiat. Addo *pag.* 279. adverſus Janſenianos propoſitionem tertiam: *Libertas indifferentiae ſuperius explicata requiritur etiam in ſtatu naturae lapſae ad meritum vel demeritum*, evertens principium illud, *quod ſub dominatu concupiſcentiae, atque ſub gratia victrici non maneat in libero arbitrio reluctandi poteſtas*. Quomodo ergo adhibenda eſt fides adverſario affirmanti in eo per me ſitam eſſe indifferentiam arbitrii, quod voluntas poſſit aut per gratiam, aut per concupiſcentiam moveri alternis vicibus, non autem quod reſiſtere valeat aut gratiae moventi, ac concupiſcentiae actu dominanti : quomodo, inquam, fides adhibenda eſt adverſario eam mihi ſententiam objicienti, quam totis lacertis exagito, & evertere ſtudeo?

Sed rogo, quando Epiſcopus me impetit tam evidenti, tam atroci calumnia, in quonam librorum meorum invenit dogmatizatum a me, non poſſe reſiſti ab homine adjuto gratia concupiſcentiae actu dominanti, & relative ad iſtam? Num *libro* 17. *cap.* 1. ubi Janſenianam doctrinam

Digitized by Google

expono? nequaquam. Ibi *pag.* 316. oppoſitum trado, ut demonſtratum eſt paullo ſuperius. Num ubi impugno ſequenti cap. 3. primam Janſenii propoſitionem? nequaquam. Ibi pag. 333. haec trado: *Contraria voluntas carnalis, quantumvis praevaleat, non obſtringit arbitrium vinculo neceſſitatis, ſed relinquit indifferentiam judicii, & potentiam ad oppoſitum.* Numquid ubi fuſiori ſtylo de libertate pertracto? nequaquam. De libertate enim pertracto lib. 4. cap. 13. ibi vero tom. 1. pag. 378. dico: *In ſenſu Janſenii ſub dominatu concupiſcentiae, aut gratiae conſiſtit libertas a coactione, quoniam homo peccat culpabili cupiditate, & recte agit victrici delectatione; neque cogit arbitrium cupiditas, vel delectatio. Haec eſt perverſa doctrina Janſenii.* De libertate rurſus pertracto lib. 12. cap. 10. & illic ſcribo: *Errant turpiſſime Calvini, & Janſenii Gregales, qui putant libertatem cum neceſſitate conſiſtere. Libertas a neceſſitate etiam poſt Adae praevaricationem in hominibus perſeverat. Motus liber erit tantummodo, ubi ſit in voluntate poteſtas illum cohibendi;* aliaque id genus, de quibus vide 2 tom. Vindic. mearum *pag.* 221. De libertate demum pertracto *lib.* 16. ubi quae mihi objiciuntur inſtituta diſſertatione refelli demonſtratum eſt nuper, idque non fuco, verborumque pigmento, ſed verbis potius quadratis, rotundis, & quantum fieri poterat, apertis atque perſpicuis.

Unde ergo in mentem ſagacibus doctiſque viris cadere potuit tam praeceps de me, iniquum ſiniſtrumque judicium, quod afferam non perſiſtere ſub validiori concupiſcentia, aut gratia poteſtatem reluctandi? Aut forte fortuna, aut tendens aucupia incidit is in haec mea verba lib. 18. cap 8. ſive tom. 3. pag. 445. *Semper eſt in natura poſſe recipere gratiam, ideoque ſemper eſt in hac vita libertas in utramque partem flexibilis, in malum ſeipſa, in bonum adminiculis ſuffulta divinis. Atque haec eſt potentia, ut dici conſuevit, remota.* Hinc diſputator, ut ſibimet videtur, acutus, mentiſque noſtrae inſpector omniſcius, ratiocinium infert iſtud: *Quae ſit autem illa potentia remota, qua poſſit homo reſiſtere concupiſcentiae, aut motioni divinae, ita explicavit approbando dictum quorumdam Lovanienſium, qui tunc ad Janſenii doctrinae defenſionem ſatis aperte laborabant.* „ Ut homo poſſit converti, non requiritur ut habeat gratiam

ſuf-

ſufficientem eo ipſo tempore, quo poſſe dicitur, ſed ſatis eſt, ſi habere illam, & obtinere poſſit. Quomodo dicitur homo poſſe manducare panem, etiam cum panem non habet, nec etiam quidquam unde ſibi panem comparet: ut etiam dicitur videre poteſt, qui non habet lucem, ſed in tenebroſum carcerem injectus eſt, quamvis ſine luce viſurus ſit numquam. „ *Sane qui non habet panem* (proſequitur recitatis verbis Lovanienſium Languetius) *nec quicquam unde ſibi panem procuret, ne erit in vera potentia manducandi? Deus juſtus & bonus poteſt ne talem punire, eo quod panem non manducaverit? Poteſt ne juſtum in hac impotentia deſerere urgente praecepto? Et qui in tali potentia verſatur, poteſt ne implere praeceptum, ſecundum praeſentes, quas habet vires?*

Bene, & appoſite. Atqui debebat criminator meam de libertate ſententiam ſcrutari, ubi conſulto, & data opera de illa pertracto, non autem quae illic demonſtro ſingula Janſenianis praecludens effugia, negligere, ac praeterire ſilentio. Sed age: quoniam haec avide arripuit inſimulandi cauſſas praetexens, nodoſque quaerens in ſcirpo; oſtendam quid octavo illo capite libri 18. agatur; quam recte profeſatur Lovanienſium doctrina; & quam inepte detorqueantur ad juſtos quae illic a me traduntur.

Itaque *libro* 18 *Theolog. diſcipl. cap.* 8. differendum ſuſcepi de gratia ſufficiente; & propoſitione 3. unde quae mihi objiciuntur, exſcripta ſunt, definio, quod non ſit neceſſaria *ad imputationem peccati praeſens & actualis gratiae inſpiratio*. Non agitur ibidem de juſtis, ſed de impiis, quibus juxta plurimorum ſententiam ſubtrahitur in poenam peccati ſufficiens auxilium; & nihilominus eodem auxilio deſtituti libere peccant, & converti poſſunt: peccant quidem, quoniam ad malum humana natura ſeipſa ſufficit: converti autem poſſunt, quia etiamſi gratia actu careant, illam tamen, quandiu ſunt in hac vita, habere poſſunt a Domino, qui cui donat eamdem gratiam, miſericorditer donat.

Non arbitror Adverſarium noſtrum eſſe in Theologia adeo rudem, ut ignoret hanc eſſe Thomiſtarum fere omnium firmiſſimam aſſertionem. Hi enim objicientibus non poſſe impios, ſi deſtituti ſint gratia, converti, & evitare

pec-

Digitized by Google

peccatum, cum ad ſe convertendum, vitandumque peccatum ipſa gratia ſit neceſſaria; reſpondent poſſe, quoniam poſſunt eamdem gratiam recipere, atque, ut docet Doctor Angelicus, illud non eſt impoſſibile quod poſſumus cum auxilio divino, quia ut Philoſophus ait in 3 ethic. *Quae per amicos poſſumus, aliqualiter per nos poſſumus*. Id revera S. Thomas ait 1. 2. *q.* 109. *art.* 4. & 2. 2. *q.* 156. *art.* 2. atque haec Angelici Doctoris verba ibidem, citatis locis produxi; ſed ea callidus accuſator praetermiſit, interpolatis verbis meis. Ceterum pari fraude nos inſectante Gallo altero, oſtendi ſecundo Vindiciarum volumine *pag.* 297. revera ſententiam meam eſſe beatiſſimi Thomae, hujuſque diſcipulorum. Unum nunc addam, cui Thomiſtae reliqui ſubſcribunt utroque pollice, Gonetum ſcilicet, qui *diſput.* 5. *de Reprobat. art.* 6. *§.* 2. *num.* 219. inquit: *Ut homo dicatur poſſe ſalvari, ſufficit quod licet non habeat gratiam dantem potentiam, poſſit tamen illam recipere, & Deus poſſit illam conferre: quod totum verificatur de homine, quandiu eſt in hac vita; & ideo vere dicitur poſſe ſalvari*. Addit paullo poſt num. 221. *Poſſibile dicitur dupliciter; primo extrinſece ab extrinſeca potentia alterius: nam ut docet Ariſtoteles lib.* 3. *ethic. cap.* 3. *id, quod per amicos poſſumus, per nos ipſos poſſe cenſemur. Secundo intrinſece, ratione principii actu in ſubjecto exiſtentis, proportionati ad id, quod poſſibile dicitur*. Atque hinc infert praeclarus Thomiſta, *Infideles, & peccatores alios omni auxilio deſtitutos habere ſolam illam potentiam extrinſecam, fundatam principaliter in potentia Dei, & virtute meritorum Chriſti, & minus principaliter in arbitrii libertate, ut docuit D. Thomas* 3. *p. q.* 8. *art.* 3. *ad* 1. Hoc nos praelaudata prop. 3. tradidimus; ſtrepitque murmure, & excandeſcit perperam conviciator.

Venio ad verba Lovanienſium, quae a narrata Thomiſtarum ſententia nullatenus differunt. Habentur eadem verba *cap.* 12. *Juſtificationis*: ibique non tantum legitur, ut homo poſſit converti, non requiri *ut habeat gratiam ſufficientem eo ipſo tempore, quo poſſe dicitur*: ſed additur, *ſi habere illam, & obtinere poſſit*. Propter additamentum iſtud dixi Lovanienſium ſententiam a ſententia Thomiſtarum non diſcrepare. Eo autem modo nonne recte dicitur mendicus, qui caret pane, & pecunia, qua panem ſibi comparet, poſ-

Digitized by Google

poſſe manducare, quia miſericors homo poteſt illi panem, ſtipemque largiri? nonne recte dicitur in tenebroſum carcerem injectum poſſe videre, quoniam, etſi caret luce, afferri poteſt lucerna, & occluſa feneſtra aperiri? Cur ergo adverſarii noſtri quaſi ſubſannando regerunt, *Qui non habet panem, nec quidquam unde ſibi panem comparet, eritne in vera potentia manducandi?* Quomodo ita caecutiunt, ut in verbis Lovanienſium non cernant conditionem illam, *Si habere & obtinere poſſit*, neque ſecernunt *extrinſecam* illam & *intrinſecam* potentiam tam dilucide a Banneſio, a Goneto, & ab ipſo Angelico Doctore explicatam?

Quoniam vero criminator *juſtificationem* Theologorum Lovanienſium parvipendit & rejicit, atque ſupino errore, evidenti mendacio, manifeſtaque injuria tunc editam aſſeverat, quando *ad Janſenii doctrinae defenſionem ſatis aperte laborabant*; taedet me in viro, quem alioqui veneror plurimum, temporum quoque ignorantiam, denſamque, qua judicium in me proferens circumfundebatur, caliginem patefacere. Certum quippe eſt, Janſenium anno 1585. adſpexiſſe primum mortalium lucem: anno 1617. conſecutum Lovanii lauream doctoratus: anno 1635. indeptum Epiſcopalem Iprenſem Cathedram; neque de Janſenii doctrina diſputatum eſt, niſi poſt ejus obitum, qui contigit anno 1638. At *cenſura* Lovanienſium prodiit die 9. Septembris anno 1587. & *juſtificatio cenſurae* anno 1588. die auguſti decimaſeptima, quando Janſenius agebat tertium aetatis annum. Quis ergo, niſi labilis memoriae ſeniculus, ſcripſiſſet de Lovanienſibus cenſuram, & juſtificationem conſcribentibus, *Tunc ad Janſenii doctrinae defenſionem ſatis aperte laborabant?*

Dixiſſet ſaltem Archiepiſcopus, *Ad defenſionem Baii*, cujus doctrinam ajunt renovaſſe Janſenium. At id aſſerenti facillimum fuiſſet reſpondere, *cenſuram* & *juſtificationem* Lovanienſium fuiſſe editas contra 34. propoſitiones Mediſtarum, quibus Leonardus Leſſius, & Joannes Hamelius anno 1585. coeperunt Lovanii tradere novam de divina gratia doctrinam. Quiſquis ſolam *cenſurae*, & *juſtificationis* legerit praefationem, vel theſes & antitheſes ſimul contulerit, editas illas adverſus Molinianos non diffitebitur. Ipſimet religioſiſſimi Patres Societatis Jeſu in *imagine I. ſeculi*

Digitized by Google

culi lib. 6. *cap.* 4. querebantur, ad ipſorum dedecus *majorem Epiſcoporum partem, & quaedam collegia Canonicorum, geminis duarum Academiarum cenſuris* (Lovanienſi, de qua modo, & Duacenſi latae die 9. Septembris anno 1587.) *calculum adjeciſse.*

Parcendum eſt, cum haec ita ſe habeant, ſcientiae mediae patronis, ſi commemoratas cenſuras odio proſequantur Vatiniano. Iisdem cenſuris vulnus ſententiae Leſſii & Hamelii inferebatur acerbum. Omnem propterea movent lapidem, ut ipſarum cenſurarum elevent auctoritatem; nobiſque inverecunde objiciunt poſteriorem alteram Duacenſem, licet proſcripta ſit, & indici librorum expurgandorum inſerta. In caſſum tamen illorum recidunt machinationes. Lovanienſes enim ſaepe *cenſuram* ſuam confirmarunt, eamdemque Ven. Baronius, & in Congregationibus de Auxiliis ſub Clemente VIII. Thomas de Lemos, poſtea complures ſummi Theologi adprobaverunt. At vide Hiſtoriam de Auxiliis *lib.* 1. *a capite* 2. *uſque ad* 13. Etenim mihi a *cenſura* & *juſtificatione* Lovanienſium ad judicium Archiepiſcopi Senonenſis revocanda eſt diſſertatio.

Poſteaquam aperto mendacio ait juſtificationem cenſurae tum editam a Lovanienſibus, cum ſatis aperte ad Janſenii doctrinae defenſionem adlaborarent, interrogationem hanc irriſoriam ſubjecit: *Deus juſtus & bonus poteſt ne talem punire eo quod panem non manducavit? Poteſtne juſtum in hac impotentia deſerere urgente praecepto? & qui in tali potentia verſatur, poteſtne implere praeceptum ſecundum praeſentes, quas habet vires?*

Verum aut callide, ac verſute, aut certo certius fallaciter de una in alteram quaeſtionem, ut me Janſenianis adnumeret, tranſgreditur inſimulator: ſed perperam nititur retia expandere ante oculos pennatorum. Vidimus, quod ſola librorum noſtrorum, & praelaudati capitis octavi inſpectione cuique perſpicuum erit, agi propoſitione illa tertia de ea quaeſtione, *An imputari poſſit peccatum iis, quibus ob illorum culpam denegatur actualis gratiae inſpiratio*, non de quaeſtione altera, *An juſtis denegetur gratia ſufficiens.* Unde ergo praeceps ille ſaltus, & excurſio extra oleas, *Poteſtne juſtum in hac impotentia deſerere?* Aliter de impio deſtituto gratia, aliter de juſto, cui gratia adeſt, ratiocinemur, opor-

Digitized by Google

oportet? de illo dicimus habere potentiam evitandi peccatum, quia praeditus eſt libero arbitrio, & poteſt recipere gratiam: de juſto autem, ubi de hoc pertractamus, & liberum arbitrium, & ſufficientem gratiam habere docemus. In impotentia vero nec juſtus verſatur, nec impius, quia ille habet gratiam, & iſte poteſt habere.

In capite illo octavo *tom.* 3. *pag.* 444. poſitionis noſtrae munimenta petimus ex Auguſtino, cujus *de corrept. & grat. cap.* 6. haec ſunt verba: *Si nondum regenerati ſunt, primam eſſe cauſſam, cur objurgati quod ſint inobedientes Deo, ſibi debeant diſplicere, quia fecit hominem rectum ab initio, & non eſt iniquitas apud Deum..... Si autem jam regeneratus & juſtificatus in malam vitam ſua voluntate relabitur, certe iſte non poteſt dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei ſuo in malum libero amiſit arbitrio.* Porro neque ii, qui nondum lavantur aere, pronuntiarent non regeneratos, & regeneratos, ac juſtificatos, qui in malam vitam voluntate ſua relabuntur, eſſe juſtos. Producimus deinde Proſperi verſus ex carmine *de Ingràtis cap.* 32.

Non autem recte, nec vere dicitur, illos
Qui ſunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit, degentes mortis in umbra
Peccati non eſſe reos, quia recta gerendi
Non data ſit virtus.

Quis vero adeo hebes ingenio eſt, ut juſtos appellet, quos gratia neglexit, & qui degunt in umbra mortis? Haec Auguſtini & Proſperi teſtimonia verbis Lovanienſium, quae mihi exprobrat accuſator, proximum tenent locum: non tamen illa vidit, qui ſcripta noſtra *maturo examine* a ſe ponderata fuiſſe teſtatur.

De iis ergo, qui rectiſſimo Dei judicio non adjuvantur a Deo, a quorum numero excludimus juſtos, aſſerimus reos eſſe peccati, quoniam voluntate ſua cadunt, & adjutorio divinae gratiae propter mala merita ſua exſpoliantur; & aſſerimus poſſe converti, quia habent naturalem facultatem liberi arbitrii, & quandiu ſunt in hac vita, poſſunt recipere gratiam, quae iis, quibus datur, miſericorditer datur; & quibus non datur, juſto judicio non datur. Haec eſt noſtra

Digitized by Google

de iis, quibus gratia ſubtrahitur, ſententia. Qui utique redarguendi, & corripiendi ſunt, dum peccant, quia acceptam Dei gratiam ſuo in malum libero amiſerunt arbitrio; quemadmodum redarguendus, & corripiendus foret prodigus ille filius, qui relicta paterna domo, in qua etiam mercenarii abundant panibus, & abiens in regionem longinquam, premeretur fame, & ſiliquis veſceretur.

Profecto non eſt eodem pacto ratiocinandum de juſtis. Pertractatum de his a me fuerat *de haer. Janſen lib.* 17. *cap.* 3. *prop.* 1. ubi cum SS. Auguſtino, & Proſpero demonſtravi, Deum neminem deſerere antequam deſeratur, verbiſque Apoſtoli in 1. ad Corinthios 10. 12. Tridentinae ſynodi ſeſs. 6. cap. 11. condemnatione articuli 54. Baji, auctoritate S. Thomae, aliorumque Theologorum, primam Janſenii propoſitionem refutavi. Quamobrem evidentiſſima res eſt, me non eodem modo ratiocinari de impio deſtituto gratia, & de juſto gratia ſuffulto; ſed criminatores Auguſtiniani ſyſtematis quae a me de illo traduntur, cum iis quae dicuntur de altero, aut ſubdole, aut imperite, aut, quod de viris optimis exiſtimandum eſt, incogitanter confundunt.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Porro fluit haec propoſitio, ſicut & ceterae in Janſenio damnatae, ex illo principio Yprenſis Epiſcopi,* quod magis delectat *delectatione indeliberata*, illud operari neceſſum eſt. *Idem principium ſibi genuinum fecit Fr. Berti, & ita pro certo ab eodem traditur, ut concurrentibus duabus delectationibus gratiae, & concupiſcentiae in aequali gradu voluntas debeat remanere anceps.* (1) Cum trahatur animus, *inquit*, delectatione ſancta, & noxia, numquam ſe inclinabit in unam potius, quam in alteram, ſed pendebit anceps, donec una ſit robuſtior, eamque deprimat. *Rationem reddit illico:* Nullus enim, niſi a fortiore vincitur, & ſuperatur. *Quod impoſſibilitatem, & neceſſitatem a F. Bellelli traditam omnino exprimit. Quis ergo libertatis humanae, & indifferentiae uſus?*

F. J.

(1) T. 3. p. 203. 204.

Digitized by Google

Principium illud, *Quod amplius nos delectat, ſecundum id operemur neceſſe eſt*, traditur ab Auguſtino in caput 5. epiſtolae ad Galatas, & dummodo germano intelligatur ſenſu, nequit ulla ratione reprobari. Hunc ſenſum nos talem eſſe affirmavimus libro 14. Theol. diſcipl. cap. 11. & tom. 2. Apolog. pag. 155. *Auguſtinus docet nos neceſſario ſequi quod magis delectat, ſumpta neceſſitate pro infallibili conſecutione actus, non pro negatione poſſibilitatis ad actum oppoſitum: quo ſenſu neceſſe eſt ut ſedeamus, quando efficaciter ſedere volumus, ſalva ſemper poteſtate non volendi quod volumus*. Nemo non videt de qua neceſſitate interpretemur Auguſtinianum illud proloquium. Accipiendum illud eſſe affirmamus, *Sumpta neceſſitate pro infallibili conſecutione actus, non pro negatione poſſibilitatis ad actum oppoſitum*, id-eſt, de neceſſitate illa *conſequente*, quam Thomiſtae & Auguſtiniani omnes agnoſcunt ſub gratia per ſe efficaci. Imo contra Janſenium diſputans *lib.* 17. *cap.* 1. ſive *tom.* 3. *pag.* 317. me ſcripſiſſe memini, *Sententia noſtra nec ſemper gratiae delectationem inſpiranti adſentimur, neque neceſſe eſt ut ſequamur quod magis delectat*. Neque haec pugnant cum praecedentibus, quia illic de *conſequente*, hic vero de *antecedente* neceſſitate loquuti ſumus. Conſentire nobiſcum per omnia Antoninum Maſſouliè in opere, cui titulus, *S. Thomas ſui Interpres*, diſp. de libert. q. 6. art. 6. demonſtratum eſt tom. 2. Vindic. *diſſert.* 4. *cap* 1. §. 8. *num.* 7. Neceſſum non eſt, ut ſingula repetantur. Vide Maſſouliè *tom.* 1. *pag.* 149. noſtramque diſſertationem *tom.* 2. *pag.* 153.

In Auguſtiniano illo axiomate addidit pro lubitu Senonenſis Antiſtes, ea verba, *delectatione indeliberata*, tacite Janſeniani erroris inſimulans Theologos, qui ipſum axioma de ſola delectatione deliberata non explicant. Verum priuſquam voluntas deliberet, ſibique propoſitum bonum amplectatur, requiritur, ut Deus illi delectationem victricem immittat; quoniam animus voluptate trahitur, ejuſque pondus eſt amor. Ut ergo bonum velimus, facit Deus *ſine nobis* inſpirando dilectionis ſuavitatem: quando autem volumus, operatur *nobiſcum* adjuvans voluntatem noſtram, ut

Digitized by Google

quod volumus, impleamus. Ita inſpiratio dilectionis, & effectricis gratiae praemotio, *indeliberata* eſt; actus vero dilectionis, & opus quod perficitur, *deliberatus*. Qui non ignorat gratiae praevenientis, & operantis, à gratia ſubſequente, & cooperante diſcrimen, facile percipiet quae dicimus: ſi quis ignorat, is taceat, redeatque ad veſtibula Theologiae.

Theologi itaque conſtituentes praevenientem gratiam *in ſanctae dilectionis inſpiratione*, & nobiſcum propugnantes hanc gratiam in iis, qui actu operantur, ut oportet, eſſe adjutorium per ſe efficax, ipſam praevenientem gratiam abſque ulla haeſitatione appellare tenentur *delectationem indeliberatam*, qua voluntas efficaciter trahitur. Ab hac autem praeveniente gratia, ſive ab hac inſpiratione ſanctae dilectionis excitata voluntas liberum exequitur opus, quod ſequitur ex praemotione divina neceſſitate illa, quae in ſchola Thomiſtica agnoſcitur ſub phyſica praedeterminatione, neceſſitate nimirum *ſequente*, non *antecedente*, ſive, ut nos ſupra diximus, *infallibili & certa conſecutione actus*, & non ſublata liberi arbitrii ad actum oppoſitum poteſtate.

Auguſtinianum proloquium, de quo agitur, eodem modo de delectatione *indeliberata* explicavit quoque Petrus de la Broüe Epiſcopus Mirapiſcae in opere inſcripto, *Defenſe de la grace efficace par elle-meſme*, edito Pariſiis anno 1721. Cujus utique viri, quamquam unus fuerit Appellantium, credo poſſe me teſtimonium exſcribere, propter inſerta verba Eminentiſſimi Cardinalis de Biſſy, & doctrinam praeſtantiſſimi Meldenſium Antiſtitis Jacobi Benigni Boſſuet; maxime quod praelaudata gratiae ſeipſa effectricis *defenſio*, nulla, ni fallor, confixa eſt Romana cenſura. Hujus itaque operis articulus 22. pag. 261. eſt hujuſmodi, *Explication de l'axiôme de S. Auguſtin*, Qu' il eſt néceſſaire que la volonté agiſſe, ſelon ce qui lui plait. „ Doctrina autem hujus Epiſcopi eſt quae ſequitur. *Il ne paroît pas que Saint Auguſtin diſe dans cet endroit rien de plus, que ce que nous venons de lire dans les paſſages du livre de l'eſprit & de la lettre, & de l'enchiridion, que j' ai déja citez. Cependant cet axiôme fournit une ocaſion aux nouveaux Moliniſtes, d'attaquer les defenſeurs de la grace effi-*

cace

Digitized by Google

cace par elle-même, *comme ſ' ils enſeignoient cette même grace néceſſitante lorſqu' ils employent cet endroit de Saint Auguſtin, pour expliquer la force de la grace médicinale de Jeſus-Chriſt.*

Ils n' abuſeroient pas de cet axiôme de Saint Auguſtin, pour calomnier les Docteurs catholiques, qui font une profeſſion particuliere de ſuivre la doctrine de ce Saint, ſ' ils étoient auſſi équitables, que M. l' Evêque de Meaux, aujourd' hui M. le Cardinal de Biſſy. Voici comme il ſ' explique au commencement de ſon ordonnance ſur le Janſeniſme. „ On peut entendre ce texte de Saint Auguſtin d' un plaiſir indeliberé, qui néceſſite l' homme à agir d' une néceſſité phyſique & antécédente, qui eſt celle à la quelle on ne peut réſiſter, & qui précede le conſentement de la volonté. *Et tout de ſuite:* On peut auſſi l'entendre d' un plaiſir indélibéré, mais qui n' impoſe à la volonté, en la faiſant agir, qu' une néceſſité morale & improprement dite, parce qu' elle n' ôte pas le pouvoir parfait & exempt de tout empêchement, de ne pas agir. *M. le Cardinal de Biſſy continûe* : Que ſi Saint Auguſtin parle d' un plaiſir indélibéré, quand il dit, *qu' il eſt néceſſaire que nous agiſſons conformement à ce qui nous plait le plus*, on doit interpréter cet mot *neceſſaire*, d' une néceſſité morale, & improprement dite. Car il reduit tout l' effet de la néceſſité, qu' impoſe à l'ame le plaiſir de la grace, à lui faire mener une vie chaſte, & il ne prétend nullement lui ôter le pouvoir de changer de conduite, & de pécher. „ Plura addit vir praeſtantiſſimus de indeliberata delectatione explicans Auguſtini proloquium: de quo accipiendum eſſe docet cum Meldenſi Epiſcopo Boſſuet verba illa ipſius Auguſtini, *Rogandus eſt Deus ut velit, quia neceſſe eſt fieri ſi voluerit*; & quae ſequuntur, *Si Deus hoc velit, neceſſe eſt hoc eſſe*; ut quae habentur lib. 5. de Civit. Dei cap. 10. *Si autem illa definitur eſſe neceſſitas, ſecundum quam dicimus neceſſe eſſe, ut ita ſit aliquid, vel ita fiat, neſcio cur eam timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis.* Quae omnia de neceſſitate conſequente, & ex ſuppoſitione voluntatis & praemotionis divinae, non de neceſſitate abſoluta & antecedente, explicanda ſunt, quemadmodum nos explicavimus axioma S. P. Auguſtini, *Quod amplius nos delectat, ſecun-*

Digitized by Google

cundum illud operemur neceſſe eſt. Modo ad judicium Senonenſis Epiſcopi revertamur.

Auctor quoque *Janſeniſmi Redivivi pag.* 187. mihi objecit, quae iterum urget illuſtriſſimus Archiepiſcopus, & ſcripta fuerunt a me *lib.* 14. *cap.* 11. ideſt, tom 3 pag. 203. *Cum trahatur animus delectatione, ſi ex aequo afficiatur delectatione ſancta, & noxia, numquam ſe inclinabit in unam potius, quam in alteram; ſed pendebit anceps, donec una ſit altera robuſtior; nullus enim, niſi a fortiori vincitur, & ſuperatur.*

Vellem cetera Adverſarius proſequutus fuiſſet: ita enim immediate haec ſubjicio. *Et voluntas vetus & nova, dum iſta illam non ſuperat, & pugnant conflictatione, diſcordando diſſipant animum, ut Auguſtinus docet* lib. 8. Conf. cap. 5. *Tertio quia in aequali gradu concupiſcentiae & gratiae gratia concupiſcentiae, non concupiſcentia gratiae ſuccumberet; quia homo etiam cum aequali virtute, majorem habet ad malum, quam ad bonum inclinationem: & ideo Auguſtinus ſcribit de corrept. & gratia cap.* 12. „ Nam ſi in tanta infirmitate vitae hujus, in qua tamen propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, ut in adjutorio Dei ſine quo perſeverare non poſſent manerent ſi vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet. „ *Denique agere & non agere in aequilibrio virium, & determinare ſeipſum abſque efficaci Dei praemotione, eſt liberi arbitrii ſani, & robuſti, non autem infirmi*. Pugno itaque in loco, qui mihi objicitur, pro gratia efficaci, ſine qua homo in ſtatu naturae lapſae ſuccumberet, licet libere, nec poteſtate ad oppoſitum per peccatum prorſus extincta, eo modo, quo libere in peccatum labitur, & numquam reſiſtit concupiſcentiae, ſolo gratiae ſufficientis adjutorio, non gratia efficaci, aut congrua ſuffultus. Debebat haec animadverſor expendere, aut inſpicere quaeſtionis, quae ibidem agitur, inſcriptionem.

Veterem ergo cantilenam repetenti ſuccinendum eſt eodem tono. *In conflictu* (ita ſcripſi tom. 2. Vindic. pag. 229.) *in conflictu duarum delectationum pendere ancipitem voluntatem, niſi una alteram ſuperet, neque conſequi opus, niſi delectatio victrix accedat, docuerunt viri doctiſſimi praelau-*

dati

Digitized by Google

dati cap. 1. §. 2. *Macedus nempe ſcribens*, Auguſtinum delectationes carnis opponere delectationibus ſpiritus, in ea pugna concupiſcentiam cum gratia committere, & fortiori victoriam aſſignare: *Manſius ore omnium Auguſtinenſium affirmans*, non poſſe voluntatem plene imperare actus ſubſequentes, ſed inter duos amores fluctuare, niſi amor honeſti ſuperet contrarium amorem: *Gonzales, aliique Thomiſtae a Graveſonio laudati, docentes gratiam nunquam fore efficacem, nec voluntatem recte operaturam*, niſi gratia majores efficaciae gradus habeat, & ſuperet gradus obſtinationis: *Antoninus Maſſoulié demonſtrans itidem nunquam gratiam fore effectricem*, ſi reſiſtentiam voluntatis omnino non vincat: *Auctor Operis inſcripti* Le Diſciple pacifique, *plurimum commendans ſententiam docentem*, Que la meme grace qui formonteroit trois ou quatre degrez d' obſtination, parce qu' elle ſeroit dans un degré tres propre pour le formonter, pourroit n' avoir pas la meme convenance, ni par conſequent le meme effet & le meme ſucces, ſi elle trouvoit ſix degrez d' oppoſition, d' obſtacle, & de reſiſtance: *S. Thomas docens non moveri voluntatem a congruo & convenienti bono*, niſi ſua vi ſuperet vim, & effraenis concupiſcentiae impetum: *Auguſtinus demum ſaepenumero affirmans*, *gratia inſpirari* certam ſcientiam & victricem delectationem, *fieri*, ut carnis voluntatem contraria concupiſcentem voluntas ſpiritus vincat, *atque*, ut plus delectet quod Deus praecipit, quam delectat quod impedit. *Ergo quod inter delectationes ſit pugna, & quod fortior alteram ſuperet, nec Janſeniana doctrina eſt, nec nova, nec quae commovere debeat Theologum vel mediocriter eruditum. Janſenii error & haereſis delectationi, quae alteram vincit, alligat* neceſſitatem antecedentem & phyſicam: *quam a nobis rejici rurſus oſtenderem, niſi ex praecedenti §. 1. & 4. atque ex tota hac diſſertatione manifeſtiſſimum foret*. Haec ego citata diſſert. 4. cap. 2. §. 6. & longe plura cap. 1. §. 2. ad quae loca lectorem remitto.

Ex dictis colligitur, ſub gratiae per ſe efficacis; vel ſub delectationis victricis praemotione, talem eſſe uſum humanae voluntatis, ut *libere* quidem, ſed *infallibiliter* operetur: *libere* cum poteſtate ad oppoſitum; *infallibiliter*, cum actus, qui ſuppoſita hac praemotione numquam ſuſpendi-

tur,

Digitized by Google

tur, certiſſima conſecutione. Quod diſertis planiſque verbis affirmavi praecitato capite 11. libri 14. & cap. 1. libri 17. prout demonſtratum eſt hactenus.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Hinc eſt quod ita gratiam efficacem definiat:* Eſt victrix delectatio, ſive caritas, quae ſuperat contrariam cupiditatem. *Quam definitionem explanando ait:* Haec delectatio, & caritas, &c. *Nec vox illa* libere obtemperat *ad faciendum fucum appoſita quidquam ſyſtemati gratiae neceſſitantis detrahit; ſiquidem paullo poſt addit:* Sequitur ex hac victrice delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum, quod magis delectat (1). *Hac fretus ſententia, quam ex Auguſtino male intellecto deprompſit, & cui ſaepius in ſuo opere inhaeret,* Auguſtinus, *inquit*, docet nos neceſſario ſequi quod magis delectat.

Ut autem hanc neceſſitatem relativam conciliet cum iis, quae praeclare dicere videtur de libertatis indifferentia, & de merito, & de demerito, aliam a ſodali ſuo viam inire tentat, quae non minus definitionibus Eccleſiae contradicit, & Janſenii erroribus non minus favere videtur. Contendit enim ad meritum ſub gratiae impulſu fortioris, ſeu ſuperioris delectationis caeleſtis indeliberatae, ſufficere in ſtatu naturae lapſae poteſtatem non quidem abſtinendi a bono opere, ſed poteſtatem hoc, vel illud bonum eligendi. Item ſub impulſu concupiſcentiae fortioris ſufficere ad demerendum poteſtatem eligendi hoc, vel illud peccatum, nec requiri poteſtatem abſtinendi ſimpliciter a peccato. Ex quo principio ſequitur juſtum in ſtatu naturae lapſae ſufficienter eſſe liberum ſolo impulſu gratiae neceſſitantis ad bonum, ſi unum prae alio bono poſſit eligere.

F. J. LAURENTIUS.

Stupenda res eſt, ſyſtematis noſtri impugnatores rodere rurſus & carpere definitionem illam gratiae efficacis, *Eſt victrix delectatio, ſive caritas, quae vincit contrariam concupiſcentiam.* Demonſtravi in Vindiciis *diſput.* 4. *cap.* 1. §. 2. *num.*

(1) L. 14. c. 8. p. 156.

num. 6. S. P. Auguſtinum eamdem tradidiſſe definitionem in libris de corrept. & grat. cap. 9. num. 31. ubi ait adjutorio *quo* fieri, ut homo tanto ardore diligat, *Ut carnis voluntatem contraria concupiſcentem voluntate ſpiritus vincat*: lib. de Sp. & lit. cap. 29. num. 51. ubi inquit: *Inſpirata gratiae ſuavitate per Spiritum Sanctum facit* (Deus) *plus delectare quod praecipit, quam delectet quod impedit:* eodem libro cap. 35. num. 63. ubi ſcribit: *Fieret ſi tanta voluntas adhiberetur, quanta ſufficit tantae rei. Eſſet autem tanta, ſi nihil eorum quae pertinent ad juſtitiam nos lateret, & ea ſic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptatis doloriſve impedit, delectatio illa ſuperaret:* libro 2. de peccat. meritis & remiſs. cap. 19. num. 32. ubi per effectricem gratiam docet a Deo tribui *certam ſcientiam & victricem delectationem*. Quid vero intercedit diſcriminis inter definitionem illam meam, & inter verba haec Auguſtini?

Meam dixi definitionem, quod illam tradiderim, non quod ego omnium primus invenerim. P. Macedo eamdem definitionem produxerat in *Cortina pag.* 20. Cardinalis Brancatus de Lauraea illam pluribus argumentis exemplifque illuſtrat & comprobat *opuſc.* 3. *de gratia num.* 316. Illam ex Thomiſtis probarunt Joannes Gonzalez *controverſia* 1. *de gratia cap.* 4. & Antoninus Maſſouliè *diſs.* 2. *de libertate creata q.* 6. *art.* 6. Ipſimet Congruiſtae gratiam, quam congruam vocant, & putant eſſe efficacem ab eventu, & a determinatione voluntatis, *victricem delectationem* appellari ab Auguſtino fatentur, ut Vaſquez *p.* 1. *diſp.* 67. & 1. 2. *diſp.* 186. *cap.* 11. *num.* 56. Quorum, aliorumque teſtimonia produxi *tom.* 2. *Vindic. diſſert.* 4. *cap.* 1. ideoque ab eis iterum exſcribendis abſtineo.

Ridiculum eſt etiam, quod ſubjicit criminator, ludere me verbis, & fucum facere, dum libertatem ſub victrice delectatione commendo, eo quod ſcripſerim libro 14. cap 8. ſive tom. 3. pag. 156. *Sequitur ex victrici delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus complectatur bonum quod magis delectat*. Enimvero *Infallibiliter* dixi, non *Neceſſario*: immo ſi *Neceſſario* dixiſſem, ſolam conſequentiae neceſſitatem adſtruendo, recte dixiſſem. Eſt ne unus inter Theologos, non Thomiſtas tantum & Auguſtinenſes, verum & inter Congruiſtas, qui non affirmet ex gratia efficaci conſequi

F

Digitized by Google

ſequi effectum *infallibiliter?* Eſt ne unus, ad cujus notitiam non pervenerit quod ait Auguſtinus in libro de corrept. & gratia cap. 12. num. 38. *Infirmis ſervavit Deus, ut ipſo donante invictiſſime quod bonum eſt vellent, & hoc deſerere invictiſſime nollent*: Et de praedeſtinat. SS. cap. 8. num. 13. *Haec itaque gratia, quae occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde reſpuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur?* Eſt ne unus, qui neſciat S. Thomam 1. 2. q. 112. art. 3. haec ſcripſiſſe: *Si praeparatio ad gratiam conſideretur ſecundum quod eſt a Deo movente, tum habet neceſſitatem ad id, quod ordinatur a Deo, non quidem coactionis, ſed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non poteſt, ſecundum quod Auguſtinus dicit in libro de praedeſt. SS. quod per beneficia Dei certiſſime liberantur quicumque liberantur. Unde ſi ex intentione Dei moventis eſt quod homo, cujus cor movet, gratiam conſequatur, infallibiliter illam conſequitur, ſecundum illud Joannis* 6. „ Omnis qui audit a Patre, & didicit, venit ad me? „ Hinc Thomiſtae omnes cum Didaco Alvarez *de auxiliis* diſp. 122. num. 17. *Poſita gratia efficaci*, inquiunt, *in libero arbitrio, infallibiliter ſequitur, quod ipſum liberum arbitrium pie operetur, ut haec duo ſimul ſint incompoſſibilia, quod ſcilicet gratia efficax ponatur in homine, & homo actu diſſentiat*.

Cum haec tamen ſint cunctis Theologis apertiſſima; criminari nos audet conviciator, quod aſſeramus effectum ex victrici delectatione conſequi *infallibiliter*, aperto marte pugnans adverſus fulgidiſſima Eccleſiae lumina Auguſtinum, & Thomam. Et quod caput eſt, ac in nobis intolerabile foret, & in adverſariis noſtris non advertitur, aut excuſatur, eodem cap. 8. eademque pagina 156. unde verba mea obtruncata, & mutilata producunt, ita locutus ſum ambiguitatem omnem evitans: *Nos dicimus indeliberatam eſſe hanc delectationem, quatenus inſpiratur a Deo; & proinde per primum actum indeliberatum nos nihil mereri, niſi accedat liberi arbitrii deliberatus aſſenſus, firmiſſime tenemus: cum meritum haberi nequeat ſine indifferentia libertatis. At haec delectatio victrix conjuncta eſt cum deliberatione comparate ad opera, quae efficiuntur a libero arbitrio hac delectatione excitato. Quamvis enim ſit haec efficax gratia antece-*

tecedens, *& Deus ſine nobis faciat ut velimus; nihilotamen minus per illam non proponitur nobis bonum ſub omni ratione boni, quemadmodum proponitur Beatis per lumen gloriae, ideoque remanet indifferentia judicii, & vera libertas, quam habere nequeunt Beati in patria: ut explicavi in libro de ſcientia Dei cap. 13. regula 6. de Angelis capite pariter 13. & de primo homine cap. 10. Quamobrem ſequitur quidem ex hac victrici delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum quod magis delectat, ſed ſequitur libere, quia non adeo in hac vita delectat bonum aliquod, ut nequeat in eo apprehendi ratio aliqua mali*. En libertas, & indifferentia judicii, a me eo ipſo in loco aſſerta & explicata, ubi verbis meis mutilatis autumant denegari. Sed eſt iniquorum Accuſatorum temeritas & confidentia, ut ſibimet perſuadeant propoſita a ſe objecta in ſuis, non autem in ſcriptis meis legi, & dijudicari oportere.

Cetera hujus paragraphi criminatoris verba non moror. Quo enim in loco ſcriptum eſt a me, ſub victrici delectatione non remanere poteſtatem abſtinendi ſimpliciter a peccato, & ſub impulſu gratiae neceſſitantis ad bonum poſſe hominem eligere hoc, vel illud bonum, neque habere poteſtatem peccandi, vel non peccandi? Aut delirat, aut ſomniat, aut ſaltim ſibi monſtra fingit, qui iſta ſcriptitat. Noſtra haec apertiſſima ſententia eſt, quam declaravimus lib. 17. cap. 1. pag 317. *Sicut quacumque gratia praeventus poteſt iniquus reluctari; ita quacumque premente cupiditate poteſt juſtus perſeverare:* & paullo inferius affirmamus oportere ad profliganda ſcita Janſenii, *Sub parva delectatione veram poteſtatem agendi, & ſub delectatione victrici poteſtatem agnoſcere reluctandi*. Vide etiam quae dixi libro 14. cap. XI pag. 201.

Me non latet, diſplicere nonnullis, quod efficacem gratiam dixerim victricem illam delectationem, quae ſuperat contrariam concupiſcentiam, adeo ut eadem gratia relative ad diverſos gradus carnalis delectationis ſit efficax, vel inefficax: ſed hanc eſſe complurium catholicorum Theologorum ſententiam, tam luculenter demonſtravi *diſſert. 4. apolog. cap. 1. §. 2. a numero 1. uſque ad* 9. ut neceſſum non ſit eadem rurſus cum legentium taedio repetere.

Digitized by Google

IV. *Similiter & juſtum, cui gratia a Deo denegaretur, ſufficienter ait eſſe liberum ad demerendum, ſi ſolum poſſit, ex. gr. loco furti homicidium perpetrare, aut fornicationis loco adulterium. Quae doctrina aeque pugnat cum concilio Tridentino, & cum decretis Summorum Pontificum latis contra Janſenium. Audiatur ipſe Auctor* (1): Contingere tamen poteſt, ut voluntas ſit determinata, &c. *Haec F. Berti de libertate ad merendum requiſita.*

F. J. Laurentius.

Atrox eſt, & iniquiſſima poſtrema haec exprobratio. Nam juſtus non ſolum habet poteſtatem liberi arbitrii, & potentiam illam extrinſecam, qua poteſt adjuvari a Deo, quandiu in hac vita verſatur; ſed habet ulterius potentiam illam intrinſecam, quam illi tribuit auxilium gratiae ſufficientis. Profecto illis verbis, *Contingere autem poteſt*, *&c.* quae habentur lib. 16. cap. 2. non affirmo haberi rationem meriti in iis actibus, qui peraguntur neceſſitate, ſed in iis, quos liberum arbitrium peragit libere, & cum indifferentia judicii. Loquor enim de Deo, qui cum neceſſario amet ſeipſum, libere tamen diligit creaturas: loquor de Chriſto, qui etſi peccare non poterat, habebat tamen liberam poteſtatem ponendi animam ſuam; & loquor de Beatis, qui licet videndo Deum, ut in ſe eſt, neceſſario illum ament, ſua tamen pollent libertate erga objecta reliqua, quae ſub indifferentia judicii eis proponuntur. Belle igitur, bellisſume! Debebat ex hoc loco adverſarius fateri ſententia mea requiri ad opus meritorium libertatem indifferentiae, nec ſufficere libertatem a coactione, ſive illam ſpontaneitatem & lubentiam, qua Deus ſeipſum, & Chriſtus, & Beati diligunt Deum: id debebat fateri; ſed meis, ut alibi, verbis exciſis, & mutilatis infert oppoſitum, ideſt, negari a me veram libertatem indifferentiae ad merendum, vel demerendum: pro qua libertate eo in capite acerrime, &, abſit invidia verbo, accuratius, quam multi Theologi fecerint, decertavi.

Red-

(1) To. 3. p. 281.

Digitized by Google

Reddantur itaque verba mea, & evaneſcet calumnia ſua. *Contingere* (ita ego praecit. pag. 281.) *contingere autem poteſt, ut voluntas ſit determinata ad unam ſpeciem boni, v. g. ad diligendum Deum, quomodo determinata eſt voluntas Beatorum, & erat ante mortem voluntas Chriſti; & nihilominus maneat indeterminata ad hunc actum, vel illum. Qui enim Deum videt in ſe, eſt ad illum amandum determinatus immutabili neceſſitate, pollet autem ſua libertate in actibus ceteris, qui verſantur circa objecta indifferentia, & ab illa caritate, a qua nequeunt deflecti, imperantur. Ita Chriſtus Patrem, quem neceſſario diligebat, orabat libere, & libere illi obtemperabat dando corpus ſuum percutientibus, & genas ſuas vellentibus. Promeruit hoc pacto; & operatus eſt hominum redemptionem cum poteſtate ponendi animam ſuam, ac perfectiſſima libertate.*

Archiepiscopus.

V. *Audiatur etiam diſſerens de libertate ad demerendum ſufficienti in ſtatu naturae lapſae*, (1) Poſſumus ergo objicientibus hominem, &c. & *paulò poſt:* Inſuper Theologi clariſſimi refellunt hoc argumento Janſenianos, &c.

Sane Janſenii ſectatores hanc libertatis ſpeciem non rejicerent, imo ultro adoptarent. Porro juſtus urgente praecepto poſt acceptam gratiam juſtificantem reus ne cenſebitur, & ſufficienter liber ad demerendum, ſi praeſertim agatur de impletione praecepti affirmativi, cujus obligatio inſtat, quodque omittere non poteſt ſine peccato, nec aliud peccatum poteſt eligere? Erit ergo reus etiam juſtus, etiamſi mandatum ei fiat impoſſibile ſecundum praeſentes, quas habet, vires, & deſit ei gratia, qua illi fiat poſſibile; *quod eſt pura Janſenii doctrina in prima ejus propoſitione damnata ut haeretica, & impia.*

F. J. Laurentius.

Vellicat demum Senonenſis Antiſtes quae de libertate ad demerendum ſcripſi tom. 3 pag. 443. *Poſſumus ergo, &c* Loquor ibidem de homine deſtituto gratia ſufficiente: ac ver-

(1) Ibidem p. 443.

verba mea, ſi, prout jacent, recitentur, ſunt hujuſmodi: *Poſſumus ergo objicientibus hominem derelictum a gratia non peccare, quoniam eſt determinatus quoad ſpecificationem ad malum, reſpondere quod illius voluntas non eſt determinata ad hoc malum, vel illud; ideoque peccat per liberum arbitrium unum, aut alterum eligendo. Aſſerebat Calvinus peccare homines extincto licet arbitrio, cum peccet etiam Diabolus arbitrio carens. At haereticum refellit doctiſſimus Bellarminus lib. 5. de grat. & lib. arb. cap. 14. ad 3. his verbis:* Reſpondeo tam angelos ſanctos, quam malos Daemones reſpectu finis ultimi non habere liberum arbitrium a neceſſitate; tamen reſpectu mediorum liberum arbitrium etiam a neceſſitate habere, quia multa faciunt, quae poſſunt non facere, & e contra; & in hujuſmodi Daemones vere peccare, & bonos angelos opus vere laudabile facere; quamvis nec poena, nec praemium eſſentiale creſcere poſſit, cum utrique ſint in termino, & omnia ipſorum opera ad exercitium damnationis, vel gloriae ſempiternae pertineant. *Videte etiam Eſtium in libro 2. ſent. diſt. 7. §. 5. & diſt. ultima lib. 4. D. Thomam 12. q. 89. art. 4. Si ergo peccant in operibus deliberatis damnati, ac Daemones, qui gratiam nequeunt habere, quanto magis mortales, qui illam habere poſſunt? Inſuper Theologi clariſſimi refellunt hoc argumento Janſenianos obtendentes privationem gratiae, ut dogma ſuum libertati contrarium propugnent: etiamſi nihil boni abſque gratia poſſimus perficere, habemus tamen in faciendis malis optionem ac libertatem: igitur ex privatione gratiae non infertur peccandi neceſſitas. Et ſane, me judice, facilius hoc reſponſo illorum ora obſtruuntur, quam ſi reſpondeas gratiam adeſſe ſingulis; quoniam hoc poſtremum in controverſia eſt, & Janſeniana conſecutio pleno Catholicorum ore damnata & exploſa.* Haec mea verba ſunt; in quibus ſatius duxit calumniator reſecare Ven. Bellarmini lucidiſſimum teſtimonium, & inſignis Theologi Eſtii, & S. Thomae Theologorum Principis nomen praetermittere, quam ſententiam meam abſque cenſura dimittere; tametſi proxima pag. 444. demonſtrem, eadem reſponſione a Dionyſio Petavio Janſeniſtas refelli *lib. 4. de opificio ſex dierum cap. 9. num. 3.*

Similia mihi objicienti Auctori *Janſeniſmi Redivivi* pag. 195. reſpondi *tom. 2. Vindic. pag.* 242. & ſeq. produ-

cto

ctio etiam teſtimonio Honorati Tournelii, qui licet teneat auxilium gratiae numquam ſceleſtiſſimis peccat oribus deeſſe; tamen 2. *p. de gratia q.* 8. *art.* 4. *pagina* 634. *Venet. edit.* demonſtrat ſententiam, quam carpit adverſarius, eſſe inter Thomiſtas communem & pervulgatam. Vellem in hanc Vindiciarum partem, quam nuperrime laudavi, oculos humanus lector aliquantulum intenderet. Jam enim, cum haeretica ſit & impia ſententia dogmatizantium ſolam libertatem *a coactione* ſufficere in ſtatu naturae lapſae ad merendum, vel demerendum, & non requiri libertatem *indifferentiae*, ſed voluntatem robuſtiori delectatione excitatam reluctari non poſſe, & huc vel illuc abripi impulſu cupiditatis, vel caritatis, ineluctabili neceſſitate, & abſque poteſtate ad oppoſitum: evidentiſſimum eſt ſententiam noſtram, qua dogmata iſta reprobantur & refelluntur, non impiam, & haereticam cenſendam eſſe, ſed piam, catholicam, atque orthodoxam.

CAPUT III.

De efficacia gratiae, & gratia ſufficiente.

ARCHIEPISCOPUS.

I. *Quum FF. Bellelli, & Berti auſi fuerint expreſſis terminis aſſerere nullam eſſe gratiam vere ſufficientem, aut gratiae interiori reſiſti non poſſe, dogma tamen catholicum in hoc puncto impugnare non ſunt veriti, non ſolum ei opponendo errorem de duabus delectationibus relative voluntatem neceſſitantibus; verum etiam tortuoſis, & ad fraudem compoſitis de gratia ſufficienti ſermonibus, qui ſenſum illorum aperiunt. Hac arte utitur F. Berti inprimis cum ex una parte dicit ſe probare maxime gratiam ſufficientem ſenſu Thomiſtarum, & ex altera profitetur ſe dubitare utrum illa gratia Thomiſtica ſit vere ſufficiens; imo ſe malle illam appellare inefficacem, quam ſufficientem. Quid enim putandum eſt de Theologo, qui dubitaret utrum praemotio Phyſica deſtruat libertatem, eamque nihilominus probaret maxime?*

Digitized by Google

me? Haec Fr. Berti verba ſunt (1): De quaeſtione grammaticali, ideſt an gratia ſufficiens, &c. *uſque ad ea verba*, Scholaſtici non conſentiunt.

Hic F. Berti Lectori fucum facere conatur, & ſub larva gratiae Thomiſticae ſufficientis quid de vera inſufficientia illius gratiae ſentiat, abſcondit. Etenim vidimus ſupra quod juxta ejus ſyſtema gratia eſt efficax, quando gradibus ſuperat concupiſcentiam debiliorem. Eſt vero inefficax, ſi concupiſcentia huic gratiae gradu ſuo ſuperior eſt; quae concupiſcentia major in gradu non poteſt vinci a gratia, quae in gradu eſt minor. Huc refert paſſim illud S. Auguſtini de delectatione indeliberata male intellectum, & eodem ſenſu praepoſtere a Janſenio decantatum: Secundum id, quod amplius delectat, ſecundum id operemur neceſſe eſt. *Ex quo ſequitur, gratiam illam, quam ſufficientem vocare utcumque conſentit, eſſe vere inſufficientem relative ad gradus concupiſcentiae ſuperioris, ac proinde relative ad praeceptum implendum. In hoc ergo ejus error conſiſtit, quod aſſerat juſto, concurrente tentatione, aut urgente praecepto, a Deo denegari gratiam, quae relative ad ejus vires ſit vere ſufficiens, & dari ab eo tantum gratiam inefficacem, cum qua concupiſcentiam in gradu ſuperiori vincere juſtus non poteſt.*

F. J. Laurentius.

Etiamſi affirmaſſem ſolam gratiam ſeipſa efficacem eſſe vere *ſufficientem*, accepta gratia *ſufficiente* pro illa, quae ſufficit ad perficiendum actum, ſeu ad operandum; nullus in Theologia mediocriter verſatus me ob id reprehendendum eſſe putaret. Thomiſtae, alii Theologi, necnon Congruiſtae, ac praeterea ipſamet obvia, & manifeſta ratio hoc declarant. Thomiſtae quidem; nam Didacus Alvarez lib. 8. de aux. diſput. 79. inquit, *Illud auxilium dicitur complete ſufficiens ad aliquam operationem, ultra quod nullum aliud auxilium eſt abſolute neceſſarium, ut illa operatio actu producatur*, & Joannes Gonzalez controv. 5. art. 6. *Aliqui doctiſſimi Thomiſtae arbitrantur, minus congrue vocari ſufficiens illud auxilium, quod contra efficax dicitur*. Alii Theologi; ſiquidem Cardinalis de Lauraea opuſc. 3. cap. 4. num.

(1) T. 3. l. 17. p. 340. & ſeq.

Digitized by Google

num. 83. ait: *Saepe cum aliis viris doctis miratus ſum, cur Theologi moderni gratiam illam divinam, qua homo vocatur, excitatur, illuminatur, & inſpiratur ad bonum faciendum, & effectum non obtinet, vocare coeperunt ſufficientem, ad diſtinctionem efficacis, quae ſemper habet annexum effectum; cum ſatis non ſit ad eum ponendum, ſicut efficax, quae in rigore dici deberet ſufficiens;* & P. Macedo in ſcrinio cap. 8. *Auguſtinus auxilium ſufficiens efficax dicit, cum proxime ſufficiens eſt, imo non putat ſufficiens quod non habet effectum: & quidem meo judicio recte, nam ſi ſufficit, & datur ut ſufficiat, cur non efficiet id, propter quod datur? Quod ſi non efficit, profecto non ſufficit. Nec ſolus Auguſtinus, ſed etiam alii Patres auxilium, quod Scholaſtici efficax vocant, ſufficiens appellant: uti obſervat Vaſquez, & probat ex Proſpero, in 1. 2. diſp. 185. cap. 11. num. 55.* Mediſtae demum; nam praeter Vaſquesium Suarez lib. 3. de auxiliis cap. 6. num. 4. ſcribit: *De ratione auxilii ſufficientis, ſi proxime & actu ſufficiens ſit, eſt, ut includat omnia auxilia neceſſaria ſimpliciter, quae per modum principii concurrunt ad ſupernaturalem actum, quia hoc auxilium eſt ſufficiens per modum potentiae; potentia autem ut ſit ſufficiens, oportet ut habeat omnem virtutem neceſſariam ad agendum: & hoc ipſum praeſefert nomen ſufficientis; nam ſi aliquod neceſſarium principium deeſt, ſine illo non poteſt aliud operari: ergo aliud non erat ſufficiens.* Accedit evidens ratio. In horum nempe Theologorum ſententia auxilium illud eſt revera *ſufficiens*, quod non requirit aliud auxilium ad ſupernaturaliter operandum, & includit omnem virtutem neceſſariam ad agendum: at ſine gratia *efficaci* non habetur quidquid requiritur ad ſupernaturaliter operandum, ſive omnis virtus neceſſaria ad agendum: ergo ſine gratia *efficaci* non habetur auxilium revera *ſufficiens*. Hujus ſyllogiſmi propoſitio prior eſt Theologorum, quorum protuli teſtimonia. Propoſitio altera eſt omnium Auguſtinenſium ac Thomiſtarum. Auctoritate itaque, & ratione perſpicuum eſt, ſolam gratiam per ſe efficacem eſſe revera *ſufficientem*, ſi gratiam *ſufficientem* obvio, & litterali ſenſu, pro ea ſcilicet, quae ſufficit ad ponendum actum, intelligamus.

Admiſſo tamen diſcrimine inter gratiam *ſufficientem* & *efficacem* eo Thomiſtarum ſenſu, quo gratia *ſufficiens* non

Digitized by Google

excludit neceſſitatem gratiae *efficacis*, atque una poteſtatem tribuit agendi, altera operatur effectum; mentitur ſplendide quiſquis autumat a me auxilium *ſufficientis* gratiae denegari. Oſtendi id in Vindiciis diſſert. 14. cap. 2. §. 2. pag. 215. & ſeqq. pluribus e Theologia a me in lucem edita collectis teſtimoniis. Inter quae eſt illud libri 14. cap. 8. *Eſt ergo gratia ſufficiens ſenſu Thomiſtico, ac noſtro, illa quae dat poſſe, non velle*: & inferius, *Fatemur per gratiam ſufficientem dari nobis poteſtatem implendi divina mandata, eamque veram & propriam, ſed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum non ſit neceſſaria gratia efficax*. Rurſus lib. 17 cap. 3. *Auguſtinus agnoſcit in hoc ſtatu, non ſolum adjutorium* quo, *ſed etiam adjutorium* ſine quo non, *ſive pure ſufficiens*. Sed legito alia plura praecitato ſecundo paragrapho Vindiciarum mearum; atque num ibi loquar tortuoſis, & ad fraudem compoſitis ſermonibus, judica quiſquis legeris.

Evaneſcit ex dictis quaelibet impoſtoris cavillatio. Dum enim dico, dubitari poſſe an gratia *ſufficiens* Thomiſtica ſit revera ſufficiens, loquor ipſorum Thomiſtarum ore: &, ſi candido animo loquendum eſt, non dubito, ſed nego eſſe revera *ſufficientem*, ſi gratiae *ſufficientis* nomine illam accipiamus, praeterquam nulla alia gratia requiritur ad ponendum actum. En evidentiſſima ratio: Quia ad ponendum actum neceſſaria eſt gratia per ſe ipſam efficax; nam ſi gratiae *ſufficientis* vocabulum accipiamus pro ea gratia, quae dat poſſe, ſed non excludit neceſſitatem gratiae per ſe efficacis ad actu operandum; gratiam iſtam ſufficientem *probo maxime*, ut dixi cit. *cap. 3. pag.* 343. Deſinat idcirco accuſator ineptam illam interrogationem regerere. „ Quid enim putandum eſt de Theologo, qui dubitaſſet utrum praemotio phyſica deſtruat libertatem, eamque nihilominus probaret maxime? „ Hujus farinae Theologus eſſet Lutheranus, Calvinianus, Janſenianus: ſed qui phyſicam praedeterminationem, ſimulque veram libertatem propugnat, is eſt verus SS. Auguſtini, & Thomae diſcipulus. Haec ad rem noſtram facienda eſt interrogatio, Quid exiſtimandum de viro Theologo, qui aſſereret gratiam efficacem eſſe neceſſariam ad ponendum actum adverſus Mediſtas affirmantes cum Suareſio illam eſſe gratiam *ſufficientem*, praeter

Digitized by Google

ter quam ad ponendum actum nulla alia gratia requiritur? Atque huic interrogationi facillima eſt reſponſio: In ſenſu hujus Theologi, & in ea *ſufficientis* gratiae ſignificatione, ſola gratia *efficax* eſt vere, & proprie *ſufficiens*.

Quoniam vero Languetius mea verba profert ex *libro* 17. *cap.* 3. *pag.* 242. uſque ad illum dumtaxat terminum, quo difficultatem proponunt, meamque ſententiam non explicant, opus eſt integre ea verba proferre, cum abunde omnem exſufflent, elidantque calumniam. „ De quaeſtione grammaticali, (ita ego tom. 3. pag. 342.) ideſt, an gratia ſufficiens Thomiſtico ſenſu, ſit vere & proprie ſufficiens, non opus eſt definite ſententiam dicere. Ego ſane mallem appellare *inefficacem*, eo quod non inſpiret voluntatem illam robuſtam, quae inſpiratur ab efficaci. Idcirco habui frequentius in conſuetudine ſermonis vocabulum iſtud, quam *ſufficientis*: quod tamen in ſenſu Thomiſtico probo maxime, ut explicavi in cap. 8. de H. P. At num inſpecta ſignificatione vocabuli, gratia illa Thomiſtarum notione ſufficiens vere ſit talis Scholaſtici non conſentiunt. „ Hucuſque Archiepiſcopus. Conſtat me loqui de quaeſtione grammaticali, ideſt, de ſignificatione vocabuli *ſufficientis*, & ita proſequi nullo interjecto vocabulo. „ Negant talem eſſe Mediſtae omnes, & cum illis Honoratus Tournely p. 2. de gratia q. 7. art. 4. concl. 3. quia ea gratia inſufficiens cenſenda eſt, quae non complectitur totum id, quod requiritur ut actus ponatur, vel ſaltem ut impetretur auxilium ad ponendum actum neceſſarium. Videtur conſentire Noriſius, qui ut dictum eſt modo, negat dari ſine adjutorio efficaci potentiam proxime expeditam ad perſeverandum in accepta juſtitia. Solam gratiam efficacem eſſe proxime ſufficientem defendit Zumel tom. 3. diſp. 5. ſect. 1. Cardinalis Brancatus de Lauraea opuſc. 3. de grat. cap. 4. Franciſcus Macedo in ſcrinio cap. 8. & in cortina pag. 318. Ex noſtris Baſilius Poncius 1. p. relect. de gratia cap. 17. Joannes Schuveitzerus diſſert. 3. de praed. dub 6. & Petrus Clenaerts de gratia efficaci cap. 6. ſ. 3. not. 7. Conſentiunt Theologi Lovanienſes in juſtif. cap. 12. num 177. Horum, aliorumque ſenſus eſt, gratiam inefficacem non eſſe revera ſufficientem, ſi gratia ſufficiens accipiatur grammaticaliter, quatenus cum illa poteſt poni actus abſque

gratia validiori. Juxta hanc notionem eſſet ſufficiens illa gratia, quam propugnant Moliniſtae, ſi in praeſenti ſtatu daretur, & ſufficeret naturae infirmae adjutorium collatum Adae innocenti. Alia ex parte non deſunt Thomiſtis rationes, atque exempla ad probandum gratiam inefficacem appellandam eſſe vere, & proprie ſufficientem. Primo docent plura neceſſaria eſſe ad actum, quam ad potentiam: quod veriſſimum eſt, probatumque a nobis ſuperiori propoſitione eodem exemplo apud Thomiſtas frequentiſſimo oculi, qui poteſt videre, etiamſi, ut actu videat, neceſſaria ſit lux. Verum poſſe oculum cernere, niſi praebeatur luminis adjutorium, negat Auguſtinus lib. de geſtis Pelagii cap. 3. de nat. & gratia cap. 26. de peccat. meritis cap. 5. libri 2. epiſt. 106. nunc 186. Sed Thomiſtae reponent, loqui Auguſtinum de potentia conjuncta cum actu. Dicent inſuper, recte appellari ſufficiens in uno genere, quamquam alia in alio genere ſint neceſsaria. Quod commonſtrabunt facile in omni genere cauſſarum, cum erudito Thomiſta Franciſco Sylvio in 1. 2. q. 3. art. 3. & Aurelio noſtro Piette Lovanienſi tom. 3. cap. 2. q. 2. Afferent exemplum ex Angelico Praeceptore 3. p. q. 61. art. 1. ubi pertractans de neceſſitate Sacramentorum, cum 3. loco objeciſſet, *Poſita cauſſa ſufficienti nihil aliud videtur neceſſarium ad effectum: ſed paſſio Chriſti eſt ſufficiens cauſſa noſtrae ſalutis: non ergo requiruntur ſacramenta ad ſalutem humanam*; ita difficultatem ſolvit: *Ad tertium dicendum, quod paſſio Chriſti eſt ſufficiens cauſsa humanae ſalutis; nec propter hoc ſequitur, quod ſacramenta non ſint neceſsaria ad humanam ſalutem, quia operantur in virtute paſſionis Chriſti, & paſſio Chriſti quodammodo applicatur hominibus per ſacramenta*. Itaque *ſufficiens* eſt gratia quaelibet, quantumvis minima, licet requiratur gratia praedeterminans, ut ad actum reapſe applicetur. Accedit comparatio naturalium omnium potentiarum, quae completae dicuntur ſingulae in ſuo genere, quamquam actu non operentur, niſi prima cauſsa movente. Itaque pro libito gratiam, quae opponitur efficaci, dicito aut inefficacem, aut ſufficientem; mea enim non refert, utrum horum dixeris: dummodo fatearis contra Janſenium interiorem aliquam gratiam, cui in ſtatu naturae lapſae reſiſtitur. „

Ex

Digitized by Google

Ex his, quae neceſſum fuit exſcribere, manifeſtiſſima res eſt, me *lib.* 17. *cap.* 3. diſſerendo contra ſecundam Janſenii propoſitionem, ac demonſtrando dari in hoc infirmitatis ſtatu interiores gratias, quibus humanum reſiſtit arbitrium, & ea occaſione inquirendo num gratia, quae non eſt *per ſe efficax*, appellari debeat *ſufficiens*, inſtituere quaeſtionem de ſignificatione hujus vocabuli *ſufficiens*, tam Thomiſtarum, quam aliorum Theologorum recitare opiniones, & eam, quam tenent Thomiſtae, luculentius exponere, nihil vero de grammaticali illa quaeſtione definire. Manifeſtiſſimum inſuper eſt, ludum eos ludere, qui hinc conantur inferre denegari a me gratiam Theologico ſenſu *ſufficientem*, ideſt, quae dat *poſſe* ſejunctum ab actu. Et, ſi non levi utendum eſt conjectura, Senonenſis Archiepiſcopus, quem nemo ignorat fuiſſe Mediſtarum partibus addictiſſimum, alicui hujus ſectae Theologo provinciam commiſit ſeligendi ex libris meis loca, quae ſibi viderentur ſuſpecta, atque ex iis mutilatis, diſparatiſque connexis, fonte neglecto, ſuum protulit judicium, a ſubleſtae fidei conſarcinatore deceptus. Alioqui; cum ſapiens fuerit, & ſagax, quomodo contigiſſet, ut cuncta, quae a me ſcripta cenſoriis notis perſtrinxit, obtruncaret, ſubverteret, & in ſenſum detorqueret oppoſitum? Dixi hanc non levem eſſe conjecturam: nam ſi ipſe textus noſtros collegit, ſuiſque luſtravit oculis; aut iniquus fuit eligendo perpauca, nec quaeſtionem ibidem actitatam diſcernens; aut fuit imprudens, proxima, & quae ſequuntur, ac noſtram mentem explicant, praetermittendo. Abſit vero, ut illum, vel iniquum, vel imprudentem exiſtimemus.

De illo autem principio, *Quod amplius nos delectat, ſecundum illud operemur neceſſe eſt*, necnon de ſancta delectatione oppoſita delectationi carnali, ſatis ſuperque praecedenti paragrapho pertractavi.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *His notatis facile intelligitur id, quod ibidem F. Bertii aſſerit de gratia illa ſufficienti, quae dat poſſe, ſed incompletum; & cur vellicet Thomiſtas ex eo quod dicant*, Per gratiam ſufficientem conſtitui potentiam proxime, & comple-

plete potentem producere effectum; *ſtatuatque potentiam non debere nominari* potentiam proxime expeditam, *niſi potentiam*, quae ut ponat actum, gratiam uberiorem non poſtulat: *quo denique ſenſu aſſerat* (1), Quod etiam renati, & Sancti, cum gratiam, & adjutorium petere debeant, ut in bono poſſint perdurare, etſi habeant gratiam ſufficientem, non habent ſemper proximam perſeverandi potentiam: *& Auguſtino tribuat quod ipſe addit*, Quod cum ſola gratia ſufficiente non poteſt mandata facere qui caritatem non habet magnam, & vehementem, ideſt, non poteſt proxime, complete, & expedite, poterit vero cum impetraverit gratiam uberiorem, congruam, & efficacem.

Haec omnia in ejus ſyſtemate ſignificant, idcirco juſtum cum illa gratia inefficaci non poſſe proxime, *&* complete, *mandatum urgens implere, quia delectatio caeleſtis in gradu inferior, qua ſolum pollet, non poteſt vincere concupiſcentiam validiorem. Ex quo ſequitur hanc gratiam vere eſſe inſufficientem relative ad praeſentes vires juſti.*

Non arguimus F. Berti quod aſſerat juſtum aliquando gratia proxime ſufficienti carere, urgente tentatione, ſi poteſt proxime petere gratiam, quae illi deeſt. Poſſumus utcumque tolerare, quod contra communem Thomiſtarum ſententiam aſſerat gratiam ſufficientem non dare potentiam proxime completam, & expeditam, ſi id dumtaxat aſſereret ſenſu ab aliquot Thomiſtis intellecto de potentia ex parte actus ſecundi completa, & expedita. Sed illum incuſandum judicamus, quod ſecundum principium, quod poſuit, gratia inefficax, quam ſufficientem aegre vocare conſentit, eſt vere inſufficiens juſto relative ad ejus praeſentes vires, quia a validiore concupiſcentia opprimitur.

Quod quidem ſyſtema excludit quoque a juſto potentiam orandi urgente tentatione, niſi habeat ad orandum gratiam efficacem, quamvis haberet gratiam inefficacem. Gratia enim inefficax, ſecundum ſyſtema F. Berti, non poteſt vincere concupiſcentiam validiorem; & ideo inefficax nominatur, quia concupiſcentia illam gradibus ſuis ſuperat. Hinc ponit juſtum aliquando deſeri, illique denegari auxilia communia, & gratiam vere, & relative ad tentationis vires ſufficientem; cujus derelictionis non aliam cauſſam reddit, quam profunda, & oc-

(1) Ibidem p. 341.

Digitized by Google

& occulta Dei judicia. Sic enim loquitur de iis, quos Deus etiam inter Barbaros, aut ſceleſtiſſimos eligit (1). Ut oſtendat divitias miſericordiae ſuae, *non ſolum perducere illos ad baptiſmum, allicere ad fidem, movere ad reſipiſcentiam, verum etiam facere perſeverantes, & coronare in miſericordia, & miſerationibus. Addit quod ex iis ſunt nonnulli, quibus* ad oſtenſionem juſtitiae *gratia ſubtrahitur, nec Deus renuentes illos vocat, nec trahit pervicaces, ſed occulto, & juſto judicio eos deſerit*. Hi autem, *inquit*, ſufficientem gratiam non habent. *Quod ut probet, addit:* Gratia ſufficiens donum eſt, nec ulla foret in Deo iniquitas, ſi Deus illam denegaret: *Unde concludit, quod illa* gratia ſufficiens eſt donum gratuitum, & poſt Adami peccatum indebitum beneficium, *etiam*, ſuppoſito legis praecepto.

Haec autem doctrina, & ſyſtema, unde derivatur, omnino contradicit Apoſtolo dicenti: Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere. *Contradicit concilio Tridentino docenti*, Neminem a Deo deſeri, niſi prius deſeratur. *Contradicit eidem Concilio dicenti poſt Auguſtinum*, Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis. *E contra conſonat primae propoſitioni damnatae in libro Janſenii aſſerentis* juſto quaedam mandata eſſe impoſſibilia, ſecundum praeſentes, quas habet, vires, & ei deeſſe gratiam, qua poſſibilia fiant.

F. J. LAURENTIUS.

Cujus generis fuerint adverſarii praenotationes, ex dictis percipit unuſquiſque: ſed prodit ille ulterius vel inſcitiam, vel alucinationem ſuam, affirmans a me vellicari Thomiſtas, eo quod aſſerant, *Per gratiam ſufficientem conſtitui potentiam proxime, & complete potentem producere effectum;* & ſtatuere potentiam non debere nominari *potentiam proxime expeditam, niſi potentiam, quae, ut ponat actum, gratiam uberiorem non poſtulat*. Quo enim modo fieri poteſt, ut vir in Thomiſtarum doctrina verſatus ignoret, ipſorum Thomiſtarum permultos tradidiſſe, ſolo adjutorio efficaci tribui

(1) L. 18. c. 8. p. 448.

bui potentiam agendi *proxime expeditam, atque completam?* Audiat Didacum Alvarez lib. 8. de auxiliis diſp. 79. *Illud auxilium dicitur complete ſufficiens ad aliquam operationem, ultra quod nullum aliud auxilium eſt abſolute neceſſarium, ut illa operatio actu producatur*. Audiat Joannem Gonzales controv. 5. art. 6. *Archiepiſcopus Tranenſis, Magiſter Herrera, & alii aſſerunt* auxilium ſufficiens *in re non ſufficiens, ideſt, non reddere potentiam complete actuatam in ratione principii, ſed indigere auxilio efficaci, quod in illorum ſententia duo facit, & complet potentiam, & illam applicat ad operandum infallibiliter*. Audiat Franciſcum Zumel tom. 3. var. diſput. d. 4. ſect. 1. *Sufficiens auxilium praeſtat quidem vim potentiae, non quidem omnino proximam cum ultima actualitate, ſed minus proximam, & quaſi mediatam, vel minus immediatam, & incompletam; ſeu inadaequatam*. Itaque non ego Thomiſtas vellico: ſed Languetius cuncta vellicat, & exagitat, vel, ut rectius loquar, vellicaret, & exagitaret, ſi poſſet. Praeterea, quomodo Thomiſtarum ſententiam vellico, quam, ut nuper oſtendi, rationibus exemplisque expono, & explico? Ac ſi vellicarem etiam, & ſolum auxilium, quod nullum aliud requirit ad actu operandum, appellaviſſem *complete ſufficiens*, cur non potuiſſem *ſufficiens auxilium* eo modo deſcribere, quo deſcripſerunt Macedo, de Lauraea, Noriſius, Vaſqueſius, Suarez, Tournelius?

Verum, ut omnem diſſipemus caliginem; peto, quid ſit auxilium tribuens *potentiam expeditam, proximam, & completam?* Si reſpondeas cum Suareſio lib 3 de auxiliis cap. 6. num. 4. eſſe illud, *Quod includit omnia auxilia neceſſaria ſimpliciter, quae per modum principii concurrunt ad ſupernaturalem actum:* dico, non dari potentiam *proximam, expeditam, atque completam*, abſque gratia efficaci. Probo quod dico, Quia in ſententia omnium Thomiſtarum *gratia efficax per modum principii concurrit ad ſupernaturalem actum*. Si vero potentiam *expeditam atque completam* illam dixeris, quae non excludit neceſſitatem gratiae per ſe efficacis ac praedeterminantis ad ſupernaturaliter operandum; perſpicuum eſt ex num. praeced. a me iſtiuſmodi potentiam non denegari. Sed audiatur integra reſponſio mea ad objecta Janſeniſtarum, ex qua calumniator mea verba producit more ſuo, mutilata ſcilicet, & diminuta. *Gratia ſufficiens* (ita

ego

ego lib. 17. cap. 3. & ipſa paginâ 340. ab adverſario citata) *gratia ſufficiens non dat poſſe conjunctum cum actu, & proxime completum & expeditum, concedo. Non dat poſſe ab actu ſejunctum & incompletum, nego. Addendum unum eſt, ne Thomiſtae* (neque enim inter ſe, quod ad rem ſpectat, conſentiunt, ut inquit citato in loco Gonzalez) *qui docent per gratiam ſufficientem conſtitui potentiam proxime & complete potentem producere effectum, verborum meorum ſenſum reſpuant, me cum Noriſio cap. 4. calumniae ſublatae, & cum Theologis probatiſſimis ibidem enumeratis appellare potentiam proxime expeditam illam, quae, ut ponat actum, gratiam uberiorem non poſtulat.*

His aperte mentem meam explicavi, affirmans nomine *potentiae completae proximeque expeditae* potentiam illam a me intelligi, quae non requirit ad ponendum actum *gratiam uberiorem*. Cedo nunc: unum ne invenies Thomiſtam, qui mihi, aut alteri hoc pacto definienti cum viris ſapientiſſimis potentiam *expeditam atque completam*, reſpondeat, Utique, hac definitione recepta, habetur per ſolam gratiam ſufficientem, ſecluſa gratia per ſe efficaci, talis potentia *completa, expedita, actuata?* Nullus ex Thomiſtis, nullus omnino, niſi gratiam per ſe efficacem abjiciat, id poterit reſpondere. Videas igitur, quam imperite ſcripſerit adverſarius a me *vellicari Thomiſtas*, & quam fraudulenter potentiae *expeditae ac proximae* diverſam notionem a Theologis traditam, & a me dilucide expoſitam praetermiſerit, mea verba obtruncans, & reſecatis intermediis, pro lubitu traducens, invertens, obſcurans. Imponamus ergo huic paragrapho finem meis itidem verbis eodem capite 3. pag. 341. *Aliud eſt verbo contendere, aliud dogmate. Dogma Janſenii eſt* (legant, ſcrutentur haec verba calumniatores) *ſub delectatione victrici tale vinculum injectum eſſe voluntati, ut neceſſitate flectatur, nec actus oppoſitus in ejus ſit poteſtate. Ergo per Janſenium ſub gratia parva, premente perverſa cupiditate, non eſt potentia recte operandi; & ſub gratia magna & robuſta non ſtat poteſtas peccandi; & neceſſitate alligati illud tantum facere poſſumus, quod magis delectat, ita ut alternantibus delectationibus, nec una alteram ſuperante, neceſſario inefficacibus deſideriis haereat animus.* Quis modo crederet, tale eſſe adverſariorum meo-

Digitized by Google

rum ingenium, talem librorum meorum lectionem, talem aequitatem, tale judicium, ut hanc ipſam ſententiam a me rejectam inter damnata Janſenii dogmata, aſſeveranter pronunciarent tradi a me ipſo, tradi autem eo ipſo in loco, in quo illam rejicio, & oppugno? Id, quod videtur prorſus incredibile, veriſſimum eſſe ex iis, quae hoc paragrapho dicta ſunt, iidem adverſarii, velint, nolint, coguntur fateri.

Jam vero ſi cetera Languetii perſequerer objecta; nimium abuterer patientia legentium. Liquet enim ex dictis, eatenus a me negari aliquando in juſtis illam potentiam *proximam & completam*, quae aliud ad perſeverandum in accepta juſtitia non exigit adjutorium; quoniam revera quidam juſti non habent gratiam ſemetipſa efficacem, quam propterea debent ſuppliciter petere, & qua ſi eſſent ſemper adjuti, numquam peccarent: talis quippe gratia numquam ſuo caret effectu. Vide Auguſtinum *lib. 2. de peccat. meritis, & remiſs. cap.* 19. *num.* 32. Perſpicuum eſt etiam, eſſe contra communem Thomiſtarum ſententiam agnoſcere in gratia *ſufficiente*, & ſine gratia per ſemetipſam efficaci illam potentiam *proximam & completam*, quae ut prodeat in actum, nullum aliud exigit adjutorium; quum praeter gratiam *ſufficientem* Thomiſtae omnes ad ponendum actum neceſſarium exiſtiment adjutorium gratiae per ſe efficacis. Inſuper certiſſimum eſt, juxta propugnatum a nobis ſyſtema, gratiam quoque *ſufficientem* & *inefficacem* tribuere potentiam ſuperandi concupiſcentiam validiorem, me ſcribente lib. 17. cap. 1. id. tom. 3. pag. 316. prope finem: *Ait Janſenius, impoſſibile eſſe, ut vigente ſancta delectatione illicitum praevaleat deſiderium, & conſideratio peccati, & e contra ſub vividiori concupiſcentia neceſſario liberum arbitrium ſuccumbere. Juſtis ergo conantibus, & volentibus, dum deeſt victrix delectatio, & gratia efficax, impoſſibile eſt divina obſervare praecepta. Nos contra contendimus* (audiant haec iterum, & confundantur conviciatores) *nullam delectationem injicere vinculum libertati, niſi ſummi Boni per lumen gloriae manifeſtati, aut boni, ut inquiunt, in communi, extra quod divagari nequit voluntatis inſtinctus; propterea quod haec duo tantum tollunt indifferentiam judicii: ideoque ſicut quacumque gratia praeventus poteſt iniquus reluctari;*

ſtari; ita quacumque premente cupiditate poteſt juſtus perſeverare. Ita priorem propoſitionem Janſenii rejicimus, damnamus, refellimus, reprobamus. Haec eſt, non ambigua, non implexa, non fuco illita, ſed enucleata, perſpicua, & majoribus theatris propoſita, filii Romanae Eccleſiae, diſcipuli S. Auguſtini, & pro hujus doctrina agonizantis, ſententia.

Demum, quod nemo ſatis mirabitur, urget Senonenſium Antiſtes adverſum me textum Paulli 1. ad Corinthios cap. 10. 13. *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſubſtinere*, necnon verba Tridentini concilii ſeſs. 6. de Juſtif. cap. 11. deſumpta ex Auguſtino libro de nat. & gratia cap. 43. *Non igitur Deus impoſſibilia jubet, ſed jubendo admonet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis:* quum egomet haec eadem verba Apoſtoli, haec eadem verba Auguſtini conſecrata a Tridentino concilio, aliaque bene multa produxerim cap. 3 libri 17. ad demonſtrandam aequitatem cenſurae contra primam propoſitionem Janſenii. Videatur *tom.* 3. *Theolog. diſc. pag.* 328. *& ſequenti.*

CAPUT IV.

De poſſibilitate mandatorum Dei per gratiam.

Archiepiscopus.

NOn minus diſerte F. Bellelli docet, per gratiam parvam, & inefficacem, quae ſola ſecundum illum juſtis urgente praecepto ſaepe conceditur, nullam dari veram potentiam, ceu proximam, ceu remotam, &c.

F. J. Laurentius.

Nil contra me in hoc articulo profert Archiepiſcopus, qui tamen contra Fulgentium Bellelli plura effutiit. Horum ſumma eſt, explicaſſe Theologum noſtrum potentiam

Digitized by Google

illam, quam habet juſtus implendi praecepta, per gratiam ſufficientem, comparando eamdem potentiam poteſtati hominis ad videndum, quando habet oculos, & lumen, ſed infirmitate cogente oculos aperire non poteſt. Verum demonſtravi in Vind. diſſert. 4. cap. 3. §. 7. eadem oculorum ſimilitudine, iisdemque plane verbis uſum fuiſſe S. P. Auguſtinum lib. de nat & gratia cap. 26. num. 29. & libro 2. de peccat. meritis & remiſs. cap. 5 num. 5. eamdemque comparationem adhibuiſſe Africanos Epiſcopos exules in Sardinia in epiſtola ſynodica cap. 5. illam inſuper fuiſſe traditam a Didaco Alvarez diſp. 23. num. 32. a Joanne Maldonato S. Jeſu in caput 6. Joannis num. 5. a Venerabili Bellarmino in lib. de gratia primi hominis cap. 4 & a Dionyſio Petavio lib. 4 de opif. ſex dierum cap. 1. num. 4.

Secundo loco in crimen vertitur Theologo praeſtantiſſimo, quod definitionem illam Tridentinae ſynodi ſeſs. 6. canone 4. *Liberum arbitrium a Deo motum, & excitatum poſſe diſſentire, ſi velit*, detorſerit ad ſolam gratiam ſufficientem. Norunt autem omnes Tridentinum illum canonem Thomiſtis, & Auguſtinenſibus paſſim objici ab impugnatoribus gratiae per ſe efficacis; ſub cujus motione, & excitatione videtur ipſis liberum humanae voluntatis arbitrium obſtringi indeclinabili neceſſitate. Et norunt quoque omnes, a Thomiſtis & Auguſtinianis reſponderi, aliquo ſenſu neceſſum eſſe, ut fiat id, ad quod faciendum gratia efficax ſubminiſtratur; nam ipſa gratia efficax a nullo duro corde reſpuitur, nec humanae voluntates efficere poſſunt, quominus Deus omnipotens faciat, quod voluntate abſoluta faciendum eſſe decrevit: hanc tamen neceſſitatem eſſe tantummodo conſequentem, & liberum arbitrium non poſſe quidem *in ſenſu compoſito* abſtinere ab opere, ad quod praemotione divina determinatur, ſed poſſe tamen *in ſenſu diviſo*.

Hac doctrina imbutus Fulgentius Bellelli *de modo rep.* lib. 2. cap. 16. explicat utique Tridentinum canonem de gratia ſufficiente, quam liberum arbitrium abjicere poteſt, & interdum abjicit; ſed minime negat eumdem canonem etiam accipiendum eſſe de gratia efficaci in praedicto ſenſu compoſito Thomiſtarum. Poſt ea enim verba, quae Archiepiſcopus objicit, cap. illo 16. pag. 94. ſcripta a Fulgentio,

tio, haec immediate ſubjiciuntur: *Cum qua fidei doctrina prorſus recte cohaeret, quod arbitrium non diſſentiat, nec reſiſtat, nec reſpuat, nec reſpuere poſſit gratiam per ſe efficacem, ut dici jam conſuevit a clariſſimis Thomiſtis*, in ſenſu compoſito, *tametſi* in ſenſu diviſo *poſſit ab actione, quam efficit, temperare*. Haec eſt Fulgentii Bellelli ſententia; quam reprehendere non potuiſſet cenſor, ſi Theologi noſtri verba fideliter exſcripſiſſet: ſed quoniam conſuetum illi eſt, ut ubique deprehendimus, quae frivolas obiectationes ſuas enervant & infringunt, ſimulatione negligere; eo incaute, ne dicam imprudenter & inverecunde, proceſſit, ut ſcriberet, Theologum ipſa Thomiſtarum verba uſurpantem explicaviſſe ſacroſanctae Tridentinae ſynodi definitionem *contra omnium Theologorum, etiam Thomiſtarum, ſenſum*.

Tertio loco Fulgentio Bellelli objicitur, quod in libro *de ſtatu naturae rationalis ante peccatum* laudaverit Antonium Arnaldum. Ignorat autem tum Senonenſis Archiepiſcopus, cum Auctor *Janſeniſmi Redivivi*, qui hoc idem objecit Auguſtiniano Theologo, jam ab anno 1717. ipſum Fulgentium hanc a ſe criminationem inviċtiſſime propulſaſſe; quemadmodum oſtendi *tom. 2. Vindic. pag* 362.

CAPUT V.

De Caritate Theologica, & ejus neceſſitate a duobus Theologis inducta pro quolibet opere bono etiam moraliter.

ARCHIEPISCOPUS.

1 *FRatres Bellelli & Berti non errant ſolum circa Chriſti mortem, libertatem neceſſariam ad merendum, & demerendum, & reſiſtentiam gratiae; addunt alios errores ab Eccleſia proſcriptos, ſcilicet liberum arbitrium abſque gratia, quam in caritatis Theologicae motu conſtituunt, peccare ſemper in omnibus ſuis actibus; adeo ut liberi omnes motus volun-*

luntatis, qui a gratia caritatis non procedunt, neceſſario e mala cupiditate oriantur; ac quidquid a motivo caritatis non procedit, non aliud habeat motivum, quam pravam cupiditatem. Caritatem autem non accipiunt, quatenus tantum involvere poteſt omnem amorem recti, & boni, & omnem bonam voluntatem, ſed veram caritatem Theologicam, quae ab amore perfectiſſimo non differt, niſi gradu.

F. J. LAURENTIUS.

Conſtitui a me gratiam in *caritatis Theologicae*, ſeu amoris Dei ſuper omnia, motu, atque inſpiratione, & absque hujuſmodi gratia liberum arbitrium juxta ſententiam noſtram in omnibus actibus ſuis peccare, nemo poteſt aſſerere, niſi qui lividis oculis perlegerit editas a nobis theologicas lucubrationes. Actualem Chriſti gratiam eſſe *mentis illuſtrationem, & inſpirationem caritatis*, revera a me traditur *tom.* 3. *pag.* 140. ſive *libro* 14. *cap.* 7. *Caritatis* autem *Theologicae* nomen, ideſt, illius caritatis, qua Deus amore benevolo, & ſuper omnia diligitur, & quae conſtituit peculiarem virtutem, in ſcriptis meis, ubi de gratia univerſaliter agitur, non occurrit, additque illud de penu ſuo criminator. Utor ego cit. cap. 7. verbis S. P. Auguſtini lib. 2. de peccat. meritis cap 17. & 19. atque de gratia Chriſti cap. 6. 9. 10. 11. 21. & 26. nemo autem jure me poterit reprehendere, dum loquor ore Auguſtini. Declaravi mentem meam in Vindic. tom. 2. diſſert. 4. cap. 1. pag. 14. ubi ita ſcripſi: *Neque enim nos in illa univerſali praevenientis auxilii deſcriptione* dilectionis, & caritatis *nomine intelligimus inſpirationem* amoris benevoli, *ſed* bonam voluntatem, *quae actus omnes ſaluta es praecedit; id, quod nobis nemo jure negabit, nemo in nobis jure reprehendet: tum quia mentem hanc noſtram rotundis verbis explicavimus, ut adverſus conviciatorem oſtendimus capite 2. primae diſſertat. tum etiam quia hac quoque in re Auguſtini ſenſum & verba ſecuti ſumus; cujus hae ſunt loquendi formulae:* Quid eſt dilectio, vel caritas, niſi amor boni? quid eſt boni cupiditas, niſi caritas? quid eſt aliud caritas, quam voluntas? caritas dicitur voluntas bona. *Vide lib.* 8. *de Trinit. cap.* 10. *lib.* 2. *contra duas epiſt. Pelag. cap.* 9. *num.* 21. *lib. de grat.*

& li-

Digitized by Google

& libero arb. cap. 17. *num.* 33. *in pſalmum* 36. *ſerm.* 2. *num.* 13. *&c.*

Neque verbis abutimur, dum in gratiae definitione adhibemus *caritatis* vocabulum. Nam, ut mittam Antoninum Reginaldum *de ment. concil. Trid.* p. 1. cap. 52. Auguſtinum in cunctis libris, ac tractatibus ſuis appellare gratiam in hoc ſtatu neceſſariam *Spiritum caritatis, inſpirationem caritatis, infuſionem caritatis, dilectionem, inſpirationem dilectionis, amoris divini gratiam, amoris Dei inſpirationem; concupiſcentiam bonam, cupiditatem boni, bonam voluntatem, ſuavitatem, delectationem, condelectationem, jucunditatem, voluptatem*, tradit Stephanus Dechamps lib. 3. *de haer. Janſeniana* diſp. 3. cap. 16. num. 3. ac Dionyſius Petavius lib. 10. *Theolog. Dogmat.* cap. 20. demonſtrat apud Auguſtinum *caritatis vocabulo plerumque cenſeri motus omnes, & affectus piae voluntatis, tam qui juſtificationem antecedunt, quam qui ſunt ea poſteriores.* Quod vir doctiſſimus oſtendit, productis ipſius Auguſtini teſtimoniis ex lib. de gratia Chriſti cap. 2. de correp. & gratia cap. 5. lib. 1. operis imperf. contra Julianum cap. 82. & de nat. & gratia cap. 70. Vide autem, quos in meum advocem patrocinium: duos advoco Societatis Jeſu Theologos praeclariſſimos, Stephanum Dechamps, & Petavium. Adde, ſi lubet, Gallicanos Praeſules in *inſtructione Paſtorali* anno 1714. art. 4. pag. 36. quorum verba recitavi in *Vindiciis* diſs. 1. cap. 1. §. 4. num. 3. *pag.* 38.

Ut autem evidentius adverſariorum noſtrorum detegamus alucinationem, & frangamus pertinaciam (omnes quippe, aut fere omnes accuſationes ſuas traditae a nobis definitioni gratiae innituntur) quid nos in eadem gratiae definitione intelleximus nomine *caritatis*, non uno in loco cubitalibus litteris ſignificavimus. Demonſtratum id eſt diſſert. 1. Vindic. cap. 2. §. 5. *pag.* 111. *& ſeq.* ac modo ſufficit unum proferre ex libro 23. Theolog. diſc. cap 10. ſive tomo 4. *pag.* 489. ubi haec leguntur: *Contendit* (Schola Auguſtiniana) *humanam voluntatem in quolibet exercitio virtutis duci vario amoris affectu, ſive boni cupiditate, quae non deeſt in fide informi, auctore D. Thoma* 2. 2. *q.* 5. *art.* 2. *ad* 2. *ſed non requirit ad cujuslibet virtutis actum explicitum illum amorem, qui tendit in Deum ut ſummum bonum,*

con-

Digitized by Google

conſtituitque virtutem peculiarem, ceteriſque praeſtantiorem, quae ſpeciali quadam ratione dicitur CARITAS. Qui haec legit, qua fronte potuit aſſerere, a me hanc ſpecialem *caritatem* exiſtimari neceſſariam ad quodlibet opus bonum etiam moraliter? qui autem non legit; quo jure poteſt aſſerere, ſe libros a me conſcriptos maturo examine ponderaſſe?

Non inducat in animum ſuum lector, me in eo tantum loco, quem nuper produxi, quadratis verbis declarare, *caritatis* nomine in noſtris de gratia, & de virtutibus diſſertationibus, intelligi cupiditatem boni, non *caritatem Theologicam*, quae peculiaris virtus eſt, & ſpeciali titulo *caritas* nuncupatur, adeo ut una a nobis ſolitaria declaratio lynceos cenſorum oculos ſubterfugerit; non, inquam, id lector in animum inducat ſuum. Enimvero ſufficere cupiditatem boni, *abſque actu caritatis*, ad fidem, trado lib. 21. cap. 4. tom. 4. *pag.* 208. Sufficere ad timorem, trado eodem capite *pag.* 210. & libro 23. cap. 12. *pag.* 502. necnon de poenit. lib. 34. cap. 1. tom. 7. *pag.* 473. Sufficere ad ſpem, trado lib. 23. cap. 11. tom. 4. *pag.* 495. & lib. 21. cap. 4. *pag.* 209. atque lib. 34. cap. 5. tomo 7. *pag.* 554. De his rurſus proximo articulo. Quum itaque in libris, ubi de virtutibus pertracto, declaraverim expreſſe, dilucide, evidentiſſime, neceſſariam non eſſe ſententia noſtra ad cujuslibet virtutis actum *caritatem Theologicam;* imploro hominum omnium mortalium, omniumque ſuperum fidem, potuit ſine mendacio, potuit ſine calumnia, potuit ſine maxima iniquitate ab homine chriſtiano, a viro Theologo, ab Epiſcopali charactere inſignito affirmari omnino contrarium, nimirum, nullum a me agnoſci actum alicujus virtutis *abſque caritate Theologica?* Sed repetam, quod dictum eſt alibi, Optimus Archiepiſcopus collecta ab aliquo conviciatore, e ſuis locis divulſa, & mutilata teſtimonia perlegit, haec ponderavit tantummodo, ex his bona fide judicium ſuum pronuntiavit. Alioqui nemo illum poterit a mendacio, & iniquitate purgare. Ipſi inimici noſtri ſint judices.

AR-

Archiepiscopus.

II. *F. Berti conſentit cum F. Bellelli ; ait enim* (1): Practice loquendo affirmo numquam hominem lapſum agere, convertendo ſe ad illam intimam legem, abſque cupiditate, & philautia, ideoque quodlibet opus bonum fieri ex ſpeciali gratia. *Et* (2): Poteſt *liberum arbitrium* exercere officia virtutum, & praecepta aliqua implere quoad ſubſtantiam, operatione ſecundum ſe laudabili, & honeſta, etſi extrinſece, & ex fine operantis non bona undequaque.

F. J. Laurentius.

Quid haec ad demonſtrandum, non poſſe in mea ſententia exerceri officia virtutum *ſine caritate Theologica, & proprie dicta?* Affirmavi quodlibet opus bonum fieri ex gratia: non affirmavi quodlibet opus bonum fieri non poſſe *abſque caritate Theologica*. Oppoſitum a me doceri, conſtat ex numero proxime antecedenti. Requiri utique vel actualem, vel virtualem *caritatem*, per quam opus deliberatum referatur in Deum, ut ſit bonum undequaque, nempe, tam quoad *officium*, quam quoad *finem*, omnium Auguſtinenſium ſententia eſt; nec ulla poſſe perſtringi cenſura declararunt in ſuis *Cenſuris* doctiſſimi Galliarum Antiſtites, Archiepiſcopus Burgenſis de Leny de Vantadour anno 1659. die 6. Februarii; Joannes Baptiſta de Contes, & Alexander de Hodencq Vicarii Generales Archiepiſcopi Pariſienſis anno 1658. die 23. Auguſti; Ludovicus Henricus de Gondrin eodem anno 1658. die 3. Septembris; Nicolaus Comes de Beauvais Vidame Epiſcopus Bellovacenſis eodem anno, die 12. Novembris; Gilius Epiſcopus Ebroicenſis anno 1659. die 15. Januarii, & Centum Galliarum Epiſcopi in ſua Bullae *Unigenitus* explicatione anno 1720. Vide in Vind. diſſert. 3. cap. 1. §. 5. num. 8. Hi omnes temeritatis illos redarguunt, qui erroneam audent appellare praelaudatam ſententiam. Quorum ſi nullam habendam eſſe rationem cenſet Archiepiſcopus Senonenſis; revereatur ſaltem praeclarum, honeſtiſſimumque nomen praedeceſſoris ſui, Domi-

I ni

(1) T. 3. p. 402. (2) P. 421.

Digitized by Google

ni de Gondrin, neque ei memoria excidat, cenſuram hujus ſapientiſſimi Archiepiſcopi fuiſſe in ſynodo Provinciali anno 1660. ab omnibus illius provinciae Epiſcopis adoptatam, & confirmatam. Quantum ergo ſpectat ad opera deliberata in Deum actuali, aut virtuali *caritate* referenda, praeter munimenta alia quamplura, ab omni nos animadverſione protegit ſacer Epiſcoporum Galliarum conventus, ipſaque nobiliſſima Cathedra Senonenſis.

Requiri itaque ad opus bonum, ne oriantur a noxia cupiditate, *caritatem Theologicam*, nullibi a me ſcriptum eſt: ſed hoc a me propugnari fateor, actus quoslibet, fidei, ſpei, timoris, ceterarumque virtutum, quamvis ſpectato officio, ſubſtantia ſua, & intrinſece ſine *caritate* boni ſint, carere tamen recto ordine finis, ſi ab iis, qui Deum noverunt, in ipſum, tamquam in ultimum finem, non referantur.

Archiepiscopus.

III. *Quod autem, ut diximus, nomine caritatis licet inchoatae tantum intelligant caritatem Theologicam, patet ex illorum dictis. F. Berti* (1) *caritatem, quam opponit cupiditati, definit illam, qua Deus in ſe, & propter ſe diligitur* gratis, & amore benevolo.

F. J. Laurentius.

Imo ſi attente paginam ipſam 416. quam citat criminator, tranquillo animo, menteque pacata inſpexiſſet; proculdubio agnoviſſet, ibidem, non tantum ſupernaturales actus timoris, ſpei, aliarumque virtutum, *ſine caritate Theologica*, commendari, ſed etiam amorem naturalem Dei appellari in ſe bonum, non a cupiditate corruptum, *Licet* (prima illius paginae linea haec habentur) *licet aliquando non habeat rectitudinem finis, ſi Deus non diligatur propter ſe, gratis, & amore benevolo*. Quamobrem hunc benevolum amorem Auguſtiniana ſchola requirit, ut opera deliberata referantur ſaltem virtualiter in Deum, ac ita ſint bona undequaque, tum officio, tum fine; non autem eumdem amo-

(1) T. 3. l. 18. c. 4. p. 416.

Digitized by Google

amorem exiſtimat neceſſarium, ut non ſint mala intrinſece, & ſecundum ſubſtantiam, neque corrumpantur a vitioſa cupiditate.

Jam vero, quoniam adverſarius repetit, & etiam circa hujus articuli finem regerit definitionem illam gratiae, de qua ſupra numero 1., & jactat ſe demonſtraſſe a me *caritatis* vocabulo ubique ſignificari ſolam *caritatem Theologicam*, ſive amorem Dei propter ſe: rurſus omnium legentium, & mihi quoque adverſantium, imploro fidem & aequitatem. Nonne lucidiſſimis clariſſimiſque verbis oſtendi, nos dum generaliter de gratia, aut de bonis operibus, vel virtutum actibus inſtituimus orationem, *caritatis* nomine intelligere bonam voluntatem, cupiditatem boni, & inſpirationem amoris, ſive ſit amor juſtitiae, ſive beatitudinis, ſive boni alterius, neque adſtruere neceſſitatem *caritatis* proprie dictae, ne opus a cupiditate vitietur, & corrumpatur? Quid eſt ergo falſae accuſationis pertinacia, ſi haec non eſt? quid eſt ulterius ineptire, & ludum ludere, ſi ineptire ludumque ludere non eſt, affirmare ſententia noſtra admittendam eſſe *caritatem Theologicam* ſaltem inchoatam in iis, qui ne quidem prima fidei lumina acceperunt, eamdemque ſententiam riſui exponere; quando nos diximus, & iterum diximus, & tertio dicimus, in definitione gratiae, quae fidem praevenit, accipi nomen *caritatis* pro bona voluntate, nec requiri ad actum ſubſtantia ſua bonum, *Explicitum illum amorem* (repetantur, ad confuſionem calumniantium, verba mea) *qui tendit in Deum, ut ſummum bonum, conſtituitque virtutem peculiarem, ceteriſque praeſtantiorem, quae ſpeciali quadam ratione dicitur* Caritas?

Archiepiscopus.

IV. *Haec ergo utriuſque opinio eſt, quod abſque caritate Theologica, ſaltem inchoata, omnia aut fidelis, aut infidelis opera, quamvis ex officio bona, peccata ſunt, etiamſi in his actionibus a lumine naturali dirigantur; ſuntque ſemper philautiae, ſeu cupiditatis veneno infecta, & ab ea procedunt. Quae doctrina a Summis Pontificibus Pio V. & Clemente XI. proſcripta jacet ſequentium propoſitionum damnatione:* Liberum arbitrium ſine gratiae Dei adjutorio nonniſi

ad peccandum valet (1). Omnia opera infidelium ſunt peccata; & philoſophorum virtutes ſunt vitia (2). Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſine gratia liberatoris (3). Voluntas quam gratia non praevenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum, ardoris, niſi ad ſe praecipitandum, virium, niſi ad ſe vulnerandum: capax eſt omnis mali, & incapax ad omne bonum (4). Sine gratia non poſſumus aliquid amare, niſi ad noſtram condemnationem (5). Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, in philoſophis Paganis non poteſt venire niſi a Deo: ſine gratia non producit, niſi ſuperbiam, vanitatem, & oppoſitionem ad Deum, loco adorationis, gratitudinis, & amoris. (6)

Ex his, quae diximus, ſequitur neceſſario, & manifeſte, eos, qui inter cupiditatem dominantem, & caritatem juſtificantem nihil medium agnoſcunt, praeter cupiditatem inchoatam, & caritatem inchoatam, ſive inchoationem caritatis, errores ab Eccleſia proſcriptos tenere, cenſuramque contra illorum defenſores latam certo incurrere; ſiquidem damnatione illarum propoſitionum judicatum eſt, voluntatem poſſe aliquando non peccare, etiamſi careat illa gratia, quae eſt inſpiratio caritatis.

F. J. Laurentius.

Nullam eſſe adverſarii illationem, quae affirmat, omnia opera infidelium in noſtra ſententia eſſe infecta veneno cupiditatis, & ab eadem cupiditate proficiſci, quoniam nil boni fiat *ſine caritate Theologica ſaltem inchoata*, ideoque nos impingere in damnatas a Summis Pontificibus S. Pio V. & Clem. XI. propoſitiones: nullam, inquam, eſſe hanc illationem, ex eo apparet, quod falſo innitatur principio; neque a nobis in definitione gratiae actualis, qua praemovente fideles, & infideles bona plura operantur, *caritatis* nomine intelligatur *caritas Theologica*. Quamquam & Pius V. & Clemens XI. Baji, & Queſnelli articulos proſcripſerunt, quoniam in his affirmatur primam gratiam eſſe *inhabitantis Spiritus Sancti*, & principium bonarum actionum eſſe *caritatem habitualem*. Atque id in primo *Vindiciarum* volumi-

lumi-

(1) Bajus prop. 27. (2) Prop. 25. (3) Queſnel. prop. 28. (4) Prop. 39. (5) Prop. 40. (6) Prop. 41.

Digitized by Google

lumine, ubi de omnibus Baji, & Queſnelli propoſitionibus, quae nobis objiciuntur, prolixe diſſerui, puto fuiſſe evidentiſſime comprobatum. Ne ſingula repetantur, ſententiam noſtram in proſpectu ponunt quae ſcripſimus libro 21. cap. 4. tom. 4. pag. 211. *Multa opera deliberata fiunt abſque caritate habituali, & ſine gratia Spiritus Sancti inhabitantis; multa etiam ſpectato officio, & ſecundum operis ſubſtantiam recta ſunt, neque a noxia cupiditate proficiſcuntur, etſi virtutis laudem, ex alio capite minime promereantur, ut explicatum eſt praecedenti volumine pag.* 390. & 415. *ex quo nempe recto ordine ſint deſtituta.*

Amphibologiam exſufflemus omnem. Abſque *caritate Theologica* multa fiunt opera deliberata recte, intrinſece, & ſecundum ſubſtantiam ſuam bona, nec vitiantur pravae cupiditatis fermento; ſed quatenus deſtituta ſunt recto ordine finis, nec *caritate* referuntur in Deum, ſunt bona *officio*, non *fine;* ſunt bona, non *bene facta*. Nec repugnat omnia infidelium opera eatenus appellare *peccata*, illorumque virtutes *vitia*, quatenus carent rectitudine finis, eodemque pacto cenſere virtutes morales fidelium in Deum non ordinatas; dummodo illorum operum commendentur officia, nec profecta dicantur, & labefactata a noxia cupiditate. Notiſſima quippe ſunt verba S. P. Auguſtini lib. 4 contra Julianum cap. 3. num. 21 *Noveris non officiis, ſed finibus a vitiis diſcernendas eſſe virtutes: officium eſt autem quod faciendum eſt: finis vero propter quod faciendum eſt. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, ſi non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Quae tu non attendens, fines ab officiis ſeparaſti, & virtutes veras officia ſine finibus appellandas eſſe dixiſti:* & num. 30. *Si Gentilis, inquis, nudum operuerit, numquid, quia non eſt ex fide, peccatum eſt? Prorſus, in quantum non eſt ex fide, peccatum eſt: non quia per ſe ipſum factum, quod eſt nudum operire, peccatum eſt; ſed de tali opere non in Domino gloriari, ſolus impius negat eſſe peccatum*. Eamdem ſententiam tradi a Proſpero in carmine de ingratis, & in epiſt. ad Rufinum; a Leone Magno ſerm. 2. de jejunio Pentecoſtes; a Juliano Pomerio lib. 3. de vita contemplativa cap. 1.; a S. Remigio, & ab Eccleſia Lugdunenſi in libro de tribus epiſtolis cap. 22. & ab aliis compluribus;

ut

Digitized by Google

ut poſt No[illegible]um demonſtravi *diſs.* 3. *Vind.* *cap.* 1. §. 4. 5. & 6.

Hac itaque diſtinctione praemiſſa operum bonorum, & moralium virtutum, cujuſmodi ſunt, operire nudum, honorare parentes, conjugem proximumque diligere, in quantum officia bona ſunt, & in quantum non referuntur in Deum; conſiſtit optime, eſſe bona intrinſece, & non labefieri a cupiditate perverſa, in ſe, ſpectato opere, & actu operiendi nudum, honorandi parentes, diligendi proximum; & tamen dici peccata extrinſece, reſpectu finis, ideſt, defectu ordinationis in Deum: Hanc enim ſententiam Auguſtinianam & catholicam eſſe declaravit Summus Pontifex Paulus III. Brevi dato Peruſiae anno 1534. quod in archivo Vaticano aſſervatum, ſuperiori anno inventum eſt, atque ad notitiam pervenit aliquorum Purpuratorum Patrum, eruditorumque Virorum Romae degentium. (a) Attamen nos

---

(a) Praelaudatum Breve Pauli III. ad Auguſtinum Mainardi inſtituti FF. Eremitarum S. P. Auguſtini profeſſorem eſt hujuſmodi

PAULUS Pp. III.

Dilecte Fili, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Alias cum fel. recordationis Clementi Pp. VII. Praedeceſſori noſtro ſignificatum fuiſſet, quod tu quaſdam erroneas, minuſque catholicas concluſiones in Civitate Aſtenſi in tuis praedicationibus, & aliis privatis colloquiis, & diſputationibus pro veris propoſueras, idem Praedeceſſor Venerabili Fratri Noſtro tunc Epiſcopo Aſtenſi, per quaſdam in forma Brevis litteras commiſit, ut faceret te dictas concluſiones, ſive articulos revocare, vel corrigere, vel impoſterum te praedicare non permitteret, prout in dictis litteris plenius continetur. Cum autem tu ad purgandam malam contra te propterea ortam famam ad Romanam Curiam perſonaliter (ut aſſeris) te contuleris, nobiſque humiliter ſupplicare feceris, ut hujuſmodi concluſiones, quas catholicas, & non erroneas praetendebas, per aliquem peritum examinari facere vellemus, ad hoc ut ſi tales quales tu praetendebas reperirentur, dictam malam famam contra te, ut praefertur, ortam purgare valeres; & nos concluſiones ipſas dilecto filio Thomae Badia Sacri Noſtri Palatii Magiſtro examinandas dedérimus, dictuſque Thomas Magiſter aſſerens hujuſmodi concluſiones vidiſſe, eas prout per te declaratae fuerunt, catholicas, & non erroneas eſſe retulerit, & propterea tu nobis humiliter ſupplicare feceris, ut tibi adverſus moleſtias, quae ex his tibi inferri poſſent, ſuccurrere de benignitate Apoſtolica dignaremur; Nos nolentes te praemiſſorum occaſione aliquid indebite pati, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati volumus, & auctoritate Apoſtolica decerni-

Digitized by Google

nos nullibi omnia infidelium opera eſſe peccata affirmavimus: ſed diximus opera & exercitamenta virtutum in Deum minime ordinata eſſe officia laude digna, eaque patrando, e. g. honorem exhibendo parentibus, fieri quod naturali lege praecipitur, neque in hoc facientem delinquere, ſed transgredi primum ejusdem legis praeceptum, quod poſtulat ut omnia, quae fiunt, referantur in Dei gloriam. Haec

---

nimus, quod tu dictarum concluſionum, quarum tenor inferius inſeretur, ut infra apparebit, declaratarum occaſione quomodolibet moleſtari impediri, vel perturbari non poſſis, mandantes tam eidem Epiſcopo, quam quibuſvis Superioribus, & aliis, ad quos ſpectat, ne te occaſione hujuſmodi moleſtare impedire, vel perturbare audeant, vel praeſumant, praemiſſis ceteriſque in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcumque. Tenor autem praedictarum concluſionum ſequitur, & eſt talis. Prima Concluſio: Si non eſſet aeterna praedeſtinatio, nullus hominum poſſet recte agere: *Secunda Concluſio*: Divina praedeſtinatio eſt cauſa omnium bonorum operum. *Tertia*: Dicentes de Divina praedeſtinatione non eſſe praedicandam populo, ignorant verbi Dei virtutem, & adverſantur Gratiae Dei. *Quarta:* Non poſſumus ſine Gratia Dei per noſtrum liberum arbitrium aliquod bonum facere, ſed tantum peccare. *Quinta:* Dogma Ariſtotelis dicentis, hominem eſſe dominum ſuarum operationum, eſt erroneum. *Sexta:* Quaecumque agunt homines ſine fide, vel gratia, vel caritate, peccata ſunt, quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. *Septima*: Juſti homines ſemper ſunt in peccato. *Octava*. Pueri decedentes cum ſolo originali peccato, damnantur ad aeternos cruciatus ignis inferni. *Nona:* Praeceptum de dilectione Dei, ut lex jubet, nemo poteſt implere, niſi qui perveneril ad ſummum caritatis gradum, qui erit in Patria. *Decima*: Peccant in eo mandato viri ſanctiſſimi, quia in caritate deficiunt. *Tenor vero dictarum Concluſionum, tuae declarationi ſimiliter ſequitur, & eſt talis. Prima & ſecunda Concluſiones, intelliguntur, non de aeterna praedeſtinatione, quae electorum tantum eſt, ſed de aeterna praedeſtinatione communiter, ſive generaliter accepta, prout operatur omnia Deus ſecundum propoſitum voluntatis ſuae, ad Ephefios I. Tertia de Divina praedeſtinatione intelligitur prout in ſacris litteris continetur, pie, ac ſobrie, & ad gratiae Dei commendationem. Quarta ſic declaratur: ex peccato Adae noſtri liberi arbitrii tam infirmata, tamque debilitata eſt natura, ut ex ſe quidem peccare poſſit, non autem opus Deo gratum efficere. Quintae declaratio: Liberum arbitrium in nobis etſi catholice fateamur, eſſe nihilominus hominem dominum ſuarum operationum, ut mens fuit Ariſtotelis, & gratiam Dei excludere eſt erroneum. Sextae declaratio: Eadem ratione probatur haec concluſio, qua & quarta, & eſt Auguſtini contra Julianum Pelagianum: Item tertio de ſpiritu & littera. Septimae declaratio eſt haec: Quia dum in hac mor-*

Haec, ni fallor, eſt ſententia S. Thomae, cujus 1. 2. q. 100. art. 10. ad 2. haec ſunt verba: *Praeceptum caritatis implere homo non poteſt, niſi etiam omnia referantur in Deum. Sic ergo qui honorat parentes, tenetur ex caritate honorare, non ex vi hujus praecepti, quod eſt,* Honora parentes; *ſed ex vi hujus,* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. „

CA-

---

mortalitate vivunt, numquam carent concupiſcentia, Auguſtinus de ſententia Jacobi ad Hieronymum: Item de perfectione juſtitiae contra (1) Caeleſtinum. Octavae declaratio ex Auguſtino 14. ſerm. de verbis Apoſtoli 4. 6. (2) Hypognoſticon. Item de fide ad Petrum, & multis aliis locis. Nonam ſic intelligo, ut Auguſtinus ultimo de ſpiritu, & littera. Item de perfectione juſtitiae contra Caeleſtinum. Item de ſententia Jacobi ad Hieron. Decimae declaratio: Peccatum in eo mandato voco eum caritatis defectum, ſive imperfectionem, quae etiam in viris eſt ſanctiſſimis. Datum in Civitate noſtra Peruſiae ſub annulo Piſcatoris die XXVIII. Septembris, milleſimo quingenteſimo trigeſimo quinto. Pontificatus noſtri anno primo.

Fabius Vigil.

Extra

Dilecto Filio Auguſtino Mainardo Ordinis Erem. S. Auguſtini Profeſſori.

(1) Caeleſtius Pelagii diſcipulus apud Gennadium in libro de ſcript. Eccl. cap. 44. dicitur *Caeleſtinus*, quamvis ut obſervat Garnerius diſſert. 1. de H. P. cap. 5. vitio librariorum.

(2) Librum *Hypognoſticon*, quod ſonat idem, ac *ſubnotationum*, non eſſe genuinum Opus S. P. Auguſtini norunt hac aetate eruditi omnes; ſed illi communiter olim attribuebatur, & vindicare quoque ſtuduit, licet irrito conatu, Hincmarus Rhemenſis. Locum item habuit in veteribus editionibus inter Auguſtini ſcripta. Nil ergo mirum, ſi eumdem librum ſub nomine Auguſtini Mainardus laudavit. Haud ſecus aſſerendum eſt de Opere inſcripto, *De fide ad Petrum*, quod Fulgentio, non Auguſtino, debet adſcribi.

Digitized by Google

CAPUT VI.

De actibus timoris, fidei, & ſpei.

ARCHIEPISCOPUS.

I. EX *iis FF. Bellelli & Berti principiis fluit error a concilio Tridentino, & Clemente XI. damnatus, qui ſpectat gehennae timorem.*

Docet concilium Tridentinum timorem gehennae eſſe bonum, & utilem, & Spiritus Sancti inſpirationem. (1)

Clemens XI. Pontifex Maximus plures Queſnelli propoſitiones proſcripſit, quae aſſerunt timorem gehennae eſſe malum.

Si ſolus ſupplicii timor animat poenitentiam, quo haec magis violenta eſt, eo magis ducit ad deſperationem. (2)

Timor nonniſi manum cohibet, cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiae non ducitur. (3)

Qui a malo non abſtinet, niſi timore poenae, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo. (4)

Baptizatus adhuc eſt ſub lege ſicut Judaeus, ſi legem non adimpleat, aut adimpleat ex ſolo timore. (5)

Ante Clementem XI. Summus Pontifex Alexander VIII. inter varias propoſitiones has duas condemnavit, quarum cenſura omnem effugii viam FF. Theologis praecludit.

Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides. (6)

Attritio, quae gehennae, & poenarum metu concipitur, ſine dilectione Dei propter ſe, non eſt bonus motus, & ſupernaturalis. (7)

Ex iis damnationibus, imo & ex concilio Tridentino ſequitur actus timoris gehennae aeternae, & etiam actus fidei, & ſpei eſſe a Spiritu Sancto inſpirante, abſque eo quod a caritate ſaltem incboata inſpirentur, falſumque eſſe omnino quod Queſnellius adhuc aſſeruit, & condemnatum eſt in ejus propoſitione 51., *ſcilicet* fidem non operari, niſi per caritatem. *Fides enim actum ſuum proprium habet, abſque eo*

 quod

(1) Seſs. 6. can. 8. (2) Prop. 60. (3) Prop. 61. (4) Prop. 62. (5) Prop. 63. (6) Prop. 12. (7) Prop. 15.

Digitized by Google

quod caritas Theologica illum inſpiret : qui actus ipſa caritatis initia in converſione peccatoris ſecundum concilii Tridentini doctrinam praecedit ; cum peccator incipiat diligere Deum, *poſt quam per fidem, & timorem ad converſionem excitatur*.

F. J. Laurentius.

Confictis ſuo marte principiis Theologiae noſtrae, ac praemiſſis animadverſionibus ſuis, quibus contendit nullam a nobis gratiam admitti praeter *caritatem Theologicam*, & nullum medium inter caritatem juſtificantem, & cupiditatem dominantem, praeter *cupiditatem inchoatam*, & *caritatem inchoatam*; progreditur Archiepiſcopus ad teterrimam alteram illationem ex iisdem principiis fluentem, denegari a nobis bonos eſſe, ſi a *caritate Theologica* ſint divulſi, actus timoris, fidei, & ſpei, & Tridentinum canonem octavum ſeſs. 6. & Clementis XI. definitiones, quibus attritio, timor gehennae, atque ſpes, & contra Queſnelliana aſſerta, laudantur, auſu temerario conculcari. Sed praenotatis illis, principiiſque rejectis, corruunt ſponte ſua, & illiduntur funeſta haec confectaria.

Revincendi nihilominus adverſarium, quamquam abunde id praeſtiti in Vindiciis, conſilium inivi. Ac primum, quantum attinet ad timorem, lib. 21. cap. 4. tom. 4. pag 210. ſcripſi: *Timor, qui virtus eſt, oritur ex conſideratione incorruptae juſtitiae, ac ſupremi imperii illius Dei, qui poteſt animam, & corpus perdere in gehennam; quae conſideratio non eſt abſque implicito amore juſtitiae, & reverentia divinae Majeſtatis, licet non ſit cum actu explicito caritatis*. Qualis ergo ſententia noſtra requiritur amor ad ſalutarem actum timoris? *Amor juſtitiae, & reverentia divinae Majeſtatis, non amor caritatis Theologicae*.

Scripſi rurſus libro 23. cap. 12. ſeu tom. 4. pag. 501. *Alius eſt timor naturalis incuſſus a malo, quod unuſquiſque naturaliter refugit, nec imperatus a voluntate; alius rationalis & liber, elicitus ex aliqua cognitione, & amore. Naturalis timor paſſio animi potius dicendus eſt, quam liber ipſius animi motus: unde nulla ratione poteſt inter peccata connumerari, ſcribente Auguſtino q. 77. inter* 83. Omnis autem

tem paſſio, in quantum ipſa paſſione patimur, non eſt peccatum; ſic & ſi patimur timorem, non eſt peccatum. *Timor autem voluntarius & rationalis eſt, qui ex libero amore proficiſcitur; vel ex amore, quo animus inhaeret bonis fluxis ac mutabilibus, tamquam ultimo fini; vel ex amore ſui ipſius; vel ex amore ſimul ſui ipſius, & Dei; vel ex amore Dei tantummodo. Primus dicitur timor* mundanus: *de quo ait S. Pater in Pſalm.* 127. *num.* 7. Tantum timent, ne aliquid mali in terris patiantur, ne illis aegritudo accidat, ne damnum, ne alicujus amiſſio cari, ne exilium, ne damnatio, ne carcer, ne aliqua tribulatio. *Alter eſt timor* ſervilis, *de quo ibidem Auguſtinus:* Alius timet unde terruit & Dominus. Audiſtis cum Evangelium legeretur, Ubi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt haec homines, & quia vere futura ſunt impiis, timent & continent ſe a peccato: timent quidem, ſed non amant juſtitiam. *Tertius eſt timor* initialis, *medius inter ſervilem & caſtum, quo abſtinens ſe a malo ob timorem poenae concipit aliquem Dei amorem, de quo ſequitur Auguſtinus:* Cum autem per timorem continet ſe a peccato, fit conſuetudo juſtitiae, & incipit, quod durum erat, amare. *Poſtremus eſt timor* filialis *& caſtus, non alia ratione timens, niſi quatenus filii timent offenſam patris, & caſta ſponſa timet, ne illam ſponſus deſerat; de quo S. Pater ibidem:* Tam incipit propterea juſte vivere, non quia timet poenas, ſed quia amat aeternitatem. Excluſus eſt ergo timor a caritate, ſed ſucceſſit amor caſtus. „ Unde ergo ſententia mea proficiſcitur amor ſervilis, & initialis? Ab amore ſui, ab amore juſtitiae; non a caritate, a qua excluditur, non a *caritate Theologica*.

Scripſi eadem pagina 501. in fine: *Poteſt timor eſſe ordinatus & rectus, quia poteſt formidare gehennam ob ſui amorem, qui non ſit vitioſa cupiditas, nec ſummum bonum ſibi ipſi poſtponat*. Hic autem timor ſervilis, quo formidatur gehenna, & non eſt vitioſa cupiditas, unde exoritur? ab amore ſui, non a *caritate Theologica*.

Scripſi eodem cap. 12. pag. 503. *Timor ſervilis eſt bonus, utilis, ſupernaturalis, & donum Dei*. Quam propoſitionem demonſtro divinis Scripturis, definitionibus Eccleſiae, auctoritate Sanctorum, argumentis Theologicis, & prove-

Digitized by Google

nientibus ex ipſo timore fructibus ſaluberrimis. Eſt ne id timorem rejicere inter actus a cupiditate corruptos?

Scripſi libro 34. cap. 1. ſive tomo 7. pag. 473. *Quid vero dicendum de poenitentia, quam in nobis excitat timor gehennae, ac turpitudo peccati? Illam procul dubio inter veras virtutes connumerare debemus: Quamquam enim volumine* 4. *pag.* 205. *a nobis tradita eſt definitio illa virtutis*, virtus eſt ordo amoris, *quae utique definitio Auguſtiniana eſt, Auguſtini verbis contexta, & Auguſtinianae doctrinae munimentis firmata; non tamen inde inferre quis poteſt, denegari a nobis veras propriaſque virtutes a caritate diſtinctas. In eodem quippe volumine* 4. *eodemque capite teſtati ſumus* dari plures virtutum ſupernaturalium habitus abſque caritate, *quod iterum aſſeruimus lib.* 23. *cap.* 10 *commonſtrantes veram ac ſupernaturalem fidem remanere in homine impio; ac rurſus cap.* 12. *ubi adverſus Novatores oſtendimus timorem ſervilem eſſe bonum ac ſupernaturalem, atque inter dona Dei adnumerandum, neque in eo inveniri aliquid vitii, quod eidem timori ſit adſcribendum. Affirmavimus itaque, iterumque profitemur, & cuique forte haec legenti declaramus, eo ſenſu a nobis virtutem locari in ordine amoris, quoniam etſi* abſque caritate *virtutes ſunt plurimae, eaeque actus ſuos bonos exerunt; debet nihilominus caritas iisdem virtutibus dare formam, ac perfectionem*. Atque id eſt ne gehennae formidinem, timoremque ſervilem rejicere inter actus a noxia cupiditate corruptos?

Scripſi eodem libro 34. cap. 6. pag. 575. propoſitiones Queſnellianas nobis ab Archiepiſcopo inſulſe objectas, merito fuiſſe proſcriptas: *Nam timor praeter cohibitionem manuum, ſive operis exterioris, cohibet effluentem animum, frangit vetuſtam conſuetudinem, & praeparat locum caritati: ac tantum abeſt, ut addicat peccato, quinimo vere ab eo retrahit; & licet ſeipſo ad juſtificationem non ſufficiat, facit tamen, ut poenitens ſtudeat adhibere ea, quae ſufficiunt, inter quae locum obtinet, ſententia noſtra, motus contritionis & amor*. Id, rurſus quaero, eſt ne timorem rejicere inter actus a noxia cupiditate corruptos? Itaque perſpicua, & manifeſtiſſima res eſt, non conſtitui a nobis principium timoris in *caritate Theologica*, neque ipſum timorem exiſtima-

mari a cupiditate corruptum; eos autem, qui id ſcriptitant, eſſe iniquiſſimos, mendaciſſimoſque impoſtores.

Age paullulum: loquamur de fide. De qua diſputans lib. 23. cap. 10. tom. 4 *pag.* 488. ac demonſtrans remanere ipſam fidem in homine impio, dummodo crimine infidelitatis non ſe commaculet, ad verba Apoſtoli 1. ad Corinth. cap. 13. 2., & ad canonem 28. ſeſſionis 6. Tridentini concilii, addo propoſitionem 12. ab Alexandro VIII. damnatam, *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamſi videantur credere, non eſt fides divina, ſed humana*; neenon 52. Queſnelli a Clemente XI. confixam, *Fides non eſt abſque amore, & fiducia.* Objiciens autem proxima *pag.* 489. mihimetipſi, Quomodo id, ſi nulla abſque caritate datur virtus? reſpondeo: *Principio ad virtutem non requirit ſchola Auguſtiniana caritatem habitualem, ſed ordinem dilectionis, qua virtus non ſit inflata, dum ad ſeipſam refertur, nec vitio labefactetur, dum marceſcit cupiditate: de quibus plura libro 18. cap. 3. deinde profitetur habitus virtutum etiam ſupernaturalium a caritate diſtinctos; tametſi caritas actibus ceterarum virtutum tribuat formam ac perfectionem, ut explicavi ſupra pag.* 208. *Denique contendit humanam voluntatem quolibet in exercitio virtutis duci vario ipſius amoris affectu, ſive boni cupiditate, quae nec deeſt in fide informi, auctore D. Thoma 2. 2. quaeſt. 5. art. 2. ad 2 ſed non requirit ad cujuslibet virtutis actum* explicitum *illum amorem, qui tendit in Deum ut ſummum bonum, conſtituitque virtutem peculiarem, ceteriſque praeſtantiorem, quae ſpeciali quadam ratione dicitur* CARITAS. In his autem verbis quis non videt, a me propugnari *habitus* fidei, ceterarumque virtutum, medios inter habitualem caritatem, & habitualem cupiditatem, neque *habitus* tantum, ſed etiam actus, qui licet oriantur ab aliquo amore, non tamen proficiſcuntur ab amore, qui tendit in Deum tamquam ſummum bonum, & peculiari titulo *caritas* appellatur.

Quid vero de ſpe? Eodem libro 23. cap. 11. *pag.* 495. ita loquor: *Spes a fide, & a caritate diſtinguitur, etiamſi ad actum ſpei requiratur amor aliquis inchoatus, quo diligitur Deus, ut inquit Eſtius in 3. diſt. 26. §. 2. quatenus ab intellectu proponitur, ut ſummum ac beatificum noſtrum*

bo-

bonum, licet ſemper non adſit amor caritatis, quo voluntas affecta cetera omnia ſummo Bono poſtponat. Vides ne in libris meis laudari & habitum, & actum ſpei, etiamſi non adſit *caritas Theologica?* Fatearis itaque oportet, eos qui autumant a me neque timoris, neque fidei, neque ſpei actus cenſeri bonos, & a cupiditate non exortos, ubi non adeſt *caritas* proprie dicta, omnium aliorum conviciatorum ſuperare malitiam, perfricatam gerere frontem, & undique ſcatere mendaciis: nec tantum reos eſſe quod me erroris inſimulaverint, ſed etiam quod exhibitis nonnullis verbis meis mutilatis, & in pravum ſenſum detortis Archiepiſcopo Senonenſi, praeclarum hunc Praeſulem deceperint, & fraudulenta delatione adverſum me concitaverint, ejus famam, ut meam peſſundarent, in diſcrimen temere, & inconſiderate trahentes.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Idem docet. F. Berti* (1): Timor, & caritas idem principium habent, &c. huic timori inſpiratio bonae voluntatis, & ſanctae dilectionis praeceſſit: . . . . Nec aliud eſt pondus, quo fertur animus, niſi amor: timor ſanctus non ſine aliquo amore (*caritatis*) excitatur.

F. J. LAURENTIUS.

In loco, quem adverſarius opponit ex lib. 14. cap. 8. *tom. 3. pag.* 157. affirmo quidem timorem, & caritatem idem principium habere: ſed quale principium? *caritatem Theologicam*, & amorem Dei ſuper omnia, ut interpretatur tergiverſator? Minime. Idem principium dico, *ſive conſideretur voluntas, quae timet & amat; ſive Spiritus Sanctus, qui timorem & amorem inſpirat; ſive gratia, a qua timoris & amoris eſt actus*. Tum hujus gratiae munera explanans, dico ea primum fieri, *ut voluntas contemnat quod antea illicite delectabat, inſpiratque bonae voluntatis fervorem. Voluntas ſic excitata deprehendit in bono, quo antea delectabatur, mala plurima, praeſertim vero meritum gehennae: concutitur hoc pacto timore, & huic, ut liquet, inſpiratio bonae volun-* ta-

(1) T. 3. p. 153. 157.

Digitized by Google

tatis, & ſanctae dilectionis praeceſſit. Quiſquis enim bene timet, bonam voluntatem habeat neceſſe eſt. Et quoniam timor ſupernaturalis refertur in Deum, eumque reſpicit ut judicem juſtum, & rectum, nec aliud eſt pondus, quo fertur animus, niſi amor; timor ſanctus non ſine aliquo amore excitatur. Ipſe tamen non eſt amor, quoniam ſiſtit in rigore juſtitiae, & nondum adſcendit ad ſummi boni jucunditatem.

Cum his aperte aſſeram, dilectionem, amoremque, unde procedit timor, eſſe *bonam voluntatem*, quae inſpirata a Deo incipit odio habere voluptatem, qua primum delectabatur, & ad aſpectum malorum inde provenientium horreſcit, & terrore concutitur: cum aſſeram, tum bonam illam voluntatem reſpicere *Deum ut judicem juſtum ac rectum*, ſiſtere in contemplatione juſtitiae, & nondum adſcendere *ad ſummi boni jucunditatem*: quis, rogo, poteſt affirmare, ſententia mea timorem gigni ac produci ab ea dilectione, quae eſt *caritas* proprie dicta, & quae reſpicit Deum, non ut *judicem juſtum*, ſed *ut ſummum bonum*, neque ſiſtit *in rigore juſtitiae*, ſed fertur *in ſummi boni* ſuavitatem? Quod ſi homini in lectione librorum S. P. Auguſtini parum verſato, *amoris*, *& ſanctae dilectionis* nomina aliquam ingerebant ſuſpicionem; debebat proculdubio ea loca conſulere, ubi de timore pertracto: in quibus diſertiſſime trado ipſum timorem procedere *ab amore juſtitiae*, *& a reverentia divinae Majeſtatis*, non autem ab illo amore, *qui tendit in Deum ſummum bonum*, & peculiari ratione *caritas* nuncupatur. Haec loca indicata fuere paullo ſuperius.

Saltem in eum, in quo nunc verſamur, offendiſſet; verba enim nuper producta haec proxime conſequuntur: *Ita gratia timorem, timor caritatem praecedit: & illa eſt bonorum omnium principium, timor remota ad juſtificationem diſpoſitio, caritas vero proximior*. Profecto ſi timor *caritatem & benevolum Dei amorem* praecedit; *caritas & amor benevolus non eſt* principium timoris, niſi timoris illius *filialis*, qui, ut phraſi loquamur divinarum Scripturarum, *permanet in ſaeculum ſaeculi*. Propter verba nuperrime laudata Auctor *Bajaniſmi Redivivi* arguebat me antilogiae, ſcribens pag. 279. *Quo pacto Fratrem Berti cum ſeipſo conciliabimus? Secum ſane certare videtur. Modo vult, ut timor caritatem praecedat; modo e contra declarat quod caritas timorem praecedat*. Ve-

rum

Digitized by Google

rum nullam eſſe excogitatam ab adverſariis antilogiam iſtam, ex dictis apertum eſt: quippe *caritas* praecedit timorem, ſi cum Auguſtino nomine *caritatis* intelligas bonam voluntatem, ſive cupiditatem boni, ut *caritas* idem ſit, quod gratia praeveniens motus omnes & affectus bonae voluntatis, non autem dilectio Dei propter ſe: & timor praecedit *caritatem*, ſi nomine *caritatis* intelligas dilectionem illam, & amorem qui tendit in Deum ut ſummum bonum, & *caritas* peculiari titulo nuncupatur. Ex dictis id clareſcit. Quare evanuit objecta nobis antilogia, & futilis Senonenſis Archiepiſcopi objectatio.

Is tamen non ſolum inepte nos inſectatur, ſed etiam verba mea corrumpit, & adulterat. Etenim quod ſcribo, *Timor ſanctus non ſine aliquo amore excitatur*, ad hunc profert modum, parentheſi interjecta, *Timor ſanctus non ſine aliquo amore* (caritatis) *excitatur*. Illa vox *caritatis* in textu meo non occurrit. Extant verba mea *tom.* 3. *pag.* 157. *linea* 31. ac poteſt unuſquiſque illa inſpicere propriis oculis. Quamquam accepto *caritatis* vocabulo, in Auguſtini ſenſu, pro qualibet bona voluntate, timorem a *caritate* excitari certiſſima fide credendum eſt. At quia adverſarius oſtendere nititur, principium timoris ſententia mea eſſe dilectionem Dei propter ſe, *& caritatem Theologicam* (quod conſtat eſſe falſiſſimum) mea verba, vel iniqua interpretatione, vel fraude, additamento illius vocabuli *caritatis*, adulterata fuere. Vide duplicem *caritatis* ſenſum, a me non ſemel diſtinctum, in *inſtructione Paſtorali* Epiſcoporum Galliarum anni 1714. art. 4. *pag.* 36. De qua in Vind. diſſert. 1. cap. 1. §. 4. *tom.* 1. *pag.* 38.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Addemus quaedam ex utroque*. Cum in praxi, *inquit F. Bellelli de modo reparationis* (1), & individuo voluntas deliberate agens, indifferens, & media eſſe non poſſit; proinde fit, ut carens omni adjutorio gratiae ad Deum amandum, in amorem mundi pravum, inordinatumque, ſeu in philautiam ſuis viribus incidat, ac peccet, &c.

. . . . *Fra-*

(1) T. 1. p. 402.

Frater autem Berti ſodali ſuo concordat: Practice loquendo, *inquit* (1), affirmo numquam hominem lapſum, &c. Quoniam ſine hujus delectationis dono praevalebit rationi concupiſcentia. *Notandum, quod hic ſub nomine delectationis veram uterque caritatem intelligunt, & caritatem proprie dictam, ut ſupra oſtendimus, & ſine hac caritate omnia a cupiditate infecta eſſe judicant.*

Haec autem utriuſque dogmata explicari, & ſuſtineri non poſſunt, niſi aut admittendo caritatem Theologicam ſaltem inchoatam in iis, qui ne quidem prima fidei lumina acceperunt, quod ridiculum eſt, & ab omni ratione Theologica alienum; aut cupiditati noxiae attribuendo quidquid infideles lumine naturali inducti operantur iuxta leges aequitatis, probitatis, humanitatis, & miſericordiae. Quod ipſiſſimus eſt error in Bajo, & in Queſnellio damnatus.

F. J. LAURENTIUS.

Bene habet. Quamvis ſententia illorum Theologorum, qui docent poſſe fieri bona opera moralia abſque gratia (de qua ſententia pertracto tom. 3. pag. 402. id. *libro* 18. *cap.* 3.) ſpeculative vera foret, *practice* tamen eſt falſa; atque homo gratia deſtitutus bona virtutum officia exercendo, non bene ea exercebit, ſed mundi, & ſuipſius delectatione marceſcet. Haec eſt ſententia Cardinalis Noriſii in Vindiciis Auguſtinianis tom. 1. *pag.* 936. cap. 3. §. 4. & Franciſci Macedo tom. 2. collat. in 2. ſent. collat. 10. ſect. 3. quorum ego verba uſurpavi. Immo de ea quaeſtione in utramque partem diſputavi; ut oſtendi 1. p. Vindic. mearum *pag.* 119. ſive diſſert. 1. cap. 2. §. 6. Fac tamen, me in ea ſententia perſiſtere, quod ſine gratia Salvatoris nequeat exerceri opus ullum morale, & infidelium opera citra omnem fidem, omnemque gratiam patrata, in quantum carent recto fine, nec referuntur in Deum, philautia, & cupiditate polluantur, ob id ne me reprehendes? Reprehende Hieronymum Seripandum Cardinalem ampliſſimum, & in concilio Tridentino Apoſtolicae Sedis Legatum: Franciſcum Senault in libro Gallice edito *l' homme criminel* tract. 3. Vincentium Contenſonum diſſert. 2. de

L gra-

(1) T. 3. p. 402.

Digitized by Google

gratia cap. 1. ſpecul. 2. & innumeros alios Theologos, qui propugnant fieri non poſſe abſque ullo fidei lumine, & abſque gratiae igniculo actum aliquem moraliter bonum. De his vide diſſert. 3. Vindic. cap. 1. §. 2. & 4. Reprehende Joannem S. Romanae Eccleſiae Cardinalem Bonam idem, quod nos ſcripſimus, luculenter docentem in libro, quem inſcripſit, *Principia vitae chriſtianae* 1. p. §. 29. Quorum, aliorumque teſtimonia a me producta ſunt diſſert. 3. nuper laudata.

Accurate de virtutibus agit S. P. Auguſtinus pluribus in locis, ſed praeſertim lib. 5. de Civit. Dei cap. 12. & lib. 4. contra Julianum cap. 3. Priori in loco docet, Romanos a Chriſti fide, & a vera religione alienos, ceteras cupiditates, *laudis & gloriae cupiditate* preſſiſſe. Ob hanc gloriae cupidinem, cum regalem dominationem non ferrent, inſtitutos Conſules, & expulſum Tarquinium, ut inquit Salluſtius. Virtutis, & honoris fuiſſe apud Romanos conjunctiſſimas aedes; quoniam ad honorem virtutes omnes ab iisdem Romanis referebantur. Catonem etiam, cujus virtus veritati videtur propinquior fuiſſe, quam Caeſaris, honores, Plutarcho teſte, quaeſiiſſe. Amorem laudis *vitium* cenſeri ab Horatio, cujus verſus ex libro 1. epiſt. & ex carmine lyrico ibidem Auguſtinus producit. Hanc vero, cur omnes virtutes Romanorum judicet eſſe vitiis ſimillimas, profert rationem, *Neque enim eſt vera virtus, niſi quae ad eum finem tendit, ubi eſt bonum hominis, quo melius non eſt*.

In 4. autem libro contra Julianum, infidelium virtutes ſine fide, & ſine gratia Chriſti comparatas depraedicantem, S. P. Auguſtinus cap. 3. num. 12. laudat illam Ciceronis definitionem, *Virtus eſt animi habitus, naturae modo, & rationi conſentaneus*: ſed inquit extorres a fide ignoraſſe *quid ſit conſentaneum liberandae, & beatificandae naturae mortalium*. Ait num. 20. illas, quae apud Gentiles cenſentur virtutes, eſſe vitia, *quae finitima videntur, & propinqua virtutibus*. Num. 21. docet, *Non officiis, ſed finibus diſcernendas eſſe virtutes*, in eamque erumpit ſententiam: *Cum itaque facit homo aliquid, propter quod peccare non videtur, ſi non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur*. Scribit paullo poſt, illum, qui manus ab-

ſti-

Digitized by Google

ſtinet ab alieno, ne plus pecuniae litibus pereat, non exercere veram juſtitiam, *cum ſerviat avaritiae*. Demonſtrat, neque veras virtutes eſſe, quas Epicurus induxit *voluptatis ancillas*; idemque exiſtimandum de illis, *quae carnalibus delectationibus, vel quibuſve commodis, & emolumentis temporalibus ſerviunt*. Virtutes etiam, *quae nulli ſerviunt rei*, nec ipſas veras eſſe declarat; nam, ait, *Quidquid boni fit, ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera ſapientia praecipit, & ſi officio videatur bonum, ipſo non recto fine peccatum eſt*. Inquit autem S. Pater, *ipſo non recto fine*, ideſt, non propter hoc, propter quod fieri debere vera ſapientia praecipit: & non inquit, ut quidam interpretantur, *perverſo fine*; quoniam hic loquitur de virtutibus, *quae nulli rei ſerviunt*. Demonſtrat num. 22. eum, qui aliquid facit amando gloriam hominum magis, quam Dei, *non bene bonum facere*, quia non bona voluntate facit: *Abſit enim, ut ſit, vel dicatur voluntas bona, quae in aliis, vel in ſeipſa, non in Domino gloriatur*. Haec Auguſtinus de virtutibus eorum, qui fide, & gratia ſunt deſtituti. De virtutibus etiam, quae appetuntur, vel exercentur propter ipſarum decorem, docet S. Pater lib 19. de Civit. Dei, cap. 25. & ſerm. 156. vel 13. de verbis Apoſtoli, num. 7. eas quoque, *Cum ad ſeipſas referuntur, inflatas & ſuperbas* eſſe; & ideo *non virtutes* judicandas eſſe, *ſed vitia*.

Practice itaque loquendo, homo, ſine gratia Salvatoris, opus morale non peragit abſque cupiditate, & philautia. Quo enim fine operatur? ob voluptatem cum Epicuro? *Cupiditas* eſt, ait Auguſtinus. Ob decorem & honeſtatem virtutis cum Stoicis? *Cupiditas* eſt, ait Auguſtinus. Ob commoda & emolumenta temporalia? *Cupiditas* eſt, ait Auguſtinus. Ob nullam omnino rem? *Ipſo non recto fine* peccatum eſt, ait Auguſtinus. Ob gloriam magis hominum, quam Dei? *Non eſt voluntas bona*, ait Auguſtinus. *Practice* itaque loquendo, ubi non eſt gratia, & relatio ſaltem virtualis in Dei gloriam, bonum opus morale, quod undique ſit inculpatum, non exercetur.

Haec Auguſtinus docuit adverſus haereticos Pelagianos. Contra Semipelagianos autem aſſerentes, *Ineſſe omni animae naturaliter virtutum ſemina, beneficio Creatoris inſerta*,

 ita

Digitized by Google

ita Auguſtini diſcipulus S. Proſper in libro contra Collat. num. 38. & ſeq. *Virtutum itaque ſemina, quae beneficio Creatoris inſerta ſunt, praevaricatione primi parentis everſa ſunt; nec haberi queunt, niſi eo reſtituente qui dederat. Reformabilis enim eſt natura humana Formatori ſuo, & eorum bonorum, quae habuit, capax eſt; ut per mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum Jeſum, in eo ipſo quod ei remanſit, poſſit recuperare quod perdidit. Remanſit autem ei rationalis animus, qui non virtus, ſed virtutis habitaculum eſt. Ex participatione enim ſapientiae, & juſtitiae & miſericordiae, non ſapientia & juſtitia, & miſericordia, ſed ſapientes & juſti & miſericordes ſumus. Quae bona, quamvis rationale noſtrum vitiis occupatum ſit, & praevaricantibus nobis Dei templum ſpiritus immundus invaſerit, poſſunt tamen rurſus in ipſum rationale confluere, per eum qui mundi principem foras mittit, & ligans fortem vaſa ejus rapit, fugatoque mundi hujus ſpiritu, dat ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quae a Deo donata ſunt nobis. Qui autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.*

Puto autem iſtum veri ſimilitudine decipi, & in ſpecie falſarum errare virtutum, dum ea bona, quae non poſſunt niſi ex Dei munere haberi, etiam in impiorum animis aeſtimat reperiri; ideo ſcilicet, quia multi eorum ſint juſtitiae, temperantiae, continentiae, & benevolentiae ſectatores: quae omnia non fruſtra quidem, neque inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris, & gloriae conſequuntur: ſed quia in iis ſtudiis non Deo, ſed Diabolo ſerviunt, licet habeant temporalem de vana laude mercedem, ad illam tamen beatarum virtutum non pertinent veritatem. Et ita manifeſtiſſime patet, in impiorum animis nullam habitare virtutem: ſed omnia opera eorum immunda eſſe atque polluta, habentium ſapientiam non ſpiritalem ſed animalem, non caeleſtem ſed terrenam, non chriſtianam ſed diabolicam, non a Patre luminum, ſed a principe tenebrarum; dum & ipſa quae non haberent niſi dante Deo, ſubdunt ei qui primus receſſit a Deo. Hactenus Proſper, docens nulla virtutum ſemina poſt Adae praevaricationem in nobis reperiri ante gratiam, ſine qua omnia impiorum opera *immunda ſunt*, atque *polluta*.

Ex

Ex hac noſtra, immo SS. Auguſtini & Proſperi doctrina, non ſequitur, ut calumniantur nonnulli, omnia opera infidelium eſſe peccata, eorumque virtutes eſſe vitia, ſive germina cupiditatis; quoniam etſi carent recto fine, neque referuntur in Deum, & in hoc ſenſu convincuntur eſſe peccata; tamen officia bona ſunt, neque infideles peccant, quia ea exercent, ſed quia de ipſis operibus non in Domino gloriantur, quod *ſolus impius negat eſſe peccatum*, ut ait S. Pater. Atque pariter qui nudum operit, qui continentiam ſervat, qui honorat parentes, non peccat, ſed bona opera facit: peccat tamen, & bonum non bene facit, quia non diligit Dominum ex toto corde, & in ſe vel in aliis, non in Domino gloriatur. Vide praeced. artic. num 4. Si autem recto fine ab infidelibus opera aliqua fiant, ea fiunt ex gr tia; nec ſunt opera dumtaxat infidelium, *ſed ipſius, qui bene utitur malis*, ut inquit S. Pater cit. libro 4. contra Julianum cap. 3. num. 32. Auxiliante enim Dei gratia multa bona opera ab infidelibus patrari, docet S. Pater epiſtola 130. nunc 144. num. 2. de gratia Chriſti cap. 24. num 25 libro 1. contra duas epiſtolas Pelagian. cap. 20. num. 33. & de praedeſt. Sanctorum cap. 7. num. 12. Videantur quae ſcripſi in *Vindiciis* diſſert. 6. cap. 1. §. 6. *tom. 1. pag.* 358.

CAPUT VII.

De Cenſuris in ſenſum exoticum detortis.

Archiepiscopus.

I. A*Liter F. Berti cenſuras eludere conatur, illas ad ſenſum exoticum detorquendo, ſcilicet ad errores, quos Bajo, & Queſnellio tribuit, de quibus nequidem cogitaverunt, ut hac arte errores, quos adoptat, a cenſura eximere poſſit. Utrique enim imputat* 1. *Quod dicendo non eſſe niſi* duos amores, *caritatem, & cupiditatem, intendebant negare amorem naturalem, quo omnes in ſuam beatitudinem ferun-*

runtur, quemque licet animis omnium inſitum, per peccatum originale periiſſe ſupponebant. 2. Quod contendebant illum amorem eſſe liberum ea libertate, quae ſufficiat ad demeritum. Datur, *inquit* (1), amor naturalis, quo animus fertur in beatitudinem . . . hic amor non eſt a gratia, nec liber ea libertate, quae ſufficit ad meritum, ut Bajus, & Queſnellius, & Janſenius commenti ſunt.

Novatoribus illis imponit. Nuſquam eo deliramenti pervenerunt, ut negarent eſſe in homine innatum amorem ſuae beatitudinis, qui in eo non eſt liber: Multo minus dixerunt illum amorem eſſe liberum.

Porro qui ita infideliter cenſuram erroribus chimericis applicat, eo ipſo erroribus veris patrocinium vel conciliare ſe probat.

F. J. Laurentius.

Peregrinum, extraneum, & *exoticum* ſenſum a me adtribui Baji, & Queſnelli propoſitionibus, ut Eccleſiaſticas eludam cenſuras, inquit art. 7. Archiepiſcopus Senonenſium. Ad quod demonſtrandum producit quae habentur *lib.* 18. *cap.* 4., ubi trado non poſſe Deum diligi ſuper omnia, etiam ut auctorem naturae, ſine auxilio ſupernae gratiae. Ibi autem ad 34. & 36. Baji propoſitionem tom. 3. pag. 415. haec ſcripſi: *Reſpondetur hujuſmodi propoſitiones rectiſſime fuiſſe proſcriptas. Primo quia datur amor naturalis quo animus fertur in beatitudinem, cujus deſiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere, atque hic amor non eſt a gratia, quemadmodum nec liber ea libertate, quae ſufficiat ad meritum, ut Bajus, Queſnellus, & Janſenius commenti ſunt, ſed eſt amor inditus a natura, indeliberatus, & neceſſarius. 2. Datur amor naturalis etiam deliberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut eſt auctor naturae, neque amor iſte* ſecundum ſubſtantiam *malus eſt, ſed bonus, & rectae rationi conſentaneus, licet aliquando non habeat rectitudinem finis, ſi Deus non diligatur propter ſe, gratis, & amore benevolo. 3. Etiam datur amor Dei auctoris naturae bonus undequaque ſine gratia Spiritus Sancti inhabitantis, quam dumtaxat admiſit Bajus,*

(1) T. 3. l. 18. c. 4. p. 415.

Digitized by Google

jus, *ut conſtat ex articulo* 62. *in quo rejicit tamquam commentitiam & odioſiſſimam diſtinctionem duplicis juſtitiae*, alterius, quae fit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius, quae fit per inſpirationem Spiritus Sancti nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis. *Ex qua prava doctrina ſequeretur quaecumque fiunt ab homine nondum juſtificato, vere eſſe peccata: quod & Bajus aſſeruit art. 35. ut cap. 2. dictum eſt. Promeruit ergo etiam articulus 34. & 36. hanc pernicioſam, haereticamque doctrinam comprehendens, cenſoriam Eccleſiae animadverſionem.*

Criminator, ut imperitis ſuadeat, me damnatas propoſitiones in ſenſum ab auctoribus alienum detorquere, ubique ſui ſimilis, mutilat hanc meam reſponſionem. Priorem partem, qua ſibi videtur rem conficere, arripit, ac ſtylo configit. Duas alias, quae aperte cavillationes ejus elidunt, & ora calumniantium obtundunt, reticet, altiſſimoque premit ſilentio. Atqui illas non omiſiſſet, ſi libros meos maturo ponderaviſſet examine, & veritatis fuiſſet diligens inquiſitor. Breviter ergo & priorem partem, quam carpit, & ceteras, quas praeterit, expendamus.

In illa prima parte ait cenſor, me Bajo, & Queſnello imputare 1. quod aſſerentes non dari niſi duos amores, caritatem & cupiditatem, intendebant negare amorem *naturalem, quo animus fertur in beatitudinem*; ſecundo quod contendebant amorem illum eſſe liberum *ea libertate quae ſufficiat ad meritum, vel demeritum*.

Non id ego Bajo & Queſnello praecitatis verbis imputo. Mentitur tergiverſator. Dico, damnatarum propoſitionum, quarum una eſt 38. Baji, *Omnis amor creaturae rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, aut laudabilis caritas*, & 44. Queſnelli, *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones noſtrae naſcuntur, &c.* ex quibus fluunt reliquae, quibus enuntiatur opera, quae a caritate praedominante non fiunt, procedere a cupiditate, a qua corrumpuntur, adeo ut omnia infidelium, & impiorum opera, quoniam in illis non regnat caritas, ſint peccata; damnatarum, inquam, propoſitionum illarum falſitatem primo deprehendi, quod inter caritatem & cupiditatem medius ſit *amor naturalis beatitudinis, cujus deſiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere*. Hoc ego aſſero, verbaque mea ſunt perſpicua.

Digitized by Google

cua. Non dico, a Bajo, & Queſnello denegatum fuiſſe, innatum beatitudinis ſuae amorem. Nequaquam. Puto & ego non eo deliramenti eos perveniſſe; ſed ex quo certum ſit hujuſmodi amorem ſingulorum animis inditum eſſe, demonſtro omnem amorem creaturae rationalis non eſſe vitioſam *cupiditatem*, aut laudabilem *caritatem*, quia in creatura rationali eſt naturalis amor beatitudinis, qui non eſt vitioſa *cupiditas*, neque *caritas* laudabilis. Haec prior meae reſponſionis pars. Eſt ne adeo profunda, ut ad eam hauriendam opus ſit natatoribus & urinatoribus iſtis?

Ut vero criticorum, cenſorumque hujus aevi, qui gloriantur ſe adverſus Janſeniſtas pugnaſſe ampliori annorum intervallo, quam duce Auguſtino acies catholicae Eccleſiae dimicavit adverſus haereticos Pelagianos, ideſt ſupra annos triginta, eruditionem maximam admireris; vide, quaeſo, an reſponſio illa ſit a me excogitata. Illam ante me tradidit Cardinalis Noriſius, qui in Vindiciis Auguſtinianis cap. 3. §. 4. ubi pertractat de virtutibus infidelium tom. 1. pag. 984. *Scio*, inquit de adverſariis Auguſtinianae doctrinae, *opponere damnatam hanc Baji propoſitionem*, Omnia opera infidelium ſunt peccata. *Sed hac cenſura S. Patris ſententia neutiquam percellitur. Etenim hic palam concedit in infidelibus aliqua opera bona in prima ſaltem ſui productione, ex gratia tamen donata. Praeterea etiam ſine gratia homo appetitu innato ex Auguſtini ſententia amat ſummum bonum; nullus enim eſt, qui non velit eſſe beatus*. Similia P. Macedo in *cortina*, in *ſcrinio*, & in *collationibus*, ubique repetens propoſitiones Baji ex hoc etiam capite fuiſſe jure proſcriptas, quod ſine gratia plura opera fiant *indeliberata*, & *ſine advertentia*, quae neque ex *cupiditate*, neque ex *caritate* proveniunt. Recitata a me fuere teſtimonia Macedi tom. 1. Vindic. diſſert. 3. cap. 1. §. 2. num. 4. *pag*. 323. & *ſeq*.

Forte dixeris: Noriſius item Bajaniſmi ſuſpicione non caruit. Ita eſt: ſed purgavit quoque ſeipſum, ac tanto nominis ſui incremento, ut quemadmodum olim Risbrochius, Bruno Neuſſer, & qui ſub iſto, vel alio corio, contra illum latrarunt, ita Philalethes Hiſpanus, ceterique, quorum occultat nomen pudor, & calumniae dede-

cus,

cus, prudentum judicio ſint ranae quaxantes contra ſolem, aut corvi nigerrimi perperam crocitantes.

Quid autem, ſi non ſolum Noriſius & Macedo, ſed etiam praecipuus Baji impugnator, ad quem me ſaepe provocabat auctor *Bajaniſmi Redivivi*, eadem naturalis amoris beatitudinis mentione facta, triceſimum octavum ejusdem Baji articulum refutavit? Eſt ille Joannes Lenſaeus, qui in ſua *Expoſitione* inſerta ſecundae parti Operum Baji *pag*. 168. inquit: *Omnino hoc a vero abhorrere cenſemus, omnem creaturae rationalis amorem aut vitioſam cupiditatem eſſe qua mundus diligitur, quaeque a Divo Joanne prohibetur, aut laudabilem illam, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa Deus amatur, caritatem. Eſt indubie medius, quem naturae auctor inſeruit, quo non modo beatitudinem omnes expetimus, ſed & parentes, & amicos, liberos, & conjuges, & quacumque alia ratione propinquos irreprehenſibiliter, ipſaque natura impellente diligimus.*

Vides, quod etiam Lenſaeus docet articulum Baji 38. a vero abhorrere, propterea quod inter vitioſam *cupiditatem*, & laudabilem *caritatem*, ſit medius amor, *quem nobis naturae auctor inſeruit*, & *quo beatitudinem omnes expetimus?* Id ne vides? Si dicas, Lenſaeum aſſerere, non modo amorem beatitudinis, ſed & amores alios natura impellente a nobis concipi medios inter *caritatem*, atque *cupiditatem*; reſpondeo a me etiam iſtjuſmodi amores admitti, cum *libro* 21. *cap*. 4. tum ſecunda hujus reſponſionis parte, quam ab adverſariis diximus praetermitti.

In quolibet autem actu, etiam *indeliberato*, qualis eſt amor innatus beatitudinis, dari juxta Bajum, libertatem, quam putat ſufficere ad meritum ac demeritum, ſolus Languetius ignorat; ideoque nil mirum, ſi ſcribat a me errorem iſtum eidem Bajo imputari. Illam, quam is ait eſſe falſam imputationem meam, eſſe revera doctrinam Baji, demonſtrat Gabriel Vaſquez 1. 2. diſp. 190. cap. 18. ubi ait: *Adde praedictum Michaelem ita putaſſe hominem peccare in omnibus affectibus & motibus ſuis, qui non eſſent virtutis, ut etiam in his, quae ſine libertate fiunt, peccatum eſſe diceret. Nam propoſit*. 62. *dicit*, Sola violentia repugnat libertati hominis naturali: *& propos*. 63. *inquit:* Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod neceſſario facit: *in*

M *quo*

quo nec Auguſtinus, nec ejus diſcipuli peccatum agnoſcunt. Similia Suarez lib. 1. de grat. cap. 24. num. 22. ubi obſervat in ſententia Baji *primos* quoque *motus concupiſcentiae eſſe peccata*. Et quidem manifeſtum id eſt ex propoſitionibus Baji 48. 49. 71 72. 73. Quod ergo nos de Bajo affirmavimus, ſtatui ab illo in quovis actu, *etiam indeliberato*, libertatem naturalem, quam putat ſufficere ad meritum, vel demeritum, non eſt imputatio mea: eſt doctrina, quae comprehenditur in damnatis articulis; quod ante me, demonſtrarunt duo percelebres Societatis Jeſu Theologi, Gabriel Vaſquez, & Franciſcus Suarez.

Janſenius, & Queſnellus doctrinam Baji de actibus quoque *indeliberatis* videntur rejicere, neque illos adnumerant inter peccata. Non tamen falſum iis imputatur. Nam Janſenius *prop.* 3. dogmatizat, ad merendum, vel demerendum ſufficere *libertatem a coactione*. Haec vero libertas in amore quoque innato beatitudinis, & in quolibet actu, etiam *indeliberato*, modo coactus non ſit, invenitur. Queſnellus *prop.* 45. affirmat, neceſſum eſſe, ut ubi non regnat caritas, actiones omnes corrumpantur *a carnali cupiditate:* ſi omnes; indeliberatae etiam, & quilibet motus animi. Bajo itaque ſententiam adſcribo, quam ab eo tradi exploratiſſimum eſt. De Janſenio, & de Queſnello idem ratiocinando ex illorum principiis exiſtimo eſſe inferendum; & quamvis in hoc a veritate aberrarem, puto non talem futuram fore impoſturam ac fraudem, qualem in criminatione mihi illata patefactam a me fuiſſe confido.

Diſpunctam, refutatam ac penitus eliſam arbitror animadverſionem Archiepiſcopi Languetii, qua ajebat detorqueri a me *in exoticum ſenſum* damnatos Baji articulos, propterea quod inter *cupiditatem* carnalem & laudabilem *caritatem* medium dixerim *innatum amorem beatitudinis*. Sed queror, & omni aequitate queror, eumdem Archiepiſcopum hanc ſolam reſponſionis meae partem, ut ſuaderet eludi a me Apoſtolicae Sedis Cenſuras, duabus aliis neglectis, exſcripſiſſe.

Praeter *naturalem beatitudinis amorem*, & *indeliberatos animi motus*, inter *cupiditatem* & *caritatem* affirmo medium eſſe *amorem naturalem*, non tantum, quo diliguntur parentes & propinqui, ut ait Lenſaeus, verum etiam amo-

Digitized by Google

amorem *deliberatum*, quo diligitur Deus, ut Auctor naturae, (non tamen ſuper omnia, ad hoc enim neceſſariam eſſe Dei gratiam celeberrimi plurimique tradunt Theologi,) & dico hunc *deliberatum amorem* eſſe *ſecundum ſubſtantiam ſuam bonum*, & conſentaneum rationi. *Secundo* (mea repeto verba) *datur amor naturalis, etiam deliberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut eſt Auctor naturae, neque amor iſte* ſecundum ſubſtantiam *malus eſt, ſed bonus, & rectae rationi conſentaneus*. Quare cavillator haec a me ſcripta diſſimulat? Eſt ne ſenſus iſte *exoticus*, & allunde adſcitus?

Queror inſuper, ſilentio praetermiſſum ab adverſario tertium illum ſenſum, quo articulos Baji proſcriptos affirmo, eo quod nempe admiſerit ſolam gratiam *inhabitantis Spiritus Sancti*; id, quod de Bajo cuncti, quos laudabo proximo numero, tradiderunt, & conſequenter docuerit, omnia opera eſſe inquinamenta, ſive noxiae *cupiditatis effectus*; ſi fiant *abſque gratia ſanctificante*, vel ſine *caritate*, quae per Spiritum Sanctum in cordibus noſtris diffunditur. *Tertio* (ita proſequor in eodem, qui mihi objicitur, loco) *datur amor Dei Auctoris naturae, & bonus undequaque ſine gratia Spiritus Sancti inhabitantis, quam duntaxat admiſit Bajus, ut conſtat ex articulo 62. in quo rejicit tamquam commentitiam & odioſiſſimam diſtinctionem duplicis juſtitiae*, alterius quae fit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius quae fit per inſpirationem Spiritus Sancti nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis: *Ex qua prava doctrina ſequeretur quaecumque fiunt ab homine nondum Juſtificato vere eſſe peccata: quod & Bajus aſſeruit art. 35. ut cap. 2. dictum eſt*. Qui demonſtrandum ſuſceperat detorqueri a me damnatos articulos in ſenſum *exoticum*, nonne debebat hunc ſenſum a me traditum recenſere? Peto itaque, quam ob cauſſam ſenſum hunc praetermiſit? Eſt ne verum a Bajo fuiſſe admiſſam ſolam gratiam *ſanctificantem?* Eſt ne hujuſmodi ſenſus *exoticus?* Spectatis itaque libratiſque verbis a Senonenſi Praeſule adductis, iiſque additis, quae adduci oportebat; vel alios verſute decipit, vel ipſe incaute decipitur.

Digitized by Google

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Eodem modo reſpondet objicienti condemnationem hujus propoſitionis Baji*, Liberum arbitrium ſine gratiae Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet; *& hujus Queſnelli*, Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſine gratia liberatoris; *& ibid. cap.* 5. *pag.* 420. *imputat utrique, ſenſiſſe liberum arbitrium nequidem poſſe beatitudinem ſuam naturali inſtinctu appetere*. Liberum arbitrium, *inquit*, ſine gratia poteſt beatitudinem ſuam appetere naturali inſtinctu; poteſt actus plures indeliberatos agere, quos culpabiles Bajus, & Queſnellus impie dixerunt. *Si ab eo exigeretur, ut oſtenderet, ubi, & quando haec docuit Queſnellius, deficeret ſane. Aliud ibidem aequale deliramentum Queſnellio tribuit, quaſi negaſſet hominem ſine gratia poſſe exercere bona opera, & implere praecepta* quoad ſubſtantiam, & ex officio. *Quae quidem calumniae eo tendunt, ut verum objectum cenſurarum oculis lectorum ſubtrahatur, & ut iisdem cenſuris chimericos errores percelli ſuadeatur*.

F. J. LAURENTIUS.

Utique ego eodem ſenſu, quo proſcriptae fuere propoſitiones Baji 34. & 36. ſcripſi lib. 18. cap. 5. ſeu *tom.* 3. *pag.* 421. damnatas fuiſſe propoſitionem ejusdem Baji viceſimam ſeptimam, *Liberum arbitrium ſine gratiae Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet*, & triceſimam octavam Queſnelli, *Peccator non eſt liber niſi ad malum, ſine gratia Liberatoris*. Sed Antiſtes Senonum in eumdem impingit lapidem, aberratque eadem chorda: quoniam illam reſponſionis partem exſcribit, quae a Noriſio, a Macedo, & a Lenſaeo tradita, & ex principiis Baji tranſgreſſionem legis & peccatum exiſtimantis motum concupiſcentiae, cui homo non aſſentitur, fluens ſponte ſua, videtur illi a me conficta, idoneaque ad incendendum in me ignem, injiciendamque in me tragulam; duas autem alias ipſius reſponſionis partes omittit. Expendat Lector verba mea, ut cit. pag. 421. jacent, & diligentiam, aequitatemque praeclariſſimi viri dijudicet.

Libe-

Liberum arbitrium (haec eſt meâ non mutilata reſponſio) *ſine gratia poteſt ſuam beatitudinem appetere naturali inſtinctu, quem non potuit amittere depravata natura: cui proinde poſt lapſum non ſolum tenebrae & malitia manent, ſed etiam imago Dei non omnino detrita, idea boneſtatis & lumen rationis, & in bonum univerſale congenita, & antiqua propenſio. Poteſt actus plures indeliberatos peragere, quos culpabiles Bajus, & Queſnellus impie dixerunt. Poteſt exercere officia virtutum, & praecepta aliqua implere* quoad ſubſtantiam, *operationem ſecundum ſe laudabili, & boneſta, etſi extrinſece, & ex fine operantis non bona undequaque. Poteſt & rectiſſimo fine vitare peccatum cum ſola gratia actuali ſine babitu fidei, & remiſſione peccatorum, qualem gratiam a juſtificatione ſejunctam Bajus & Queſnellus apertiſſime oppugnarunt. Omni ergo jure iſtorum aſſertiones anathemate confixae ſunt; & quamquam aliquae ſenſum catholicum habere queant, & videantur ſpeciem veritatis praeferre, ſunt in ſenſu ab auctoribus intento reſpective falſae, ſcandaloſae, & baereticae. Quae cum ita ſint, miramur juſtiſſima barum propoſitionum damnatione nonnullos abuti ad criminationem Auguſtinianae doctrinae: quaſi nullam tentationem etiam minimam ſine gratia ſuperari non poſſe, non propugnent etiam Bellarminus, Franciſcus Toletus, & Vaſquez; quem vide p. 2. diſp 190. cap. 107. aut quaſi in condemnatione Baji & Queſnelli proſcripſerit Eccleſia, quae olim definivit adverſus baereticos Pelagianos.* Ad hunc modum ſe habet reſponſio noſtra. Definitiones autem Eccleſiae definientis contra Pelagianos, non poſſe nos, *ſine gratia*, terrenae labis, & mundani corporis vincere errores: pares nos ad reſiſtendum, non liberum arbitrium, ſed Dei ſolum facere auxilium: neceſſe eſſe, ut privatus gratia diaboli laqueis irretitus occumbat: divini eſſe muneris, cum pedes noſtros a falſitate, & injuſtitia continemus: neminem habere de ſuo, niſi mendacium, & peccatum; has, inquam, definitiones eo loci, *pag.* 420. praemittimus ipſis verbis S. Innocentii I. epiſt. ad Patres concilii Carthaginenſis, & Milevitani, & 9. ac 22. can. ſecundae ſynodi Arauxicanae.

Cernere puto cunctos, qui oculis omnino non carent, a me praeter innatum beatitudinis amorem, ac praeter actus indeliberatos in culpam nulla ratione imputandos, agno-

Digitized by Google

agnoſci in libero humanae voluntatis arbitrio ſine gratia actuali, & non ſanctificante, officia, exercitamenta, & actus moralium virtutum, ſive opera intrinſece, ſecundum ſe, & quoad ſubſtantiam ſuam laudabilia & honeſta, ideoque non erumpentia a vitioſa cupiditate. Senſus autem iſte cenſendus ne eſt eccleſiaſticis cenſuris oppoſitus, exoticus, & peregrinus, ſive non alienus a mente dogmatizantium, actiones omnes humanas fluere vel ab amore mundi, & a noxia cupiditate, vel ab amore Dei, & a caritate in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum diffuſa? Cernere item puto omnes, praeter actiones iſtas laudabiles & honeſtas ſecundum ſe, ſuaque ſubſtantia, a me propugnari actus virtutum rectiſſimo etiam fine, & cum relatione in Deum perpetratos cum ſola gratia actuali disjuncta a remiſſione peccatorum. Atque ſenſus iſte debet ne exiſtimari exoticus, aliunde advectus, neque cohaerens cenſurae latae in articulos dogmatizantium primam gratiam eſſe remiſſionem peccatorum, atque omnia opera, quae facit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſſe? Nemo ſane dicturus eſt hujuſmodi ſenſus eſſe damnatis propoſitionibus affines, ipſarumque propoſitionum cenſurae extraneos, & exoticos.

Vis autem oſtendam, unde ſenſus illos, quibus damnatorum articulorum pravitatem, erroremque declaro, deprompſerim? Primus, quo inter caritatem & cupiditatem dixi medios eſſe naturalem beatitudinis amorem, & actus indeliberatos complures, traditur a Noriſio, a Macedo, a Lenſaeo, fluitque quantum ad actus indeliberatos attinet, a Baji propoſitionibus illis, in quibus enuntiat motus concupiſcentiae indeliberatos eſſe peccata, ut bene ſapienterque obſervarunt Vaſquez & Suarelius. Atque id praecedenti num. 1. demonſtratum eſt.

Senſus alter, quo inter cupiditatem & caritatem, nullum actum honeſtum, ſubſtantia ſua bonum, neque a concupiſcentia mundi corruptum, ſine ulla gratia dogmatiſtae conſtituunt, manat, fatentibus adverſariis noſtris, ex 38. Baji, & 44. Queſnelli propoſitionibus, immo eſt error iiſdem propoſitionibus expreſſus; ideoque dum ego affirmo dari ſine gratia officia, & opera *ſecundum ſe bona*, *laudabilia*, *honeſta*, non polluta, non exorta ex vitioſa cupiditate, directe proſcriptum ſenſum objicio, & execror, neque

que a Vaticano fulmine meipſum protego interpretatione *exotica*, & aliena.

Dum autem praedicta opera ſecundum ſe bona, neque a cupiditate fluentia, dico non eſſe bona *undequaque*, & ex fine operantis, illa non dirigentis in Deum; ſequor ſententiam catholicorum Doctorum, docentium opera deliberata in Deum tamquam in finem ultimum referri oportere: de qua ſententia pertractavi in *Vindiciis* diſſert. 3 cap. 1. *a pagina* 333. *uſque ad paginam* 370. ac breviter ſuperioribus articulis 5. & 6. Audet ne Senonenſis Antiſtes hanc quoque ſententiam a praedeceſſore ſuo *De Gondrin*, & a ſynodo ſuaemet dioeceſeos comprobatam, declaratamque SS. Patrum, S. Thomae, & clariſſimorum ſacrae Theologiae Doctorum aſſertionibus, cenſoria nota expungere? Audetne Galliarum Praeſul redarguere una cum Auguſtinenſibus Theologis Centum Gallicanos Epiſcopos, qui in explicationibus celeberrimae conſtitutionis *Unigenitus* eidem ſententiae adhaeſere? *L'obligation* (inquiunt laudati Centum Epiſcopi, Explications ſur la Bulle *Unigenitus*, anno 1720. art. 4.) *de rapporter a Dieu toutes ſes actions, renfermée dans le premier precepte, fait partie du culte, que nous devons au ſouvrain Eſtre, & de la gloire, que nous ſommes obligez de lui rendre. La doctrine, que enſeigne cette obligation a de trop grands fondements dans l'ecriture, & la tradition, pour ſouffrir que des Auteurs temeraires oſent la combattre.*

Quod tertio loco diximus, Bajum & Queſnellum ſolam gratiam ſanctificantem agnoviſſe, & conſequenter ab illis recedere Theologos, qui docent liberum arbitrium cum gratia actuali, & ſine gratia Spiritus Sancti inhabitantis & ſanctificantis actu animam, poſſe rectiſſimo fine vitare peccata, ſuperare tentationes, & opera bona exercere, id vero unde didicimus?

Si loquamur de Bajo; hoc ſequitur ex ejus propoſitione 35. *Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*. In ſenſu itaque Baji nullus actus, qui non ſit corruptus a vitioſa cupiditate, fieri poteſt ab homine peccatore, & nondum juſtificato, & conſequenter ſine gratia ſanctificante.

Ex propoſitione 40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*. Haec enim idem ſignificat, ac propoſitio praecedens.

Ex

Ex propoſitione 60. *Diſtinctio duplicis juſtitiae, alterius, quae fit per Spiritum caritatis inhabitantem, alterius quae fit ex inſpiratione quidem Spiritus Sancti cor ad poenitentiam excitantis, ſed nondum cor inhabitantis & in eo caritatem diffundentis, qua divinae legis juſtificatio impleatur,* ut odioſiſſima, & pertinaciſſima rejicitur.

Ex propoſitione 61. *Denique & illa diſtinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei poenitentia, & vitae novae propoſitum, & incboatio per Dei gratiam inſpiratur; alterius, qua vivificatur, qui vere juſtificatur, & palmes vivus in vite Chriſto efficitur, commentitia judicatur, & ſcripturis minime congruens*. Sublata namque diſtinctione duplicis juſtitiae, & duplicis vivificationis, conſequitur unam juxta Bajum eſſe vivificationem, & unam juſtitiam, qua divinae legis juſtificatio adimpletur, & qua vivificatur qui vere juſtificatur, & in vite Chriſto vivus palmes efficitur.

Ex ipſa propoſitione 38. quae baſis eſt ceterarum, *Omnis amor creaturae rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quae a Joanne probibetur, aut laudabilis illa caritas, qua per Spiri um Sanctum in corde diffuſa Deus amatur*. Caritatis enim nomine per Spiritum Sanctum in corde diffuſa communiter intelligitur illa caritas, quae juſtificationi conjungitur, praeſertim apud Bajum, qui contendit omnia bona opera juſtificare, & habere meritum vitae aeternae; ut conſtat ex ejus propoſitione 44.

Si autem loquamur de Queſnello, dogmatizatum ab ipſo, corrupta pravaque eſſe quaecumque fiunt *ſine gratia ſanctificante*, & a peccatore, in quo caritas & Dei amor non regnat, colligitur ex propoſitione 44. in qua ait ab amore mundi originem habere volitiones, & actiones omnes, quae non naſcuntur ex amore Dei, *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, ſcilicet, ex caritate, quam Deus *coronat*, ac *remunerat*, ut inquit prop. 55. & 56. quae alia caritas eſſe nequit, niſi juſtificans.

Ex propoſitione, *Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante, neceſſe eſt, ut carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*.

Ex propoſitione 51. *Fides juſtificat quando operatur; ſed non operatur niſi per caritatem*.

Ex

Ex propoſitione 28. ***Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.*** Ex his, aliiſque propoſitionibus demonſtrari, nullam a Queſnello gratiam, & caritatem admitti praeter gratiam ſanctificantem, & caritatem habitualem, deprehendi facile poteſt ex confutatione harum propoſitionum, elucubrata ab illuſtri Propugnatore Conſtitutionis *Unigenitus* mox laudando.

Non autem ego omnium primus affirmavi a Bajo & Queſnello ſolam ſanctificantem gratiam, ſine qua opera omnia oriantur a cupiditate regnante, fuiſſe traditam. De Bajo idem ante me affirmarunt Gabriel Vaſquez 1. 2. *diſp.* 190. *num.* 184.

Franciſcus Suarez *lib.* 1. *de gratia cap.* 4. *num.* 5.

Aloyſius Turrianus in *tractatu* conſcripto adverſus errores ejusdem Baji *cap.* 5. *&* 6.

Ludovicus Bail in opere inſcripto, *De beneficio Crucis* pag. 184.

Joannes Lenſaeus in *expoſitione* articulorum ipſius Baji *ad art.* 38. *pag.* 168.

Guilelmus Eſtius in 2. *ſent. diſt.* 25. §. 6.

Joannes Baptiſta Gonet *diſp.* 1. *de ſtatu naturae purae art.* 3.

Vincentius Contenſonus *lib.* 8. *Theologiae mentis & cordis diſſ.* 2. *cap.* 1.

Franciſcus Macedo *in ſcrinio pag.* 250. & *in cortina pag.* 247.

Henricus S. R. E. Cardinalis Noriſius in *Vindiciis Auguſtinianis cap.* 4. §. 5. & in *Parallelo* propoſitionum damnatarum, prope finem tomi 1. *edit. Veron.*

Fridericus Nicolaus Gavardi tom. 4. Scholae Aegidianae *q.* 5. *de virtutibus art.* 7.

De Paſchaſio Queſnello idem affirmavere in ſua *Inſtructione Paſtorali an.* 1714. Epiſcopi 42. Galliarum §. *Les Propoſitions condamnées.*

Centum Epiſcopi in *explications* ſur la Bulle *Unigenitus* §. *La foy & l'eſperance.* §. *Ce ſont donc autant d'erreurs.* §. *C'eſt encore un' erreur dejà condamnée;* & §. *Les Peres de l'Egliſe.*

Auctor opuſculi inſcripti, *Veritas & aequitas Conſtitutionis* Unigenitus *Theologice demonſtrata*, ad prop. Queſnelli 44. *pag.* 56.

Jacobus Le Fontaine in Opere anno 1719. Romanis typis procuſo, cui titulus: *SS. D. N. Domini Clementis P. XI. Conſtitutio* Unigenitus *Theologice propugnata*, tom. 2. *ad propoſit.* 44. *cap.* 1. *&* 4. *pag.* 266. *columna* 1. & rurſus *pag.* 502. & in *Appendice cap.* 1. 2. 3. *&* 4. necnon in *ſynopſi* prop. 44. Horum omnium teſtimonia producta a me fuerunt in *Vindiciis* diſſert. 1. cap. 1. *a pag.* 13. uſque ad *pag.* 50. Haec tantum repetam, quae poſtremo loco citato ſcribit praelaudatus Jacobus Le Fontaine: *Teſtatiſſima igitur Queſnelli doctrina eſt, in omnibus volitionibus, actionibuſque peccari, niſi profluant ex amore Dei perfecto, juſtificante, dominante, & habituali.*

Ad illos modo mea revertitur oratio, qui ajebant tradi a me damnatarum propoſitionum *exoticum* extraneumque ſenſum, ut eludam Apoſtolicae Sedis cenſuras. Dixi, in Baji & Queſnelli ſententia nullum dari medium inter *cupiditatem* & *caritatem*, quoniam putarunt omnia, quae a *caritate habituali, & a gratia ſanctificante* non fiunt, oriri a cupiditate a Joanne prohibita. Peto, eſt ne ſenſus iſte a me confictus? Si ex meo prodiit cerebro; quomodo ipſum tradidere qui ante me floruerunt? qui fieri potuit, ut longo antea temporis intervallo ingenioli mei praeviderent figmenta? Si fuerunt divini, ac praenoverunt; cur illa adoptarunt, cur dogmatiſtis impoſuerunt quae nec ſomniarunt quidem, cur eadem damnatas propoſitiones penſarunt trutina? Peto rurſus, iſte ne ſenſus eſt *exoticus?* Si *exoticus* eſt, ecur de Bajo ſcripſit Vaſqueſius ſolam ab eo adſtrui gratiam ſanctificantem, & Spiritus Sancti animam inhabitantis? cur idem ait Suareſius? cur Turrianus? cur Theologi alii bene multi? Quare eadem libra Centum Galliarum Epiſcopi proſcriptas Queſnelli propoſitiones penſitaverunt? Quare, dum ipſe Queſnellus ſibi imputari quereretur quod nullum bonorum operum admitteret principium *praeter caritatem habitualem*, in vindicando Centum illorum Epiſcoporum, qui id affirmaverant, judicio Jacobus *Le Fontaine* tantam impendit operam? Tradidi autem egomet prorſus idem, quod praelaudati Centum Epiſcopi, ſive affirmans a Novatoribus aeſtimari a cupiditate vitiatum quidquid non emanat *a caritate habituali*, vel *a gratia ſanctificante*, ſive docens actiones omnes *deliberatas* in Deum tamquam in ultimum finem re-

referendas eſſe; & quamquam *ſecundum ſe* officia virtutum honeſta, bona, & laudabilia ſint, neque oriantur a cupiditate vitioſa, ſi tamen careant ea relatione, non eſſe bona *undequaque*, & ſpectata circumſtantia ultimi finis. Si hoc a me traditum eſt, quod a Centum Epiſcopis Galliarum; in iſtos inſurgere debebat Archiepiſcopus Senonenſis, & iſtos redarguere, quod *in ſenſum exoticum* proſcripta dogmata detorſiſſent.

CAPUT VIII.

De Baji erroribus renovatis circa ſtatum naturae purae.

ARCHIEPISCOPUS.

I. E*Adem methodo F. Belleli, & F. Berti Cenſuras eludere conantur datas in Baji doctrinam circa ſtatum, quem Theologi nominant* naturae purae ſtatum. *In hac materia peccaverat Bajus, quod gratiam ſanctificantem, immortalitatem, & deſtinationem ad viſionem beatificam naturae innocenti ita debitas ſuſtineret, ut illas dotes Deus Adamo non impertiri non potuiſſet, illaeſis attributis bonitatis, juſtitiae, providentiae, quae in Deo ſunt. In hoc derogabat Omnipotentiae divinae; & Adamum quodammodo diſpenſabat a gratitudine, quam Deo debebat pro donis illis, quae a benevolentia pura Dei acceperat. In hoc peccaſſe viſus eſt Bajus a Summis Pontificibus, qui ejus in hac materia propoſitiones damnaverunt, plaudente Eccleſia.*

Ut ergo hanc damnationem a Bajo averteret, huic errorem imputare tentavit, cujus Bajus innocens videtur cuilibet ejus opera pervolventi. Illi ergo imputat, quod gratia, & cetera dona contenderit ad Adamum pertinuiſſe quaſi naturae dotes, ſicut ceterae proprietates naturae rationalis; non vero ut dotes, quae ordinem naturalem ſuperarent, & eſſent ſua natura ſupernaturales. Hoc autem omnino alienum erat a mente Baji, qui unum docebat, indignum ſibi videri provi-

 den-

Digitized by Google

diſſert. 2. *cap.* 1. §. 1. *num.* 12. *& ſeqq.* An ergo creaturae rationali, cum primum condita fuit, conferri debuiſſet ſupernaturalis gratia actualis, qua auxiliante poſſet Deum conditorem ſuum ſuper omnia diligere, & pervenire ad illam beatitudinem, in quam naturali fertur inſtinctu, adiaphora quaeſtio eſt; & pars affirmans nullatenus connexionem aliquam habet, fatentibus Theologis orthodoxis, (iis etiam, qui pugnant pro *ſtatus naturae purae poſſibilitate*, ut Joannes Baptiſta Gonet) cum damnatis Baji propoſitionibus.

Immo ſententia, quae affirmat indiguiſſe primum hominem actualis ſupernae gratiae adjutorio, ut ſibi meritum compararet, & ad beatitudinem, quam naturaliter appetit, ſupernaturali ſuffultus auxilio poſſet pertingere, eſt oppoſita e diametro articulis Baji, dogmatizantis Deum non eſſe finem *ſupernaturalem* rationalis creaturae, & hominem integrum potuiſſe ad illum pervenire *propria virtute, & ſine gratia, ſive viribus ſolius naturae*; quemadmodum tradunt doctiſſimi Societatis Jeſu Theologi, Vaſquez 1. 2. *diſp.* 195. *cap.* 4. *num.* 30. Suarez *prolegomeno* 6. *de gratia cap.* 2. *num.* 5 Turrianus in *tractatu* contra errores Baji *cap.* 1. §. 1. & Martinez de Ripalda *diſp.* 3. *ſect.* 1. necnon Ludovicus Bail *de beneficio Crucis*, *pag.* 59. qui ait non immerito Bajum poſſe appellari *Pelagium Paradiſi terreſtris*. Si id verum eſt; quis dixerit impingere in Baji articulos circa integritatem primi hominis Theologos illos Auguſtinenſes, qui putantes beatitudinem, quae in viſione Dei ſita eſt, eſſe *finem hominis naturalem quoad appetitum*, ſupernaturalem vero *quoad conſecutionem*, (ut ait Ven. Bellarminus *de gratia primi hominis cap.* 7. &, fatente Ludovico Molina 1. *p.* *q.* 12. *art.* 1. diſp. 3. *communior eſt ſententia Scholaſticorum*) propugnant primum hominem, ut finem illum conſequeretur, quem naturaliter appetebat, adjuvandum fuiſſe actuali gratia ſupernaturali, cum pervenire ad ipſum finem minime poſſet *propria virtute, ſine gratia, ſive viribus ſolius naturae?*

Illud etiam, quod carpit vitilitigator, & tamquam *chimericum*, & a Baji mente alienum eſſe clamitat, quod contenderit gratiam, & dona reliqua pertinuiſſe ad Adamum *quaſi naturae dotes, ſicut ceterae proprietates naturae rationalis*, non vero, *ut dotes quae ordinem naturalem ſuperarent*,

Digitized by Google

rent, & eſſent ſua natura ſupernaturales: imperite admodum in noſtratibus redarguitur. Nam in cenſura ſacrae facultatis Theologicae Complutenſis, & Salmaticenſis, ad quam praeſertim in damnatione articulorum Baji attendit Apoſtolica Sedes, declaratur articulum 27. proſcribendum fuiſſe, quatenus in illo *negatur dona primo homini in ſui conditione collata debere dici ſupernaturalia*, adeo ut ſupernaturalis non fuerit humanae naturae ſublimatio & exaltatio in conſortium divinae naturae, *Nec primus homo fuerit ſublimatus, & in Dei filium adoptatus per dona naturae ſuperaddita*. Ven. etiam Bellarminus lib. 5. *de juſtificat.* cap. 12. & 14. docet, Baji articulos fuiſſe damnatos, quoniam is ajebat in *ſtatu naturae integrae neceſſarium non fuiſſe ad meritum, ut homo per juſtificationis gratiam, & Spiritum inhabitantem adoptaretur in filium* Dei, *& in ſtatum quemdam ſupernaturalem eveheretur*. Similia habent alii Theologi, quos laudavi in *Vindiciis diſſert. 2. cap. 1. §. 1. 2. & 3.* Neque enim magni Bellarmini commemoratione facta, neceſſarium eſt ceteros recenſere Theologos; maxime cum paullo superius commemoraverim, Vaſqueſium, Suareſium, Turrianum, & Ripaldam, nempe, quatuor alios ſanctiſſimae, doctiſſimaeque Societatis Jeſu Theologos, affirmantes Bajum in ea perſtitiſſe ſententia, quod ante lapſum Angelus & homo potuiſſent perficere omnia opera meritoria, & perſeverare in accepta juſtitia *per ſolas vires naturales arbitrii, & ſine gratia*. Peto nunc, Qui juſtitiam originalem haberet abſque gratia *Spiritus Sancti inhabitantis*, & per vires arbitrii *ſine gratia* actuali perſeveraret, nonne foret juſtus, ac mereretur per naturalem, non per ſupernaturalem virtutem? nonne ſolius naturae praeditus foret proprietatibus, & donis ſupernaturalibus exſpoliatus? Si ergo Bajus aſſeruit potuiſſe hominem integrum perficere opera meritoria, ac perſeverare *per ſolas liberi arbitrii vires*, ejuſque integritatem atque exaltationem in conſortium divinae naturae, non *ſupernaturalem*, non comprehendentem dona *Spiritus Sancti inhabitantis*, ſed *naturalem* dicendam eſſe affirmavit, ut Ven. Bellarminus, Suarez, Vaſquez, Turrianus, Ripalda, aliique plurimi tradiderunt; neceſſaria, obvia, apertiſſimaque illatione conſequitur, juxta Bajum juſtitiam, ſanctitatem, ac poteſtatem perſeverandi ac merendi fuiſſe naturae do-

Digitized by Google

dotes, non *ſupernaturalia* Dei conditoris beneficia. Quare hoc aſſerentes non ſpernunt *ſolemnes cenſuras*; ſed veriſſimum ſenſum, quo damnatae ſunt Baji propoſitiones, aſſequuntur, ac tradunt: & qui jactant, eumdem ſenſum a nobis Bajo imputari, numquam Venerabilis Bellarmini, aliorumque Theologorum ſcripta hac in parte legerunt, *ſolemnibuſque cenſuris* ad inſectandam Auguſtinenſium, horumque Inſtitutoris ſententiam ſupina ignorantia, & incredibili temeritate abutuntur. Enimvero Auguſtinenſes Theologi, dum propugnant hominem conditum ad imaginem Dei non potuiſſe creari, abſque gratia, ſpectata ipſius Dei providentia, ad quam pertinet largiri creaturae rationali media ſupernaturalia, ſine quibus pertingere nequit ad finem illum ſupremum, ad quem naturali fertur inſtinctu, neque ſub juſto Deo affici poenis, quibus modo ſubjicitur, nullo praecedente peccato, non recedunt a doctrina beatiſſimi Patris; prout evidenter demonſtravi citata *diſſert.* 2. ac fatetur Garnerius paullo poſt laudandus.

Archiepiscopus.

II. *Hoc eſt, quod damnavit Eccleſia, ut patet legenti propoſitiones a S. Pio Quinto damnatas*,

Humanae naturae ſublimatio, & exaltatio in conſortium divinae naturae indebita fuit integritati primae conditionis; & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis. (1)

Integritas primae creationis non fuit indebita, &c. (2)

Deus non potuiſſet ab initio creare hominem, qualis nunc naſcitur. (3)

Immortalitas primi hominis non erat gratiae beneficium, ſed naturalis conditio. (4)

Omnes omnino juſtorum afflictiones ſunt ultiones peccatorum ipſorum: unde & Job, & martyres, quae paſſi ſunt, propter peccata ſua paſſi ſunt. (5)

Bajum exſcripſerat Queſnellus docendo (6): Gratiam Adami fuiſſe ſequelam creationis, &c. *&* (7): Numquam Deus affligit innocentes, &c.

F. J.

(1) Propoſitio 21. (2) Prop. 26. (3) Prop. 55. 53. (4) Prop. 78. 75. (5) Prop. 69. (6) Prop. 35. (7) Prop. 70.

Digitized by Google

Propoſitio Baji 21. *Humanae naturae ſublimatio, & exaltatio in conſortium divinae naturae, debita fuit integritati primae conditionis, & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis*, proſcripta fuit, quoniam Bajus credidit primum hominem non fuisse adoptatum in Dei filium, neque ad ſtatum quemdam ſupernaturalem evectum *per juſtificationis gratiam, & Spiritum inhabitantem*, inquit Ven. Bellarminus. Revera gratia, per quam adoptamur in Dei filios, & efficimur divinae naturae conſortes, eſt gratia ſanctificans, & donum Spiritus Sancti inhabitantis. Quis gratiae non ſanctificanti eximiam hanc dotem adſcripſerit, ut per illam humana natura exaltetur, & ſublimetur in conſortium divinae? Qui ergo affirmant primum hominem in prima ſui conditione, praeter naturales proprietates, accepiſſe a Deo gratiam ſanctificantem, per quam in Dei filium adſcitus fuit, & hanc fuiſſe illi indebitam, atque ſupernaturalem, non autem naturalem dicendam eſſe, ab errore illius articuli vigeſimiprimi quamlongiſſime diſtant, totòque caelo recedunt.

Altera propoſitio, ideſt, 26. *Integritas primae conditionis non fuit indebita humanae naturae exaltatio, ſed naturalis ejus conditio*, jure confixa proſcriptaque fuit, quoniam eadem propoſitione enuntiatur, ut inquit ſaepe laudatus Bellarminus lib. 1. de gratia primi hominis cap. 5. *rectitudinem illam, in qua creatus eſt Adam, fuiſſe illi naturalem, nimirum quod fuerit, veluti quaedam ſanitas debita naturae, aptaque naſci ex ipſa natura bene conſtituta, ideſt, non corrupta:* ſive, ut loquitur Joannes Martinez de Ripalda *diſp.* 3. *ſect.* 1. non alia ratione Bajus dona primae integritatis voluit eſse gratiam appellanda, niſi *quia ipſa creatio eſt gratioſa, & adjutorium non eſt debitum ante voluntatem creandi, ſed poſt illum; quemadmodum eſt gratia homini vivere, ſentire, & intelligere*. Et quidem Bajus in libro *de primi hominis juſtitia pag.* 55. nititur oſtendere integritatem primi hominis fuisse *naturalem*, quoniam ad naturam illam pertinebat adhaerere Deo, *ſicut ad naturam oculorum pertinet viſus*, & *ad naturam aurium pertinet auditus;*

ditus; nunc autem illius integritatis privationem eſse vitium naturae, *ſicut vitium oculorum dicitur caecitas*, & *vitium aurium dicitur ſurditas*. Pagina inſuper 55. ait poenas, quas modo patimur pro peccato primae tranſgreſſionis, non conſiſtere *in ablatione doni ſupernaturalis*, *ſed in privatione bonorum naturalium*: & profert exemplum ſerpentis, qui ſupra pectus ſuum graditur, ac terrae, quae ſurculos degeneres parit, fructuſque producit acerbos. Immo ait eos ineptire, qui ſentiunt primum hominem fuiſſe exaltatum dono aliquo ſupernaturali, ut Deum coleret fide, ſpe, & caritate, quemadmodum abſurde ſentiret, quiſquis arbitraretur etiam ſerpentem *ſupernaturali dono* indiguiſſe, ut graderetur erectus, & terram pariter dono ſupernaturali indiguiſſe, ut fructus produceret ſine laboris moleſtia. *Niſi quis forte*, inquit, *tam abſurde ſentiat*, *ut putet ſtatim initio creationis rerum*, *non tantum hominem dono quodam ſupernaturali*, *&* *gratuito*, *ſupra naturae ſuae conditionem fuiſſe exaltatum* (a), *ut fide*, *ſpe*, *&* *caritate Deum ſupernaturaliter coleret*; *ſed etiam ſerpentem*, *ut ſublime erectus pedibus inſiſtens graderetur* (*ut ait S. Baſilius in homilia de Paradiſo tom.* 1.) *& terram*, *ut ſine laboris moleſtia ſua fecunditate fruges humano victui neceſſarias ultro produceret*. Vide praecitatam diſs. 2. *cap.* 1. *§.* 3. Cum ergo Bajus dogmatizaverit, ita pertinuiſſe ad naturam integram adhaerere Deo, & illum colere, ut ad naturam oculorum pertinet viſus, & ad naturam aurium auditus, ſi nulla oculis auribuſque inſit aegritudo; fuiſſe autem dixerit *naturalem* primi hominis proprietatem, fide, ſpe, & caritate Deum colere, abſque dono aliquo *ſupernaturali*, quemadmodum ante maledictionem ſerpens naturali virtute gradiebatur erectus, ac terra naturali item virtute ſine ſpinis, tribuliſque germinabat herbam virentem, & fruges proferebat victui neceſſarias humano: recte ſapienterque docuit Eminentiſſimus Bellarminus, putaſſe Bajum rectitudinem Adae fuiſſe ei *naturalem*, *ut natu-*

O *ralis*

(a) Conſtat hinc fuiſſe depromtum articulum 23. *Abſurda eſt eorum ſententia*, *qui dicunt*, *hominem ab initio dono quodam ſupernaturali*, *&* *gratuito*, *ſupra conditionem naturae fuiſſe exaltatum*, *ut Fide*, *Spe*, *&* *Caritate Deum ſupernaturaliter coleret*.

Digitized by Google

ralis eſt ſanitas debita naturae, & apta naſci ex ipſa natura bene conſtituta; recte ſapienterque docuit Ripalda, non alia ratione Bajum inter gratiarum dona computaſſe integritatem illam, ac rectitudinem, niſi ratione illa, qua gratia dicitur *ipſa creatio*, & gratiae beneficium eſt, non redditum praecedentibus meritis, *vivere, ſentire, atque intelligere*. Quomodo ergo negantibus ſtatus *naturae purae* impoſſibilitatem objicitur propoſitio illa Baji 26 quando ipſi negant eſſe poſſibile quod Bajus *terreſtris Paradiſi Pelagius* nullum ſupernaturale donum in prima integritate cognoſcens, propugnabat de facto, & creaturam rationalem ſupernaturalibus donis exaltatam, in puris naturalibus conſtitutam fuiſſe aſſerebat? quando juxta Bajum *naturalis* erat integritas primi hominis, ut oculorum naturalis eſt viſus, ut aurium naturalis eſt auditus, ut ſerpentis, antequam deciperet Adam, naturale erat gradi erectis pedibus, ut terrae erat naturale fruges producere abſque moleſtia, laboris? Quomodo inſuper Auguſtinenſes Theologi haec reponentes objicientibus ſibi articulos Baji, huic errores ab ejus mente alienos imponunt? quomodo illi *chimericum* ſenſum affigunt? quomodo ipſi ad eludendas ſolemnes Eccleſiae cenſuras fucum faciunt, verbiſque ludunt? quomodo impingunt in damnatos articulos? quomodo id potuit tam confidenter aſſerere Archiepiſcopus?

Propoſitionem 53 *Deus non potuiſſet ab initio creare hominem, qualis nunc naſcitur*, dixi ſupra cum Eſtio, & Gonet, fuiſſe damnatam, quatenus comprehendit *gratiam ſanctificantem*. Cardinalis Noriſius in *Vindiciis cap. 3. §. 2.*, docet putaſſe Bajum ſubjectionem concupiſcentiae non fuiſſe *ex dono Creatoris, ſed ex exigentia naturali humane ſubſtantiae, tamquam hujus proprietatem:* quod utique conſtat ex nuper dictis. Addit alias reſponſiones, quas vide eodem §. 2. vel tom. 1. *Vindiciarum mearum pag.* 174. Certiſſimum eſt autem illam Baji propoſitionem non eſſe in omni ſui amplitudine condemnatam: nam nunc homo naſcitur cum originali peccato, cum quo potuiſse Adamum creari a Deo, aures cunctorum fidelium horrent audire. Neque cum illa perduelli concupiſcentia, cum qua modo naſcimur, potuit creari a Deo primus homo, ſententia ſaltem compluribus Theologorum, quos recenſui *cit. diſſert. 2. cap. 1. §. 7.*

Enim-

Enimvero eamdem concupiſcentiam eſse malam, decem invictiſſimis argumentis oſtendit *lib.* 6. *de amiſſione gratiae cap.* 14. Venerabilis Bellarminus. *Malam* vero dixit Eminentiſſimus Scriptor, non indifferentem, & ad inſtar enſis, quo uti bene ac male poſſimus; quis enim bene utitur vitioſa qualitate, quae ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat? quis indifferentem dixerit legem membrorum repugnantem legi, quae in mente eſt? Sed haec alibi. Sufficit enim modo adnotaſse, articulum Baji quinquageſimum tertium fuiſse proſcriptum, quoniam revera Deus potuiſset creare primum hominem *ſine gratia ſanctificante*, neque haec fuit primae conditionis, & naturae integrae paſſio, aut proprietas, ex ipſa natura bene conſtituta promanans.

Eadem de immortalitate, ac de integritate, in qua conditus fuit primus homo, tradidit Bajus, affirmans immortalitatem illam fuiſse *naturalem conditionem*, non beneficium gratiae. Etenim immortalitas in illa integritate comprehenditur; & mors, & aliae, quibus nunc ſubjicimur, calamitates, nihil ſunt juxta Bajum, *niſi naturalium privatio bonorum*, ut caecitas, ſurditas, & aegritudines reliquae; cum viſus, auditus, ſanitas, immortalitas nihil ſint aliud, *quam primarum proportio qualitatum*. Ita enim Bajus libro *de primi hominis juſtitia cap.* 6. *pag.* 58. & in ſua *Apologia pag.* 92. Perperam ergo S. P. Auguſtini diſcipulis objicitur propoſitio Baji 75. *Immortalitas primi hominis non erat gratiae beneficium, ſed naturalis conditio*. Illi enim affirmant non potuiſse hominem innocentem creari obnoxium morti; non quod immortalitas eſset ejusdem primi hominis *naturalis conditio*, atque ex principiis naturae integrae ſine gratiae beneficio promanaret; ſed quia Conditor aptans materiae, quae natura ſua diſsolubilis eſt, & corpori ex contrariis elementis comparato conjungens immortalem atque incorruptibilem animam, eidem corpori, licet animali, licet conditione naturae ſuae corruptibili, impertiri debebat incorruptionem & immortalitatem, ne ipſa anima ideo producta, ut corporis natura ſua corruptibilis ſit *forma*, eodem corpore macie ſoluto, a ſua divelleretur materia; atque in ſtatu violento, & repugnante ei ſubſtantiali hominis parti, quam Philoſophi *formam* vocitant, ſola, & abſque ſubjecto, vel abſque comparte ſua permaneret,

Digitized by Google

Juſtum enim erat, ut imago Dei nullo fuſcata & obſoleta peccato, tali inſereretur corpori, quamvis de terrena materia creato, atque formato, ut ei de ligno vitae ſubminiſtrata vivendi ſtabilitas permaneret; ac viveret interim per animam viventem, quam nulla ab illo neceſſitas ſepararet; atque inde propter obedientiam cuſtoditam ad vivificantem ſpiritum perveniret; ita ut non ei ſubtraheretur haec vita minor, ubi & mori, & non mori poſſet, ſed illa amplior adderetur, ubi viveret ſine ullius ligni beneficio, morique non poſſet. Haec verba non ſunt F. Berti fucum facientis, ut ſolemnes eludat cenſuras; ſed ſunt Auguſtini *lib.* 6. *operis imperf.* contra Julianum *num.* 39. At legenda eſt noſtra *de immunitate a morte* diſsertatio in *Vindiciis* Auguſtiniani ſyſtematis *tomo* 1. *pag.* 314.

Propoſitio Baji 69. perperam ad ſtatus purae naturae poſſibilitatem adſtruendam profertur. Ea ita ſonat: *Omnes omnino juſtorum afflictiones ſunt ultiones peccatorum ipſorum; unde & Job, & martyres, quae paſſi ſunt, propter peccata ſua paſſi ſunt.* Haec de juſtis hujus ſtatus, in quo Job, ac martyres extiterunt, evidentiſſime pronunciatur. In hoc autem ſtatu, providentia illius Dei, qui etiam de malis poteſt bona facere, remanet mors inflicta peccato primi parentis, quam Deus praedeſtinatione ſua praeordinat ad gloriam martyrum, & ad electorum ſalutem, atque liberationem a terreno carcere, & a corpore mortis hujus: remanet lacertoſa concupiſcentia ad agonem, ut in infirmitatibus noſtris magis eluceſcat gratia Chriſti, quae tribuit nobis pugnandi vincendique virtutem; ac remanent mortalis vitae incommoda & afflictiones, quibus juſtorum exercetur patientia, augetur meritum, & momentaneum hoc, & leve tribulationis, aeternum gloriae pondus operatur. Ex his quomodo infertur, poſse condi rationalem creaturam morti addictam, laceſſitam concupiſcentiae pugna, atque ſine culpa miſerrimam? Ex quo Deus miſericors converterit in electorum ſuorum emolumentum damna illata humano generi propter praevaricationem Adae, quomodo infertur potuiſse Deum juſtum haec ipſa damna inferre creaturae rationali ad imaginem ſuam conditae, nulla praeeunte praevaricatione parentis? Plura de hac 69. Baji, & de 70. propoſitione Queſnelli dicta a me ſunt diſsert. 2. Vindic. cap. 1. §. 9.

Digitized by Google

§. 9. pag. 229. & ſeq. quae fortaſſis perlegere non erit ingenuo lectori injucundum.

Reſtat itaque adverſariis noſtris unicum duntaxat, infirmumque praeſidium in propoſitione 34. Queſnelli, *Gratia Adami non producebat niſi merita humana*, & in propoſitione 35. *Gratia Adami eſt ſequela creationis*, & *erat debita naturae ſanae*, & *integrae*. Sed praecit. diſſert 2. §. 4. *pag.* 190. & *ſeqq.* demonſtratum eſt, ideo iſtas Queſnelli propoſitiones fuiſſe proſcriptas, quoniam gratiam collatam Adamo, *gratiam* vocant *improprio* & *Pelagiano ſenſu*, non gratiam *naturae ordinem excedentem*: quoniam, *ut natura gratis condita eſt*, *ita quidquid eam ſequitur*, licet fluat *a principio naturae*, Queſnellus *gratiam* appellari non prohibet: quoniam idem Queſnellus, *Gratia Adami erat ſequela creationis*, *ideſt naturalis*, *non ſuperaddita naturae ac ſuperans naturae ordinem*: quoniam ajebat, tam *naturale* fuiſſe in Adamo credere Deo, & diligere Deum, quam *naturale eſt*, *quod oculi lumen recipiunt*: quoniam aſſerebat in homine primo nullam fuiſſe gratiam, *niſi naturalem*, *a conditione naturae inſeparabilem*, *naturae proportionatam*, *ac meritorum duntaxat naturalem effectricem*: quoniam nolebat fuiſſe *auxilium ſupernaturale* adjutorium illud, *ſine quo Adam perſeverare non poterat*, ut ait Auguſtinus *de corrept.* & *gratia cap.* 11. Sunt ne hae Auguſtinenſium Fratrum chimerae? Sunt ne artificia, fraudeſque ad cenſuras evitandas confictae? Minime gentium. Sunt enim verba *inſtructionis Paſtoralis* Epiſcoporum Galliae *pag.* 41. ſunt verba Jacobi Fontanae in *Conſtitutione* Unigenitus *propugnata* tomo 1. *pag.* 747. & *ſeqq.* ſunt verba aliorum, qui de ſenſu propoſitionum Queſnelli pertractaverunt, & de quibus plura in praecitato §. 4.

Archiepiscopus.

III. *Eccleſiae viſum eſt*, *illum contra ingratitudinem peccare*, *qui agnoſcere renuit immortalitatem*, *gratiam ſanctificantem*, *deſtinationem ad beatitudinem aeternam fuiſſe in Adamo munera Dei gratuita*, *quae naturae humanae pro ſuo in creaturas dominio denegare potuiſſet*. *Ideo illae propoſitiones labe ingratitudinis infectae*, & *quae Omnipotentiae divinae*

vinae metas ponunt damnatae fuerunt. Unde Catholici Doctores concluſerunt; Naturae purae, *ut ajunt*, poſſibilitatem.

F. J. Laurentius.

Numquam Eccleſia damnavit ſententiam illorum Theologorum, qui ita propugnant ſtatus naturae purae impoſſibilitatem, ut fateantur integritatem primi hominis, & dona gratiarum Angelis, & Adamo collata, immunitatem a morte, atque ſubjectionem concupiſcentiae, non derivaſſe ex principiis naturae, ſed ex beneficentiſſima Conditoris liberalitate; neque ad naturalem ordinem, ſed ad ſupernaturalem credunt eadem dona ſpectaſſe: tametſi arbitrantur juſtum fuiſſe, ut Imagini Dei nullo obfuſcatae peccato ſubminiſtraretur in corpore de terrena materia formato vivendi ſtabilitas; & animae naturali inſtinctu tendenti in illam beatitudinem, ad quam ſolius naturae viribus pervenire non poterat, conferenda forent media neceſſaria ad ipſam beatitudinem conſequendam, ne Imago Dei innocens, & ſine culpa, defraudata deſiderio ſuo puniretur. Si haec ſententia fuiſſet damnata ab Eccleſia; proculdubio damnata fuiſſet in propoſitionibus Baji: ſed iiſdem propoſitionibus e diametro oppoſitam eſſe, demonſtratum eſt nuper. Et quidem doctiſſimus Thomiſta Gonet, quamvis impoſſibilitati ſtatus purae naturae acerrime adverſetur, affirmat tamen in Bulla Pii V. non fuiſſe proſcriptam: ac idem aſſerit, quantum ad concupiſcentiam, Guilelmus Eſtius. Ubi vero id Gonet, & Eſtius doceant, indicavi ſuperius; conſulantque, ſi lubet, loca adverſarii. Franciſcus item Macedo tom. 2. collationum in 2. ſent. collat. 8. diff. 1. ſect. 1., quamquam praedictae Auguſtinianae ſententiae non adhaeret, docet nihilominus falſo illi notam inuri ductam a Bulla Pii V. & Gregorii XIII. ut proſcripta exiſtimetur in Michaele *Bajo:* iiſdemque productis rationibus, quae a noſtratibus afferuntur, *Itaque*, ait, *inoffenſo pede licebit huic opinioni deinceps in Theologico pulvere currere, nec turpari.*

Sententiam ſuperius expoſitam propugnantes nequaquam laborant ingrati erga Creatorem ſuum animi vitio, neque illius aut omnipotentiae, aut ſapientiae, aut provi-

den-

Digitized by Google

dentiae fines praefigunt; neque demum extenuant gratiam, neque juſtitiam evertunt. Docent enim Deum univerſorum conditorem praeter res corporeas, ac ſpirituales, creaſſe hominem ex utraque ſubſtantia, corporea, & ſpirituali compoſitum: huic ingeneraſſe imaginem ipſius; in eo facultates, quae in terrenis animantibus, & in coeleſtibus ſpiritibus diſtribuerat, mirabili nexu conjunxiſſe; dediſſe operam, ut in illo utriuſque naturae proprietates, ſimulque dona ſpiritualia eluceſcerent: quod eſt ſummi opificii, & omnipotentiae Creatoris praeclariſſimum argumentum. Quiſquis id recogitat, quomodo Creatoris ſui poterit obliviſci? Abſit vero, ut omnipotentiae ſupremi Artificis cenſeatur metas praeſcribere, qui & noſcit, & profitetur potuiſſe Deum Optimum Maximum non condere creaturam illam rationalem, quam condidit: ei immortalem animum non inſerere, quem inſeruit: imaginem ſui non imprimere, quam impreſſit; atque non inſpirare Auctoris ſui cognitionem, quam inſpiravit.

Poſteaquam vero talem creaturam ad imaginem ſuam Deus creare decreverat; juſtum ne erat, ut illa ex his, quae facta ſunt, ad inviſibilia animum non erigeret, erigendo ad perfectiorem cognitionem non adſpiraret, adſpirando videndi Conditorem ſuum deſiderio non arderet, ardendo illum ſuper omnia non diligeret? diligendo aſſequi nequaquam poſſet? Quoniam ergo ad tantam felicitatem ſolius naturae viribus pervenire non valebat inditum creaturae rationali deſiderium, adjuvandum erat auxilio divinae gratiae, quod dici nequit naturalis conditio, cum ſupra naturae ordinem ipſam creaturam eveheret, eamque capacem redderet conſequendi beatitudinem illam, quae tam amabilis eſt, ut creaturae gerentis imaginem Dei attrahat naturalem inclinationem; tam ſublimis ut nullo ſolius creaturae conatu poſſit attingi. Praevaricante autem Adam, mors corporis, & gratiae privatio factae ſunt poena peccati; & ideo apparet in creatione hominis virtus omnipotentiae, in ejus integritate amplitudo gratiarum, in praevaricatione aequitas juſtitiae, in Chriſti demum redemptione potentior gratia, & futurae vitae perennitas. Atque haec eſt noſtratium doctrina: in qua vides, opinor, Dei poteſtatem, vides creaturae rationalis admirabilem conditionem,

nem, vides magnitudinem divinorum beneficiorum, vides juſtitiam punientis, vides redimentis miſericordiam maximam, & incomprehenſibilem caritatem.

Permultos eſſe Theologos Orthodoxos, qui arbitrantur ex damnatione articulorum Baji conſequi naturae, ut inquiunt, purae poſſibilitatem, nemo noſtrum ignorat: ſed omnes Catholicos idem ſentire, falſum eſt penitus, nimiaque confidentia pronuntiat Archiepiſcopus proſcriptam in Bajo ſententiam, quae in utramque partem, ſalva fide, controvertitur. Principio enim quod nos defendimus, non cohaerere damnatis articulis, docent, ut ſupra vidimus, Gonet, Eſtius, & Macedo. Deinde Bajus ſtatum naturae purae, non impoſſibilem eſſe, ſed actu in homine integro exiſtentem aſſeruit; quoniam putavit eumdem hominem nullo dono ſupernaturali in conſortium divinae naturae fuiſſe exaltatum, & potuiſse viribus ſolius naturae ad ſupernam beatitudinem pervenire, quam & finem ipſius hominis integri naturalem, non ſupernaturalem eſse autumabat. Quod & Vaſquez tradit 1. 2. diſp. 195. cap. 4. num. 30. qui de Baji doctrina, a Franciſco S. R. E. Cardinali Toleto pleniſſime fuit inſtructus, & confirmant alii Societatis Jeſu Theologi ſuperius laudati. Conſentire autem dogmatizanti hominem primum fuiſse in puris naturalibus conditum, noſtrates qui docent neque ita fuiſse conditum, neque ita condi potuiſse, quis ſanae mentis aſseverabit? Praeterea Summus Pontifex Clemens XI., ille idem Pontifex, qui adverſus propoſitiones Queſnellii anno 1713. edidit celeberrimam Conſtitutionem *Unigenitus*, in altera, quae incipit, *Paſtoralis*, anno 1718. declaravit non eſse priori Conſtitutione proſcriptas ſententias illas, ac doctrinas, quas nonnulli cum erroribus damnatis confundunt, & quae palam & libere in Catholicis Scholis defenduntur: cujus generis eſse ſententiam noſtram exploratiſſimum eſt univerſis; nam illam ſemper, & ubique tradiderunt Majores noſtri, ii etiam qui de Aegidii nomine nuncupantur, ut conſtat ex volumine 4. Scholae Aegidianae pag. 364. Praeterea oblatis Alexandro VIII. theſibus quamplurimis, quae collectoribus videbantur configendae, in libello inſcripto, *Specimen doctrinae per Belgium manantis*, decreto ejusdem Pontificis anno 1690. quae poſt maturum examen judicatae fuerunt ero-

roneae, Apoſtolicà cenſura diſpunctae ſunt; nulla tamen inuſta fuit cenſoria nota, vel anathemate haec propoſitio, *Status purae naturae eſt impoſſibilis*; quae tamen delata fuit tamquam conſona Bajanis articulis, 1. p. ejusdem *ſpeciminis* cap. 7. §. 3. Inſuper eadem propoſitio non reperitur inter Janſenianas ab Eccleſia damnatas, quamvis Janſenius adverſus ſtatum purae naturae integrum librum conſcripſerit: unde Macedo praecitata collat. 8. inquit: *Haec eadem ſententia fuit Janſenii*, qui *eam toto tertio libro confirmavit*; nec, tametſi ejus doctrina ſerio, ac ſevere examinaretur, ea proſcripta fuit cum aliis quinque propoſitionibus damnatis per Conſtitutionem Innocentii X. quod idoneum argumentum eſt ejus *indemnitatis*. Adde; Romae in ſtatera appenſis, poſt accuſationes quas innovat Praeſul Senonenſis, meis, & Fulgentii Bellelli libris, Theologi in Urbe clariſſimi, quique inter purpuratos Patres ob ſapientiam plurimum commendantur, non ſolum accuſationes illas declararunt injuſtas; ſed etiam in mei defenſionem, pro qua re gratias eis ago immortales, ſtrinxerunt calamum, & apologetica ſcripta Beatiſſimo Pontifici Benedicto XIV. obtulerunt. Ulterius ſententiae, quae ſtatum purae naturae impoſſibilem cenſet, defenſores acerrimi ſunt complures Theologi praeſtantiſſimi, quos commemoravi in Vindiciis diſſert. 2. cap. 1. pag. 207. & 234. Denique traditur eadem ſententia a Seraphico Doctore S. Bonaventura; cujus in Breviloq. 3. p. cap. 10. haec ſunt verba: *Cum enim primum principium ſimul ſit optimum, & juſtiſſimum; quia optimum, non debuit facere hominem, niſi bonum, ac per hoc innocentem & rectum; quod vero juſtiſſimum, non debuit infligere poenam ei, qui nullum omnino habebat peccatum, ac per hoc illi animae rationali tale corpus conſtituit, quod ſibi eſſet ita obtemperans, ut nulla eſſet in eo pugna rebellionis, nulla pronitas libidinis, nulla imminutio vigoris, nulla corruptio mortis*. Quam doctrinam Doctor Seraphicus didicit ab Auguſtino *lib* 6. *Op. imperf.* contra Julianum num. 39 ut vidimus paullo ſuperius num. 2. §. *Eadem de immortalitate, &c.*

Digitized by Google

Archiepiſcopus.

IV. *Damnatam doctrinam inſtaurare non verentur ambo illi Theologi. Ac primo immortalitatem, & immunitatem a poenis hujus vitae debitam Adamo innocenti docet aperte F. Bellelli:* Numquam, *inquit* (1), ſub Deo juſto creatura rationalis miſera eſſe poteſt, ſi non peccet, & culpa ſua miſeriam, tamquam poenam, mereatur. *F. Berti theſim eamdem pro probabili dare tentat* (2): Suppoſita Divina providentia, & ſuperiore hominis parte, in qua divina relucet imago, magna ſaltem probabilitate concluditur, non potuiſſe creaturam rationalem ſine culpa ſubjici morti, ceteriſque animi, corporiſque miſeriis. *Quaſi probabilitas ineſſe poſſit propoſitioni adeo clare damnatae in 69. Baji, & in 70 Queſnellii.*

F. J. Laurentius.

Articuli hujus initio ſcripſi nullum ex libris meis de Theologicis diſciplinis teſtimonium potuiſſe Languetium producere, quo evinceret propugnatam a me fuiſſe impoſſibilitatem ſtatus purae naturae. Et revera verbis meis, quae tandem exſcripſit, fatetur me tentare, ut hanc theſim, *Numquam ſub Deo juſto creatura rationalis miſera eſſe poteſt, ſi non peccet, & culpa ſua miſeriam, tamquam poenam mereatur*, a me tamquam probabilem dari, ideoque poſſe juxta opinionem meam ineſſe probabilitatem propoſitioni adeo clare damnatae in 69. Baji, & 70. Queſnellii. Atqui nullam inter iſtas, ac praecedentem propoſitionem intercedere affinitatem oſtendi hoc eodem articulo num. 2. Affirmaſſet ſaltem Languetius me eodem in loco tradidiſſe, quod primus homo condi poterat *abſque caritate habituali, ſive gratia ſanctificante, & ſine ſupernaturalium virtutum habitibus:* quod gratia actualis non fuit Adae debita, neque hanc primus homo exigebat, *ut in ſe abſolute, & in genere ſpeciei ſuae praeditus eſſet naturali qualibet perfectione;* ſed oportuiſſe nihilominus, ut ſupernaturali divinorum auxiliorum fulcimento ornaretur, ſi conſideretur *ut eſt imago Dei,*

(1) De St. Cr. rat. ante pec. l. 3. cap. 8. (2) T. 2. p. 565.

Digitized by Google

Dei, debebatque *ultimo fini inhaerere*: quod adhibui eademmet verba S. P. Auguſtini *lib.* 4. *contra Julianum cap.* 3. *num.* 15. & S. Thomae *in* 2. *diſt.* 3. *q.* 2. *artic.* 1. necnon in 4. *contra Gentiles cap.* 5. aliaque plura, quibus inter oppoſitas ſententias medius incendens nihil protuli vel ab Auguſtino, vel ab Angelico Doctore, vel a Theologis orthodoxis non traditum, non probatum.

Magnopere autem mirandum eſt, Praeſulem ſupra ſpeculam poſitum, ut venientem gladium a longe proſpiceret, non vidiſſe illam ipſam propoſitionem, *Sub Deo juſto creatura rationalis numquam miſera eſſe poteſt, niſi mereatur*, eſſe S. P. Auguſtini, eaque impugnari Pelagianos negantes mortem, ceteraſque miſerias, quibus ſubjicimur, eſſe poenam originalis peccati. Ita eſt: S. Auguſtinus non ſolum contra Pelagianos pugnavit ſacris litteris, & Patrum auctoritate, verum etiam argumentationibus, inde petitis, quod ſub juſto Deo creatura rationalis, non praecedente peccato, ſubjici non debuit morti, & lacertoſae concupiſcentiae; quod Languetius affirmans fuiſse proſcriptum in prop. 69. Baji, & in 70. Queſnellii, pace ſua dictum ſit, incredibili temeritate aſserit, proſcriptam eſse S. Auguſtini doctrinam, ejuſque adverſus Pelagianos argumenta eſse damnata dogmata Bajaniſtarum. In hunc ſcopulum impellit adverſarios noſtros zelus immoderatus, imprudens cenſura, fluctuumque praejudiciorum ſuorum procella. Et quidem etſi propoſitionem illam, quam in Bajo, & in Queſnellio damnatam affirmat Senonum Praeſul, conceptis verbis eſse Auguſtini, itidemque Auguſtini eſse argumenta, quibus ſtatus naturae purae a noſtratibus impugnatur, demonſtraverim in Vindiciis diſs 2., oſtendam modo ex Joanne Garnerio, Jeſuita clariſſimo, & de Pelagianorum Hiſtoria optime merito: cujus nunc, quoniam & ſupra hujus viri mentionem feci, exſcribens verba fidem meam liberabo.

„ Alterum invenit Auguſtinus (ita Garnerius diſsert. 7. de ortu, & incremento haereſis Pelagianae cap. 4. ʃ. 3. in Appendice Auguſtiniana pag. 295.) „ Alterum invenit Au„ guſtinus, quod opinor, Mercatorem, *Hypognoſten*, & au„ ctorem librorum de vocatione gentium docuit; quodque „ hauſit ex capite 40. Eccleſiaſtici dicentis impoſitum eſse „ *jugum grave ſuper filios Adam a die exitus de ventre ma-*

 „ *tris*

„ *tris eorum uſque in diem ſepulturae in matrem omnium*;
„ in parvulis exponens: *langueſcunt*, ait epiſt. 28. *aegri-*
„ *tudinibus, torquentur doloribus, fame, & ſiti crucian-*
„ *tur, debilitantur membris, privantur ſenſibus, infeſtantur*
„ *a Daemonibus, &c. quomodo iſta ſine ulla ſua mala cauſ-*
„ *ſa juſte patiuntur?* Et alio in loco oper. imperf. lib. 1.
„ *Si tibi placet innocentia parvulorum, remove ab eis, ſi po-*
„ *tes, grave jugum quod eſt ſuper filios Adam a die exitus*
„ *de ventre matris eorum; ſed puto quod Scriptura, quae hoc*
„ *dixit, melius te noverat quid eſſet innocentia creaturae,*
„ *& quid juſtitia Creatoris: quis autem non videat, ſi ha-*
„ *bent parvuli qualem praedicas innocentiam, in gravi jugo*
„ *eorum Dei non eſſe juſtitiam? Porro quia in jugo gravi eo-*
„ *rum divina juſtitia eſt, non eſt in eis talis, qualem prae-*
„ *dicas, innocentia, niſi forte tibi in hac quaeſtione labo-*
„ *ranti Deus juſtus quidem, ſed infirmus, quodammodo ſub-*
„ *venire poterit, qui ſuis imaginibus, ne innocentes gravi ju-*
„ *go miſeriae premerentur, ſubvenire non potuit, ut eum*
„ *dicas voluiſſe quidem, quia juſtus eſt, ſed non potuiſſe,*
„ *quia omnipotens non eſt: atque ita de iis anguſtiis exeas,*
„ *ut fidei caput perdas, qua fide primitus in ſymbolo confi-*
„ *temur credere nos in Deum Patrem Omnipotentem. Deus*
„ *igitur tuus, in tot, & tantis malis, quae parvuli patiun-*
„ *tur, aut juſtitiam, aut omnipotentiam, aut ipſam curam*
„ *rerum humanarum perditurus eſt; quodlibet autem iſtorum*
„ *dixeris, vide quid egeris.*

„ Tota vis argumenti in hoc uno principio vertitur,
„ quod injuſtum ſit, parvulos ejuſmodi miſeriis conflictari,
„ ſin minus aliquid eſt in ipſis, quod Deo diſpliceat, at-
„ que vindicetur: aetas enim iſta, cum per ſe ſit innocens
„ opus Dei, aliunde vitium habere non poteſt, quam unde
„ aliquid contrarium Deo exiſtit, ex malae nimirum volun-
„ tatis peccato, quod unum, cum a Deo non ſit, contra-
„ rium Deo eſt; id vero quia per aetatem in parvulis re-
„ periri non poteſt, oportet a parente totius generis in parvu-
„ los tranſiviſſe. „ Haec Garnerius demonſtrans Auguſtinum probare contra Julianum, ceteroſque Pelagianos transfundi in Adae poſteros originale peccatum, quoniam Deus foret injuſtus, ſi parvulos nullo peccato obſtrictos premi ſineret aegritudinibus, aliiſque hujus vitae miſeriis. Qua ergo ar-

rogantia id in Bajo, & in Queſnellio damnatum, pronuntiare potuit Languetius? De miſeriis autem adultorum, ita eadem pagina 295. Jeſuita Garnerius:

„ Huic argumento affine eſt alterum, quod ex parte
„ majorum ſumitur. Suas enim ipſi patiuntur miſerias, non
„ communes tantum cum infantibus, ſed proprias longe
„ plures, quas graphice Auguſtinus depingit libro 22. de
„ Civitate Dei. *Omnium*, inquit, cap. 22., *mortalium pro-*
„ *geniem fuiſſe damnatam, haec ipſa vita, ſi vita dicenda*
„ *eſt, tot, & tantis malis plena teſtatur. Quid enim aliud*
„ *indicat profunditas ignorantiae, ex qua omnis error exi-*
„ *ſtit, qui omnes filios Adam tenebroſo quodam ſinu ſuſcipit,*
„ *ut homo ab illo liberari ſine labore, dolore, timore non*
„ *poſſit? Quid amor ipſe tot rerum vanarum, atque noxia-*
„ *rum, &c.* Paullo poſt: *Verum haec hominum ſunt malo-*
„ *rum, ab illa tamen erroris, & perverſi amoris radice ve-*
„ *nientia, cum qua omnis filius Adam naſcitur, &c.* Tum
„ capite conſequente: *Praeter haec mala hujus vitae bo-*
„ *nis, maliſque communia, habent in ea Juſti etiam proprios*
„ *quosdam labores ſuos, quibus adverſus vitia militant, &*
„ *in talium praeliorum tentationibus, periculiſque verſantur.*
„ *Aliquando enim concitatius, aliquando remiſſius, non ta-*
„ *men deſinit caro concupiſcere adverſus ſpiritum, & ſpiritus*
„ *adverſus carnem, &c.*

„ Manifeſtum inde eſt miſerias majorum proprias ad
„ duo capita revocari: aliae ſiquidem animum, ut concu-
„ piſcentia, ignorantia recti, & difficultas boni; aliae cor-
„ pus, ut mortalitas, morbi, laborioſa terrae cultio, diffi-
„ cilis parturitio feminarum, &c. ſpectant: *Oportet vero*
„ (Auguſt. lib. 4. contra Julian. cap. 16., & lib. 1. oper.
„ imperf. c 40) *ut horum malorum cauſſa ſit aut iniquitas,*
„ *vel impotentia Dei, aut poena primi, veteriſque peccati.* (a)
„ NEQUE ENIM SUB DEO JUSTO MISER ESSE QUISQUAM, NISI ME-
„ REATUR, POTEST.

„ Ex priore parte, malis ſcilicet animae, primus omni-
„ um, quod ſciam, Auguſtinus argumentum duxit; nam ex
„ al-

(a) Nota propoſitionem, quam Archiepiſcopus Senonenſis ait in Bajo, & Queſnellio fuiſſe damnatam, eſſe Auguſtini.

Digitized by Google

„ altera duxerant jam inde a primis temporibus veteres fi-
„ dei defenſores, quibus tacite reſpondens Rufinus: *Dici-*
„ *mus*, inquit in libello fidei cap. 6. n. 35., *Quod in bonum*
„ *Deus praeſtitit primo homini Adam ſudores pariter, ac la-*
„ *bores, quos de terra pateretur; quippe cum non aliter invi-*
„ *ſibiles inimicos, contra quos habemus continuam luctatio-*
„ *nem, veneranda fide ſuperare poſſimus, niſi corporis labori-*
„ *bus fatigati, &c.* Id vero pluribus diſputat, allatis utri-
„ uſque teſtamenti locis, & eo quidem probabilius in ſpe-
„ ciem, quod antiqui Geneſis Interpretes, ut Chryſoſto-
„ mus, Ambroſius, &c. de laboribus proinde ac de morte
„ ſcripſerint, collatis nempe hominibus a Deo beneficii
„ potius, quam ſupplicii loco.

„ Auguſtinus hoc in loco magnum cauſſae ſuae praeſi-
„ dium poſuit, quaſi vitiatam hominum naturam aperte
„ monſtret id omne, quod contrarium felici primorum pa-
„ rentum ſtatui patimur: ita vero ratiocinatus videtur. In-
„ formavit primum animo ideam perfectae cujusdam vitae,
„ quam ageret in jucundiſſima ſede innocens homo, cujus
„ ſuprema pars animae Deo, inferior ſuperiori, utrique
„ corpus ſubeſſet, cui natura quaelibet rationis expers do-
„ minanti, atque ipſa etiam tellus colenti, ad nutum pa-
„ reret. Deinde hominem ita inſtitui debuiſſe, confecit partim
„ ex eo, quod opus infiniti Artificis deceat eſſe dignum aucto-
„ re, atque ita omni ex parte abſolutum: Partim, quod ima-
„ go Dei debeat exemplari ſuo reſpondere, ideſt, pulcherrima
„ creatura optimo Creatori, ſuique, & inferioris naturae
„ domina omnium Domino. Cum tamen cerneret, longe
„ diverſam eſſe nunc hominum, quam olim Adami condi-
„ tionem, pro felicitate miſeriam, pro ſubjectione rebel-
„ lionem, pro vita perenni mortalitatem, pro perfectione
„ vitium irrepſiſſe; concluſit aliquo totam hominum gentem
„ peccato teneri: certum enim credebat, in opus Dei vi-
„ tium irrepere non potuiſſe, niſi humanae voluntatis pec-
„ cato aperiente viam, ideſt, ſpontanea hominis a Deo a-
„ verſione. Nam qui, ajebat, aliunde poſſet Omnipotens
„ cogi, opus ſuum deſerere, ut alter potentior invidenſque
„ noceret, aut quomodo, ſi non cogeretur, vel bonus re-
„ peteret collata beneficia, niſi ab indigno; vel juſtus pri-
„ varet bonis jam conceſſis hominem, (quod profecto pu-

„ ni-

Digitized by Google

„ nire eſt) niſi demeritum; vel amantiſſimus hominum im„ poneret *grave jugum ſuper filios Adam a die exitus de*„ *ventre matris eorum, uſque ad diem ſepulturae in matrem* „ *omnium*, niſi communis culpae reos? Aliquam igitur o„ portet eſſe culpam, eamque communem omnium, quam „ voluntate commiſerit totius generis auctor, tunc cum „ omnes eſſent unus ille homo; quamque poſteri contra„ hant, cum ex carne peccatrice, ideſt, propter peccatum „ ſpoliata donis, procreantur; luantque in loco miſeriae, „ excluſi a loco innocentis felicitatis.

„ Suum iſtud ratiocinium tanti fecit Auguſtinus, ut „ Pelagianos, cum ea quae patimur jactarent eſſe primor„ dia naturae, minus refellat, quam rideat, velut abſurdi„ tatis fatuitate majoris convictos; atque Paradiſum, ubi „ creatus Adam eſt, pingendum a Pelagianis dicat, lib. 3. „ op. imperf. cap. 163 & 199., *Tamquam magnae beatitu*„ *dinis locum, in quo habitatores ita beata pace fruerentur,* „ *ut in ſeipſis inteſtino bello, ne in conſenſum illiciti, vel* „ *inhoneſti concubitus laberentur, contra motus concupiſcentiae* „ *dimicarent. Ubi, etſi ipſa concupiſcentia occultis motibus* „ *corda caſta ſolicitans, non poſſet ulla exprimi arte picto*„ *ris; pingi tamen poſſent gravidae feminae, cibos utiles fa*„ *ſtidio repellentes, foeda delectatione noxios appetentes, nau*„ *ſeantes, vomentes, pallentes, immaturos foetus abortu ali*„ *quando fundentes, in ipſo etiam partu, poena, quam ma*„ *ter Eva ſuſcepit, miſeriam ſuam proteſtantes, etſi non ſo*„ *nante pictura, tamen facies triſtium, gementium, ploran*„ *tium, ſicut poterat, imitante, &c.* Pergit vero: *Hanc pi*„ *cturam reſciens quiſquis aſpiceret, & titulum legeret, cauſ*„ *ſaſque requireret, haec ei videlicet, ſed a vobis, egregia* „ *ratio redderetur, qua diceretis:* Talis eſſet omnino etiam „ ibi conditio generis humani, quia talis eſt hic, ubi ſci„ licet a foetibus hominum nulla trahitur origo peccati. „ *Si acquieſceret, fieret Pelagianus: ſi vero irrite huic in*„ *ſipientiae acquieſcere nollet, argueretur a vobis ut Mani*„ *chaeus, &c.* Hactenus Jo. Garnerius aſſerens, ac demonſtrans argumenta, quibus Auguſtinus evicit peccati transfuſionem originalis ex animi corporiſque miſeriis, quas nunc patimur, inniti huic principio, quod eaedem miſeriae ſub Deo omnipotente ac juſto, nequeant aliunde provenire,

quam

Digitized by Google

quam a praevaricatione primi parentis. *Ridendi* ſunt ergo potius, *quam refellendi*, qui ajunt potuiſse fieri, ut in creatura rationali condita ad imaginem Dei eſſent *primordia naturae*; magiſque his adlaborandum, ut oſtendant haec non eſſe deliramenta Pelagianorum, quam nobis inſudandum, ut S. Patris noſtramque ſententiam demonſtremus oppoſitam damnatis Baji, & Queſnellii propoſitionibus.

Archiepiscopus.

V. *Hic ſuperſedere animus eſt, non quod deficiant alia in utroque Theologo juſte carpenda, & improbanda, ſed brevitati ſtudere cogimur, cum ea, quae protulimus, abunde ſufficiant, ut ſanae doctrinae amatores intelligant illam ſub ementito zelo pro Apoſtolicis conſtitutionibus ſaepius ab utroque Theologo peſſundari; falſas doctrinas Baji, Janſenii, & Queſnellii renovari ab iis ipſis, qui illas inſectari ardenter ſe ſimulant; denique doctrinam, quam dicunt Catholicam, ab illis ita exponi, ut quilibet horum trium Novatorum diſcipulus illam ultro amplecti poſſit abſque eo, quod errores in illorum libris damnatos ejuret, & deſerat.*

F. J. Laurentius.

Senonenſis igitur Praeſul, ubi exiſtimavit nos damnatorum dogmatum evidenter eſſe convictos, ab aliis noſtris aſſertionibus exagitandis abſtinendum ſibi eſſe, ac ſuperſedendum putavit, ac manum e tabula amovit. Innuit tamen alia non deeſſe in libris noſtris carpenda, & jure meritoque improbanda; ſed neceſsum non eſse, ut productis nulla ratione excuſandis reliqua adjiciantur. Certum eſt autem nil prorſus vel ab ipſo, vel ab Archiepiſcopo Viennenſi contra nos fuiſse vulgatum, quod in MS. quodam anonymo, cui titulus, *Remarques ſur la Theologie du Pere Berthi de Rome imprimé a Rome ſous le dernier Pontificat*, & in altero MS. ejuſdem tituli adverſus libros P. Bellelli non comprehendatur: quae utique MSS. antequam accuſationes Domini de Saleon ſuppreſſo auctoris nomine tranſmitterentur ad Urbem, oblata Benedicto XIV, Pon-

Digitized by Google

Pontifici Maximo, eumdem impulerunt, ut opera a nobis e-dita rigidiſſimo rurſus ſubjicerentur examini, commiſſa prae aliis Cenſura D. Joachimo Beſutio tunc Abbati Monaſterii S Crucis in Jeruſalem, & D. Fortunato Tamburini Abbati Monaſterii S. Pauli extra muros; quos ob doctrinae praeſtantiam idem Summus Pontifex creavit S. R. E. Cardinales. Priuſquam ergo iſtiuſmodi criminationes renovarentur, praemiſſis laudatorum, aliorumque ſuffragiis, jam cauſſa finita erat, nobiſque inſciis, licet Romae commorantibus, vigilantiſſimus Pontifex ſcripta noſtra in Sanctuarii trutina penſitaverat, ita ut supervenientium earumdem accuſationum nullam noverit habendam eſſe rationem, & ſingulari, qua pollet, prudentia, cum noſtro, & adverſantium honore ſilendum eſſe cenſuerit.

Nimius tamen accuſantium zelus, obſcurum meum abjectumque nomen, humilis conditio, & nullius unquam patrocinii captatio, vel ut probe ſentio, voluntas Numinis, ut melius veritas inquireretur, & doctrina olim de Pelagianis triumphans, nunc a nonnullis, qui praeteritorum obliviſcuntur diſcriminum, tamquam Janſeniana contra Apoſtolicas inhibitiones traducta, ad priſtinum revocaretur honorem; haec omnia fecerunt, ut iisdem Criminatoribus buccinas inflantibus, nil aliud mihi comparaverit diuturnus labor praeter calumnias; ii vero, qui mihi calumnias intulere, ſtyli praeter indolem ingeniumque meum concitati experti fuerint acumen, & acrimoniam. Sibi ergo, ſibimet monitis ſapientiſſimi Pontificis minime adquieſcentibus adſcribant Inſectatores Auguſtinianae doctrinae telorum, quae ipſi jaculati ſunt, reflexiones; me interim gratulante, quod ſolus, & imperterritus pro eadem doctrina pugnaverim per bonam famam, & per infamiam. Interea in eum, qui primitus memoratas animadverſiones (*remarques*) conſarcinavit, quidquid a me paullo aſperius dictum videtur, intortum fuit. Docti enim Archiepiſcopi illinc doctrinam meam hauſerunt, ſcilicet, non ex fonte, ſed ex rivulo coenoſo & lutulento. Ipſe turbulentus compilator eximios fefellit Antiſtites: ipſius hi adnotationes pervolutarunt, & maturo, id enim teſtantur, ponderaverunt examine; neque obſervarunt catholicum in libris noſtris habere ſenſum, quae in pravum detorta notantur in conviciatoris indiculo.

At viderit ſuiſmet oculis, ſcriptaque noſtra luſtraverit optimus Senonenſium Archiepiſcopus. In iis, quae vellicavit, humani aliquid paſſus eſt, eumque traxit in praeceps praepoſterumque judicium praeconcepta de ſcriptis noſtris fallax ſuſpicio. Cetera, quae praetermittit objecta, ſi ejusdem ſunt generis, eadem quoque ratione labefactantur. Quod nos ſimulationis inculpitet, parum commovet nosmetipſos, propterea quod ſolus Deus eſt cordium noſtrorum inſpector. Ante Chriſti tribunal jam viderit, an ſibi jure arrogaverit hanc nulli mortalium conceſſam auctoritatem.

Profecto ſi Novatorum diſcipuli jactant ſe doctrinam amplecti noſtram; Praeſuli ipſi Senonenſium, & alteri, qui acuerunt in me ſtylum, id, quod illorum pace dictum ſit, videtur eſſe imputandum. Enimvero carpentes in libris noſtris, tamquam cohaerens damnatis propoſitionibus, atque ab Apoſtolica Sede proſcriptum, ſyſtema duarum delectationum, quod a nobis propugnari fatemur, hinc novis dogmatiſtis occaſionem praebuerunt reponendi: en aperte in iis accuſamur, quae palam Theologi Auguſtiniani propugnant. Pari modo de aſſertionibus aliis in controverſia poſitis, ut monui in Praefatione, ratiocinantur. Oportebat itaque principia vera, aut probabilia ab erroneis falſiſque conſecutionibus ſegregare: atque a Janſenianis (ſi tales ſunt revera, cum quibus Senonum Praeſul peregit tam diuturnum certamen) petere, Num Auguſtinenſes dogmatizent ſub delectatione ſuperiori humanum arbitrium neceſſitate ſuccumbere? Num doceant ea, quae non fiunt laudabili caritate, proficiſci & corrumpi a cupiditate vitioſa? Num removeant dona ſupernaturalia a priori creaturae rationalis integritate? Num conſtituentes actualem Salvatoris gratiam in ſanctae dilectionis inſpiratione, *dilectionis* nomine intelligant ſolam caritatem proprie dictam, ſive amorem Dei propter ſe? Numquam haec, & his ſimilia in ſcriptis noſtris reperientur, ſed plura occurrent e diametro oppoſita. Numquam item affirmavimus aut quinque propoſitiones non haberi in libro Janſenii, aut defendi poſſe in ſenſu auctoris, aut ſubreptitias eſſe Bullas adverſus Bajum, aut ſubſcribendum non eſſe celebri *Formulario*, aut judicium Romanorum Pontificum de Factis dogmaticis errori eſſe obnoxium, aut a Conſtitutione *Unigenitus* eſſe appellandum. Libro enim 17. Theolog.

Digitized by Google

log. diſcipl. haec omnia Janſeniſtarum aſſerta impugnavimus. Sane qui nobiſcum in his ſentiunt, a nullo mortalium reputari poſſunt Janſenii aſſeclae: qui autem nobiſcum minime ſentiunt, perperam gloriantur ſe doctrinam noſtram complecti.

Archiepiscopus.

VI. *His omnibus conſideratis, & mature perpenſis, Dei nomine prius invocato, & vocatis in conſilium plurimis doctiſſimis Viris, & in ſacra Theologia peritiſſimis, praedictos libros ſic inſcriptos,* Mens Auguſtini de ſtatu naturae ante peccatum, &c. Mens Auguſtini de modo reparationis, &c. Joannis Laurentii Berti de Theologicis diſciplinis, &c. *tamquam continentes propoſitiones falſas, captioſas, ſubdole confictas, male ſonantes, pernicioſas, Conſtitutionibus Apoſtolicis derogantes, & iis injurioſas, Janſenianis, & Queſnellianis faventes, haereſim ſapientes, pluries damnatas, erroneas, haereſi proximas, haereſes in libro Janſenii contentas, & in eo proſcriptas in ipſo ſenſu, quo damnatae ſunt, innovantes judicamus, & ut tales reſpective damnamus. Mandantes, &c.*

Datum Senonis ſub ſigno noſtro, Camerae noſtrae ſigillo, & Secretarii noſtri chyrographo anno Domini 1750. *in die Annunciationi B. M. V. dicata,* 25. *Aprilis.*

Signatum ✠ *J. Joſeph Archiepiſcopus Senonenſis.*

De Mandato D.D. Archiepiſcopi Senonenſis

Maucler.

F. J. Laurentius.

Forte qui legerint meum hoc opuſculum, opinabuntur me in ejus exitu indignatione, & perturbatione maxima commotum iri. Nil minus. Inquirendum non arbitror, quinam ſint plurimi illi, doctiſſimique viri, quos in conſilium vocavit; nec utrum collecta ex libris meis teſtimonia, vel ipſos meos libros lectione ſinguli exploraverint

Digitized by Google

accurata; tametſi ex illius confeſſione cuncti noverint, aliquando adverſus Epiſcopum Antiſiodorenſem protuliſſe atteſtationem Canonicorum Cathedralis ejusdem Urbis, ac de falſitate convictum, ſemetipſum ludicra illa reſponſione purgaſſe, quod eadem atteſtatio fuerat Rectoris Collegii Jeſuitarum, qui Canonici Antiſiodorenſes dici poſſunt, quoniam eorum Collegium canonicali gaudet praebenda (a). Quid

(a) Ne id a me aliquis opinetur eſſe confictum, legenda epiſtola Epiſcopi Antiſiodorenſis ſcripta ad Archiepiſcopum Senonenſem anno 1750. num. LXII. pag. 110. ubi haec habentur: „ Vous publiâtes en 1733. „ un long ecrit ſous le nom de *Lettre de pluſieurs Chanoines, Curés, &* „ *autres Eccléſiaſtiques du Diocéſe d'Auxerre, &c.* vous en faiſiez l'é- „ loge, & vous l'adoptiez comme renfermant tout ce que vous étiez „ diſposé à me dire vous-même. „ Vous Diocéſains, ajoutiez-vous, a- „ voient formé le projet de joindre leur ſouſcriptions à leur mémoi- „ re; ils m'offroient de le ſigner, & m'aſsûroient que le nombre des „ ſouſcripteurs feroit grand... mais j'ai refusé, j'ai défendu mê- „ me les ſignatures offertes. „ Qui auroit osé contredire un fait ſi „ bien circonſtancié, & ne pas tenir pour certain qu'au moins quel- „ ques Eccléſiaſtiques de mon Diocéſe avoient eu connoiſſance de l'e- „ crit qu'il parût ſous leur nom? Moi-même, quoique je connuſse „ aſſez les diſpoſitions de mon Clergé, pour être ſurpris de cette dé- „ marche, qui annonçoit une eſpéce de ligue contre moi, je me fai- „ ſois un ſcrupule de révoquer en doute ce que vous avanciez avec „ tant de sécurité. Auſſi je ne penſai d'abord qu'à connoître *ces* „ *pieux & ſçavants Eccléſiaſtiques*, que vous m'oppoſiez comme des An- „ tagoniſtes invincibles. Mais quel fut mon étonnement & ma joje, „ lorſque tous les Chanoines, Curés & Eccléſiaſtiques de mon Diocé- „ ſe, ſans exception, eurent certifié, qu'ils n'avoient pris aucune „ part ni directement, ni indirectement à cette lettre, dont ils n'a- „ voient eu connoiſſance que depuis que vous l'aviez rendue publique „ par l'impreſſion! Il n'y en eut pas un ſeul qui ne la déſavouât: „ j'ai encore par devers moi les ſignatures qui en démontrent la „ fauſseté & la ſuppoſition. J'en rendis compte à mon Diocéſe par „ une petite Lettre Paſtorale, que beaucoup de perſonnes indignées „ de votre procédé trouvérent trop douce & trop modérée. Mais lors- „ que au lieu d'avouer une faute dont je vous avois convaincu, ou „ de demeurer de cette humble ſilence, vous voulûtes vous juſtifier, en „ faiſant de cette Lettre une *Parabole*, c'eſt-à-dire, une *fiction inno-* „ *cente:* lorſque vous m'apprîtes que le P. Duchesne Recteur du Col- „ lége d'Auxerre étoit l'Auteur de cette Lettre, & que vous voulû- „ tes lui faire remplir à lui ſeul le titre de pluſieurs Chanoines, Cu- „ rés & autres Eccléſiaſtiques, parce que les Jéſuites du Collége re- çoi-

Digitized by Google

Quid autem, ſi tot viri in ſacra Theologia peritiſſimi pariter fuerint unus, aut alter Mediſta? Verum haec, ut dixi, non quaero.

Propoſitiones, quae tamquam in libris noſtris propugnatae, expreſſiſque verbis contentae perſtringuntur in hoc Languetii judicio, ſunt iſtae:

1. *Deus non vult omnes homines ſalvos fieri.*
2. *Chriſtus pro ſolis praedeſtinatis mortuus eſt.*
3. *Liberum arbitrium ſub delectatione victrici neceſſitate conſtringitur.*
4. *In hoc ſtatu periit indifferentiae libertas, ad meritum, vel demeritum requiſita.*
5. *Non datur gratia ſufficiens diſtincta a gratia per ſe efficaci.*
6. *Juſti ſub robuſtiori concupiſcentia non poſſunt Dei adimplere mandata.*
7. *Nulla praeter caritatem Theologicam datur gratia.*
8. *Quod ex ipſa caritate non oritur, fluit ac vitiatur a noxia cupiditate.*
9. *Abſque eadem caritate liberum arbitrium non valet, niſi ad peccandum.*
10. *Actus timoris, fidei, ſpei, aliarumque virtutum ab ipſa caritate ſejuncti inficiuntur vitioſae cupiditatis veneno.*
11. *Inde quoque omnia infidelium opera commaculantur.*
12. *Non alia ratione proſcripſit Eccleſia articulum 38. Baji, & propoſitionem 44 Queſnellii, niſi quia negabant inter caritatem, atque cupiditatem, medium eſſe naturalem amorem beatitudinis.*
13. *Ideo ſtatus purae naturae eſt impoſſibilis, quoniam exaltatio humanae naturae in conſortium divinae, ejuſque integritas non fuit in creatione primi hominis ſuperna-*

„ çoivent le revenu d'une Prébende de l'Egliſe Cathédrale; pouvois-
„ je alors me plaindre mollement & d'un ſtyle doucereux, d'une ſi
„ indigne manœuvre, & épargner la force des expreſſions à de ſi mi-
„ ſérables ſubterfuges? Et néanmoins je ne crois pas avoir paſsé,
„ dans les plaintes que j'en fis, les bornes d'une juſte & néceſſaire
„ défenſe, ni m'être ſervi d'un ſtyle qui mérite d'être appellé *ai-*
„ *gre & amer.* „

Google

naturale, & indebitum beneficium, ſed naturalis conditio.

Has propoſitiones, & ſi quae ſunt aliae his propinquae, in ſcriptis noſtris adinveniri, & a nobis defendi, conatus eſt Senonenſium Antiſtes in ſuperioribus articulis demonſtrare. At ex hactenus dictis apertae falſitatis revincitur. Audiant ergo cuncti Galliarum, Italiae, ac totius Orbis Chriſtiani Epiſcopi, & Theologi univerſi: praebeant aures Apoſtolici Senatus Purpurati Patres, & Eccleſiae Romanae Cardines, Tuque, Benedicte XIV. ſingulorum Chriſtifidelium Pater, Magiſter, & Judex, ad Sanctitatis Tuae pedes provoluti filioli tui, quem olim de Theologicis controverſiis differentem pro ſingulari tua humanitate minime adſpernabaris, per viſcera Jeſu Chriſti, cujus vices geris in terra, & propter Auguſtini in Eccleſiam Tuam merita, meumque, ſi id commemorare fas eſt, erga Te ſtudium, devotionem, & obſequentis animi demiſſionem omnimodam, excipe paterna caritate hanc meam explicitam, ac fortaſſis poſtremam proteſtationem.

„ Ego F. Joannes Laurentius Berti Ord. FF. Eremitarum S. P Auguſtini, invocato nomine Sanctiſſimae Trinitatis, & conſueta fidei profeſſione praemiſſa, quam edidi conſecuturus Lauream doctoratus, & ſaepenumero confirmavi, ac modo etiam Sacramento, & jurejurando confirmo, declaro, ac profiteor, me ſemper probaſſe, ac probare omnia S. Romanae Eccleſiae decreta, ac ſemper recepiſſe & recipere Romanorum Pontificum Conſtitutiones latas adverſus aſſerta Michaelis Baji, Cornelii Janſenii, Paſchaſii Queſnellii, cunctorumque omnium, cum veterum, tum recentiorum falſa dogmatizantium, animoque ſincero & demiſſo me ſemper promiſiſſe, ac promittere Summo Pontifici Benedicto XIV. hujuſque Deceſſoribus, & Succeſſoribus, cum in his, tum in ceteris omnibus definitionibus Sanctae, Apoſtolicae & univerſalis Eccleſiae, reverentiam atque obedientiam; & praedictas tredecim propoſitiones, iisdem, aut aequivalentibus verbis enuntiatas, necnon affines illis, vel idem dogma edocentes, cum Reverendiſſimo Joanne Joſepho Languet Archiepiſcopo Senonenſi, damno, anathematizo, & pro-

„ ſcri-

Digitized by Google

„ ſcribo, *Tamquam propoſitiones falſas, captioſas, ſubdole*
„ *confictas, male ſonantes, Conſtitutionibus Apoſtolicis dero-*
„ *gantes, & iis injurioſas, Janſenianis & Queſnellianis fa-*
„ *ventes, haereſim ſapientes, pluries damnatas, haereſi pro-*
„ *ximas, haereſes in libro Janſenii contentas, & in eo pro-*
„ *ſcriptas, in ipſo ſenſu, in quo damnatae ſunt, innovan-*
„ *tes*. Verum nego easdem propoſitiones contineri in Ope-
„ ribus confratris mei Fulgentii Bellelli, quorum titulus,
„ *Mens Auguſtini*, ac praeſertim in libris *de Theologicis di-*
„ *ſciplinis* a me conſcriptis, vel a me in iisdem libris de-
„ fendi, aut dolo, ſeu fraude fuiſſe ambiguis verbis inſer-
„ tas, ſive etiam pectore, & intimo corde, cujus Omni-
„ potentem Deum teſtem voco, fuiſſe aliquando probatas;
„ numquam vero percepiſſe me fateor, ut nec modo perci-
„ pio, quomodo praenarratae, eiſque ſimiles propoſitiones
„ habeant connexionem & affinitatem cum principiis Au-
„ guſtinianae Scholae a me receptis ac traditis, praemon-
„ ſtrantibus Theologis aliis catholicis, & orthodoxis: quae
„ tamen principia una cum omnibus aliis theſibus, adno-
„ tationibus, doctrinisque meis, judicio Romanae, & Apo-
„ ſtolicae Eccleſiae, Summorumque Pontificum, ſponte ul-
„ troque ſubmitto, probaturus ſi probent, damnaturus ſi
„ damnent. Sic me Deus adjuvet, & ſancta Dei Evan-
„ gelia.

„ Dabam Florentiae in Aedibus S. Spiritus, ante San-
„ ctiſſimi Crucifixi imaginem, anno 1756. die vigeſima ſe-
„ cunda Junii.

F. Joannes Laurentius Ordinis FF. Eremitarum S. P. Auguſtini.

A p.

APPENDIX.

CAPUT I.

Ex doctrina ipſius Adverſarii demonſtratur Auguſtiniani ſyſtematis indemnitas, & rectitudo.

NOn ſolum Senonenſium Archiepiſcopus Languet falſo nobis errores, quos numquam adoptavimus, imputavit; ſed etiam e rebus ab eo geſtis plura nobis ſuppetunt munimenta, quibus omnes ejus machinationes ſubvertuntur, & corruunt. Principio ipſe, Epiſcopus tunc Sueſſionenſis, anno 1720. interfuit concilio Cleri Gallicani; ac fuit unus Centum Epiſcoporum, qui *Explicationibus* errorum Conſtitutione *Unigenitus* proſcriptorum, editis, ut fertur, Romano non ignaro Pontifice, abſque ulla haeſitatione ſubſcripſerunt. In hiſce *Explicationibus* pag. 63. declaratur, in *Inſtructione Paſtorali* XLII. Epiſcoporum, qui anno 1714. Pariſiis congregati praedictam Conſtitutionem receperant, Eccleſiae doctrinam *ſimplici & naturali* expoſitione contineri. Ipſa vero *Paſtoralis inſtructio* docet, damnatas Queſnellii propoſitiones intrudere rurſus doctrinam haereticam, & a Tridentino concilio damnatam, ideſt, actus omnes, qui juſtificationem praecedunt, eſſe inquinamenta & peccata; ideoque a noxia cupiditate corrumpi quidquid non derivat a caritate *habituali*, in cordibus juſtorum regnante. „ Les „ propoſitions condamnées (illic habetur) referment une „ doctrine toute contraire. Nous y voions *qu' il n' y a que*

„ *deux amours ; la charité, & la cupidité:* toutes les actions
„ ont leur ſource dans l'un, ou dans l'autre de ces a-
„ mours. Tandis, qu' on eſt ſous le regne de la cupidi-
„ té, c'eſt a dire avant la juſtification & la reconcilia-
„ tion, toutes les actions ſont corrompües: il n'y a ni *foi,*
„ *ni eſperance en Dieu, ni religion, où il n'y a point de*
„ *charité:* il n'y a nulle bonne œuvre, tout, juſqu'à *la*
„ *priere,* eſt peché & *hypocriſie*. „ Haec *Inſtructionis Paſtoralis* verba producta a me fuerunt *Vol.* 1. *Vindic. pag.* 35. Accepere itaque cum XLII. Galliarum Epiſcopi, tum alii, qui illorum *Inſtructionem Paſtoralem* comprobarunt, damnatos Queſnellii articulos, quaſi plano, obvio, ſimplici, ac naturali ſenſu enuntiantes omnia opera, quae juſtificationem praecedunt, neque in operante ſupponunt juſtificationem, & caritatem *habitualem* ac dominantem, eſſe peccata, & intrinſece veneno cupiditatis corrupta.

Quo ergo jure Senonenſis Archiepiſcopus, qui cum aliis Epiſcopis Galliarum confirmavit praelaudatam *Inſtructionem,* ait me ſaepenumero utentem eadem explicatione XLII. Praeſulum *ad ſenſus exoticos* Cenſuram proſcriptarum propoſitionum detorquere, & lectoribus *fucum facere?* Sed progrediamur ad Centum Epiſcoporum *Explicationes*.

In his *Explicationibus* art. 4. pag. 36. haec leguntur:
„ Le terme de charité peut etre pris en deux ſens diffe-
„ rents: 1. pour tout amour de Dieu, actuel, ou habituel;
„ naiſſant, ou dominant; amour qui juſtifie, amour qui ne
„ ſuffit pas pour juſtifier: amour propre aux juſtes, ou tel,
„ qu'il peut ſe trouver dans les pecheurs: en un mot pour
„ tout amour du vray bien, pour toute bonne volonté. La
„ charité eſt priſe en ces ſens en divers endroits des ecri-
„ tes des Saints Peres, & de quelques Theologiens. Le
„ terme de charité eſt pris ordinairement par S. Thomas
„ meſme dans une ſignification plus reſtrainte, pour la
„ troiſieme vertu Theologale, pour l'amour habituel de
„ Dieu, pour l'amour qui eſt propre aux juſtes, qui nous
„ unit à Dieu, & qui nous rend les membres vivans de
„ Jeſus-Chriſt; & c'eſt ainſi que l'entendent commune-
„ ment les Theologiens & les fideles.

„ La foy & l'eſperance renferment toûjour quelque
„ amour de Dieu, pris dans la premiere ſignification, mais
„ la

„ la foy & l' eſperance peuvent eſtre ſeparées de la charité priſe dans la ſeconde ſignification, & peuvent agir ſans elle; & quoy qu' alors elles ne nous rendent ni juſtes, ni dignes du ciel, elles ne demeurent pas pour celà ſans quelque fruit, elles ont des actes qui leur ſont propres, & qui diſpoſent a la charité.

„ Ce ſont donc autant d'erreurs contre la foy, & juſtement condamnées par la Bulle, de dire que le pecheur perde la charité habituelle, perde en même temps la foy; qu' il n' y ait plus ſentiment de craint, ni actes d'eſperance, ni bonnes œuvres, ni culte, ni priere, ni religion pour le pecheur, qui a perdu la charité; que lorſqu' il a perdu cette vertu, la cupidité qui regne dans ſon coeur, corrompe toutes ſes actions, qu' il n' eſt plus que tenebres, erreur & peché, & qu' il ſe trouve dans un' impuiſſance generale de faire aucun bien, qui ſoit agreable a Dieu.

„ C' eſt encore un erreur deja condamnée par la Sainte Siege (in Bulla S. Pii V. quae citatur in margine) d'avancer qu' il n' y a point d' autres principes de nos actions, que la charité habituelle, & la cupidité habituelle.

„ Les Peres de l' Egliſe einſegnent qu' il y a deux amours, l' amour de Dieu, & l' amour de la creature, qui ſont les principes des mouvemens de la volonté; mais ils entendent par l' amour de Dieu non ſeulement la charité habituelle, & l' amour dominant, mais tout amour actuel de Dieu, toute bonne volonté, tout amour de vray bien, en quelque degré qu' il puiſſe eſtre; & ils entendent par l' amour de la creature non ſeulement la cupidité habituelle, mais tout amour des creatures, foible, ou dominant; & il n' ont jamais pretendu que tous les mouvemens de la volonté, qui ne partent pas de la charité habituelle, fuſſent produicts par la cupidité, & qu' ils fuſſent par conſequent des pechez. Ils enſeignent expreſſement au contraire qu' il y a de bonnes œuvres, & de bons mouvemens en ceux qui ſont encore ſous le regne du peché, comme il y a des pechez veniels dans les juſtes, qui poſſedent la charité habituelle. „ Hactenus

Centum Galliarum Epiſcopi: quorum pariter verba produximus citato Volum. 1. *Vind.* pag. 38. & ſeq.

Conſtat autem ipſos Centum Epiſcopos his verbis declaraſſe, primo *Caritatis* vocabulum apud Patres, & nonnullos Scholaſticos ſignificare non tantum *caritatem habitualem*, dominantem, & in cordibus juſtorum diffuſam, ſed etiam omnem veri boni amorem, omnemque bonam voluntatem; etſi pro virtute Theologica, & pro *caritate habituali*, & juſtificante, idem vocabulum frequentiſſime accipiatur. Secundo, etiam in fide, & ſpe *aliquem Dei amorem* reperiri, quamvis ſeparari poſſint a *caritate* quae eſt virtus Theologica, atque a *caritate habituali*, & in cordibus juſtorum regnante, ad quam diſponunt, & viam ſternunt; ideoque licet abſque *caritate* non reddant hominem juſtum, bonos tamen in eo fructus proferunt. Tertio damnari Conſtitutione *Unigenitus* eos, qui aſſerunt, amiſſa *caritate habituali*, deperdi ſimul fidem, ſpem, timorem, nullum dari opus bonum, necnon peccatorem omni prorſus religione, Deique cultu deſtitui. Quarto quidquid agit peccator eadem *caritate habituali* & dominante exſpoliatus, eſſe peccatum, atque a noxia cupiditate, quae regnat in ejus corde, vitiari, & infici. Quinto contineri in propoſitionibus Queſnellii errorem antea in Bajo proſcriptum, nempe cujuslibet humanae actionis principia eſſe tantum duo, *caritatem habitualem*, & *cupiditatem habitualem*. Sexto docere revera Eccleſiae Patres omnem voluntatis motum vel *ab amore Dei*, vel *ab amore creaturarum* procedere: ſed non omnem amorem Dei eſſe *caritatem habitualem* & dominantem, neque omnem amorem creaturarum eſſe *habitualem*, ſeu dominantem *cupiditatem*; quoniam amor Dei eſt quaelibet bona voluntas; & amor creaturarum non ſemper eſt praedominans, atque regnans. Septimo numquam Patres aſſerere, omnes voluntatis motus, ubi non regnat *habitualis caritas*, oriri a prava cupiditate, & eſſe peccata; quoniam etiam in peccatoribus, in quibus *caritas habitualis* non reperitur, ſunt boni motus timoris, fidei, ſpei, aliarumque virtutum: atque a juſtis, in quibus ipſa *habitualis caritas* adinvenitur & regnat, ſaepenumero venialia peccata patrantur.

Cla-

Clarius meridiana luce apparet hanc Centum Epiſcoporum doctrinam a me in cunctis ſuis partibus propugnari, prout praecedentibus articulis demonſtravi. Atque ut compendio rem agamus; primum doctrinae Centum Epiſcoporum caput a me traditur ac defenditur lib. 23. cap. 10. tom. 4. *pag* 489. Secundum libro 21. cap. 4. eodem tomo *pag*. 208. Tertium lib. 23. cap 10. *tom*. 4. *pag*. 488. & lib 34. cap. 6. *tom*. 7. *pag*. 584. Quartum lib. 18. cap. 3. *tom*. 3. *pag*. 398. Quintum eodem libro cap. 5. pag. 421. Sextum libro 21 cap. 4. *tom*. 4. *pag*. 209. & libro 18. cap. 4. *tom*. 3. *pag*. 416. Septimum ipſomet libro cap. 3. *pag*. 390.

Nunc ergo mihi ad hunc loqui modum fas ſit: Senonarum Archiepiſcopus Centum aliorum Epiſcoporum doctrinam & explicationem ſubſcriptione propria firmavit. Illorum veſtigia ego ubique calcavi, ac ſancte juro, me in hiſce capitibus nec latum unguem ab illis diſcedere. Qua ergo ratione potuit evenire, ut una, eademque ſententia in ore Centum Epiſcoporum ſit orthodoxa, atque in ore Theologorum Auguſtinenſium ſit haeretica? Cur modo Archiepiſcopus eam approbat, modo damnat? Amplectemur ne ejus judicium ſuffragio aliorum Centum Epiſcoporum corroboratum, an judicium poſtremum ei praemonſtratum ab uno Rutheno Antiſtite, vel potius obſcuro, nobiſque ignoto Moliniano Theologo, cujus inſimulationes & nos refutavimus, & ſummi in Urbe Cenſores, ac Purpurati Patres omnino falſas eſſe putarunt? Si praeterea Centum Epiſcopi, idemque Languetius, obvium, planum, ac ſimplicem ſenſum damnatarum propoſitionum ſunt aſſecuti: quomodo a nobis propoſitiones ipſae ad exoticum, extortumque ſenſum detorquentur? Recte itaque Antiſſiodorenſis Epiſcopus Carolus de Thubieres iiſdem accuſationibus ab ipſo Archiepiſcopo Senonenſi impetitus, reſponſione ſua, aut Epiſtola ad illum data die 4. Novembris anno 1750. reſpondet *pag*. 17. „ Vous avez donc oublié ce que portent les expli-
„ cations de 1720. que vous avez ſouſcrites, ou vous les
„ deſavouez maintenant. Car voici ce qui y eſt dit, apres
„ ce que j' en ai rapporté. „ Les Peres de l'Egliſe n' ont
„ jamais prétendu que tous les mouvemens de la volonté,
„ qui ne partent pas de la charité habituelle, fuſſent pro-
„ duits par la cupidité, & qu' ils fuſſent par conſéquent

„ des

Digitized by Google

„ des pechés. „ Remarquez qu' on ne dit pas comme, „ vous, de la charité *au moins commencée*, mais de la „ charité *habituelle*. Les cent Evêque, vous étiez du nom- „ bre, qui ont ſigné ces Explications, croyoient donc alors „ qu' il ſuffit pour ne pas tomber dans la condamnation, „ d'admettre dans les pécheurs qui ont perdu la charité „ habituelle, des mouvemens de la volonté, qui ne ſoient „ pas produit par la cupidité, mais par une charité com- „ mencée, ou comme parle Berti, par la grace actuelle, „ non juſtifiante; & de reconnoitre que ces mouvemens „ & ces actions ne ſont point des péches, mais qu' elles ſont „ bonnes à tous égards, même par rapport à la fin der- „ niére, quoiqu' elles ne ſoient pas meritoires de la vie „ éternelle. „

Tria tamen hoc in loco breviter animadverto, ſcilicet, Epiſcopum iſtum Antiſſiodorenſem fuiſſe unum ex *Appellantibus*; me autem Conſtitutionem *Unigenitus* ea, quae decet, reverentia recipere, eamdemque probare. Alterum, eumdem Epiſcopum in ceteris capitibus ad Janſenianam, aut Queſnellianam doctrinam pertinentibus, erroris inſimulatum ab ipſo Antiſtite Senonenſi, ſeſe naviter ſapienterque purgaſſe, atque adverſarium ſuum ad incitas redegiſſe, eidem errores objeciſſe viciſſim plurimos, atque Epiſtolis Archiepiſcopi Turonenſi evidenter demonſtraſſe a ſe doctrinam illam defendi, quae traditur in *Inſtructione Paſtorali de Juſtitia chriſtiana* hujus Archiepiſcopi; de qua *Inſtructione* dicam paullo inferius. Tertium; nullibi me aſſerere actus fidei, ſpei, timoris, & moralium quoque virtutum, produci a cupiditate, ſi non proveniant a *Caritate inchoata*; ſed hanc duntaxat requirere ad hoc, ut actus, qui boni ſunt quoad officium, neque a cupiditate oriuntur, neque ab ea inficiuntur & maculantur, ſint boni ſpectata, etiam circumſtantia ultimi finis: quamquam ſi *caritatis* inchoatae nomen accipiatur, ut Centum Epiſcopi explicarunt, *pro qualibet bona voluntate*, quemlibet bonum actum a caritate proficiſci perſpicua res ſit, ac per ſe manifeſta.

Quoniam vero nuper commemoravi bonorum operum rectitudinem ex circumſtantia ultimi finis repetendam; dictum ſuperius, ac demonſtratum eſt tom. 1. Vind. *pag.* 350. praelaudatos Centum Galliarum Epiſcopos doctrinam noſtram

de

Digitized by Google

de referendis actionibus deliberatis in Deum in praelaudatis *Explicationibus* tradidiſſe: „ L'obligation (inquiunt) de „ rapporter à Dieu toutes ſes actions, renfermée dans le „ premier precept, fait partie du culte, que nous devons „ au ſouvrain Eſtre, & de la glorie, que nous ſommes o„ bligez de lui rendre. La doctrine qui enſeigne cette „ obligation a de trop grands fondemens dans l' ecriture „ & la tradition pour ſouffrir que des Auteurs temeraires „ oſent la combattre. „ Haec Centum Epiſcopi art. 5. ubi citantur in margine *Apoſtoli prima ad Corinthios Epiſtola cap.* 10. 3. *& ibid. cap.* 16. 14. *Itid. ad Colos. cap.* 3. 17. *S. Baſil. Reg. fuſius diſput. interog:* 195. *in Reg. brev. inter.* 195. *&* 196. *lib.* 1. *de Baptiſ. cap.* 2. *tom.* 2. *pag.* 659. *S. Auguſt. de correpr. & grat. cap.* 3. *Id Enchir. cap.* 121. *S. Thom.* 1. 2. *qu.* 100. *art.* 10. *ad* 2. *& in corp. Id.* 2. 2. *qu.* 69. *art.* 1.

Hac doctrina Centum Epiſcoporum ſuppoſita, qua omnes humanae actiones in Deum referendae eſſe dicuntur, evidens eſt actiones complures, quae neque a *caritate habituali* ſunt, ideſt, bona opera quae efficiuntur a peccatore; neque procedunt *a cupiditate dominante*, ſed vel a gratia actuali praemovente, cujuſmodi ſunt actus fidei, timoris, & ſpei, quibus ad juſtificationem diſponitur; vel ab amore aliquo naturali, & honeſto, ut eleemoſyna pauperibus diſtributa, honor parentibus exhibitus, & cetera moralium virtutum officia: haec, inquam, opera bona, & laudabilia eſſe, ſi conſiderentur in ſe, ſi principium unde profluunt, ſi finis proximus, ſi illorum attendatur objectum; ideoque recte proſcriptum fuiſſe articulum 38. Baji, & damnatam propoſitionem 44. Queſnellii, ut prolixe declaravi in Vindiciis *tom.* 1. *pag.* 354. *& ſeqq.* Verum ſi haec eadem opera ad Deum ordinata ſint, recte dicuntur opera caritatis; ſi ad Deum non ſint ordinata, ſed ad creaturam, recte dicuntur ratione finis opera cupiditatis: quoniam ſi amor creaturae *ad creatorem referatur, non jam cupiditas ſed caritas erit*; & cum *propter ſe* amatur creatura, *tunc eſt cupiditas*, non caritas: atque ita *non praecipit ſcriptura niſi caritatem, nec culpat niſi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum*. Percipiunt, opinor, Theologi loqui me verbis S. P. Auguſtini *lib.* 9. *de Trinit. cap.* 7. *& lib.* 3. *de Doctr. chriſtiana cap* 10.

Quo

Digitized by Google

Quo in loco etiam S. Doctor declarat a ſe *caritatem* vocari motum animi ad fruendum Deo *propter ipſum*, & ſe atque proximo *propter Deum: Cupiditatem* autem motum animi ad fruendum ſe & proximo, & quolibet corpore *non propter Deum*. Quamobrem aſſerentibus nobis non eſſe omnem amorem creaturae rationalis *caritatem habitualem*, vel *cupiditatem habitualem*, neque *a cupiditate* corrumpi quidquid non proficiſcitur *a caritate*; nihilotamen minus neceſſum eſſe, ut actiones omnes humanae cum deliberatione peractae fiant *propter Deum*, atque in ipſum *caritate* referantur, conſenſerunt Centum Epiſcopi, conſenſit ipſe Senonenſium Antiſtes, qui una cum aliis praelaudatas *Explicationes* approbavit. Quare poſtea mutata Sententia me Queſnellianis accenſet, imo non me tantum, ſed Centum florentiſſimae Nationis ſuae Praeſules, atque cum iis ſemetipſum, immemor ab iis, a ſe quoque, Auctores praedictam ſententiam impugnantes redargui (quod numquam a me factum memini) nigro praefixo theta, ac nota *temeritatis?*

Dixi, *mutata ſententia:* ſed forte melius dicendum erat, maxima praedeceſſoribus ſuis, & univerſis dioeceſeos ſuae Parochis irrogata injuria. Enimvero ſententia de operibus deliberatis in Deum referendis & a Centum Epiſcopis anno 1720. fuit, ut diximus, ſplendidiſſime commendata; & antea, anno nimirum 1658. & 59. tradita ab aliis Epiſcopis, qui *Apologiam Caſuiſtarum* proſcripſerunt. Horum Epiſcoporum Cenſurae in unum collectae fuere volumen, cui titulus: „ Recueil des principales cenſures des Arche„ vêques & Evêques de France, contre le livre intitulé: „ *Apologie pour les Caſuiſtes, contre les calomnies des Janſe„ niſtes*, publié en 1657. „ Sunt eaedem Cenſurae num. XIII. earumque nonnullas laudavi diſſert. 3. Vindic. cap. 1. num. 8. Priorem autem tenet locum Cenſura Archiepiſcopi Senonenſis Ludovici Henrici de Gondrin, cujus mentionem feci ſuperius capite 5. *num.* 2. In hac Archiepiſcopi Senonenſis Cenſura tit. *De omnibus actionibus noſtris in Deum referendis*, praemittuntur verba *Apologiae* pag. 165. „ S' ils n' „ ont à nous débiter que les erreurs de ceux qui tiennent „ pour maxime que les chretiens doivent en toutes leurs „ actions aimer Dieu, & qu' il n' y a point d' action ver„ tueuſe, ſi elle n' eſt commandée par la charité, nous n' ap-

„ r.ou-

„ prouvons point ces erreurs. „ Deinde Cenſurae haec verba ſequuntur num. 5. *Haec propoſitio quatenus erroris accuſat ſanctiſſimam doctrinam, qua chriſtianis omnibus praeceptum aſſeritur, ut actus omnes ſuos ad Dei honorem, actu ſcilicet vel virtute, referant, temeraria, & falſa eſt, Patribus, S. Thomae, & clariſſimis Theologiae Doctoribus injurioſa, qui in his S. Paulli verbis*, Omnia veſtra in caritate fiant; *& in illis item*, Sive manducatis, ſive bibitis, ſive quid aliud agitis, omnia in Dei gloriam agite, *verum praeceptum ſemper agnoverunt, quod violari ſine aliquo peccato vel mortali vel veniali non poſſit*. Hanc Cl. Archiepiſcopi de Gondrin Cenſuram confirmavit, ut praemonuimus *cit. cap.* 5. provincialis ſynodus Senonenſis quae habita fuit anno 1660. die undecima Maji. Eodem Senonenſi Archiepiſcopo de Gondrin jubente editus fuit, cunctiſque dioeceſis ſuae fidelibus traditus catechiſmus, in quo legitur: „ Que faut-il faire „ pour aimer Dieu, comme il nous le comande? R. Il faut „ ſonger ſouvent à lui, ſe plaire à parler, & à entendre „ parler de lui, & lui rapporter toutes ſes affections, ſes „ pensées & ſes actions: ce qu' on ne ſauroit omettre ſans „ quelque péché. „ Idem catechiſmus typis iterum procuſus fuit mandante Senonenſi, qui proxime Languetium praeceſſit, Archiepiſcopo *D. De Chavigni* anno 1729.

Quid ergo Languetius? Doctrinam illam de actionibus in Deum referendis, prout exprimitur a praedeceſſore ſuo *De Gondrin*, & in praelaudato catechiſmo, in 5. ſua Paſtorali *p.* 4. *pag.* 888. anathematizavit atque proſcripſit, & catechiſmum illum inhibuit, pluribus dioeceſeos ſuae Parochis vulgata epiſtola conquerentibus de interdicta ea doctrina, quam praecedentes Archiepiſcopi, provinciae ſynodus, & catechiſmus ipſe tradiderant, & quae omnium parvulorum quoque ore, praedicabatur. Hinc in Languetium invehitur pag. 25. ſextae Epiſtolae Antiſſiodorenſis Antiſtes: „ Vous „ n' aimez pas, M. qu' on vous rappelle ce catéchiſme, „ que vous avez defendu d' enſeigner dans votre diocéſe, „ & au quel vous en avez ſubſtitué un autre, ou l' on ne „ trouve plus cette doctrine, que vous avez ſi violemment „ combattue. Vous avez donc renoncé à la doctrine de „ vos Prédéceſſeurs; vous l' avez taxée d' erreur anathématisée dans toute l'Egliſe. Vous avez apporté dans votre

„ Diocéſe une doctrine nouvelle, qui étoit non ſeulement
„ inconnue, mais contredite jusque dans un petit catéchi-
„ ſme. Convaincu d'une telle innovation, êtes-vous rece-
„ vable dans les accuſations, que vous formez contre moi?
„ Et n'ai-je pas droit de vous récuſer comme obligé de
„ vous juſtifier vous-même, avant que d'être admis à m'ac-
„ cuſer? Pour moi je vous declare, que je perſiſte dans la
„ doctrine du rapport de nos actions à Dieu par amour;
„ & que je m'y ſens toujours plus affermi. „

Nequaquam diuturni horum duorum Epiſcoporum diſſidii arbitrum me conſtituo: ſed hoc unum inde, quod eſt apertiſſimum, infero, meam de actionibus cunctis in Deum actu, ſeu virtute, referendis ſententiam ab Epiſcopis omnibus, qui reprobarunt Caſuiſtarum *Apologiam*, a Centum Epiſcopis, qui Conſtitutionem *Unigenitus* unanimiter receperunt, ab ipſomet *Languet* inter iſtos connumerato, ab ejus in Cathedra Senonenſi Praedeceſſoribus, a ſynodo illius Provinciae, ab omnibus dioeceſis ſuae Parochis, in catechiſmo, qui diu in eadem dioeceſi obtinuit, fuitque non ſemel typis editus, fuiſſe approbatam, & appellatam ſanctiſſimam, orthodoxam, a Patribus, a S. Thoma, a clariſſimis Theologis traditam, horumque judicio Apoſtolicis inſtitutionibus conſonam; eos vero, qui eamdem ſententiam meam eſſe erroneam pronuntiant, non poſſe, judicio Gallicanorum Praeſulum, notam effugere temeritatis. Nullum itaque doctrinae ipſius fulcimentum ac robur petam modo vel ab Auguſtino, vel a Leone Magno, vel ab Angelico Praeceptore, vel a Clariſſimis Purpuratis Hoſio, Bona, Noriſio, vel a Scholaſticis Doctoribus plurimis: quando glorioſus numerus tot Epiſcoporum Galliae, & ipſe quoque adverſarius, conſiſtens in aliorum Comitiis, me tutatur ac protegit.

Praeterea affirmanti Epiſcopo Antiſſiodorenſi ſe non diſcedere a doctrina Inſtructionis Paſtoralis *de Juſtitia Chriſtiana* Archiepiſcopi Turonenſis, ita Senonenſis Praeſul Languet praecitata epiſtola pag. 45. num. 13. reponit: „ Nou-
„ velle confiance, nouvelle temerité, quand vous vous ap-
„ plaudiſſez de l'Inſtruction Paſtorale de M. l'Archevêque
„ de Tours, vous dites *qu'on y trouvera votre doctrine &*
„ *vos veritables ſentiments*. Soutiendrez-vous juſqu'au bout,
„ Monſeigneur, cette declaration? & adopterez-vous la
„ let-

„ lettre que ce Prélat a donné pour calmer les inquietu-
„ des de feu M. le Cardinal de Rohan, & de pluſieurs au-
„ tres Prelats qui croyoient apparcevoir dans cette même
„ Inſtruction quelques traits favorables aux propoſitions con-
„ damnées dans Quénel? Direz-vous avec lui: *Je condamne
„ les cent & une propoſitions, extraites du livre du Pere
„ Quénel, qui renouvellent la doctrine de Janſénius & de
„ Baïus. J' ai toujours enſeigné, & j' enſeignerai toujours a-
„ vec les Evêques de France, que comme il n' y a aucune
„ de ces propoſitions qui dans ſon ſens propre & naturel, ne
„ mérite quelqu' une des qualifications portées par la Bulle*
„ Unigenitus, *il n' y a auſſi aucune des qualifications qui
„ ne puiſſe être apliquée a quelques-unes des mêmes propoſi-
„ tions*. Pourrez vous dire la même choſe, vous qui avez
„ pris ſi hautement la défenſe de ce livre, & pour-ſuivi
„ avec tant d' aigreur le Sainte Pere qui l'avoit condamné?
„ Eh! plut à Dieu, qu' à l' exemple de ce reſpectable
„ Archevêque, vous vouluſſiez dire comme lui: *Je regard,
„ & j' ai toujours regardé cette Conſtitution comme un juge-
„ ment dogmatique de l' Egliſe univerſelle, au quel tout chre-
„ tien doit ſe ſoumettre d' eſprit & de coeur*.

Quidquid igitur ſentias de *Inſtructione* Paſtorali Archiepiſcopi Turonenſis, vulgo *De Tours*, evanuit de illa apud Eminentiſſimum Cardinalem Rhotomagenſem, alioſque Antiſtites, praeconcepta ſuſpicio, ubi epiſtola quadam ſua declaravit propoſitiones Queſnellianas fuiſſe jure proſcriptas, notaſque & cenſuras eis inflictas congruere ſimplici & naturali earumdem propoſitionum ſenſui: Conſtitutionem vero *Unigenitus* tamquam judicium totius Eccleſiae dogmaticum, cui fideles omnes teneantur demiſſe obtemperare, ſe revereri, ſemperque reveritum eſſe declaravit. Ea declaratione contentus Archiepiſcopus Senonenſis quaerit, an idem, quod Turonenſis Praeſul, poſſit de ſe ipſo Antiſſiodori Epiſcopus affirmare; nullum, ſi affirmet, inter utrumque futurum fore diſcrimen, ſed unionem in eadem fide, atque in eadem decretorum ad fidem ſpectantium acceptatione; daturum ea proteſtatione illum „ à l' Egliſe entiere la con-
„ ſolation de voir réuni avec elle dans la même foy, &
„ la même acceptation de ſes décrets qui concernent la
„ foy. „

Quid ergo in me furit Praeſul egregius, dum libro 17. *Theolog. diſciplin.* per omnes adverſus Bajum, Janſenium, & Queſnellium latas ab Apoſtolica Sede Conſtitutiones diſcurrendo, illarum aequitatem propugno, cavillationes adverſariorum refello, pro certitudine ac firmitate judicii Pontificum Romanorum acerrime pugno, omniaque iſtorum decreta, quod Inſimulator ipſe fatetur, debita proſequor veneratione? Illud propterea, quod de Turonenſis Praeſulis doctrina tulit Languetius, de propugnata a me ſententia fuit Cenſorium judicium Eminentiſſimi Joachimi Beſutii, qui licet Mediſtarum partibus eſſet addictus, libratis tamen ſcriptis meis Theologicis ita de me pronuntiavit: „ Per paſſare alla Cenſura contro il P. Berti, dirò per la prima „ coſa non poterſi avere per ſoſpetto degli errori di Gianſenio, ſe ſi darà una ſola occhiata nel fine del di lui tomo 3. *de Gratia*, dove porta tutte le ſue propoſizioni, „ che in queſto tomo difende, e ſi vedrà, che dalla ſeſſageſima ſeconda ſino all'ottuageſima quarta non fa altro, „ che impugnare Bajo, Queſnello, e Gianſenio, inſegnandovi „ ancora l' infallibilità de' Romani Pontefici ne' Fatti dogmatici: il che è ſegno evidentemente eſcluſivo di qualſiſia ſoſpetto di Gianſeniſmo, eſſendo de' Gianſeniſti quaſi la Teſſera, e il loro rifugio il ſoſtenere, ingannarſi i Papi nel fatto „ di Gianſenio, abbenchè dogmatico, e perciò non vogliono „ riconoſcere che gli errori condannati nelle cinque propoſizioni di Gianſenio ſieno nel libro di queſto autore nel di „ lui ſenſo ovvio, e però ſi ridono quando loro ſi nomina „ l' Ereſia Gianſeniana. „ Etſi vero Cardinalis ſapientiſſimus, cujus Cenſurae fragmentum modo produxi, rebus ſit exemptus humanis; manent tamen quae in meam defenſionem conſcripſit in Romanis Archiviis, ac penes Pontificem Maximum, quo jubente ipſe, aliique Viri in Urbe doctiſſimi libros a me in lucem editos accurate diligenterque pervolutarunt, expenderunt, nullaque nota perſtringendos, immo perutiles eſſe affirmarunt. Quos ideo cum Beſutio commemorandos eſſe arbitror, ne quis cum Senonenſi Praeſule eo procedat incogitantiae, ut audeat aſſerere vigilantiſſimum Eccleſiae Paſtorem mei cauſſa indulſiſſe, ut haereſis ubique terrarum graſſaretur immunis, aut non vidiſſe ex eccelſo Sacerdotii culmine gladium cominus ferientem,

quem

quem ille jactat ſe proſpexiſſe e ſpecula ſua, venientem a longe. Inde jacula potius emittit putans commorantem hominem in Italia perimere, neque perpendens huc pervenire non poſſe excuſſas a fracto arcu ſagittas; ac ſi perveniant, clypeum nobis eſſe ad retundendas aeneum, quem ipſe in eadem officina pro Archiepiſcopo Turonenſi procudit.

Hujus erga Apoſtolicam Sedem ſtudioſiſſimi Praeſulis *Paſtoralis inſtructio* edita anno 1749. undique ſententiae noſtrae cohaeret. Enimvero gratiam conſtituit in ſanctae dilectionis inſpiratione, ac docet primum credendi affectum ſupponere aliquem divini amoris incitamentum, ſive ut ille Gallico loquitur idiomate *pag.* 16. „ quelque étincelle du divin amour „ eamque ſtatim rationem ſubjicit, „ Car la volonté ne commence à ſe mouvoir vers Dieu, „ que quand elle commence à l' aimer. „ Quod verbis Auguſtini *epiſt.* 157. alias 89. ad Hilarium cap. 2. num. 9. & libro 13. Cont. cap. 9. num. 10 commonſtrat, affirmatque fidem, qua ad veram juſtitiam diſponimur, nil eſſe aliud, quam inchoatam ſanctae dilectionis excitationem „ Un commencement au moins de la ſainte dilection. „ Eadem ratione de ſpe, quam nobis inſerit divinus amor, pertractat: atque *pag.* 23. ad hunc loquitur modum: „ Rien ne „ pouvant préparer les voies à la charité que la charité „ même: la charité commencé à la charité habitante & „ juſtifiante. „ Atque idem quod de fide, de ſpe concludit, cujus actus „ ne ſont pas, inquit, ſans une eſpece „ de commencement de la ſainte dilection. „ Haec de caritate, proculdubio ampliori accepta ſenſu, pro qualibet boni cupiditate, ſeu voluntate bona divinitus inſpirata. De caritate enim, quae eſt amor Dei propter ipſum paullo inferius differitur, & *pag.* 26. definitur illam eſſe ad juſtificationis gratiam obtinendam diſpoſitionem maxime neceſſariam, vel ut patrio ſermone loquitur: „ La plus indiſpenſable diſpoſition. „ Id ſtudet luculenter evincere. Ad memoriam revocat Clerum Gallicanum declaraſſe temerarios eſſe, qui doctrinam iſtam oppugnant: quartum explicationum Bullae *Unigenitus* inculcat articulum; & doctiſſimi Boſſuetii Meldenſis Epiſcopi profert, explicatque *pag.* 33. & *ſeqq.* defaecatam libratamque ſententiam, ſanctum quidem eſſe

Digitized by Google

eſſe timorem Dei, neque hominem reddere hypocritam, ſed ſi ab amore ſegregetur, converſionem non operari, neque penitus excludere voluntatem peccandi; de quo autem amore loquatur, explicat *pag.* 38. proferens haec verba praelaudati Boſſuetii in Tract. *de dilect. Dei cap.* 28. *pag.* 57. „ L'amour neceſſaire pour produire une veritable penitence, n'eſt pas un' amour different de l'amour de charité, par le quel on aime Dieu pour lui même, & comme fin derniere. „ Atque haec eſt partis primae inſtructionis Archiepiſcopi Turonenſis compendiaria ſynopſis.

Altera enim pars chriſtianae juſtitiae notas, & characteres declarat. Quomodo amore Dei contrarius amor vincatur, & per gradus ſancta dilectio robuſtior evadens ſuperet delectationem oppoſitam, explanat exemplo converſionis S. P. Auguſtini ex capite 5. libri VIII. Confeſſionum, eo modo, quo & nos explicavimus *lib.* 13. *cap.* 8. ſive tom. 3. *pag.* 154. Syſtema autem de duplici amore his verbis traditur ibidem *pag.* 118. „ L'eſprit de Dieu n'eſt que charité: l'eſprit du monde n'eſt que cupidité. Le premier nous delivre de l'amour dereglé de nous-mêmes, & de choſes ſenſibles, & nos attache à Dieu ſeul: le ſecond nous porte à n'aimer que nous-mêmes, & à chercher notre bonheur dans la jouiſſance des biens periſſables. Il eſt impoſſible que deux eſprits ſi contraires regnent enſemble dans un même coeur. „ Loqui Archiepiſcopum de caritate & cupiditate in hominum corde regnantibus perſpicuum eſt; quod moneo, ne rurſus inſimuletur erroris proſcripti in vigeſimo octavo Baji articulo, vel in propoſitione Queſnellii quadrageſimaquarta.

In tertia *Inſtructionis* parte, quae pertractat de ſervanda, augendaque juſtitia, diſſeritur de gratia, quam Sacramenta efficiunt, de uſu ipſorum Sacramentorum, ac praeſertim de iis diſpoſitionibus, quae requiruntur ad Sacrae Communionis frequentiam, propoſita, commendata, probataque regula Sancti Franciſci Saleſii libro 2. *Philotheae* cap. 20. circa eamdem Communionem ſemel in hebdomada percipiendam. Haud levis fortaſſe cauſſa haec fuerunt, ut Turonenſis Praeſul Janſenianis accenſeretur ab iis, qui invidioſo nomine *Janſeniſmi* traducunt Theologos conſtituentes gratiam in ſanctae dilectionis inſpiratione; ejusdem gratiae

per

per incrementa delectationis exponunt oeconomiam; ad attritionem ſervilem, ut caritas initialis in Sacramento Poenitentiae accedat, neceſſum eſſe propugnant; neque approbant in iis, qui parum in virtute proficiunt, ſumptionem Euchariſtiae frequentiſſimam. Quid ſentiat de his doctrinae capitibus Senonenſis Antiſtes, non quaero; nec ignoro, quod attinet ad poſtremum, cum ceteris illum convenire Epiſcopis, qui proſcripſerunt librum inſcriptum „ L'Eſprit de „ Jeſus-Chriſt & de l'Egliſe ſur la frequent Communion. „ Nam & ipſe decantatum hoc Opus anno 1747. oppoſitis animadverſionibus exagitavit. Hoc unum affirmo, ſi in *Inſtructione Paſtorali* Archiepiſcopi Turonenſis Janſenii dogmata non inveniuntur expreſſa; fruſtra in libris de *Theologicis diſciplinis* callidus verſutuſque vitilitigator illa expiſcabitur: & ſi quaedam obſcuriora in ea occurrebant *Inſtructione*, quae aliquantulum commoverant animum Armandi Cardinalis Rothomagenſis, aliorumque Praeſulum, tamen orthodoxe accepta fuere, ubi Auctor ad commotos animos ſedandos declaravit a ſe 101. Queſnellii propoſitiones damnari, & Conſtitutionem *Unigenitus* debita ſuſcipi reverentia: aequitas igitur & ratio poſtulant, ut ſi quid occurrit in libris meis pariter obſcurum & ambiguum, catholico ſenſu dictum credatur, dum ore animoque praedictas propoſitiones me condemnare profiteor, & Conſtitutionem amplector. Ceterum ſi Archiepiſcopus Turonenſium impetitus fuit calumniantium libellis; omnem quoque exſufflavit calumniam, tum poſtremis litteris ad Eminentiſſimum Cardinalem Fridericum Hieronymum de Rochefoucault, tum in refutatione, & condemnatione libelli contra ſe editi, conſcripta anno 1749. & Italo quoque idiomate, typiſque Venetis recuſa anno 1752.

Verum opus non eſt, ut a ſapientiſſimo Turonenſi Archiepiſcopo repetamus vindicias Auguſtiniani ſyſtematis: quando Adverſarius ipſe tanta nobis ſuppeditat munimenta, cum in iis, quae in anteceſſum edidit, tum etiam ex ejus poſtea ſcripto traditis elucubrationibus. Enimvero eodem anno, quo perſtrinxit Scripta noſtra Cenſorio calamo, dedit quoque Epiſtolam ad praecipuum adverſarium ſuum, Antiſſiodorenſem Epiſcopum; in qua certas ad Janſenianos dignoſcendos tradidit notas, cum doctrinis Augu-

ſtinenſium manifeſto pugnantes. Nititur enim evincere praelaudatum Epiſcopum labe Janſenianae haereſeos pollutum eſſe, quod fuerit unus appellantium ad futurum Concilium.

Id vero nemo unus nobis audebit objicere, poſteaquam libro 17. *de Theol. dis. cap.* 5. & 6. quantum ingenioli mei imbecillitas patiebatur, ego quidem pro firmitate Apoſtolicae Sedis judicii *in Factis dogmaticis* omni genere argumentorum pugnavi, non utique alio ſcopo, & fine, quam Conſtitutionem *Unigenitus* vindicandi. Quod unum ſane ad omnem a me exſufflandam ſuſpicionem erroris valeret plurimum, tametſi deeſſent mihi quaelibet alia praeſidia. Rectiſſime enim ajebat Eminentiſſimus Card. Joachimus Beſutius ſel. Record. de me librifque meis, quod non pigeat repetere: „ Se ſi darà una ſola occhiata nel fine del „ di lui tomo terzo *De Gratia*, dove porta tutte le ſue „ propoſizioni che in queſto tomo difende, ſi vedrà che „ dalla ſeſſageſimaſeconda ſino alla ottuageſimaquarta non „ fa altro che impugnare Bajo, Queſnello, e Gianſenio, „ inſegnandovi ancora l'infallibilità de' Romani Ponteſici ne' „ Fatti dogmatici; il ch' è ſegno evidentemente eſcluſivo „ di qualſivoglia ſoſpetto di Gianſeniſmo, eſſendo de' Gianſeniſti quaſi la Teſſera, ed il loro rifugio il ſoſtenere ingannarſi i Papi nel Fatto di Gianſenio, abbenchè dogmatico, e perciò non vogliono riconoſcere che gli errori, „ condannati nelle cinque propoſizioni di Gianſenio, ſieno „ nel libro di queſt'Autore, nel di lui ſenſo ovvio, e però „ ſi ridono quando loro ſi nomina l'Ereſia Gianſeniana. „ Auctor etiam Epiſtolae inſcriptae *Doctoris Sorbonici ad Amicum Belgam*, tanta praeditus animoſitate, ut *Bibliothecam Janſeniſticam* non debuiſſe proſcribi, & libros potius noſtros cenſurae ſubjiciendos eſſe contenderit, quamvis in eam ipſe inciderit condemnationem, quam nobis apprecabatur, fatetur totam demum controverſiam de Janſeniana haereſi ad hanc quaeſtionem fuiſse deductam, an in factis definiendis cum dogmate conjunctis irreformabile ſit Apoſtolicae Sedis judicium. *Neque enim* (inquit contra celeberrimum quemdam Theologum perſonatus ille, quem paullo ſuperius commemoravi, Doctor Sorbonicus) *Neque enim eſt, qui neſciat Catholicorum cum Janſenianis controverſiam eo demum*

-mum verti, utrum quinque propoſitiones, quo ab Eccleſia damnatae ſunt, ſenſu, revera extent in Janſenii libro? Galliarum Epiſcopi, regionum omnium Theologi, Pontifices Romani uno ferme ſeculo in id unum incumbunt, ut in hiſce factis Eccleſiam errare non poſſe confirment. Etſi vero non auſim ego affirmare, Janſenianos eſſe omnes quotquot ſentiunt Romanum Pontificem aliquando in dogmaticis Factis fuiſſe obnoxium errori, neque Antijanſenianos cunctos pro illa immobilis & irreformabilis certitudinis, abſque ulla controverſia in rebus ad fidem moreſque ſpectantibus tribuendae ſupremo Eccleſiae rectori, amplitudine, ſeu ad iſtiuſmodi facta extenſione pugnare; propterea quod non ſemel Theologos, & quidem Apoſtolicae Sedi addictiſſimos, audierim aſſerentes ignorari a ſe, quomodo ad hanc de *Factis dogmaticis* quaeſtionem referenda non ſit ea, quae de Honorii primi Epiſtolis, olim de haereſi Monotheletica ſuſpectis, magna contentione agitatur: in qua omnes norunt, poſt Joannem de Turrecremata S. R. E. Cardinalem doctiſſimum *lib.* 2. *de Eccl. cap.* 93., Venerabilem quoque Bellarminum *lib.* 4. *de Rom. Pont. cap.* 11. *num.* 33. poſt reſponſiones alias hanc tradere: „ Patres VI. Synodi damnaſ- „ ſe quidem Honorium, *ſed ex falſa informatione*, ac pro- „ inde in eo judicio erraſſe: *Quamvis enim* (verba ſunt prae- „ ſtantiſſimi Scriptoris Controverſiarum chriſtianae fidei) *ge-* „ *nerale Concilium legitimum non poſſit errare, ut neque er-* „ *ravit hoc ſextum, in dogmatibus fidei definiendis, tamen* „ *errare poteſt* in quaeſtionibus de facto; „ de qua ſummi Viri doctrina, quam nuper varia fuerint Romanorum Conſultorum judicia, quae oppoſitiones, quae reſponſa, quae nondum diſpunctae animadverſiones, puto eruditorum virorum latere neminem: Etſi, inquam, non auſim ego affirmare ad hoc unum totam de Janſeniſmi controverſiam eo fuiſſe deductam, an Eccleſia in *Factis dogmaticis* errare poſſit, & eſſe tamquam Janſenianos traducendos id aſſerentes; ac fortaſſe variarum quaeſtionum haud neceſſaria permixtio praecipuam, certiſque limitibus coarctandam controverſiam reddidit magis obſcuram, atque implicatam: nihilotamen minus evidentiſſima res eſt, neminem poſſe Janſenianae haereſeos inſimulari, modo Conſtitutionem *Unigenitus* recipiat, atque ſtatuat, & demonſtrare adnitatur, in ea promul-

T gan-

Digitized by Google

ganda, ac proponenda fidelibus, errorem nullum irrepere potuiſſe in Pontificem Maximum; id Languetio aſſerente, ubi fatetur Archiepiſcopum Turonenſem a ſe amoviſſe omnem Janſeniani erroris ſuſpicionem, atque ad illum imitandum hortatur Antiſſiodorenſem Epiſcopum: id tradente Eminentiſſimo Cardinali Beſutio, ubi protulit jubente Benedicto XIV. ſuum de libris noſtris judicium; id inſuper fatente cum noſtris reliquis adverſariis qui ſub larva Doctoris Sorbonici pro indemnitate Bibliothecae Janſeniſticae irrito conatu, & infelici eventu certavit.

Repetat modo, precor, obteſtorque lectorem candidum atque ingenuum, quae a me libro 17. praecitatis quinto & ſexto capitibus de Romanorum Pontificum in *Factis dogmaticis* definiendis certiſſimo firmiſſimoque judicio conſcripſi: iis enim perlectis ſpero fore, ut quiſquis de me hactenus ſententiam protulit iniquiſſimam, quem ſiſtens me ad Apoſtolicae Sedis tribunal patior accuſatorem, judicem non revereor, ita ſtimulante conſcientia judicium haud aeque libratum revocet & retractet. Si Janſenianorum teſſera & nota eſt, in Factis cum dogmate conjunctis, ſive in alicujus libri definiendo, vel proſcribendo ſenſu, auctoritatem Romani Pontificis, judiciique ejus firmitudinem deprimere, atque oppugnare; ſi huc demum tendit univerſa catholicorum cum novis dogmatiſtis controverſia; quo jure Galliarum Archiepiſcopus nobis pugnantibus pro illa auctoritate ac firmitudine teterrimum probroſiſſimumque ſtigma conatur inurere? Quamquam vereor, ne Galliarum Theologi, ac Praeſules hunc Janſenianae factionis characterem irrideant; quum eos inter exiſtant complures, qui nedum in Factis, ſed in dogmatibus quoque, interdum falli Romanae Eccleſiae Paſtores exiſtimant, aut certis finibus ita illorum *τὴν ἀσφαλείαν* circumſcribunt, ut hanc pigmentis & verborum fuco potius obtendant, quam proferant in aſpectum. Qui vero inerrantes commonſtrare ſtuduit *ex hodierna Gallicanae Eccleſiae doctrina*, Opere procuſo Leodii anno 1747. a me ipſo, ut priores oſtendunt paginae, commendatur quammaxime: idque pariter ſententiae hac in re noſtrae alterum eſt munimentum. Sed reliquas Janſeniſmi notas a Languetio citata Epiſtola traditas perſequamur.

Al-

Digitized by Google

Alteram Bajaniſmi & Janſeniſmi notam adverſario ſuo Languetius his verbis impingit: „ Ne vois-je pas dans ces „ lettres que vous avez ſignées, qui vous y adoptez ex„ preſſement ce dogme favori de Quênel, apres Baïus & „ Janſenius, ſi ſouvent & ſi expreſſement condamné dans „ ces novateurs, & qui eſt la clef de tout le ſiſtême er„ ronée du Janſeniſme, *qu' il n' y a que deux amours, la „ charité & la cupidité*; en ſorte que tout ce qui ne vient „ pas de la charité, au moins commencée, vient de la cu„ pidité? „ Hujus baſis, cui tota Janſeniſmi machina haeret, ita pravitatem detegit in ſua prima *Inſtitutione Paſtorali* edita Sueſſione Calendis Januariis anno 1718. *Quandoque author propoſitionum in pluribus ex eis docuerit, ſine caritate nec Deum, nec religionem eſſe, nullum eſſe opus bonum, ipſam quoque, quae legi exhibetur, obedientiam eſſe meram hypocriſim; debetne Eccleſia, quae errores hos manifeſtos vult radicitus evellere, eiſque adimere captioſas expreſſiones, quibus poſſunt ſe contegere, debetne, inquam, huic propoſitioni parcere*, Sola caritas facit actiones chriſtianas? *Fateor nullam eſſe actionem perfecte chriſtianam, caelique meritoriam, niſi vivificetur a caritate; ſed propoſitio* 33. *perſuadere poſſet actiones, quae ante caritatem exercentur ex motivo fidei, ſpei, vel timoris ſupernaturalis, non eſſe actiones chriſtianas; vel actiones quae fiunt in ſtatu caritatis habitualis ex proprio virtutum a caritate diſtinctarum motivo, non habere rationem meriti: Eadem ratione damnantur in authore Reflexionum Moralium hae duae propoſitiones*, 44. Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones & actiones omnes noſtrae naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos & mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus. 46. Cupiditas, aut caritas, uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt. *Harum, inquiunt, duarum propoſitionum prior eſt Cardinalis H ſii. Addendum eſt, etiam eſſe, Baji, & eſſe trigeſimam octavam in iſto authore damnatam. Sed enim, poteſtne propoſitio in probatis Authoribus eſſe bona, & prava in aliis? Omnino ſane, propter aequivocationem voci* Amoris Dei *annexam. Vox illa in Auguſtino, & exiguo Authorum numero ſubinde generaliter ſumitur pro omni bona voluntate, pro omni*

amore boni: aſt ſanctus ille Doctor ſimul cum illo principio agnoſcit, & in peccatoribus, in quibus dominatur cupiditas, quasdam actiones bonas, & in ipſiſmet infidelibus quaedam juſtitiae opera, quae luce ea diriguntur quam imago Dei hominum omnium animis impreſſa ſibi conjunctam habet. Verum in authore Reflexionum moralium vocabulum Amoris *ſaepe determinatur voce* Caritatis, *quae juxta uſum noſtrum non eſt tam patentis ſignificationis. Secundum alias ipſius propoſitiones* abſque caritate nullum eſt opus bonum, totum eſt peccatum, ipſa etiam praeſtita legi obedientia non eſt niſi hypocriſis; *ex quo conficitur, peccatores ſub regno cupiditatis nullum exercere opus bonum, & infidelium actiones, etiam quae laudem merentur, totidem eſſe peccata.* Hactenus Sueſſionenſis, deinde Senonenſis Antiſtes Languet.

Univerſam hanc de pravo ſenſu ſyſtematis duorum Amorum doctrinam a ſapientiſſimo Praeſule traditam amplectuntur Auguſtinenſes Theologi, quorum unus, & quidem Lovanienſis, nobiſque per omnia conſentiens *Paſtoralem* illam *Inſtitutionem* cum duabus aliis in latinum e Gallico ſermone anno 1719. convertit, & Lovanii in lucem edi curavit. Sed ne mentio fiat ceterorum, nonne eadem ego ſcripſi diſſert. 1. Apologetici Operis cap. 1. pertractans de ſenſu Bajani articuli trigeſimi octavi? Nonne eadem prorſus de propoſitione 44. Queſnelli? Nonne ſemel iterumque declaravi *Caritatis* vocabulum ab Auguſtino, & a nobis accipi ſaepenumero, & praeſertim in definitione gratiae ſingulos actus bonos praevenientis, *pro bona voluntate, pro amore boni?* Annon initio praelaudatae diſſertationis ſcripſimus (a)? „ Si ubicumque ſedem regnumque non tenet amor juſtificans, ita praeeſt cupiditas noxia, ut ſibi ſubjiciat actus omnes creaturae rationalis, eoſque jubeat, regat, ac moderetur; quidquid faciet peccator nondum juſtificatus, utpote profectum a radice vitioſae cupiditatis, erit peccatum & inquinamentum: atque ita, licet Spiritu Sancto movente, & nondum inhabitante, timorem concipiat, perpendat peccatorum ſuorum turpitudinem, in ſpem veniae erigatur, & etiam per actus initialis amoris, imperfecti, nec praedominantis, ad gratiam in- „ Sa-

(a) Tom. 1. Vind. pag. 5.

Digitized by Google

„ Sacramento obtinendam ſeſe diſponat; attamen haec omnia „ erant damnabilis cupiditatis effectus, hujuſque contubernio, atque influxu corrupta. At qui non execratur haereticam hanc, perniciosam, horrendiſſimamque doctrinam? ex qua manifeſtiſſima conſecutione deducitur, quidquid ſit a peccatore peccatum eſſe, timorem quoque, ſpem, deteſtationem peccati, attritionem ſervilem, necnon „ actum caritatis perfectae atque imperfectae. „ Hiſce verbis rejicitur ne duorum amorum principium, quatenus inde conficitur, peccatores ſub regno cupiditatis nullum exercere opus bonum? Rejicitur utique, & majori, quam Languetius faciat (abſit tamen invidia verbo) emphaſi atque perſpicuitate. De caritate itidem, & de cupiditate minime praedominantibus paullo poſt meam ad hunc plane modum mentem declaro (a): „ Falſiſſimum eſt, opera omnia, quae „ non proveniunt a caritate actuali, ſive perfecta, ſive imperfecta, oriri ex cupiditate vitioſa, ac proinde ex cauſa, ac principio in eadem opera influente corrumpi, & „ infici, ita, ut intrinſecus, & quoad ſubſtantiam ſuam, „ quoad proximum propriumque objectum ſint prohibita, „ ſint flagitioſa, ſint damnabilia. Enimvero, ut paullo antea dicebam, nullus ratione praeditus dicturus eſt unquam, ex cupiditate vitioſa derivare officia moralium virtutum, & peccata eſſe actus pietatis, quos in parentes „ exercent filii familias, ſubſidia, quae indigentibus viri miſericordes impendunt, excubias & vigilias civium pro „ incolumitate patriae, ſtudium honeſtatis, abominationem „ dedecoris, ac turpiditunis, ſalutis curam, aliaque id genus: „ quae non ex actuali cupiditate, ſed ex naturae inſtinctu, ex humanarum legum praeſcripto, & ex omnium „ gentium conſuetudine, cum a fidelibus, tum etiam ab „ iis, qui fide ſunt deſtituti, ſaepenumero efficiuntur. „ Numquid enim vitioſa cupiditas dicenda eſt lex naturae „ a Deo ſingulorum cordibus inſcripta? numquid vitioſa „ cupiditas amor honeſtatis ac probitatis? numquid vitioſa „ cupiditas jus & neceſſitudo gentium univerſarum? „ Atque haec, libris noſtris theologicarum Quaeſtionum, ut prolixa illa Apologia demonſtratum eſt, cohaerentia, &

quae

(a) Eodem Tom. 1. pag. 7.

Digitized by Google

quae de *Caritatiſ* vocabulo ab Auguſtino, nobiſque pro bona voluntate, ſeu pro cupiditate boni, quae praevenit ſingula bona opera, in ampliori ſignificatione uſurpato, quemadmodum *diſſert.* 4. *cap.* 1. necnon in iſta quoque lucubratiuncula oſtendimus, illam totius Janſeniani erroris baſim a nobis eodem impetu, iiſdemque cuniculis, ac a Languetio, ſubverti nemo, quamvis obtuſi ingenii ſit, rudiſque minervae, perſpicue evidenterque non percipit. Quamobrem, judice ipſomet adverſario, a Janſeniano ſyſtemate diſtat toto caelo quod nos, ceterique ſodales noſtri propugnant.

CAPUT II.

An ſyſtema duarum delectationum fuerit ab Eccleſia damnatum.

Reliquas Janſenianae haereſis notas, quas in ſua Epiſtola praeſtantiſſimus Senonenſis Praeſul opponit Antiſſiodorenſi, quoniam ab illo minime nobis objiciuntur, & de iis inſuper alibi pertractavimus, puto eſſe praetermittendas. Sed movere tardioris ingenii aliquem poteſt ea quaeſtio, ſit ne alia Janſenianae Factionis teſſera, Gratiae per ſe effectricis naturam conſtituere in ſanctae delectationis inſpiratione, a qua delectatio ſuperetur oppoſita. Dixi de eadem quaeſtione permulta *in Vindiciis diſſert.* 4. nec opus eſt, ut ſingula repetantur. Sane inde conſtat, ſtatui a nobis efficientis gratiae energiam in ſancta delectatione ſuperiori, per quam ſalva libertate indifferentiae delectatio contraria vincitur & ſubſternitur; & Janſenium delectationem, quae gradu excedit alteram, invincibilem invexiſſe, ineluctabilem, & quae libero voluntatis arbitrio vinculum injiciat neceſſitatis, ſola in eo permanente libertate lubentiae, quam coactio ſola, & violentia, trahendo invitos, & reluctantes, interimit. Quid ſenſerint praeclariſſimi Theologi, Cardinalis Noriſius, Franciſcus Macedo, Cardinalis Brancatius de Laurea, Joannes Gonzalez de Albenda, Petrus Manſo, aliique Thomiſtae, & Aegidiani

com-

complures, ex praelaudata quarta diſſertatione poterit unusquiſque deprehendere. Addam autem in praeſentia quaedam obvia, & quae nemini obſcura, vel ambigua ſint, momenta, quibus traditum a nobis ſyſtema immune tutiſſimumque dignoſcitur a qualibet cenſoria nota.

Principio nonnullis celeberrimam Conſtitutionem *Unigenitus* temere ſuggillantibus, quaſi quorumdam catholicorum ſententias eadem Conſtitutio perſtringeret, obſtruere impudentia ora, atque obtrectantium calumnias compeſcere, & exſibilare ſtuduit Beatiſſimus Pontifex *Clemens XI.* Conſtitutione *Paſtoralis*, edita anno 1718. v. Kalendas Septembris. In qua ad illorum cohibendam, froenandamque licentiam, qui Auguſtinenſium, vel Thomiſtarum placita cum reprobatis Queſnellii propoſitionibus vel inſcienter, vel inofficioſe confundunt, ad hunc loquitur modum: *Praeterea ut peſſimae cauſſae ſplendidum patrocinium concilient; praefataeque Conſtitutioni majorem undecumque invidiam faciant, ſe ab ea ſuſcipienda retardari affirmant, eo quod ſuſpicentur per illam damnari ſententias atque doctrinas, quas inſignes catholicorum ſcholae abſque ulla cenſura hactenus tenuerunt, ac tradiderunt. Cum tamen, niſi ab antiquis ſemitis, Sanctorumque Patrum veſtigiis, immo & ab earumdem Scholarum inſtituto, quod verbis profitentur, reipſa receſſiſſent, probe reminiſci deberent, quod illarum principes, quorum nomina pertinaciae ſuae temere praetendunt, quemadmodum & ceteri illuſtriores Eccleſiae Scriptores ſuum eſſe ſemper duxerunt, ut ab Apoſtolica Sede diſcerent, quid tenere, quid docere deberent: ut ad illam ſcripta ſua examinanda, & emendanda dirigerent: ut inde lumen catholicae fidei reciperent, ubi non poſſet fides ipſa ſentire defectum ut nemo eorum denique ſententiam ſuam adverſus Petri a ctoritatem defenderet. Ceterum in hoc ipſo praepoſtero jud io conſuetum calumniandi morem non derelinquunt; niſi e m excaecaret eos malitia eorum, ac niſi diligerent magi tenebras, quam lucem, ignorare non deberent ſententi illas, ac doctrinas, quas ipſi cum erroribus per nos dam tis confundunt, palam, & libere in catholicis Scholis, iam poſt editam a nobis memoratam Conſtitutionem ſub ilis noſtris doceri, ac defendi, illaſque propterea minime eam fuiſſe proſcriptas. Verum ſupercecidit ignis contentio & aemulatio-*

tionis, & non viderunt ſolem lucidiſſimae veritatis. Haec Summus Eccleſiae Pontifex *Clemens XI.* Similia vero decreverunt *Benedictus XIII.* Apoſtolicis litteris, quarum initium eſt, *Demiſſas preces*, datis anno 1724. die 6. Novembris, & *Clemens XII.* litteris aliis Apoſtolicis, quae incipiunt, *Apoſtolicae providentiae officio*, emanatis anno 1733 die ſecunda Octobris.

Praepoſtero itaque judicio nobis calumniantur, excaecantur malitia ſua, diligunt magis tenebras, quam lucem, atque ſuper eos illapſo igne aemulationis & contentionis, ſolem non vident lucidiſſimae veritatis, qui cum erroribus per Apoſtolicam Sedem damnatis confundunt ſententias illas, ac doctrinas, quae palam & libere in catholicis Scholis, etiam poſt editam Conſtitutionem *Unigenitus*, & ſub oculis Romanorum Pontificum docentur, & propugnantur, ac propterea minime per eamdem Conſtitutionem fuerunt proſcriptae. Eritne mortalis unus, qui excipiat Sedis Apoſtolicae Oracula, atque huic aſſertioni adverſetur? Nequaquam. At ſententiam Noriſii Romae fuiſſe ſemel iterumque diſcuſſam, Fulgentium Bellelli poſt Conſtitutionem *Unigenitus* eadem in Urbe ſyſtema victricis delectationis palam verbis, ſcripriſque propugnaſſe, ibidem Antoninum Maſſouliè Ordinis Praedicatorum duobus ampliſſimis Voluminibus a ſuprema S. Officii Congregatione approbatis idem tradidiſſe ſyſtema, & depromtis ex Angelico Doctore ampliſſimis teſtimoniis locupletiſſime vindicaſſe, atque, ut cetera praeteream ſilentio, me in ipſa Urbe Roma cum libros *de Theologicis Diſciplinis*, tum praelaudati ſyſtematis *Vindicias*, praeviis Cenſorum judiciis, Superiorum aſſenſu, nec ignaro Pontifice ſapientiſſimo, typis vulgaſſe: haec, inquam, eſt ne in Orbe litterario unus, qui ignoret? Nequaquam. Conſecutione itaque legitima, evidentiſſima, ineluctabili infertur, eos, qui laudatum ſyſtema tamquam proſcriptum carpunt, atque traducunt, in hoc praepoſtero judicio conſuetum calumniandi morem non derelinquere, excaecari malitia, diligere magis tenebras, quam lucem, igne contentionis & aemulationis exſtimulari, nec videre ſolem lucidiſſimae veritatis.

Et quoniam Antonini Maſſouliè nuperrime mentionem fecimus; en indemnitatis ipſius, de quo pertractatur, ſyſte-

ſtematis monumentum alterum. In Romano Indice librorum prohibitorum comprehenditur Cenſura quaedam Duacenſis, *donec corrigatur*. Inquirendum eſt, quaenam ſit haec Cenſura, & quid in ea corrigendum. Libro igitur 17. Actorum Sacrae Congregationis *Indicis* haec leguntur: *Die trigeſima prima Auguſti 1728. provolutus ad pedes Sanctiſſimi Secretarius petiit ab ipſo quid decernendum judicaret circa Cenſuram Duacenſem, cujus judicium ſibi reſervavit. Cui reſpondit ſe una cum Commiſſario S. Officii decreviſſe ut prohiberetur, donec corrigatur, tum in parallelo facto inter doctrinam Lengrand, & Marechal, in quo multae leguntur doctrinae Thomiſtarum, quas uti damnatas in Janſenio ſupponit, cum tamen non ſint damnatae; non enim omnia a Janſenio prolata damnata fuere ab Eccleſia, & a SS. Pontificibus, ſed tantum ea, quae leguntur in quinque famoſis propoſitionibus proſcriptis; tum etiam corrigatur in Cenſuris illatis, & expreſſe in ipſa Cenſura contra Maſſoullié, & Contenſonium, & praecipue contra D. Thomam, qui in eodem articulo ab ipſis Cenſoribus allato abunde ſe explicat, Chriſtum mortuum fuiſſe pro omnibus, & ſingulis peccatoribus, licet tantum efficaciter mortuus ſit pro electis, uti reſpondet ad 2. ibid. Quapropter mandavit Secretario, ut una cum aliis libris, ſive probibitis, ſive ab hac Congregatione probibendis, poneretur etiam Cenſura Duacenſis, non quidem abſolute, ſed cum addito, Donec corrigatur.* Id executioni mandatum eſt die 18. Julii anno 1729. Eodem libro 17. ſequentia ad eamdem Duacenſem Cenſuram ſpectantia leguntur: *Feria 3. die 3. Aprilis 1731. fuit etiam lectus ſupplex libellus Canonici Tuſſani Theodori du Many pro correctione habenda Cenſurae Duacenſis probibitae, donec corrigatur, 18. Julii 1729. Cui reſponſum fuit, ut ipſi Doctores Univerſitatis Duacenſis corrigant, auferendo omnino parallelum in ipſa expoſitum doctrinae aliquorum Doctorum cum doctrina Janſenii, eo quia in eodem parallelo ſunt plures doctrinae Thomiſtarum, quae tamquam probibitae, & damnatae in Janſenio exponuntur. Et pariter auferatur ab ipſa Cenſura id, quod dicitur de doctrina S. Thomae, & Maſſoulíei, & Contenſonii. Et poſtea ad Sacram Congregationem remittatur correctio ita peracta, ut ab ipſa examinetur, an bene*. Haec, aliaque alibi fuerunt producta adverſus Hiſtori-

Digitized by Google

cum, qui nobis *Cenſuram Lovanienſem* anni 1587. & *Duacenſem*, neſcio, an majori ſtupiditate, an temeritate objecit, in ſemetipſum cachinnos, quos criſpante naſo, & lepidulo ſtylo ingeminaverat noſtras lucubrationes exagitans, infeliciter arceſſendo. At modo ad rem aliam tali utimur monumento. Si enim repetita Sacrae Congregationis declaratione in Janſenio *ea tantum damnata fuere*, *quae leguntur in quinque famoſis propoſitionibus proſcriptis*; qua ratione dici poteſt in Janſenio damnata illorum ſententia, qui gratiam ſuapte natura efficacem conſtituunt in inſpiratione ſanctae delectationis, quae a nullo duro corde reſpuitur, & qua aufertur cordis duritia, quum in nulla ex quinque proſcriptis propoſitionibus ſententia iſta enuntietur? aut ſi Janſeniani dicendi ſunt, qui delectationem illam victricem eſſe contendunt relative ad contrariam delectationem carnalem; quomodo Janſenianis connumerandus non eſt Antoninus Maſſoulié pro delectatione illa relative victrici tanta copia argumentorum decertans? quare Summus Pontifex, & Sacra Congregatio parallelum doctrinae hujus Doctoris cum doctrina Janſenii non patitur, & prohibet Cenſuram illam Duacenſem, *donec corrigatur*? Huc referri poſſent decreta Summorum Pontificum *Innocentii XI. & XII.* & Regia quoque Edicta, quae produximus in Praefatione *Vindiciarum pag.* XXXXV. & XXXIX. ſed non opus eſt, ut eadem ſaepenumero repetantur.

Inſuper memoratae Sacrae Congregationis juſſu auctor Operis italice inſcripti, *De' principj della morale filoſofia* Orbi litterario notiſſimus (a) coactus eſt declarationem obteſtationemque libro ſuo praemittendam conſcribere, typiſque in lucem emittere; in qua nonnulla doctrinae ſuae capita ſibi ab eadem Sacra Congregatione indicata explanare debuit, & retractare. Illorum Sextum ita vulgari ſermone compactum eſt: ,, VI. Pare altresì, che nel dialogo 8. ,, del libro 2. io cenſuri come Gianſeniano il ſiſtema di ,, que' Teologi, che riponendo l'efficacia della divina gra- ,, zia nella dilettazione celeſte ſuperiore di gradi alla ter- ,, rena, rigettano nondimeno le cinque propoſizioni di ,, Gianſenio, e che inoltre io dica eſſere un tal ſiſtema

,, eſpreſ-

(a) P. Nicolaus Ghezzi Soc. Jeſu.

„ eſpreſſamente condannato dalla Chieſa. So che vi ſono „ autori Cattolici, i quali ammettendo, che non oſtante „ qualunque dilettazione ſuperiore, che ſi trova nell' ani„ ma, la medeſima ſia ſempre fornita d'una libertà d'in„ differenza, e d'una vera attiva potenza alla parte oppo„ ſta, talmente che a i giuſti non ſiano mai impoſſibili i „ divini precetti, nè manchi loro la grazia, per cui ſi ren„ dono loro poſſibili, difendono come cattolico il ſuddetto „ ſiſtema, intorno al quale non ha fin ora proferito la „ Chieſa alcun giudizio. Per conſeguenza quanto ho det„ to in tutto quel dialogo per moſtrare la conformità di „ queſto ſiſtema colla dottrina di Gianſenio, e con gli er„ rori contenuti nelle cinque propoſizioni, mi proteſto, e „ dichiaro averlo detto *argumentandi gratia*, come ſi pra„ tica nelle Scuole, dove impugnando la ſentenza contra„ ria ſi procura per via di diſcorſo teologico dimoſtrare, „ che la medeſima abbia conneſſione e affinità con qualche „ dottrina proſcritta dalla Chieſa, ma non ſi pretende per„ ciò, che tale opinione rimanga già proſcritta. Avverto „ pertanto il lettore, che in queſto ſenſo ſolamente inten„ do, che ſia preſa la taccia di Gianſeniano da me data „ in quel dialogo al mentovato ſiſtema.

Demonſtravi per omnium Theologorum claſſes diſcurrens *diſſert.* 5. *cap.* 1. quam inepte ex conſecutionibus ab adverſario deductis alicui, easdem conſecutiones deneganti, erroris nota inuratur, tum doctrina Clariſſimi Meldenſis Epiſcopi Jacobi Boſſuet, tum exemplis compluribus, quae modo repetens non faciam jacturam temporis, cum notiſſima ſint, & paullo poſt confirmanda. Hoc unum ab ingenuo lectore petam, Quare, Sacra Congregatione jubente, Moliniſta hujus aetatis Theologus declarat praedictum ſyſtema propugnari ab auctoribus Catholicis, neque eſſe ab Eccleſia proſcriptum, ſi revera ab Eccleſia damnatum eſt, atque in eo damnatum Janſenii dogma comprehenditur?

Sed ex Cenſura Eminentiſſimi Cardinalis Joachimi Beſutii huic noſtrae ratiocinationi haud leve pondus accedit. Is enim Cenſuram priorem adverſus nos Summo Pontifici exhibitam Eo mandante ad trutinam revocans de ſyſtemate ſuperius deſcripto iſta protulit: „ Il principio degli er„ rori circa la Grazia ſi pone dal Cenſore nelle due dilet-

Digitized by Google

„ tazioni relative, e indeliberate, quando non dee riporſi „ in queſte preciſamente, ma come neceſſitanti di neceſſità fiſica, ed antecedente, ſenza laſciare la libertà d'indifferenza, ma la ſola *a coactione* a ſeguir ciò, che più diletta. E tutto queſto compleſſo eſſer la fonte delle cinque propoſizioni dannate in Gianſenio, ſi raccoglie dalle „ ſteſſe propoſizioni; altrimente la Chieſa avrebbe reciſi i „ rami, e laſciata intatta la radice del male contro ogni „ regola di buon governo. E abbenchè il Tournely, ſeguito forſe dal Cenſore, con l' autorità di Gianſenio, e de' „ Gianſeniſti ſi sforzi di far vedere, inſegnar queſti la dilettazione vincitrice relativamente a' gradi, e da queſta „ naſcere i loro errori circa la Grazia; ciò non oſtante „ non tutto ciò, che ſcrivono Gianſenio e i Gianſeniſti ſono errori, ſiccome nemmeno tutto ciò, che ſcrivono Calvino e Lutero; e la fonte de' loro errori non dee prenderſi dall' uno, o altro teſto, ma dall' intiero conteſto „ della dottrina; e nel particolare di Gianſenio da quelle „ parole nel libro 2. *De Gratia* cap. 1. dove vuole, che „ ſenza la dilettazione ſuperiore ſia *tam impoſſibile voluntati, ut bene velit, & operetur, quam homini caeco ut videat, vel ſurdo ut audiat, vel tibiis fracto ut recte gradiatur, vel avi ut volet ſine alis*. Il che, come vede qualſiſia, importa una neceſſità fiſica, ed antecedente, che leva la libertà d'indifferenza all'oppoſto. Quindi inſegnando puramente i Padri Bellelli, e Berti il ſiſtema delle „ due dilettazioni indeliberate, e relative, ma negando apertamente queſta fiſica, e antecedente neceſſità di ſeguir „ ciò, che più diletta, e ſotto la maggior dilettazione difendendo la libertà d' indifferenza, chiaramente ne ſegue, non ſeguir loro il funeſto, ed erroneo principio „ in materia della Grazia da Gianſenio inſegnato, e difeſo. „ Similia inferius repetit vir doctrina, probitate, & dignitate clariſſimus. Qui eorum quoque dicteria, qui ajunt quinque Janſenianas propoſitiones, & poſteriora iiſque cohaerentia dogmata, ſeu Baji praecedentes articulos a nobis oretenus, verborumque fuco rejici, & reprobari, ſed eſſe ſyſtematis noſtri ſponte ſua fluentia, atque apertiſſima conſectaria, ſubjecta ratiocinatione retundit: „ Il Cenſore „ da pure illazioni, e conſeguenze dedotte da quanto han-

„ no ſcritto i più volte mentovati Religioſi, vuole che que„ ſti, e i loro libri ſieno infetti di Gianſeniſmo; ma ri„ gettando, e deteſtando i medeſimi manifeſtamente nelle „ ſue Opere, com' è paleſe, l'ereſia Gianſeniana, e tutte „ le propoſizioni di Gianſenio, e Queſnello nel ſenſo, che „ queſti l'hanno inſegnate e preſe da' loro libri; ne ſiegue, „ che nè le perſone, nè i libri debbonſi avere per infet„ ti degli errori ſuddetti. Queſta ſequela ci viene comu„ nemente inſegnata da quel principio comune appreſſo „ gli uomini dotti, di non doverſi qualificare nè le perſo„ ne, nè le dottrine dalle conſeguenze, che o queſto, o „ quello ne va deducendo. Onde Monſignor Boſſuet nel „ ſuo celebre libro dell'Eſpoſizione della Dottrina della „ Chieſa Cattolica, parlando nel cap. 2. di quanto confeſ„ ſano i preteſi Riformati, cioè, che la Chieſa Cattolica „ riceve tutti gli articoli fondamentali della Religione „ Criſtiana, così laſciò ſcritto = I preteſi Riformati, che ve„ dono i vantaggi, che poſſiamo cavare da queſta lor con„ feſſione, ce gli vogliono levare con dire, che noi di„ ſtruggiamo queſti articoli, ponendone altri contrarj. Il „ che cercano di ſtabilirvi *col mezzo delle conſeguenze, che* „ *tirano dalla noſtra dottrina*. Ma l'iſteſſo Baile (che lo„ ro cito di nuovo, non tanto per convincerli colla te„ ſtimonianza d'uno de' loro più dotti miniſtri, quanto per „ eſſer ciò, ch'egli dice, evidente per ſe medeſimo) in„ ſegna loro ciò, che s'avrebbe a credere di queſta ſorta „ di conſeguenze, poſto che ſi poteſſer tirare delle cattive „ dalla noſtra dottrina. Ecco come parla nella Lettera „ ſcritta al Signore Monglat in propoſito della ſua Apolo„ gia dell'unione de' Calviniſti a' Luterani = Ancorchè l'o„ pinione de' Luterani intorno l' Eucariſtia porti ſecondo „ noi tanto, quanto quella di Roma, la diſtruzione dell' „ Umanità di Gesù Criſto, queſta conſeguenza non ſi può „ loro attribuire ſenza calunnia, perocchè eſſi la rigetta„ no formalmente. = Così Monſignor Boſſuet: il che ſe „ non foſſe vero, biſognerebbe ancora proibire le Opere, „ e tenere per Ateo l'eruditiſſimo P. Tomaſſini, giacchè „ l'Arduino nel ſuo libro *Athei detecti* a forza di conſe„ guenze dedotte dalle di lui Opere lo vuol far credere, „ e paſſare per tale. Se le conſeguenze di Gianſeniſmo

„ de-

Digitized by Google

„ dedotte dal Cenſore dall' Opere de' PP. Bellelli, e Berti foſſero evidenti, allora com' erronee queſte condannar ſi dovrebbono, ma forſe aſſolvere ſi dovrebbono le perſone per non aver conoſciuta queſta evidenza: ma non eſſendo evidenti, e ſciogliendoſi probabilmente, il voler per queſte far credere i libri, e gli autori per Gianſeniſti, ſarebbe l' iſteſſo, come il voler far paſſare per Calviniſti i Tomiſti, e per Semipelagiani i Mediſti, giacchè a forza di conſeguenze gli uni, e gli altri dalle reſpettive dottrine ne inferiſcono o il Calviniſmo, o il Semipelagianiſmo. „ Haec Vir doctrina, & eccleſiaſtica dignitate conſpicuus. Quem idcirco prae ceteris nominavi, quod addictus fuerit Congruiſtarum ſententiae, atque peculiari laude commendandus, quoniam ſe abripi non permiſerit, ut faciunt plerique, Scholaſticorum dogmatum praejudiciis.

Oportet modo, ut cujuſdam Anonymi Scriptoris, quo nemo mortalium obtuſius habet ingenium, inſcitiam hoc in loco detegam, aut petulantiam qua nos Romanorum Cenſorum approbatione ſuffultos putat valida ratiocinatione perſtringere, quoniam iidem Cenſores interdum ſinunt theſes a ſe oſcitanter, ac perfunctorie perlectas, quamvis vel erroneas, vel dubias, emitti in lucem, atque in publicis diſputationibus propugnari. Quod utique poterat, tametſi temere pronuntietur, confirmare teſtimonio Honorati Tournely Pariſienſis Theologi: qui tomo primo *De Gratia*, pagina editionis Pariſienſis 693. de Opere Antonini Maſſouliè, Auguſtiniani circa victricem delectationem ſyſtematis propugnatoris acerrimi, haec litteris tradidit: *Nec te moveat, quod dictum Opus Romae ſub oculis Summi Pontificis typis mandatum fuerit. Nonne liber Cardinalis Sfondrati Romae pariter editus fuit, & cum Summi Pontificis Innocentii XII. commendatione, & Cardinalium plurimorum plauſu? Non tamen religioni contrarium duxere nonnulli Archiepiſcopi, & Epiſcopi Gallicani dictum librum veluti plures errores continentem denuntiare Summo Pontifici Innocentio in ſolemni epiſtola ſcripta 7. Kal. Martii anno* 1697.

Verum cavillulas iſtas excuſſit praelaudatus Cardinalis ſapientiſſimus ea, quae paullo poſt ſubjicienda eſt, animadverſione. Nunc enim reponimus, non theſi aliqua ambigui-

gui-

Digitized by Google

guis verbis expoſita, ſed prolixis diſputationibus, illud a nobis propugnatum eſſe ſyſtema: Viros in Urbe doctiſſimos, quorum alter nunc Vaticana Purpura fulget, & cum Norisianis poſitiones noſtras contulit ſedulo, diligenterque, plenis calculis ſententiam noſtram probaſſe: poſt adverſariorum noſtrorum delationes libros noſtros ſubiiſſe rurſus examen; neque ſolum Cardinalem Beſutium, ſed & Purpuratorum alterum, & Caſſinenſium Monachorum Abbatem, longe ſapientiſſimos, Antoninum Bremond, evectum poſtea ad ſupremum FF. Praedicatorum regimen, ac magiſterium, ut ceteros praetermittam, eos etiam, quorum ſuffragia noſtris praemittuntur Vindiciis, idem de nobis tuliſſe judicium. An itaque ii, qui ante, & poſt editionem librorum noſtrorum, cuncta horum theoremata revocarunt ad trutinam, & cum aliorum Theologorum aſſertionibus compararunt, ac ſemel, iterumque jubente Pontifice vigilantiſſimo omnem intenderunt animum in praelaudatum ſyſtema dijudicandum atque expendendum, nulla nobiſcum vel patriae, vel ſanguinis, vel inſtituti, vel ſcholae, vel familiaritatis neceſſitudine conjuncti, doctiſſimi, liberrimi, in hanc rem e variis coetibus electi, atque Pontificis Maximi juſſa exequentes, aequiparandi ſunt Cenſoribus aliquam theſim neglecte & oſcitanter legentibus? Hujus eſſe generis Romanos Theologos, quorum conſiliis, judiciiſque ſacrae utuntur Congregationes, quibus non haec duntaxat, verum etiam graviora negotia committit ſupremus Eccleſiae Rector, & quos ob ſingulare doctrinae ſpecimen, ob diligentiam quam adhibent maximam, ob meritorum ſplendorem condecorat Purpura, aut affirmari non poteſt abſque incredibili temeritate; aut, quod turpius eſt, ſpernentibus Apoſtolicas Conſtitutiones exhibetur occaſio aſſerendi, ignaros eſſe Theologos, qui Romae degunt, vel ſi qui ſunt mediocri praediti ingenio, illos in conſultationem adhiberi, qui vel numquam legerunt, vel numquam perceperunt quid ſit probandum, quid proſcribendum. Quod ſi nonnulli ex Novatoribus audeant, Scriptoribus hiſce Romanenſium Theologorum irriſoribus Eccleſia referre debet acceptum. Quid vero de tot, tantiſque apud Supremum Sanctae Inquiſitionis Tribunal Noriſianorum Operum diſcuſſionibus? Quid de Apoſtolicis litteris, quibus idem Noriſius, a quo

nec

Digitized by Google

nec latum receſſimus unguem, *Romanae Eccleſiae ſplendidiſſimum lumen* vocatur? Quid de Epiſtola Pontificis Maximi ad Hiſpaniarum Inquiſitorem, qua deſcribitur Noriſianae cauſſae ventilatio, ex indubiae fidei monumentis e Sacrae Congregationis Archivo erutis? quid de paullo antea commemorata Duacenſis Cenſurae proſcriptione, donec inde Maſſoullieo, & Contenſonio illata calumnia abradatur? Sunt ne haec omnia Virorum theſibus ad diſputandum propoſitis inconſiderate, negligenterque ſubſcribentium? Nemo unus erit, ſi excipias verboſum illum, verboſum, inquam, ut ea moderatione utar, quam in ipſo cuncti deſiderant, ex cujus ore, tam infaceta, ineptaque fluant; nec fateatur eſſe, quae modo produximus, orthodoxi ſyſtematis certiſſima, locupletiſſima, ſplendidiſſima teſtimonia.

Dicendum nunc de Honorati Tournely adverſus Maſſoulliei, ideoque adverſus Auguſtinenſium ſyſtema, judicio. Ac primum Eminentiſsimi Beſutii longior reſponſio, deinde noſtra brevior eſt proferenda. Ille ita docte, luculenterque: „ Siccome il libro del Cardinal Sfondrati con il titolo *Nodus Praedeſtinationis*, ch'è quello, contro di cui ſcriſſero la famoſa lettera gli Arciveſcovi Tellier, e Noallies, „ e i Veſcovi Bouſſet, de Seve, e de Broi, non contiene, „ ciò non oſtante, veruno errore, come dalla replicata diſamina, che ne fu poſteriormente fatta, così pure dee „ preſumerſi del libro del P. Maſſouliè, quale ſe fu ſtampato con la licenza di queſto Sant' Offizio, ciò al ſolito „ non ſeguì, ſe non dopo che fu con ſevero eſame riconoſciuto immune dal Gianſeniſmo. Nè l'autorità del Tournely, che lo giudica infetto, ci dee muovere, perchè „ a giudicare ſiniſtramente d'un libro non baſta l'autorità d'un autore, ma biſogna vederne molti, e ſe ſi poteſſe ancor tutti, come con prudenza avvertiſce Teofilo „ Rainaud *De malis, ac bonis libris p. 3. Erotem. 3. num.* „ 358. che n'aſſegna la ragione con le ſeguenti parole: „ *Probabile aliquid eſſe revera poteſt, quamvis nobis juxta noſtra principia, & praeconceptiones videatur falſum*. Ciò „ ſtante, ſe in vigore delle ragioni del Cenſore ſi paſſaſſe „ a condannare i libri del P. Bellelli, e del P. Berti, comechè non contengono che le dottrine inſegnate dal Noris, e Maſſouliè, ſarebbe un riprovare implicitamente

„ que-

„ queſte dottrine, di già con replicati eſami dalla Suprema Inquiſizione giudicate immuni d'errori, e dar adito, „ che guadagnato queſto paſſo, s'avanzaſſe qualcuno a ricercare la condanna dell'Opere del Noris, e Maſſouliè, „ e in conſeguenza a redarguire d'incauto, e negligente „ in materia di fede il Tribunale Supremo, che con tanta „ ſollecitudine invigila per conſervarne la purità; e di più „ dar motivo d'impugnare, e far poco conto delle ſue deciſioni, come appunto ſcriveva Gelaſio Papa nella ſua „ 3. lettera ad Onorio: *Si quae antiquitus a noſtris majoribus cognita, diſcuſſa, refutata ſunt, inſtauranda nitamur; nonne ipſi nos (quod abſit, & quod numquam Catholica patietur Eccleſia) adverſariis veritatis Univerſis contra nos inſurgere proponimus exemplum.* „ Atque haec eſt ſapientiſſimi Cardinalis reſponſio.

Reſponſio autem noſtra, quoniam diximus futuram fore breviorem, praetermiſſo cunctis obvio diſcrimine, quod verſatur inter approbationem libri in lucem edendi, & inter libri jam editi non damnationem; quorum unum de ſcriptis P. Maſſouliè Vindicis Auguſtiniani ſyſtematis, alterum de Opere Cardinalis Sfondrati conſtat eſſe aſſerendum: reſponſio, inquam, noſtra eſt hujuſmodi: tametſi Archiepiſcopi Le Tellier, & Noallies, necnon alii quidam Epiſcopi Galliarum putaverint ab Apoſtolica Sede damnandum eſſe librum Caeleſtini S. Rom. Eccl. Cardinalis Sfondrati; tamen inſanus foret, qui poſt Supremae Congregationis S. Officii examen, & diſcuſſionem aſſereret eumdem librum eſſe damnatum. Pari ergo, & potiori ratione, etſi Archiepiſcopi De-Salcon, & Languet, atque alii quidam Galliarum Epiſcopi crediderint damnatum eſſe duarum delectationum ſyſtema a P. Maſſouliè, nobiſque propugnatum; nihilominus poſt examen, approbationemque praelaudatae Supremae Congregationis, delirus, & inſigniter audax eſt, quiſquis affirmat idem ſyſtema fuiſſe proſcriptum.

Accedit quod adverſus Janſenianum ſyſtema acuit ſtylum paucis ab hinc annis Fortunatus a Brixia Ordinis Minorum, quos *Reformatos* appellant: ſi fides noſtris habenda eſt adverſariis, nemo aut meliori methodo, aut majoris ponderis confutatione ornavit hanc ſpartam. At is, licet delectationem *invincibilem*, quae libertatem adimat, & cui reſiſtere nequeat liberum voluntatis arbitrium, in Janſenii

Digitized by Google

propoſitionibus contendat eſſe damnatum; de iis tamen,
qui ſub vividiori delectatione ſervari docent libertatem indifferentiae, haec pronuntiat *obſervat.* 4. pag. 143. *Ad juſte incurrendam Janſeniſmi ſuſpicionem minime ſufficit, ut medicinalis gratia Chriſti in* caeleſti indeliberata delectatione *ſtatuatur. Omiſſo namque, quamplures Theologos Catholicos de natura* divinae gratiae *ita modo ſentire, quin in diſcrimen vocare illorum fidem aliquis propterea auſus uſquemodo fuerit, perſpicuum cuique eſſe puto, ejuſmodi ſtatui poſſe naturam* gratiae medicinalis, *quin neceſſarium eſſe ponatur, voluntatem noſtram ſecundum vividiorem delectationem neceſſario operari, ac proinde quin pro vero habeatur famoſum illud principium, cui potiſſimum Janſenii ſyſtema innititur*. Et *obſervat.* 5. immediate ſequenti pag. 144. *An idipſum de iis quoque dicendum ſit, qui negant quidem*, voluntatem noſtram ſecundum id neceſſario operari, quod ipſam magis delectat, *verum pro certo habent*, voluntatem ipſam ſecundum vividiorem delectationem certo & infallibiliter ſemper operari, *non omnibus perſuaſum eſt. In eo verſatur difficultas, num verum eſſe queat*, voluntatem noſtram certo & infallibiliter obſequi ſemper vividiori delectationi, & ſecundum illam perpetuo agere motus ſuos, *quin ſit verum*, eam eſſe ſeu naturam, ſeu conditionem humanae voluntatis, ut ſecundum id neceſſario operetur, quod ipſam magis delectat. *Si namque primum nequeat admitti, quin detur hoc alterum, liquido apparet, effugere non poſſe Janſeniſmi notam, qui ita opinantur. Velint quippe, nolint, famoſum principium tunc vel inviti admittant, neceſſe eſt. Si autem verum eſſe poſſit primum, quin ſit verum ſecundum, nemo non videt, iis, qui illud primum tradunt, Janſeniſmi notam inuri jure non poſſe.*

Fortunatus itaque a Brixia, quamquam ab eruditiſſimis viris non tanti fortaſſe habitus, quanti aeſtimatur ab adverſariis noſtris, ultro fatetur *quamplures Theologos Catholicos* naturam gratiae medicinalis conſtituere *in caeleſti indeliberata delectatione*. Theologos autem iſtos, ſi gratiam ſeipſa efficacem, atque victricem agnoſcant, agnoſcere conſequenter efficacem, atque victricem delectationem, dubitari non poteſt. Qui ergo *in victrici delectatione* ſtatuunt efficacis gratiae naturam, Theologo iſto judice, *Catholici* ſunt,
nec

Digitized by Google

nec aliquis in diſcrimen vocare debet illorum fidem. Atque id pariter eſt aſſerendum de iis, qui ajunt voluntatem noſtram *ſecundum vividiorem delectationem ſemper certo & infallibiliter operari*, dummodo nitide, & perſpicue oſtendant, ſe non adſtruere delectationem *invincibilem*, ſecundum quam voluntas noſtra *neceſſario* operetur, neceſſitate nimirum antecedente, quae una cum libertate indifferentiae nequit conſiſtere. Noſtram vero de hac libertate ſententiam ſcrutari quiſque poterit, ne loca alia producam complura, *libro Theol. diſcipl.* 16. *cap.* 2. & 3. Ut inſuper praetermittam quae inter noſtrum, & Janſenianum ſyſtema demonſtravit Gallus Theologus Antonius Boucat *diſſert.* 3. *de Grat. art.* 4. *ſect.* 2., de quo viro diximus Volumine 2. Vindic. *diſc.* 4. *cap.* 1. *num.* 13. neque ea commemorem, quae de me Joſeph Catalanius Congregationis Oratorii S. Philippi Nerii, & qui ſub nomine Philalethis Romani, & Euſebii Eraniſti Praedicatorum Familiae Scriptores percelebres litteris tradidere; ad calumniantium ora obtundenda ſufficere puto teſtimonium Scipionis Maffeii, viri generis claritudine, & multiplici eruditione conſpicui, quem obtrectatorum meorum unus univerſis, qui de Chriſti gratia ſcripſerunt, confidentiſſime praeferendum eſſe non dubitat, alter vero ejusdem inſtituti nunc Theologicam illius Hiſtoriam latine redditam, vindiciiſque munitam typis committit peregrinis, ac nitidiſſimis. Is itaque, Maffeius nempe, Impugnatorem ſuum praeſtantiſſimum refellens pro ingenii ſui viribus, in Opere conſcripto vernacula lingua (a) *cap.* 5. *pag.* 26., laudatis Thomiſtarum nonnullis recentioris aetatis, inquit: „ Il P. Bellelli nel ſuo *Mens Auguſtini*, al libro 2. „ cap. 26. dichiara, che Iddio non dà la premozione, *niſi* „ *accommodata earumdem* (creaturarum) *naturae virtute*, „ *libertatique indifferentiae jura ſervante*. E al cap. 28. *Porro non minus libera facultas indifferens eſt ad oppoſitas determinationes, quam ad oppoſitas voluntates*. Il P. Berti „ nel ſuo ſiſtema Agoſtiniano ſcrive così: *Unanimiter tamen* „ (tom. 2. pag. 104.) *Auguſtiniani, & Thomiſtae fatemur* „ *dari in ſtatu naturae lapſae ſub gratia victrici libertatem indifferentiae*, quam denegare praecipuus *character*

 „ *eſt*

(a) *Conferma delle Riſpoſte date all' Anonimo Impugnatore dell' Iſtoria Teologica*. In Verona 1751.

Digitized by Google

„ *eſt dogmatis Janſeniani*. Avea già detto prima pag. 58. In
„ quo ergo ſita eſt Janſeniana *haereſis?* riſponde: *Praeſer-*
„ *tim in his duobus; quod in praeſenti infirmitatis humanae*
„ *ſtatu Janſenius neque libertatem indifferentiae; neque aliud*
„ *gratiae adjutorium, quam efficax, ſive cum effectu conjun-*
„ *ctum agnoverit*. E quanto alla neceſſità, e al dirſi talvol-
„ ta, che ſi fa neceſſariamente, dichiara pag 155. che s'in-
„ tende *ſumpta neceſſitate pro infallibili conſecutione actus*,
„ *non pro negatione poſſibilitatis ad actum oppoſitum*. Baſtino
„ queſte poche autorità per far conoſcere come tutti ſono
„ d'accordo ne'punti eſſenziali i Cattolici. „ Eadem aequanimitate de nobis Maffeius ſentit proximo capite ſexto pag. 28. & 29. necnon in altero Opere (a) lib. 1. cap. 4. pag. 23. Hunc vero Auctorem non abs re fuerit produxiſſe, quoniam apud oblocutores noſtros egregius eſt, maximus, & doctrinae de Chriſti gratia ſcientiſſimus, nihil interim, quod ad cumulum laudum ipſius conferre valeat, nobis vel addentibus, vel detrahentibus.

Ex rebus quoque geſtis Archiepiſcopi Viennenſis Joannis De Saleon, a quo tamquam Janſeniani ad Apoſtolicam Sedem delati fuimus, haud exiguum accedit ſententiae, quam propugnamus, munimentum. Etenim quod tentavit, conſequi minime potuit; quidque ei ſignificatum ſit a Pontifice Maximo, a Litteris ab eodem Epiſcopo (b) in lucem editis, & quibus admonitus eſt, ne Catholicorum Doctorum ſententias inſectaretur, Galliarum incolis magis, quam nobis Italis, compertum eſt. Certe ad hanc uſque diem nulla in nos Cenſura lata eſt Apoſtolica, nobis ad eam, quamquam contraria foret, recipiendam probandamque paratiſſimis, ut noſtrum ergo Petri Cathedram ſtudium non ſolum per bonam famam, verum etiam per infamiam, ut monet Apoſtolus, univerſo Orbi catholico apertam, atque teſtatam reddamus. Deinde anno 1748. in Gallicani Cleri Comitiis praelaudatus Antiſtes libros noſtros tamquam Janſeniana labe pollutos denuntiavit. Turonenſem Archiepiſcopum Comitiorum Praeſidem, ac majorem Sacrorum il-
lo-

(a) *Gianſeniſmo Nuovo, dimoſtrato nelle conſeguenze il medeſimo, o ancor peggiore del Vecchio*. In Venezia 1752.

(b) Anno 1744. quando contra nos edidit Scripta, erat Epiſcopus Ruthenus.

lorum Antiſtitum numerum deprehendiſſe in hac denuntiatione zelum felle permixtum atque amarulentum, non uno tantum comprobatum eſt teſtimonio. Detur id falſum eſſe. At nulla in nos Epiſcopi illi, inſtante Rutheno, promulgavere cenſuram: & accuſator diu quae typis mandaverat, cenſuit eſſe occultanda. Ubi vero ad ipſum pervenere duo Vindiciarum mearum volumina, in lucem emiſit adverſum nos anno 1750. die 12. Aprilis *Paſtorale Documentum* ( ): quo ita me ad anguſtias redactum eſſe, ut nullus mihi apud Deum juſtae defenſionis locus remaneat, Italis ſignificavit Auctor Hiſtoriae litterariae in omnes opinationibus ſuis adverſantes inofficioſus, atque inhumanus. Verum ſi Documentum illud pervolutaſſet, aut cauſae conditionem rationemque percepiſſet; nequaquam judicium tuliſſet adeo ſiniſtrum, ac temerarium, ut inverecunde aſſereret nos apud homines quidem adinveniſſe patronos, ſed apud Summum Judicem Deum qualibet carere tolerabili defenſione. Nihil enim in eo *Documento* continetur, quod jam non eſſet a nobis diſcuſſum, & refutatum: & ſi forte aliquid eſt non diſpunctum, non explanatum, proferat gnarus iſte, ſcituſque homo, non projiciat, ut Venuſini utar phraſi, ampullas verbaque ſeſquipedalia. Huic autem crediderim datum fuiſſe opportunum aptumque reſponſum. Id unum a quovis frugi, nec praejudiciis abrepto, non poſco, nec flagito, ſed poſtulo ut ſaltem illius *Documenti* perlegat praefationem. In ea quippe ita Viennenſis Praeſul praefatur: *Litteras ad Sanctitatem Suam ſub initium anni* 1745 *dedimus, una cum noſtris adnotationibus impreſſis, noſtro nomine praetermiſſo, duobus libellis contentas, quorum alteri titulus* Bajaniſmus Redivivus, *alteri* Janſeniſmus Redivivus. *Reſponſum nobis ea qua ſolet humanitate a Summo Pontifice fuit, ſe, quamvis peregrinus in controverſiis iſtis non eſſet, nolle tamen ſibi uni fidere, ſed Theologos doctiſſimos, & nulli addictos parti electurum, quos ad rem naviter peragendam impelleret, & quantum in ſe eſſet, fore ut nulli diligentiae parceret ac labori, quin & ſuffragia graviſſimorum S. R. Eccleſiae Cardinalium, generalium Inquiſitorum, preceſque privatas ac publicas ad implorandam, cum oporteret, San-*

(*a*) Storia letter. d'Ital. tom. 4. pag. 209.

Digitized by Google

Sancti Spiritus opem, fore indicturum. Orationem, vigilantiam, ſtudiumque Pontificis Maximi nemo non videt. Veretur Viennenſis Praeſul, ne alio Summi Pontificis animum aſſiduae, quibus deſtinetur, occupationes fortaſſe avocaverint: queritur me ipſi editam a me Apologiam non miſiſſe; ait, ſi ad eum perferendam curaſſem, potuiſſe rem peragi *ſilentio qui &c*. Haec omnia ſunt ſententiae, quam tuemur, firmiſſima propugnacula. Summus enim Pontifex juſſit, ut Theologi in Urbe doctiſſimi & delatoris accuſationes, & ſcripta noſtra perlegerent, cunctique pro nobis ſuffragium tulere. Apologia Pontifice non ignaro, ac Theologis ab ipſo delectis probata typis procuſa eſt Vaticanis, atque ut cuncta ſilentio & quiete peragerentur, non eſt promulgata, niſi poſtquam *Bajaniſmus* & *Janſeniſmus Redivivi* prodeuntes e latebris palam in Pariſienſi, aliiſque florentiſſimi Galliarum regni coeperunt publicari. Nullum Apologiae exemplar apud nos erat. Jubente Pontifice conſcripta fuit, impellente commiſſa typis, annuente vulgata. Quid ergo a nobis admiſſum eſt criminis? Ad nos, inquit, P. Berti ſuam Apologiam perferendam non curavit, ut factum a nobis eſt. Ad me curavit, ut Accuſationes ſuae perferrentur? At ipſemet ſuperiori periodo inquit, *P. Berti Summus Pontifex noſtras elucubrationes tradendas cenſuerat*. Si eas itaque perlegimus Summi Pontificis beneficium fuit, non accuſatoris erga nos comitas: poteratque idem, qui alienas elucubrationes cenſuerat nobis eſſe tradendas, noſtras viciſſim aliis, ac praeſertim accuſatori communicare. Id vero ſi fecit, fruſtra delator conqueritur: ſi non fecit autem; non mihi imputandum eſt quod Pontificis Maximi fuit conſilium, providentia & ſagacitas. Neque illud percipio, quomodo res poſſet peragi quiete & ſilentio. Silendum ne in cauſſa, in qua Hieronymus non ſinit quemquam eſſe patientem? Silendum ne, dum haereſeos inſimulantur libri typis editi, Romae procuſi, ubique terrarum diſperſi? Silere non debebat vigilantiſſimus Eccleſiae Rector, ſi aliqua ibidem occurreret aut vetus, aut nova haereſis: ſilere non debuiſſent Theologi ad examen, & conſultationem adſciti; nec ſilere debuiſſem egomet, ad omnem prorſus errorem verbis ſcriptiſque ejurandum paratiſſimus. Quapropter ſi Roma, ad cujus judicium provocatum eſt, adjudicat eſſe ſilendum, ſi adverſarius ipſe fatetur rem ſilentio

Digitized by Google

tio & quiete peragi potuiſſe; non eſt in libris noſtris error adeo manifeſtus, ut vociferantur conviciatores. Sed quid juvat parere repetita crambe faſtidium? quum omnia accuſationum capita ſint conſectaria, quae ab adverſariis e principiis noſtri ſyſtematis inferuntur; principia vero damnata non ſint, & ipſa conſectaria a nobis denegentur, ac diluantur: quibus ſtantibus evaneſcere ſuſpicionem omnem erroris ſemel, iterumque demonſtravimus.

Quae tamen dicta ſunt nuper, non ſunt quibus praecipue nititur ratio ex rebus geſtis Cl. Archiepiſcopi depromenda. Ille anno 1748. die 17. Novembris litteris officiorum pleniſſimis ad celeberrimam Univerſitatem Viennenſem in Auſtria pro examine judicioque miſit quinque, quas ſubjicio propoſitiones.

Ordine Primo.

I. *Omnis actio humana, quae vel non elicitur, vel non imperatur ex motivo caritatis, ſaltem incboatae, qua Deus propter ſe diligatur, eſt vitioſa.*

II. *Omnis actio humana, quae vel non elicitur, vel non imperatur ex motivo caritatis, ſaltem incboatae, qua Deus propter ſe diligatur, vel hoc ipſo arguitur fieri ex motivo vitioſae alicujus cupiditatis.*

Quaeritur ab illuſtriſſimis, & eruditiſſimis Dominis, Decano, Profeſſoribus, & Doctoribus Almae Univerſitatis, utrum duae ille propoſitiones, quae in idem recidunt, poſſint defendi catbolice, & citra labem erroris, aut baereſis.

Ordine Secundo.

I. *Gratia efficax conſiſtit in delectatione caeleſti, indeliberata, eaque gradibus ſuperiore ad delectationem terreſtrem.*

II. *Efficacia gratiae conſiſtit in illo praedominio delectationis caeleſtis indeliberatae, & relative ſuperioris.*

III. *Voluntas bumana in ſtatu naturae lapſae ſemper, & invincibiliter ſequitur motum antecedentem & indeliberatum delectationis relative ſuperioris, ſive ea ſit terreſtris, ſive caeleſtis.*

Quae-

Digitized by Google

Quaeritur ab illuſtriſſimis, & eruditiſſimis Decano, Profeſſoribus, & Doctoribus Almae Univerſitatis, utrum tres illae propoſitiones, quae in idem recidunt, poſſint defendi catholice, & citra labem erroris aut haereſis.

Si a nobis quis petat noſtrum de propoſitionibus iſtis judicium; reſpondemus, Primam propoſitionem *Ord. I.* ſi accipiatur relative ad ſecundam, defendi non poſſe citra labem erroris, aut haereſis; quia non omnis actio, quae non oritur ex caritate, qua Deus diligitur propter ſe, ſaltem inchoata, eſt vitioſa, nec fit ex motivo noxiae cupiditatis; ſed poteſt eſſe ex motivo bono, atque honeſto, & quod ſpectat ad officium, eſſe intrinſece, & ſecundum ſe actionem bonam: ſi vero eadem propoſitio ita accipiatur, ut omnis actio deliberata, quae caritate ſaltem inchoata, actu ſeu virtute non refertur in Deum, licet ſit bona, non fiat tamen undequaque bene, quoniam caret circumſtantia ordinationis in finem ultimum, & conſequenter in eadem actione reperitur vitium deliberate operantis, non quia actionem ipſam exequitur, ſed quia eam non refert ad quod eſt referenda: dico in hoc ſenſu propoſitionem eſſe Auguſtini, omniumque Auguſtinenſium Theologorum docentium omnem deliberatam actionem caritate ſaltem virtuali eſſe referendam in Deum; ideoque hoc ſenſu poſſe catholice defendi. Secunda autem propoſitio damnata eſt in Bajo ( ), nec in idem recidit cum prima, ſi intelligatur ſecundo ſenſu, in quo duntaxat ſenſu, ab Auguſtinianis Theologis propugnatur. Pariter prima & ſecunda propoſitio *ſecundi Ordinis*, ſi accipiantur relative ad tertiam, adeo ut delectatio ſuperior indeliberata ſit *invincibilis*, & inducta antecedenti neceſſitate auferat libertatem indifferentiae, defendi nequeunt citra labem erroris, aut haereſis. Si vero ita accipiantur, ut efficacia gratiae ſtatuatur in delectatione indeliberata ſuperiori ad delectationem terreſtrem, quae tamen non auferat libertatem indifferentiae, neque ſit invincibilis, ſed relinquat potentiam ad oppoſitum; praedictae duae propoſitiones ſunt Auguſtini, omniumque Auguſtinenſium Theologorum, & catholice defenduntur. At pro-

po-

(*a*) Vid. Vindic. tom. 1. diſſ. 1. art. 6.

poſitio tertia, quoniam enuntiat voluntatem humanam in hoc infirmitatis ſtatu ſemper & *invincibiliter* ſequi motum antecedentem & indeliberatum delectationis relative ſuperioris, propter adverbium illud *invincibiliter* eſt hac aetate propoſitio ſuſpecta haereſis Janſenianae, niſi explicetur de illa conſequente tantum neceſſitate, quam in praedeterminatione gratiae efficacis, non ſublata potentia ad oppoſitum, certiſſimum eſt inveniri. Hoc autem ſenſu tertia illa propoſitio non recidit in idem, ut perſpicuum eſt. Atque hoc eſt noſtrum de propoſitionibus illis judicium.

Quid vero celeberrima & clariſſima Univerſitas Viennenſis? Cum ad ejus perveniſſet notitiam eumdem Archiepiſcopum nobis, tanquam Janſenii aſſeclae eſſemus, intentaſſe criminationem, & Romae hanc diſcuti cauſſam, quamquam allatae propoſitiones pravum ſenſum praeſeferant, quo etiam a me reprobantur; verita nihilominus, ne illarum cenſura praejudicium aliquod Orthodoxorum Scholis poſſet afferri, reſpondendum duxit; nolle ſe judicem conſtituere de doctrina, quae in Urbe Roma, jubente Summo Pontifice, ad examen revocabatur, ſuamque omnibus Catholicis libertatem ineſſe illa dogmata propugnandi, quae nondum ab Apoſtolica Sede fuerunt proſcripta. Haec a fide digniſſimis accepimus teſtimoniis, quorum & litteras aſſervamus. Atque iis publicum aliud & recentiſſimum addimus fulcimentum. Superiori quippe an. 1755 die 16. Aprilis in eadem Viennenſi Univerſitate, conſenſu, & auctoritate Doctorum omnium Facultatis Theologicae, Reverendiſſimi Rectoris, eximii clariſſimique Directoris ejuſdem Theologicae Facultatis P. Ludovici Debiel Societatis Jeſu, approbatae, typis editae, omniumque plauſu propugnatae fuerunt ad conſequendam ſupremam lauream Theſes a P. Aurelio Reichenbach noſtri Ordinis: inter quas theſes habentur iſtae: XVI. *Ut homo deliberate operans ab omni penitus culpa undequaque ſit liber, actus ſuos in Deum velut ultimum finem caritate ſaltem virtuali referat, eſt neceſſe*. XVII. *Actus tamen ſic non relatos, vel etiam abſque gratia juſtificante, aut fide Theologica factos, ſi ceteroquin ex officio boni ſint, atque honeſti, intrinſece malos, atque vitioſos eſſe, dogma eſt Bajanum aequiſſime ab Eccleſia proſcriptum*. XXIV. *Statum naturae purae, non quidem ſpectatis intrinſecis naturae humanae principiis, donisque eamdem conſequentibus (ut abſone prorſus, ac er-*

ronee affirmavit Bajus) verum attento ſuavi divinae providentiae, juſtitiaeque ordine, poſſibilem non eſſe omnino ſentimus. XXV. *Creatura rationalis ſolis naturae viribus inſtructa Auctorem ſuum, etiam ut naturae conditorem, ſuper omnia diligere nequit.* XXVII. *Gratiam efficacem haud aliud eſſe, quam victricem delectationem relative ſuperiorem, divinitus quidem inſpiratam, verum in operando perfectiſſime liberam (quod peſſime inficiatus eſt Janſenius) a Protoparente noſtro, ac Theologorum principe Auguſtino copioſiſſime edocemur.* Theſibus hiſce noſtrum comprehendi ſyſtema nemo non videt Pateretur ne Caeſarea illa ac toto orbe celeberrima Academia ſuis in aedibus theſes iſtiuſmodi propugnari, ſi Janſenianam haereſim quodammodo inſtaurarent? pateretur ne id, poſt acceptas Archiepiſcopi Galliarum epiſtolas, poſt rumorem noſtrorum diſſidiorum longe, lateque diffuſum, atque in hac temporum injuria, in hac obtrectatorum licentia, in hac Paſumeni Hiſtorici garrulitate, in hac demum ſcriptorum copia, qua & adverſariorum criminationes, & Vindiciae noſtrae cunctis Theologis innotuerunt?

Si quis opponeret, praemiſſas theſes ab Auguſtinenſibus defendi; reſponſio foret in promptu, non laudari a me quamquam id jure facere poſſem, Auguſtinenſes pro ſua noſtraque ſententia pugnantes, ſed Facultatem Theologicam praeclariſſimam doctiſſimamque, pugnantibus ſuppetias ferentem, plaudentem, laureas conferentem. Nec in alicujus mentem veniat, mihi in Auſtriam uſque ad patrocinia captanda migrandum eſſe. Illuc me contuli veſtigia ad verſariorum meorum ſectando. Sed ad noſtra revertens, gratulor novos mihi patronos in dies ipſam, pro qua decerto, veritatem comparare commilitones, & auxiliares copias acervatim conducere. Etenim Romae ſuperioribus menſibus non ſemel a Clericis Regularibus Congregationis Sancti Paulli, quos vulgo *Barnabitas* vocant, publicae diſputationi expoſitae, & exagitatae fuerunt theſes, typis editae ſuperiorum permiſſu, labente praeterito anno 1755. In quibus tit. *de divina Gratia* habentur quae ſequuntur 46. *Statum, quem vocant naturae purae, haud poſſibilem exiſtimamus, utpote, ſententia noſtra, divinis Attributis minime conſentaneum; praeſertim ſi in eo talis futura eſſet concupiſcentia, qualem nunc patimur.* 54. *Gratia actualis, quae recte dividitur in ſufficientem, & efficacem, nihil aliud eſt,*

quam

Digitized by Google

quam mentis illuſtratio, & inſpiratio caritatis; ſed magis in hac inſpiratione, quam in illa illuſtratione conſiſtit. 55. Efficax autem gratia eſt victrix delectatio, ſive caritas, quae ſuperat contrariam cupiditatem. Haec tamen habet ſuos gradus, ex quibus abſque ullo praejudicio abſolutae Dei voluntatis dignoſcitur una cum vera arbitrii noſtri libertate mirabilis ejuſdem gratiae oeconomia: atque haec ſententia recte explicata nihil habet affinitatis cum haereſi Janſeniana, in qua victrix delectatio evertit libertatem. 56. In hoc infirmitatis ſtatu admittendam eſſe gratiam ab intrinſeco *efficacem magni Auguſtini auctoritate ſuademur, & ſuademus. 57. Admitti quoque debet, & reapſe extat gratia vere ac proprie ſufficiens, quae veram ac propriam implendi divina praecepta tribuit poteſtatem, licet non taliter validam & expeditam, ut ad eadem actu implenda neceſſaria non ſit gratia efficax. Hanc dari a Deo juſtis omnibus de fide eſt: non eſt tamen de fide, quod reliqui homines ſinguli revera eamdem recipiant. 58. Gratia ſanctificans, ſeu habitualis, quam utique exiſtere convenit apud omnes, reipſa non diſtinguitur a caritate; ſed idem eſt utriuſque habitus.* Apertiſſimum eſt in iſtis propoſitionibus contineri traditum a nobis ſyſtema, iiſdemque verbis a nobis definiri gratiam tam actualem, quam habitualem, eademque ratione circumſcribi, atque explanari gratiam per ſe efficacem, gradus ſanctae delectationis, ac poteſtatem veram & propriam, quam tribuit gratia ſufficiens, ſed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum ſanctae operationis non ſit neceſſaria gratia efficax. Ipſiſſis verbis meis traditur *theſi* 54. definitio gratiae actualis lib. 18. Theolog. diſcipl. cap. 7. pag. 140. *(a)* Ipſiſſis verbis meis *theſi* 55. deſcriptio efficacis gratiae eodem libro cap. 8. pag. 149. & 153. Ipſiſſis verbis meis explicatur theſi 57. vera ac propria illa poteſtas, quam confert gratia ſufficiens, citato cap. 8 pag. 156. Tribus autem his theſibus, quibus exponitur definitio gratiae, natura gratiae efficacis, & poteſtas agendi quam confert gratia ſufficiens, innititur conflata nobis Janſeniani erroris calumnia. Sineret ne ſuperiorum aliquis theſes ipſas defendi, auderet ne Theologorum Catholicorum quiſpiam illas defendere, niſi ea, quam nos calumniam diximus, vera eſſet ca-

(*a*) Tom. 3. edit. Rom.

Digitized by Google

calumnia? niſi eſſent vetuſtae Oppugnatorum efficacis auxilii contumeliae, verborumque injuriae, de quibus pertractavi in Vindiciarum mearum praefatione pag. xxi. & ſeqq necnon diſſertatione 5. cap. 1.? Profecto nemo inficiabitur, poſſe a me omni jure, & aequitate repeti verba Clementis fel. record. Papae XI. initio hujus capitis laudata: *Ceterum in hoc ipſo praepoſtero judicio conſuetum calumniandi morem non derelinquunt; niſi enim excaecaret eos malitia eorum, ac niſi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent ſententias illas, ac doctrinas, quas ipſi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam & libere in Catholicis Scholis, etiam poſt editam a Nobis memoratam Conſtitutionem, ſub oculis noſtris doceri, atque defendi, illaſque propterea minime per eam fuiſſe proſcriptas.*

Non Romae tantum, ſed in aliis quoque Italiae civitatibus Syſtema Auguſtinianum de gratia, quale a nobis traditur, & explicatur, in Conventu plurimorum Theologorum Clerici Regulares S. Paulli propugnaverunt; idemque Syſtema nuperrime perſpicua, erudita, numeriſque omnibus abſoluta diſſertatione vindicavit D. Homobonus de Bonis in Univerſitate Mediolanenſi S. Alexandri Sacrae Theologiae Profeſſor. Diſſertatio inſcripta eſt *De Natura divinae gratiae*, typiſque procuſa Mediolani vergente anno 1755. In eadem diſſertatione ipſa gratiae definitio, ipſa ſufficientis & efficacis gratiae natura, ipſa effectricis gratiae energia, ipſa delectatio victrix qua proſtratur ac retunditur quaecunque prava cupiditas, ipſa victricis delectationis per gradus diminutio & accretio, ipſa libertas permanens illaeſa ſub quacunque gratiae motione & ſub qualibet premente cupiditate, dummodo non ſit delectatio boni, ut inquiunt, in communi, vel Dei ſummi boni ſeſe intuitive videndum per lumen gloriae exhibentis: ipſum, dicam uno verbo, ſyſtema noſtrum dilucide explicatur, ſtrenue naviterque defenditur, a damnatis erroribus demonſtratur immune. Compluribus S. P Auguſtini ſententiis lociſque luculentiſſimis, S. Proſperi Aquitani, necnon doctoris Angelici auctoritate ſtatuitur & roboratur. Defenſatum aſſeritur a Cl. viro ejuſdem Congregationis Paullo Friſio, quem doctrina & eruditione percelebrem, dum haec mandamus litteris, nobis *Franciſci I.* Pii, Felicis, Auguſti ſingulari beneficio adlectum Academia Piſana ſuſpicit ac miratur. Demum illuſtris Homobonus

bonus teſtatur eamdem ſententiam ſaepe elapſis annis fuiſſe typis editam cum aliis Theologicis propoſitionibus, neminem adverſus illam vel hilum fuiſſe obloquutum, eamdemque vindicaſſe ſine erroris piaculo permultos Theologiae Candidatos. Ita ſeneſcentibus nobis undique adveniunt auxilia. Pontifices enim Romani declarant Conſtitutionibus ſuis nunquam eas proſcriptas fuiſſe ſententias, quae ſub ipſorum Pontificum oculis defenduntur: & talis eſt ſententia noſtra. Sacra Indicis Congregatio prohibet *donec corrigatur* Cenſuram Duacenſem, & mandat ut illinc deleatur nota Janſeniſmi inuſta ſyſtemati P. Maſſouliè; & tale eſt ſyſtema noſtrum. Famoſus Mediſta, jubente eadem ſacra Congregatione, retractat quod ſcripſerat, Janſenianos eſſe qui conſtituunt efficacem gratiam in ſancta delectatione relative victrici, idque doceri fatetur a Catholicis de quorum doctrina ſuum Eccleſia judicium nondum protulit: & talis eſt doctrina noſtra. Cenſores Romani, & ſupremae Sancti Officii Qualificatores, & Conſultores affirmant ſyſtema duarum delectationum, quemadmodum a nobis propugnatur, una cum libertate indifferentiae, nullam affinitatem habere cum proſcriptis Janſenianis propoſitionibus. Idem ſyſtema ab iis, qui nuper adverſus haereſim Janſenianam ſcripſere, ab iis qui ab adverſariis noſtris praeferuntur Theologis ceteris, ab iis qui ob ſingularem doctrinam, ſtudiumque nullis addictum partibus ac liberrimum pervenerunt ad Eccleſiaſticarum dignitatum faſtigia, declaratur catholicum & orthodoxum. Idem defenditur abſque erroris ſuſpicione in Caeſarea Viennenſi Academia: idem a Clericis Regularibus S. Paulli defenditur Romae: idem defenditur Mediolani; & a noſtratibus idem defenditur ubique terrarum. Vah! qui illud Janſeniana inſperſum caligine, & labe erroris infectum, imperite, maledice, contumelioſe, temere, audacterque pronuntiat!

CAP.

Digitized by Google

CAPUT III.

De duabus ad BENEDICTUM XIV. *Pontificem Maximum Epiſtolis Archiepiſcopi Senonenſis*.

NON tantum cauſſae noſtrae ratio, & Auguſtinianae vindicatio doctrinae, verum etiam noſtra erga Apoſtolicam Sedem obſervantia, atque in Beatiſſimum Sapientiſſimumque Pontificem BENEDICTUM XIV. filialis devotio poſtulare videtur, ut *Judicio* Senonenſis Archiepiſcopi Languet diſcuſſo, illius quoque *Epiſtolas* ad eumdem Vigilantiſſimum Romanae & Catholicae Eccleſiae Moderatorem Rectoremque ſupremum, conſcriptas anno communis Aerae 1751. menſe Martio labente, animadverſionibus noſtris notiſque Cenſoriis breviter diſpungamus. Hinc enim compertum cuique erit quis noſtrum Petri Cathedrae ſit vehementius addictus, & pro Conſtitutione *Unigenitus* validiora & aequiora exerceat certamina; fiet hinc pariter, ut Adverſarii hujus noſtri ingenium, doctrina ac Prudentia, quae ceteris relinquimus dijudicanda, magis magiſque elucecſcant.

Priori ergo unius Epiſtolae paragrafo ait ſe triginta & amplius annorum ſpatio contra appellantes a Conſtitutione *Unigenitus* ad Concilium pugnaſſe, ſibi animos addente, & benedictionem impertiente *Benedicto XIII.* Si gloriolam captandi ſtudium nobis ineſſet; poſſemus & nos litteris tradere, edendis Theologicis Elucubrationibus nos animum applicuiſſe hortante, nobiſque benedictionem Apoſtolicam largiente *Clemente XII.* Scripta noſtra pervolutaſſe *Benedictum XIV.* hujus nutu exornatas a nobis diſſertationes Apologeticas; atque, ut ſilentio mittam laudes nobis beneficentiſſima liberalitate collatas, quas commemorare neque religioſam decet humilitatem, neque ſinit ea quam habeo laborum meritorumque meorum, quorum illos exiguos, haec vero nulla prorſus eſſe profiteor, recta cognitio, & ſincera confeſſio, confratrem noſtrum Fulgentium Bellelli iiſdem laceſſitum calumniis, inſignem a praelaudatis Pontificibus, cunctiſque probis doctiſque viris aeſtimatum fuiſſe Theologum, ampliſſimiſque perfunctum fuiſſe muneribus. Verum haec, hiſque ſimilia humanas quaerenti-

rentibus laudationes relinquenda eſſe arbitramur. Unum tantum eſt, quod mentione facta *Benedicti* felicis recordationis *Papae XIII.* non eſt praetereundum ſilentio; Languetium nempe, tum Sueſſionenſium Epiſcopum, dum Benedictus omnem curam intenderet, ut ad acceptationem Conſtitutionis traheret Appellantes, quibusdam probatis articulis doctrinam Auguſtiniano = Thomiſticam comprehendentibus, atque ad id conſequendum indixiſſet Romae doctiſſimorum Theologorum congregationes, Epiſcopum, inquam, illum, non expectato Apoſtolicae Sedis judicio, & ad hoc pervertendum gravioribus in Galliis excitandis diſſidiis incitamentum fomitemque, praebendo, praelaudatos articulos proſcripſiſſe, litteriſque ſuis Eccleſiarum tranquillitati adytum praecluſiſſe. Ex qua re omnibus notiſſima manifeſtum eſt eumdem Galliarum Antiſtitem ſuarum opinionum falſitatem conſiliis, ac providentiae Pontificis Maximi praetuliſſe, atque ulterius Thomiſticam ſententiam, quam idemmet Benedictus XIII. Clemens XII. & noviſſime Benedictus XIV. in Apoſtolicis ad Toloſanos litteris inconcuſſam firmiſſimamque declararunt, ut inferius commonſtrabitur, oppugnaſſe.

Profecto quod Illuſtriſſimus Antiſtes adverſus Appellantes pugnaverit, a nobis magnopere commendatur: ſed vereor quin aequitatis tranſgrediens regulas, indirecte, ſibique parum conſtans in adverſarios arma converterit. Poſtquam enim Romani Pontifices ſemel iterumque declaraverunt nemini fas eſſe traducere aliquem invidioſo nomine Janſeniſtarum, niſi quem legitime conſtiterit proſcriptas tradidiſſe propoſitiones: poſtquam affirmarunt luci tenebras ab illis offundi, qui cum damnatis erroribus confundunt ſententias Catholicorum in Urbe, & coram ipſis Summis Pontificibus propugnatas: poſtquam didicerat a Clariſſimo Meldenſium Epiſcopo, ceteriſque compluribus iniquum eſſe notam erroris alicui inurere propter conſecutiones, quas negant ii, quibus ratiocinatione, cavillatiſque quorumdam Scholaſticorum adſcribi ſolent; cur ad defendendam Apoſtolicam ſaluberrimamque *Conſtitutionem* Praeſul Senonenſis auſus eſt cum proſcriptis erroribus confundere Auguſtinenſium ac Thomiſtarum doctrinam, ineptaſque Mediſtarum illationes, quamquam ab his abhorreſcimus, tanquam aſſerta a nobis dogmata invadere, atque inſectari? Eſt ne inſuper directe, legitimoque certamine contra ſerpentes hae-

haereſes, & erumpentia ſchiſmata bellum gerere, cum erroneis aſſertionibus adiaphora inter Scholaſticos placita permiſcendo? Compertum ulterius eſt Senonenſium Archiepiſcopum in vellicandis Janſenianis ſibimet nihil, vel parum conſtare. Etenim in Comitiis Gallicanis anno 1720. cum aliis Centum Praeſulibus faſſus eſt, ab Auguſtino & a nonnullis Theologis *Caritatis* vocabulum frequenter accipi pro qualibet bona voluntate divinitus inſpirata; at in nos ſtylum acuens contendit nihil aliud ſignificare, quam *Caritatem theologicam*: ex ea vero falſiſſima ſuppoſitione noſtram, immo S. P. Auguſtini definitionem actualis Gratiae, & quae de virtutibus a caritate ſejunctis tradidimus, inſulſe carpit. Temeritatis quoque nota cum C. Epiſcopis eos perſtrinxit, qui autumant in poſitionibus Queſnellianis proſcriptam fuiſſe ſententiam ſtatuentem omnem deliberatam creaturae rationalis actionem eſſe in Deum referendam: quam poſtea ſententiam ipſemet odio Vatiniano proſecutus abradi juſſit e dioeceſis ſuae Catechiſmo, aſſeruitque damnatam eſſe, illam ſibi notam, quam ceteris impegit, arceſſens. Atque his ſuperiori velitatione commonſtratis accedit, quod modo ſe Thomiſtis conſentire gloriatur, modo contendit admittendum eſſe aequilibrium, modo antecedentis voluntatis Dei pervertit rationem, & hanc pro lubitu delineat ſenſu cum Thomiſtis, tum Mediſtis oppoſito, docens utique gratiam ſufficientem non conferri omnibus, at ex voluntate antecedenti (quae voluntas reſpicit omnes homines *ſecundum ſe, non ut exiſtunt a parte rei*) neceſſario ipſam gratiam conferendam eſſe unicuique fidelium.

Secundo paragrapho inquit Senonenſis Archiepiſcopus in lucem Opera noſtra Theologica prodiiſſe, dum ille partis a ſe victoriis pacifice frueretur; iiſdem vero Operibus procuſis magnum acceſſiſſe Sectae Janſenianae praeſidium, propterea quod iis nos utamur effugiis, quibus ſeſe protegunt Appellantes. Pace tamen cinerum, animique immortalis hujus Praeſulis, reponimus nunquam ei contigiſſe, ut victoria pacifice frueretur. Fuerunt enim Inſtructiones ejus Paſtorales, quas tamen Auguſtinianus Theologus latinitate donavit, neque nos ulla ratione reprehendimus, ab Anonymo Scriptore Opere in novem partes diſtributo undequaque exagitatae & excuſae, adeo, ut coactus fuerit fateri ſe in Theologicis ſtudiis parum fuiſſe verſatum: quod teſtatur Epiſtola 5. Paſtorali 1. parte num. 54.

pag.

Digitized by Google

pag. 80. eique id opponit Epiſcopus Antiſſiodorenſis Epiſtola 6. parte 1. pag. 54. Idem Antiſſiodorenſis Antiſtes ad obitum uſque illum quaquaverſum exagitavit. Legantur ſex ejus contra Languetium Epiſtolae. Convictus eſt etiam, non abſque ſuo magno dedecore, approbaſſe blaſphemam propoſitionem *P. Aſſermet*, de qua infra, necnon ad illam propoſitionem defenſitandam, S. Hieronymi, & cujusdam Brevis Benedicti XIII. verba adulteraſſe non ab uno fuit accuſatus, nec potuit ſe ab ejuſmodi accuſationibus purgare. Teſtimonio omnium Eccleſiaſticorum dioeceſis Antiſſiodorenſis cunctis in Gallia degentibus patefacta eſt falſitas & impoſtura vulgatae ab eodem epiſtolae, hoc praefixo titulo, *Lettre de pluſieurs Chanoines, Curés & autres Eccleſiaſtiques du dioceſe d' Auxerre, à Meſſieurs les Chanoines, Curés & autres Eccleſiaſtiques du dioceſe de Senſ.* Quae in ipſum Languetium ſcripſerit Carolus Joachim Colbert Epiſcopus Montis peſſulani, nullus eruditorum ignorat. Sane quod refero, percipiat Lector. Non ego quae Appellantes contra Archiepiſcopum Languet ſcripſere, probo, aut dijudico: ſed nego duntaxat Virum ſemper, & ubique laceſſitum potitum fuiſſe abſque perturbatione victoria, aut de hoſtibus egiſſe triumphum. Pugnavit quidem pro bona cauſſa, at non bene: deſtitutus quippe erat Theologica eruditione, & praejudiciis abreptus, quemadmodum univerſa Gallia teſtatur. Quid plura? Illius Opera in lucem emiſſa, obſtetricantibus Molinianis, tanquam ſcatentia calumniis, & reipublicae pernicioſa, ſupremo Chriſtianiſſimi Regis edicto, fuerunt inhibita. Vides, opinor, jactatam Languetii victoriam, & falſo decantatos triumphos. Addit vero nos uti iiſdem Janſeniſtarum effugiis. Vetus cantilena. At enim quaenam, obſecro, ſunt effugia iſta, quinam Janſeniſtae? Effugia ſunt interpretamenta ab Epiſcopis Centum, quorum ipſe unus erat, tradita anno 1720. quando concordi animo aſſeruerunt comprehendi in propoſitionibus Queſnellianis principium damnatum in 38. articulo Baji omnes actiones humanas oriri vel a caritate habituali, vel a cupiditate habituali; hoc enim nobis paſſim objicitur: quam inepte, inde conſtat, quod ipſorum C. Epiſcoporum verba exſcripſimus. Videiis Vindiciarum noſtrarum Vol. I. pag 38. Idem de ſtatu naturae quam puram dicunt, damnato quidem in Baio, quatenus in integritatem primi hominis appellabat naturalem proprieta-

 tem;

Digitized by Google

tem: idem de virtutum officiis diſcernendis a fine, & niſi in Deum referantur, non bonis undequaque, tametſi non ſine germina noxiae cupiditatis, nec intrinſecus labefiant: idem de potentia ad bene ac ſupernaturaliter agendum proxime expedita, quam negamus adeſſe abſque gratia per ſe efficaci; ſi potentiam proxime expeditam illam dixeris, quae ad hoc ut prodeat in actum, nullum aliud poſtulat adjutorium. Qui haec, aliaque ſuperiori lucubratione ad trutinam revocata cenſet eſſe effugia Janſeniſtarum, profecto Auguſtinianae Theologiae ignorat penitus elementa. Sed age. Quinam ſunt Janſeniſtae illi, quibus effugia noſtra arrident quamplurimum? Eorum, qui Janſeniſtae dicuntur, non una eſt claſſis. Quidam, qui revera Janſeniſtae ſunt, quinque propoſitiones Janſenii, 76. Baii, & 101. Queſnellii, atque iis expreſſam doctrinam, ab Apoſtolica Sede damnatam propugnant, *Formulario* ſubſcribere nolunt, & Conſtitutionem *Unigenitus* parvipendunt. Nemo unus, nec adverſarij noſtri, in hanc Janſeniſtarum claſſem nos rejicit; ſiquidem cunctas illas propoſitiones refellimus, Apoſtolicae Sedis reveremur decreta, ſubſcribimus *Formulario*, pro *Conſtitutione* pugnamus. Altera eſt Janſeniſtarum claſſis, qui effectricem gratiam in victrici delectatione conſtituunt, deliberatas actiones in Deum referendas eſſe docent, aequilibrium ad Pelagianiſmum amandant, ad obtinendam juſtificationis gratiam in Sacramento Poenitentiae initialem amorem requirunt, & negant univerſis & ſingulis hominibus adeſſe auxilia ſufficientia: ſed quoniam Moliniſtae iis aſſertionibus tradendo contrarias, gloriantur ſententias ſuas in confutatione Queſnellianae fuiſſe confirmatas, & qui olim Semipelagianiſmi inſimulabantur, nunc Janſeniſmi Orthodoxos incuſant; idcirco ſunt, qui ne verae doctrinae allatum praejudicium ab iis audacter, ut fieri ſolet, affirmetur, praepoſtero zelo pro doctrina agonizant, abnuentes ſubſcribere *Formulario*, & *Conſtitutionem* excipere. Atque in hac claſſe permulti ſunt Appellantium, quorum pervicaciam oriri ex Moliniſtarum inſimulationibus certa res eſt, experimento, & ſubjiciendis adnotationibus comprobata. In his vero, qui Janſeniſtae dicuntur, diſtinguamus oportet dogmata a contemptu Pontificiorum decretorum; nam dogmata, quorum aliqua ſuperius recenſita non inficias ibo nobis eſſe communia, ſoli Mediſtae vociferantur eſſe proſcripta, contemptum vero, quo

Sedis

Digitized by Google

Sedis Apoſtolicae flocci pendunt ſtatuta, nos ipſi reprehendimus & damnamus; jactantibus autem ſe conſentire nobiſcum idem reſpondendum eſſe crediderim, quod Senonenſis iſte Praeſul reſcripſit Antiſſiodorenſi demonſtranti ſuam cum Archiepiſcopo Turonenſi circa dogma concordiam, ſi nempe idem ſentiunt, eccur pergunt Gallias turbare & bellum commovere adverſus *Conſtitutionem*? Poſtrema denique eſt claſſis eorum, qui ſibimet certo ſuadentes ab Apoſtolica Sede nullam contra Catholicorum Scholas prolatam eſſe cenſuram, aut noſtram, aut Thomiſticam propugnant defenſantque ſententiam, omni exhibita obedientia Apoſtolicis definitionibus: & nihilominus a Mediſtis tanquam Janſeniani traducuntur: in qua claſſe Cardinalis Noriſius, Cardinalis de Laurea, Cardinalis Bona, praelaudatus Turonenſis Archiepiſcopus, atque, ut ex fide digniſſimo accepimus teſtimonio, omnes Thomiſtae, omnes Carmelitae, omnes PP. Congregationis Oratorii, omnes Monachi S. Mauri, ac Fulienſes, omnes demum qui oppugnant placita Moliniana, ab adverſariis comprehenduntur, & inique connumerantur. In hac autem claſſe quiſquis recenſetur, id honori ducere debet, non dedecori; quum idem prorſus ſit nominari Janſeniſtam, ac Neotericorum reſpuere commenta, & laxitates refellere Probabiliſtarum. Quae cum ita ſint, dictitanti noſtri & Janſenianorum eadem eſſe ſuffragia, reſpondemus diſcriminari nos a priori Janſeniana Claſſe dum theſes omnes damnatas ab Eccleſia pariter damnamus; ſegregari a claſſe altera, dum cunctas Romanorum Pontificum amplectimur definitiones; in tertia autem claſſe locari haud invito patimur animo, ſinimus lubenter, & audimus gratanter.

Fatetur tertio paragrapho Archiepiſcopus Senonenſis magno nos zelo excitatos videri pro Conſtitutione *Unigenitus*; ſed ait nos ignorantes damnata dogmata adoptaſſe, & Janſenianum ſyſtema paullulum captioſis reſponſionibus obvelantes ad errores chimericos Sanctae Sedis detorſiſſe Cenſuras.

Etſi vero his ſatisfactum eſt ſatis ſuperque; petimus tamen, ſi ignorantes in Janſeniſmum fuimus prolapſi, cur nos ubique redarguit fraudolentiae atque temeritatis? Quid cum ignorantia calliditas, & cum caecitate captiones? At ſenſum legitimum decretorum, & cenſurarum Apoſtolicae Sedis num ſoli percipiunt Mediſtae? Num illum ignorant degentes Romae Theologi? Num ſummi viri inter ſacrarum Congregatio-

Digitized by Google

num Conſultores adſciti, qui ſcripta noſtra probarunt? num exornati ob ſapientiae celebritatem purpura Vaticana? num ii, qui impactas nobis criminationes jubente ſapientiſſimo Pontifice expenderunt, & aequa lance librarunt?

Subjicit numero IV. Senonenſis Antiſtes, frequenti experientia, & diuturna diſputatione ſe deprehendiſſe in *Novatorum* libris easdem artes, eademque perſugia, quae in Scriptis reperiuntur a nobis editis. *Novatores* vocat *Appellantes*, quorum unum poſtea nominatim carpit, Antiſſiodorenſem nuper vita functum Epiſcopum. Oportet autem, ut primum declaret, quaenam in Appellantibus doctrina fuerit proſcripta. Fortaſſis enim plura docent, quae non fuerunt damnata. Revera a pluribus praepoſtero judicio cum damnatis ab Apoſtolica Sede erroribus confundi ſententias illas, ac doctrinas, quae palam & libere in Catholicis Scholis docentur ac defenduntur, declaravit an. 1718. in Bulla *Paſtoralis* Clemens XI. Quare neceſſum eſt, ut quae palam & libere in Catholicis Scholis docentur, ac defenduntur, a damnatis erroribus ſecernantur. Noſtrum vero de Gratia ſyſtema, & quae de Statu *purae* naturae, de amore Dei ſuper omnia, atque de relatione Operum in Deum, prout a nobis traduntur, unquam ab Eccleſia proſcripta fuere; ac nuperrime Viennae, Romae, Mediolani, Florentiae, ſuperiorum aſſenſu, publicis theſibus, libriſque, ab iis etiam qui Monaſticum, & Clericorum Regularium S. Paulli ſequuntur inſtitutum, ſunt propugnata. In Epiſcopo itaque Antiſſiodorenſi, ceteriſque Appellantium, forſitan non quaelibet doctrina eſt reprobanda; cum tamen judicio noſtro reprobandum ſit quod ſint *Appellantes*. Enimvero Turonenſis Epiſcopus acceptator Conſtitutionis, ſed aſſertor & vindex ejusdem doctrinae, ut demonſtratum eſt primo capite, ab eodem Languetio in exemplum imitationis proponitur Epiſcopo praelaudato Antiſſiodori. Ipſe ergo Languetius doctrinam Appellantium ab Appellandi pervicacia, ſive a non acceptatione *Conſtitutionis*, diſtinguendam eſſe fatetur. Verumtamen de Appellantium, aut omnium, aut aliquorum doctrina, quantum ſpectat ad ea, quae nobis objiciuntur, noſtrum non eſt proferre judicium. Ipſi viderint, ad quos attinet. Noſtram tantummodo vindicamus, ſed *Conſtitutione* recepta.

Digitized by Google

In iis, quae in priori Languetii Epiſtolà ſequentibus leguntur paragraphis, non immorabor. Suam enim in Janſenianos inſectando commendat ſolicitudinem: quae ampliores promereretur laudes, ſi accuratius damnatos errores a Scholarum placitis ſeparaſſet; ſi in ſententia perſtitiſſet, quam cum Centum Epiſcopis comprobaverat, & niſi Auguſtinenſium Theologorum accuſatione anſam praebuiſſet adverſariis. Deinde Romani Pontificis, & Apoſtolicae Sedis agnoſcit Auctoritatem, eique Judicium ſubjicit a ſe latum, Auguſtini ad S. Innocentium I. ſcribentis producta ſententia. Factum id optime, & digna Epiſcopali charactere prudentia. Nos etiam, atque, ut decet in loco conſtitutos humiliori, majorem Romano Pontifici exhibemus honorem, majorem profitemur obedientiam. Quantum ſit Apoſtolicae Sedis culmen, quanta majeſtas, quanta auctoritas firmitaſque judicii, didicimus ex Evangelio cap. 16. Matthaei, ex Irenaeo libro III. adv. Haereſes, Tertulliano de Praeſcriptionibus, Cypriano epiſtola 55. Optato Milevitano libro 2. contra Parmenianum, Hieronymo epiſtola ad Damaſum & libro I. contra Jovinianum, &, ne Patrum univerſorum commemorem traditionem, S. P. Auguſtino Serm. de Verbis Apoſtoli, aliiſque in locis compluribus. Eapropter ubi primum in nos jactatae fuere Janſeniani erroris calumniae, ſemel, iterumque, ac tertio ego ad Pedes Beatiſſimi Pontificis Benedicti XIV. provolutus, meam illi ſententiam verbis ſcriptiſque comprobavi; oravi ego ipſe, ut ſi falſa foret, illam proſcriberet: teſtatus ſum, teſtorque iterum, eadem reverentia omnem ejus definitionem, exhortationemque me fore proſecuturum: meas non exornavi Vindicias, niſi poſtquam libri a me in lucem emiſſi fuerunt ad rigidiſſimum examen plurium Theologorum revocati. Silui, quandiu ipſe ſilendum eſſe putavit: ſcripſi, quando ut ſcriberem monuit: ſi aliquorum laudavi Cenſuras, id feci benigniſſimo ejus nutu; neque enim mihi fas erat arcana prodere, nec mihi erat haec dignoſcendi facultas: Si Cenſuras reliquas proferrem in lucem; ſuae inſimulatores noſtros puderet audaciae. Unum dicam, nec Pontificem Maximum quidquam praetermiſiſſe, ut doctrinae noſtrae exploraretur indemnitas, neque hujus deſiderari poſſe lucidiora teſtimonia. Sapientiſſimus Pontifex vivit adhuc, vivatque, oro, diutius; vivunt Purpuratorum Patrum nonnulli: vivunt Cenſores noſtri Theologi,

gi. Nemo erit adeo impudens, & inſanus, ut hiſce viventibus me velle, aut poſſe mentiri arbitretur. Sed quam reſponſionem accepit a Benedicto XIV. praelaudatae, aut ſequenti Epiſtolae, Archiepiſcopus Senonenſis? Cur proprias litteras livoris & injuriarum plenas producit, non Apoſtolicas plenas caritatis, & veritatis? Producantur, quaeſo, iſtae: iiſque, ſive doctrinam adprobent noſtram, ſive proſcribant, me quamlibenter ſubſcripturum eſſe jurejurando polliceor, ac repetiturum verba ſanctiſſimi Protoparentis in Sermone paullo ſupra citato, ab Apoſtolica Sede *reſcripta venerunt; cauſſa finita eſt*.

At quoniam judicium Summi Pontificis poſtulanti reſponſum non ſtatim allatum eſt, Praeſul Senonenſis Epiſtolam addidit alteram, de qua dicturus ſum modo. In ea queritur primum, creſcente ſcandalo, remedium non adhiberi opportunum librorum noſtrorum condemnatione, repetito Canone, quem in nos urgebat Viennenſis Archiepiſcopus de Saleon, *Error cui non reſiſtitur, approbatur; & veritas, quae minime defenditur, opprimitur*. Deinde quodnam ſit hujuſmodi ſcandalum exponit, in eo ſcilicet ſitum, quod Appellantes idem nobiſcum ſentire apertiſſime profiteantur. Ad quod commonſtrandum laudat Epiſtolam Antiſſiodorenſis Epiſcopi, Appellantium unius, de ſcriptis noſtris cum laude loquentis. Profert deinceps *Ephemeridum* Eccleſiaſticarum Auctoris, quem pluribus argumentis Janſenianum eſſe demonſtrat, apertiſſima teſtimonia, quibus ſe amplecti doctrinam noſtram ſemel iterumque pronuntiat. Atque hinc putat evidenti conſecutione inferri, libros noſtros prohibendos eſſe, quoniam eamdem, ac Appellantium, ſententiam propugnant. Ad haec affirmat ſe *Thomiſtis potius, quam Moliniſtis* adhaerere, ideoque alienum eſſe a quorumdam criminatione, qui Cenſores noſtros, tanquam Molinae addictos, & Thomiſticae Scholae infenſos, exiſtimant non eſſe audiendos. Ait Pontificis Maximi *ſilentium, quem ſibi a rogant*, Appellantibus *praeparaſſe triumphum*. Conqueritur libros, *quorum Eccleſia non indigebat*, eodem Pontifice *ſilente, & quaſi protegente*, fuiſſe divulgatos. Aſſerit noſtri Inſtituti Fratres per multas Academias atque Univerſitates diſperſos *impune* Theologiam noſtram *docere; & quo magis patet incendium perverſae doctrinae, eo citius adhibendum eſſe remedium*. Concludit prolaturum ſe *ante Tribunal Chriſti*

teſti-

Digitized by Google

teſtimonium contra illos, qui Sanctitatem Suam avertunt ab aperta pernicie damnanda, quique exitiale ſilentium, & funeſtam fidei prudentiam ſuggerere non verentur, dum interea falſa doctrina, ut cancer ſerpit, & ita praevalere videtur, ut Janſeniani triumphent, & Sanctam Sedem ſibi favere impie glorientur. Mihi itaque danda eſt opera, ut levioribus diſcuſſis, de jactata doctrinae noſtrae cum doctrina Appellantium affinitate pertractetur.

Unde origo, inde ſcandali repetendum eſt incrementum, ex quo nimirum quidam cum damnatis erroribus confundant ſententias Catholicorum; ut praecitata Conſtitutione *Paſtoralis* ajebat *Clemens XI.* Quod nonnulli faciunt excaecati malitia, ac tenebras magis diligentes, quam lucem, ut inani hoc praetextu cenſuras eludere queant Apoſtolicas: nonnulli vero aut Scholae praejudicijs abrepti, aut Theologicarum quaeſtionum deſtituti cognitione, aut nimio zelo quidquid ab adverſariis traditur, falſum, fraude, & malitia traditum arbitrantes. Atque ad hoc ſcandalum eliminandum extirpandumque neceſſum eſt, ut ſepoſitis calumniis, ineptiſque cenſuris, Chriſtiana caritate nullatenus laeſa, inter Catholicae Eccleſiae filios pacem fovere, & communire curemus, atque conjunctis diverſarum licet Scholarum ſtudiis, firmius ſit adverſus erroris inſidias Catholicae veritatis praeſidium. Quare dum violata caritate altercamur, & invicem damnatos errores opponimus, (quod tamen nos inviti duntaxat, coacti, atque ad iniquas repellendas criminationes feciſſe, ſi fecimus tamen, teſtis eſt orbis litterarius univerſus) hoc eſt ſcandalum, non Appellantibus tantum, ſed haereticis omnibus, immo & Catholicis imprudenter exhibitum. Ea autem ratione, quae nos juſtae defenſionis jura praeſcribit, illius ſcandali a nobis amovenda eſſe patet cum originem, tum incrementa. Videant modo, num idem ſcandalum avertant, vel adaugeant, qui nos tot judiciis, & Cenſorum diſcuſſionibus purgatos pergunt pertinaciſſima criminatione inſectari. Profecto Canon ille, *Error, cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas, quae minime defenditur, opprimitur*, cauſſae noſtrae congruenter aptatur; ita enim reſiſtendum eſt errori ab Apoſtolica Sede proſcripto, ut non opprimatur veritas Auguſtinianae de Gratia doctrinae. Pro hac enim Caeleſtinus I. Romanus Pontifex ea ſcripſit verba ad Venerium, & ceteros Galliarum Epiſcopos, contra Semi-

Digitized by Google

Semipelagianos, eadem quae nobis objiciuntur, opponentes Glorioſiſſimo Gratiae Vindici Auguſtino, a quo doceri autumabant Deum nolle hominum ſingulorum ſalutem, Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus, periiſſe peccato Adae liberum arbitrium, & cetera his ſimilia, quae S Proſper appellat *prodigioſa mendacia*. Vide Gratianum diſt. 83. n. 3. Epiſtolam S. Caeleſtini, & Opuſcula Proſperi in Appendice Tomi X. Operum S. Patris Auguſtini. Quamobrem potiori jure a nobis, quam ab adverſariis noſtris repetenda ſunt, quae ſcripſit beatiſſimus Caeleſtinus, & quae addidit Proſper *ad objecta calumniantium Gallorum*. Advertendum eſt praeterea S. Caeleſtini Epiſtolam, qua perſtringebat Semipelagianorum in Auguſtino impugnando licentiam, a Vincentio Lirinenſi, viro quidem Sanctiſſimo, ſed Semipelagianis multorum ſententia adhaerente, ita fuiſſe explicatam, ut idem Caeleſtinus non commendaret Auguſtini doctrinam in poſterioribus libris contra Pelagianos; ſed veterem tantum ab eo reprobatam, Proſperum & Hilarium Auguſtini diſcipulos tanquam Criminatores traducendo. Id aſſerit, demonſtratque Noriſius libro 2. Hiſtoriae Pelagianae cap. 11. Quapropter Caeleſtini Scripta contra S. Patris Auguſtini diſcipulos retorquere, moris eſt ab exordio Semipelagianae Factionis deducti.

Arbitratur vero Senonenſis Archiepiſcopus invictiſſimum eſſe juſtae accuſationis ſuae argumentum conſenſionem doctrinae noſtrae cum doctrina Appellantium; quam conſenſionem nititur oſtendere ex Epiſtolis Epiſcopi Antiſſiodorenſis, & auctoris Diarii Eccleſiaſticarum Ephemeridum, cui *Gazulae* nomen adtribuit. Nolo de Epiſcopo Antiſſiodorenſi eadem repetendo lectori moleſtus eſſe. Si enim ille *Conſtitutionem*, ut aequum eſt, recepiſſet, quamquam in doctrina idem ſentiret cum Archiepiſcopo Turonenſi, ceſſaſſent Languetii adverſus eum querimoniae. Opus ne eſt, ut centenis vicibus id repetamus? Nos *Conſtitutionem* extenſis ulnis excipimus, flexo poplite exoſculamur, pro virili noſtra parte defendimus. Si ergo noſtram cum doctrina Turonenſis Epiſcopi aliquis compararet; haec comparatio expendenda foret, atque diligentet, quemadmodum de noſtra factum eſt, penſitanda. Si omnimoda eſſet inter nos cohaerentia, eamdem pariter ſententiam teneremur ſubire; uno quippe abſoluto, damnato altero, non ceſſarent, ſed perſiſterent Appellantium dicteria. Non ergo nos

Ad-

Digitized by Google

Adverſarii aequiparent Epiſcopo Appellanti, ſed Archiepiſcopo *Conſtitutionem* excipienti, doctrinae Capita Apoſtolicae Sedi relinquentes conferenda, dijudicanda, probanda.

Gazulae (utamur & nos hoc eleganti vocabulo) auctorem nunc audiamus. „ Or ſi (inquit in *Additione* anni 1750.) „ au jugement d' un Pape ſi remply de la Science Eccléſiaſtique les ſentimens du Cardinal Noris, & per conſéquent „ ceux des PP. Bellelli & Berti, ſont Catholiques; comment „ les ſentimens des Appellans pourroient-ils ne l' être pas? „ puiſque nous proteſtons (hinc incipit exſcribere Archiepiſcopus Senonenſis verba hujus Appellantis, omiſſa noſtra cum Noriſio concordia) „ à la face du ciel & de la terre, ſans „ craindre d' être démentis par aucun de ceux qui adhérent „ à l' Appel, que ſur l' article de deux amours, ſur l' obligation de faire tous nos actions par un motif de charitè, ſur „ la néceſſité de la grace, ſur l'œuvres des Infidéles, ſur la „ foi conſidérée comme primiere grace, ſur l' inſuffiſance de „ la crainte ſervile, ſur l' impoſſibilité de l' état de pure nature, ſur l' eſſence & l' efficacité de la grace, ſur la liberté „ requiſe pour le merite & le démerite, ſur la redemption „ des hommes par la mort de J. C. en un mot, ſur tous les „ points qui ſont accuſés d' erreur par M. de Salcon, & juſtifiés par le P. Berti, nous n' avons d' autre doctrine que „ celle dont ces Religieux vient de prendre la déſenſe au „ nom de tout l' Ordre des Auguſtins. Son triomphe eſt le „ notre, dès que, de l' aveu de M. de Saléon, notre doctrine ne differe pas de la ſienne „ Haec in praecitata *Additione* pag. 14. Plura ibidem, & in *Additione* altera anni 1753. his conſimilia leguntur. Atque eadem, ut ſuadeat imperitis, non poſſe a nobis evitari Janſeniſmi notam, exſcribit Scriptor quoque Hiſtoriae Litterariae Italicae: num recte, humaniſſime Lector, attende.

Principio antequam conſcripta a nobis Theologia ederetur in lucem, aſſerentibus Appellantibus, ſe non diſcedere a doctrina SS. Auguſtini, & Thomae, Languet tunc Epiſcopus Sueſſionenſis, in Inſtructione Paſtorali an. 1718. num. 65. reſpondit: *Verumenimvero putatis ne haereticos illos non ſaepe ad ſe purgandos urſiſſe praetenſam illam conformitatem ſuorum principiorum cum textibus Sanctorum Patrum, & maxime S. Auguſtini? Tantum opus eſt conjicere oculos in ipſum Janſe-*

 nii

nii librum, in omnia ſcripta quae in ejus defenſionem prodierunt, eo tempore, quo de ejus condemnatione agebatur; omnia tum nomine S. Auguſtini perſonabant, buccis plenis clamitabatur quod ipſius doctrina peteretur, quod eſſent larvati Pelagiani ſub Moliniſtarum nomine, qui everſa Jeſu Chriſti gratia, ipſiuſque Propugnatoris S. Auguſtini, erroneum ſuum ſyſtema invehere volebant. Diurnale Domini de Sancto Amore, famoſi quinque Propoſitionum defenſoris, fidem facit eum tunc fuiſſe ſermonem. Querelae eaedem ſonant in ore defenſorum Baji, ſonant in ore Lutheri, Calvini, aliorumque haereticorum. Synodus Dordracenſis, ut refert Jurieu, aliud nihil intendit, quam partium ſuarum ſectatoribus injicere neceſſitatem ſuſtinendi methodum S. Auguſtini ad ſiſtendum Pelagianiſmi torrentem, univerſum brevi Belgium inundaturum. Sic loquuntur omnes haeretici: hoc eſt ſpecioſum velum, quo ſuos involvunt errores. Verum Eccleſia vanas iſtas declamationes ſprevit: quod aliquando fecit, etiamnum facit: perperam allegabitis Sanctorum Patrum auctoritatem, prout haeretici eam allegarunt. Sicut Eccleſia eorum ſermonem contempſit, ita nec veſtri exaudientur. Non modo noviſſimi auctores per Eccleſiam cenſurati cauſſam ſuam Patrum textibus tutati ſunt; quotquot eos praeceſſerant, modo eodem locuti fuerant: & hoc aſſeverari poteſt, nullum unquam extitiſſe haereticum, qui errores ſuos vel Scripturae, vel Patrum textibus purgare non praetenderit. Quod ubi Languetius Appellantes alloquens demonſtravit per varias Paulli Samoſateni, Macedonii, Arii, Neſtorii, Eutychetis, aliorumque haereticorum claſſes diſcurrendo, ita proſequitur: *Aures arrige ad mira haec Tertulliani verba*. Nec periclitor dicere, ipſas quoque Scripturas ſic eſſe ex voluntate Dei diſpoſitas, ut haereticis materiam ſubminiſtrarent, cum legam, Oportet haereſes eſſe, quae ſine Scripturis eſſe non poſſunt. *Idem eſt de traditione, & ut ſententiae Tertulliani inſiſtam, non minorem haereſibus materiam illa ſuppeditavit, quam ipſamet Scriptura. Aſt Eccleſia de omnibus iſtis ſubtilitatibus ſancta deciſionum ſuarum auctoritate triumphat*. Addit quoque Languetius exemplum Facundi Herminienſis, qui in ſpiſſum Opus *pro defenſione trium Capitulorum* compegit textus S. Athanaſii, Euſtathii Antiocheni, Amphiloquii, Sanctorumque Gregorii, Chryſoſtomi, & Cyrilli, ut eos cum textibus a Concilio Conſtantinopolitano damnatis conferret. Profecto nos non eo devenimus arrogantiae, non

adeo

Digitized by Google

adeo ſcriptorum noſtrorum inflati ſumus aeſtimatione, ut haec vel Auguſtini, vel aliorum Patrum, multo minus divinarum Scripturarum auctoritati audeamus comparare. Abſit a nobis, minimis & puſillis, tanta praeſumptio. Hoc unum reponimus: Cur miratur Praeſul Gallicanus, abuti illos parva lucubrationum noſtrarum auctoritate, quos abuti ſumma Patrum, & irrefragabili & divina Canonicorum librorum ipſemet affirmavit? ſi eo Judice, inepte ratiocinatur qui ait, Teſtantur Appellantes ſe per omnia ſequi Auguſtinum, jactant haeretici Scripturis Sanctis dogmata ſua cohaerere; igitur & Auguſtinus eſt proſcribendus, & haereſes Scripturis Canonicis comprobantur: Quomodo, obſecro, invictum & peremptorium cenſendum eſt argumentum iſtud, quo Senonenſis Praeſul nimium ſibi plaudit, Gloriantur Janſeniani amplecti ſe Auguſtinenſium Theologorum doctrinam, ideoque iſtorum, illorumque una revera, eademque doctrina eſt?

Secundo autem tanta in nos Senonenſis Praeſul commovetur, ac perturbatur indignatione, ut non videat iisdem momentis, quibus evincit Scriptorem *Gazulae* eſſe Janſeniſtam, nos ab omni Janſeniſmi ſuſpicione purgari. Janſeniſtam eſſe, inquit Scriptorem illum, primo *quia eſt ridiculorum Diaconi Paris miraculorum, & infamium convulſionum impudens defenſor*. Secundo *quia ſeſe Baii, Janſenii, & Queſnellii ſectatorem ſine fronte audet profiteri*. Tertio *quia Bajum ut doctorem venerandum encomiis ornat*. Quarto *quia Archiepiſcopo Viennenſi, quaſi erranti, immo & ſenſui communi deroganti exprobrat quod S. Pii V. Bullam contra Bajum aſſeruerit ab univerſa Eccleſia fuiſſe probatam*. Quinto *quia inquit, Eccleſia de Janſenii facto non pronuntiavit, & Eccleſia in his factis judicandis errare poteſt*. Sexto *quia cum aperto Bullae* Vineam Domini Sabaoth, *contemptu pronuntiat Eccleſiam in talibus judiciis obſequioſo ſilentio eſſe contentam, & ita indubitanter ſtatutum per pacem a Clemente IX. priſtino ſeculo initam*. Septimo *quia Conſtitutionem* Unigenitus *omnibus improperiis proſequitur, pernicioſam nominat; nec diſſimulari poteſt, inquit; quin praecipuas veritates circa doctrinam fidei, & morum diſciplinam vulneribus impetat. Huic nonniſi auctoritatis phantaſma permittit, additque nihil magis chimericum, quam illa; quae ei attribuitur, univerſae Eccleſiae acceptatio & obedientia. Porro has blaſphemias his verbis concludere non veretur*:

„ San-

„ Sanctae veritates, pro quibus pugnamus & patimur, per „ Apologiam P. Berti triumphant. „ Haec in Epiſtola II. ad Benedictum XIV. quam nunc expendimus.

Agedum, cerne harum blaſphemiarum ex libris noſtris triumphos. I. Miraculorum Paris, & convulſionum nullibi meminimus. Generaliter vero de miraculis egimus lib. 2. Theol. diſcipl. cap. 20. regulas dignoſcendi vera a falſis miraculis tradentes: ac iiſdem regulis facillimum cuique erit pſeudomiracula Paris diſcutere & refutare. II In libro 17. cap. 1. Baii, Janſenii, & Queſnellii damnatas propoſitiones refello, ac toto illo libro in eodem argumento perſiſtens pro Apoſtolicis decerto Conſtitutionibus. III. Capite 2. ejusdem libri demonſtro Bullas Romanorum Pontificum adverſus Bajum temere, audacter, & inverecunde dici a nonnullis ſuppoſititias, & Bullam S. Pii V. vindicare data opera adnitor. IV In Baii Apologiſtas eodem capite ſtylum converto, invicte demonſtrans nefas eſſe damnationi articulorum ejus obſiſtere. V. Omnes Janſenii propoſitiones exagito, refello, & recte ab Eccleſia damnatas cap. 3. & 4. demonſtro. VI. Pro firmiſſimo Judicio Romani Pontificis *circa Facta dogmatica* inſtituo capite 5. prolixam diſſertationem. VII. *Obſequioſum*, ut vocant, *ſilentium* damno in capite 6. demonſtrans nulli fas eſſe uti ſimulatione, vel reſtrictione aliqua in ſubſcriptione *Formularii*, Bulla quoque *Vineam Domini* laudata. Denique tota illa diſſertatione a Janſenianorum cavillulis, & oppoſitionibus Conſtitutionem *Unigenitus* ut vindicem, adlaboro. En characteres Catholicae doctrinae directe oppoſiti characteribus Janſeniſmi productis ab Archiepiſcopo Senonenſi. Quiſquis oculos duntaxat conjecerit in praelaudatum librum 17. Theolog. diſc. id aperte, evidenterque cognoſcet; & quidem hoc eodem ſervato ordine, quo utitur Archiepiſcopus. Aequum igitur erat, ut is potius auctori *Gazulae* reſponderet: Quomodo dogmata, pro quibus pugnas, & pateris, per Apologiam P. Berti triumphant? Fovet ne is Janſenianum ſyſtema, parteſque Appellantium, miraculorum Paris adprobatione? Minime. Profitetur ne ſine fronte Baji, Janſenii, & Queſnellii ſectatorem ſe eſſe? Minime. Cumulat ne Bajum tanquam venerandum Eccleſiae doctorem laudibus & encomiis? Minime. Rejicit ne Bullam S. Pii V? Impugnat ne Conſtitutionem *Unigenitus?* Docetne Eccleſiam, Romanumque Pontificem in

Factis

Factis dogmaticis aberrare? Probat ne'*obſequioſum ſilentium?* Minime. Minime, inquam. His aſſertionibus tuis Auguſtinianus Theologus evidentiſſime adverſatur. Non ergo per ipſum triumphant, ſed evertuntur, & profligantur. Hoc erat ingenuo viro reſpondendum, ſi noſtram cum aſſertionibus Appellantium contuliſſet doctrinam. Interim videat, nullum ex characteribus Janſeniſmi a ſe paullo ſuperius allatis poſſe nobis aptari.

Tertio Auctor *Ephemeridum* ſeu *Gazulae*, non ſolum gloriatur a ſe doctrinam noſtram propugnari, ſed etiam doctrinam Cardinalis Noriſii, ut liquet ex priori *Addit.* pag. 14. cujus verba produximus ſupra, necnon ex *Appendice* altera anni 1753. pag 27. ubi ait fieri nequaquam poſſe, ut inducatur ad proſcribendam ſententiam, & veritates illas „ auſquelles, „ inquit, nous faiſons glorie d' être attachés, & que nous „ ſoutenons non ſeulement avec ces deux Religieux d' Italie, „ mais encore avec tout l'Ordre des Auguſtins, avec la ſçavante Faculté de Louvain, avec le celèbre Ecole de S. Thomas, avec ce qu' il y a de plus diſtingué dans l' Epiſcopat „ & parmi les Theologiens. „ Si ergo nos cum Janſeniſtis ſimus proſcribendi, propterea quod affirmat id genus hominum ſe habere nobiſcum doctrinae communionem; erit proculdubio in Janſeniſtarum claſſem cum univerſo Auguſtiniano Ordine conjicienda ſacra Facultas Lovanienſis, celeberrima Schola Thomiſtica, coetuſque Epiſcoporum, Theologorumque nobilior, quum de hiſce ſingulis ſit eadem, ac de nobis, auctoris hujus jactatio.

Quarto idem *Gazulae* auctor me ſaepenumero redarguit quoniam Queſnellio chimericos adſcribam errores; cumque Archiepiſcopos Viennenſem de Salcon, & Senonenſem Languet undique exagitet, ac pro me pugnam adoriri videatur; his nihilominus Archiepiſcopis aſſentitur affirmantibus nullum inter me, & Queſnellum, quoad doctrinam inveniri diſcrimen; ut inde inferat CI. propoſitiones immerito fuiſſe damnatas, abjiciendam eſſe Conſtitutionem, & Appellantium cauſſam ipſomet laudatorum duorum Praeſulum judicio fulciri. Ita quantum attinet ad doctrinam me Archiepiſcopis, quantum vero ad ſinceritatem Archiepiſcopos mihi praefert, nunc in utroſque urbanus, nunc aſperrimus. Gerit ſeſe ad eumdem modum auctor Opuſculi inſcripti „ Eſſai ſur la verité & la ſince-

ſincerité „ typis cuſi an. 1754. prius doctrinam meam propugnans, deinde me tanquam minus ſincerum redarguens, quod amplectar Conſtitutionem *Unigenitus*. Invehitur autem eadem reprehenſione in Danielem Concinam Virum Cl. nuperrime vita functum, & acerbiori quoque ſtylo in Archiepiſcopum de Raſtignac', qui doctrinae addictus eidem, *Coſtitutionem* excepit, & veritati, non ſinceritati litavit. Verum ſi redargutoribus iſtis ſinceritate caremus; longe plurium, & graviorum judicio, ſinceritatem, quae a veritate nequit eſſe divulſa, religioſe colimus & cuſtodimus. Ipſe enim, ipſe auctor *Gazulae* in *Additamento* anni 1750. pag. 14. teſtatur nos de articulis Baii ſenſiſſe juxta Sanctiſſimi Pontificis Pii V. Bullam, eorumque doctorum, qui ad illam edendam Pontificem Maximum impulerunt, interpretamenta & declarationes; & conſequenter ad conciliandam cum eadem Bulla doctrinam S. Auguſtini, tribuiſſe praenarratis articulis ſenſus erroneos, abſurdos haereticoſque; Archiepiſcopum autem Viennenſem majori aequitate de Bajanis articulis ex Baii libris & Apologia judicaſſe, ut inde noſtram cum ipſo Baio evinceret conſenſionem. „ Le Pere Berti (inquit) juge de Baius non par les E-
„ crits de ce docteur, ni par les declarations qu'il a faites de
„ ſes ſentimens, mais par l'idée qu'on en a donnée à Pie V.
„ & qui l'a determiné à cenſurer des propoſitions extraites
„ de ſes Livres. Le deſir de concilier le Bulle de ce Pape a-
„ vec la doctrine de S. Auguſtin, porte ce Religieux, comme
„ il a porté avant lui beaucoup d'autres Théologiens, à attri-
„ buer à Baïus des ſentimens abſurdes, erronés & même he-
„ retiques, ſans examiner, comme la charité & la juſtice
„ l'exigeoient, s'il eſt vrai que ce docteur reſpectable par ſa
„ piété, ſon humilité & ſa candeur, ait eu ces mauvais ſens.
„ M. de Saléoon au contraire, par une conduite qui paroît
„ plus equitable, mais dont les ſuites ſont infiniment perni-
„ cieuſes, ne veut juger de ſentimens de Baïus que par ſes
„ propres Ouvrages & par ſon Apologie: le fruit de cet exa-
„ men eſt de le convaincre que ce Théologien n'a pas ein-
„ ſeigné les erreurs qu'on a coutume de lui imputer, en
„ conſequence il s'applique a l'en juſtifier. „ Si ergo Scriptoris hujus accipiendum eſt teſtimonium; nos de Baji articulis judicamus, quemadmodum judicavit S. Pius V. & quemadmodum judicarunt Romani Theologi, cunctique Catho-

lici

lici viri, qui primum eosdem proſcripſerunt articulos; Doctores nempe Univerſitatis Pariſienſis, qui illos anno 1560. damnarunt, caeterique auctores Sanctiſſimo Romanae Eccleſiae Paſtori Pio V. promulgandae anno 1567. Bullae *Ex omnibus afflictionibus*, Gregorius XIII Urbanus VIII. & Innocentius X. qui S. Pii Bullam confirmarunt, dederuntque operam ut reciperetur in Belgio; ii demum omnes, qui eamdem Bullam, aliaſque in ejus confirmationem editas defenſitant. Atque ii omnes aeque, ac nos, iniquae ſubjiciuntur accuſationi, quod damnatis articulis ſenſus tribuamus exoticos, erroneos, haereticos: Archiepiſcopus autem Viennenſis verum eorumdem articulorum aſſecutus eſt ſenſum, hunc ex Baji Operibus ejuſque expiſcatus Apologia; atque cum ſenſus iſte ſit oppoſitus ſenſui a Pio V. a Pariſienſibus, a Theologis quamplurimis reprobato, ideoque catholicus, idem Archiepiſcopus catholicum hunc ſenſum inſectando, dum pugnare videtur pro Bulla Pii V, & Bajaniſtas revincere, pernicioſo certamine, & eventu prorſus contrario Bajum juſtificat, oppugnatque latas adverſus illum Apoſtolicas Conſtitutiones. Haec eſt injurioſa Sedi Apoſtolicae Appellantium ratiocinatio ſuapte natura fluens ex Cenſuris Archiepiſcopi a damnato ſenſu articulorum Michaelis Baji ſenſum Catholicorum Scriptorum non diſcernentis; ſi Auctoris *Ephemeridum* idoneum excipiendumque ſit teſtimonium. Si vero rejiciendum eſt, ut ex iiſdem contumeliis in S. Pium V. alioſque Pontifices, necnon in Theologos Orthodoxos liquet rejici oportere: quare in nos teſtimonium illud producitur? quare Archiepiſcopus Languet eodem teſtimonio, tanquam authenticis tabulis, nos damnandos eſſe pronuntiat? Actionem teſtium excludimus, tabulas refutamus.

Idem, quod de Bulla S. Pii V. adverſus Bajum, de Conſtitutione *Unigenitus* contra Queſnellium eſt aſſerendum. Etenim nos pro utraque pugnantes in propoſitionibus Queſnellianis proſcriptum ſenſum diximus, quem proſcriptum fuiſſe tradiderant anno 1720. Centum Epiſcopi Galliarum. Hi, ſi habenda eſt fides auctori *Gazulae*, ante nos attribuerunt Queſnello impias haereticaſque ſententias, quas illa numquam propugnavit, ſemperque fuit execratus: atque Archiepiſcopus Viennenſis id de Queſnello aſſerens, incaute demonſtrat fuiſſe illum immerito inſcienterque proſcriptum. „ Car telles ſont les erreurs (legitur in *Gazula*

„ pag.

Digitized by Google

„ pag. 20.) ſur les quelles le P. Berti, à l'exemple des E-
„ vêques de France dans leurs Explications, fait tomber la
„ cenſure de Clément XI. Mais l'Archevêque de Vienne
„ fait voir que perſonne dans l'Egliſe ne ſoutient ces em-
„ pietés, & que le P. Queſnel en particulier les a toujours
„ déteſtées. „ Nos itaque, ſi hujus Scriptoris aptum ſit te-
ſtimonium, eodem ſenſu proſcriptas diximus theſes Queſnel-
lianas, quo ſenſu proſcriptas affirmarunt centum Galliarum
Epiſcopi; atque nos cum illis erravimus. Viennenſis autem
Antiſtes Queſnellum a pravo illo ſenſu alienum fuiſſe fate-
tur. Nobiſcum ergo Centum ipſos Gallicanos Praeſules ca-
lumniis onerat, & Queſnellium imprudenter abſolvit, ſub-
verſa, pro qua certat, *Conſtitutione*. Haec ex ratiocinatio-
ne illius Appellantis, Apoſtolicae Sedi, & Centum Epiſco-
pis contumelioſa, inferuntur. At inepta ea eſt, inquis, ac
tenuiter dieducta. Ita quidem. Sed cur hujus hominis con-
tra me producitur teſtimonium, ac producitur ab Epiſcopo,
qui fuit unus ex Centum illis ab auctore *Gazulae* contu-
melia conviciiſque nobiſcum affectis?

Quinto, ut ad ejuſdem auctoris doctrinam, qua nobis-
cum ſe conſentire gloriatur, mea revertatur oratio; neceſ-
ſum eſt animadvertere, in qua Janſeniſtarum locandus ſit
claſſe: ſiquidem, ut praenotavimus, ſunt in Galliis permul-
ti, qui pro vera Auguſtini doctrina pugnant; ſed in eo
decipiuntur & errant, quod *Conſtitutioni* reluctantur, quo-
niam iſta doctrinam illam impeti & reprobari quidam,
haud recte conſulentes Eccleſiae, vociferantur. Sane quod
ait ſe nobiſcum ſentire circa relationem actionum huma-
narum in Deum, non eſt culpandum; quum id teneant be-
ne multi, iſtorumque ſententia nequeat *abſque nota te-
meritatis* rejici tamquam dogma Janſenianum, Centum E-
piſcopis id conteſtantibus. Propugnantes ſyſtema duarum
delectationum, & in delectatione victrici ſtatuentes gratiae
efficacitatem, dummodo ab iis aſſeratur libertas indifferen-
tiae, a nota Janſeniſmi immunes eſſe, arbitror me demon-
ſtraſſe. Timorem autem ſervilem, omni actu amoris Dei
propter ſe exſpoliatum non ſufficere in Sacramento Poeni-
tentiae ad obtinendam juſtificationis gratiam, & Theologi
orthodoxi tradunt, & nefas eſt horum ſententiam alicujus
Theo-

Digitized by Google

Theologicae cenſurae, aut contumeliae nota taxare (a) decreto Alexandri VII. a Benedicto XIV. comprobato, in libro de Synodo. Doctrina itaque Auctoris, de quo loquimur, non eſt, ut Languetius cenſet, omni ex parte Janſeniana, ac, ſemota in Eccleſiae definitiones irreverentia, ſtudioque nimio in Auctores damnatarum propoſitionum, neſcio an ſit ubique falſa, & erronea; idque declarandum relinquo Eccleſiae, Romanoque Pontifici.

Infertur ex iis augeri in Galliis ſcandalum, & diſſenſiones, propterea quod nonnulli ſententias Catholicorum perperam cum damnatis confundunt erroribus, prout ſapientiſſime praemonuit Beatiſſimus Pontifex Clemens XI. Revera cur Appellantes clamitant, proſcriptas fuiſſe in Bulla *Unigenitus* veritates orthodoxas? En ratio ab illis producta: Fratres, inquiunt, Bellelli & Berti idem docuerunt, ac Bajus, Janſenius, & Queſnellus. Hoc Archiepiſcopi Viennenſis & Senonenſis demonſtrarunt. Atqui doctrina Fratrum Bellelli & Berti Catholica eſt, & a Romanis Cenſoribus, etiam poſt repetitum examen adprobata, vindicata, in urbe Roma, & ubique terrarum tradita. Id unicuique compertum eſt. Ergo judicio Archiepiſcopi Viennenſis & Senonenſis in propoſitionibus Baji, Janſenii, & Queſnelli damnata eſt doctrina Catholica. Recipiendae ne ſunt Conſtitutiones doctrinam Catholicam proſcribentes? Vide an haec ſit Appellantium jactantia? „ Voilà donc (legitur „ pag. 10. *Addit.* 1.) tout le corps des Appellans, ou des „ prétendus Janſeniſtes, juſtifié, & déclaré catolique par „ un de ſes plus outrés adverſaires. C'eſt M. l'Archêveque „ de Vienne, c'eſt M. De Saléon, qui avoue & publie „ que nos ſentimens ſur les matieres conteſtées ſont les mê„ mes que ceux des PP. Bellelli & Berti. Or malgré qu'„ il en ait, les ſentimens de ces deux Théologiens ſont „ tres-Catoliques. Il eſt donc vrai (& c'eſt M. De Saléon „ qui nous donne acte) que le Janſeniſme, pris pour une „ ſecte de gens qui ſoutiennent l'erreur des V. propoſi„ tions, n'eſt qu'un phantôme, &c. „ Similia repetit pag. 15. paragrapho „ Qu'il nous ſoit permis, &c. „ Simi-

(a) Alexander Septimus an. 1667. die 5. Maji, & Benedictus XIV. de Synodo Dioeceſana libro 7. cap. 13.

milia ſequenti pag. 16. paragr. „ La controverſe ſur les ſens „ du P. Queſnel. „ Similia pag. 19. §. „ Recevoir une Bulle, &c. „ Similia, & prolixiori jactantia in altero *Additamento* anni 1753. pag. 26. num. 5. „ Répondra-t-on que ſi „ notre doctrine, &c. „ Pari ratione in illo, quo nunc Gallia vexatur, diſſidio circa deneganda Sacramenta non recipientibus *Conſtitutionem* (quod tamen diſſidium ſolicitudine ac ſapientia Benedicti XIV. propediem componendum fore ſperamus) ita *Conſtitutioni* refractarii conclamant: Quod crimen a nobis admittitur, cujus cauſſa privandi ſumus divinorum Sacramentorum ſubſidio? Crimen eſt ne nolle recipere Bullam, qua doctrina proſcribitur Orthodoxa? At Orthodoxa eſt doctrina, quae tenet in Deum actiones noſtras referendas eſſe, prout olim centum Epiſcopi declararunt, ac modo annuit Antiſtes Carcaſſonenſis. Ceterum in Bulla *Unigenitus* doctrinam hanc fuiſſe damnatam tradunt Archiepiſcopi Cameracenſis & Senonenſis, necnon ingens Jeſuitarum multitudo. Nullum itaque eſt crimen Bullae, qua reprobatur Orthodoxa doctrina, contraire atque obſiſtere. Vide, quo pacto unus Appellantium Theologus ſuam tuetur pervicaciam, ut ſe criminis oſtendat expertem. „ „ (a) En voici, inquit, la preuve. Que je domande à M. „ l'Evêque de Carcaſſonne, l'un d'entre vous, ſi la doctri„ ne qui fait du rapport de toutes les actions à Dieu un „ précepte, eſt une doctrine ſaine, & irrépréhenſible, ce „ Prélat me repondra ſans biaiſer: elle eſt ſaine, elle eſt „ orthodoxe. Cent Evêques l'ont dit avant moi. Que je „ demande à M. l'Archèveque de Cambrai, auſſi l'un d' „ entre vous, s'il n'eſt pas vrai qui la Bulle condamne „ cette doctrine que M. de Carcaſſonne aſſure être orthodo„ xe. M. de Cambrai me répondra avec la même aſſu„ rance: rien n'eſt plus vrai. Si de l'aveu de M. de Cam„ brai la Bulle condamne une doctrine que M. de Carcaſ„ ſonne aſſure être tres ſaine, & tres orthodoxe, prononcez, Miſſeigneurs, puis-je être coupable en rejettant la „ Bulle qui condamne cette doctrine ſi ſaine, & ſi ortho„ doxe? „ Et paucis interjectis ita de Pariſienſi Archiepiſcopo

(a) Lettre d'un Théologien aux Evêques qui ont ecrit au Roi pour ſe plaindre de l'Arrête du Parlement du 5. Mai 1752. *pagina* 8.

Digitized by Google

po ait: „ Ce Prélat ſait tres-bien que M. de Cambrai, M. „ de Sens, & tous les Jéſuites de l'Univers imputent à la „ Bulle de condamner la doctrine qui fait du rapport de „ toutes nos actions à Dieu par amour une obligation in„ diſpenſable. Mais loin de rompre pour cela avec M. de „ Cambrai, avec M. de Sens & avec la Societé, il ambi„ tionne d'avoir pour défenſeurs & M. de Cambrai, & „ M. de Sens, & tous les Jéſuites. Donc M. l'Archêve„ que ne regarde pas comme un crime d'imputer à la „ Bulle de proſcrire une Doctrine Orthodoxe. „ Tali ne audacia pollerent Appellantes, ſi Archiepiſcopus Senonenſis a judicio in nos ferendo temperaſſet, ſi a cenſura catholicae doctrinae abſtinuiſſet, ſi juxta Clementis XI. praeſcriptionem Scholaſticorum placita ab erroribus damnatis ſegregaſſet, ſi faſſus eſſet ea, quae palam, & coram Pontifice Maximo defenduntur, non eſſe prohibita? Nonne melius Eccleſiae tranquillitati, & cauſsae contra Appellantes agitatae conſuluiſſet, ſi illos gloriantes de ſua nobiſcum in doctrinis concordia, hac, aut conſimili oratione interpellaſſet: Si cum Auguſtinianis Theologis de Chriſti gratia, & de hominis libertate ſentitis, illorumque ſententia libere propugnatur; cur una cum illis non exhibetis Conſtitutionibus Apoſtolicae Sedis obedientiam? cur praetextu condemnationis, quae nulla eſt, a vobis perniciosum ſchiſma conflatur? cur fine contentioni tandem impoſito, in commune veritatis praeſidium animum non intenditis? Poterat hac agendi ratione diſcordes animos conciliare, de Sede Apoſtolica bene mereri, *Conſtitutionis* Sartam tectamque reddere veritatem, compeſcere refractarios, ſuum deferre Scholis omnibus Orthodoxis honorem. Quoniam diverſam iniit rationem, quid conſecutus eſt utilitatis & gloriae? Peperit *Conſtitutioni* contemptum, pervicaciores reddidit Appellantes, horum in ſe arma convertit, ſuam prodidit infirmitatem, catholicis evaſit infenſus, plurimorumque pacem turbavit. Ipſe ergo incendium, quod omnium Catholicorum conſpiratione debet extingui, etiam inter Catholicos excitando, longe lateque propagavit diſſidia. Haud aliter ſe gerunt qui ut ſoli videantur ſapere, alios infamant, ſuarumque opinionum monumenta conſtruere nituntur in de-

Digitized by Google

preſſione aliarum. Videant modo ſuarum concertationum exitum, & conſilia capent ſalubriora.

Reliqua percurram breviter. Nam quod inquit Senonenſis Archiepiſcopus in lucem Apologiam noſtram prodiiſſe *ſilente, & quaſi protegente Pontifice*, id innocentiae noſtrae argumentum eſt maximum. Neque enim ad vineae Domini cuſtodiam, & ad ovium Chriſti paſcua vigilant & praeſident Paſtores muti: nec protegit arx veritatis & fidei portenta mendaciorum, haereſumque fallacias. Sed detur ignoranti Benedicti XIV. ſapientiam, curam, providentiam, & quam adhibuit in libris noſtris doctiſſimorum virorum ſubjiciendis examini, diligentiam, ſolicitudinem ac vigilantiam, haec inconſiderata & minus caſtigata locutio. Non indigebat, ait, libris iſtorum Auguſtinenſium Eccleſia. Primum non tanti nos aeſtimamus, ut opera noſtra egere putemus Eccleſiam: ipſa tamen parvulorum quoque ſuorum blanditur obſequiis. Deinde nec cenſuris alieni Epiſcopi Sedes indigebat Romana. Praeterea Eccleſiae pars eſt Auguſtiniana Familia, quae credidit ex libris noſtris conſequi poſſe aliquod Scholarum ſuarum emolumentum & commodum. Inſuper Eccleſiae utiliſſimum eſſe poteſt, ſi omnes, etſi diverſarum opinionum, Theologi pro fidei decretis unanimiter pugnam gerant. Ulterius quid magis exitioſum infeſtumque adverſariis, quam ſi illi, quorum fidunt patrocinio, & foedere glorientur, in ipſos arma convertant? Demum Cardinalis Beſutius in ea quam ſaepe laudavi librorum noſtrorum *Cenſura* haec tradidit ſcripto: „ Se ho a dire con
„ liberta il parer mio, io ſono d' opinione eſſer eſpediente
„ alla Chieſa che fra di noi Cattolici vi ſieno queſti Teo-
„ logi, che ſalva la Fede, e l'ubbidienza dovuta alla San-
„ ta Sede, e probabilmente ſpiegate le Conſtituzioni Apo-
„ ſtoliche, ſeguitino in rigore, *& ad litteram* S. Agoſtino,
„ non ſolo per così chiudere la bocca a' Calviniſti, e Gian-
„ ſeniſti, che circa S. Agoſtino continuamente ci rimpro-
„ verano una guerra, per così dire, Papale; ma ancora
„ per laſciare aperto un adito più facile di riconciliarſi con
„ la Chieſa a que' ſedotti, e meno malizioſi Gianſeniſti,
„ che dall' unica autorità di S. Agoſtino ſono, come dico-
„ no, trattenuti dal riconciliarſi con la medeſima. E que-
„ ſto

„ ſto adito fra gli altri eſſer la dottrina Agoſtiniana circa la „ dilettazione vincitrice nello ſpiegare l'efficacia della gra- „ zia, e dell'obbligazione di virtualmente riferire a Dio ul- „ timo fine l'umane operazioni deliberate, lo ſcrive eſpreſ- „ ſamente il P. Bolland nel ſuo Libro in lingua Franceſe „ ſotto il titolo = Modo facile per conciliare gli ſpiriti ſo- „ pra le difficoltà che riguardano la Bolla *Unigenitus* = nel „ tomo 1. pag. 135. e nel tomo 2. p. 2. pag. 596. nel §. *Il* „ *y a deux choſes*.

Num Moliniſtae, tamquam Janſenii aſſeclas, Thomiſtas & Auguſtinenſes traducant, oſtendunt quae produximus in Praefatione Vindiciarum pag. xxi. & ſeqq. Falſiſſimum eſt autem quod ſcribit Archiepiſcopus Senonenſis, ſe *Thomiſtis potius, quam Mediſtis* adhaeſiſſe. Primo quia Thomiſtae ex omnipotenria Dei repetunt Gratiae per ſe efficacis energiam; & Archiepiſcopus Senonenſis Epiſtola Paſtorali 5. pag. 30. & rurſus Epiſtola 8. pag. 274. approbavit propoſitionem illam P. *Aſſermet* Minoritae, *Je dis que Dieu eſt tout-puiſſant ſur le coeur de l'homme, mais non pas à l'égard du ſalut éternel*. Deinde quia nullus Thomiſtarum docet non eſſe imputandum peccatum, ſi quis culpa ſua careat auxilio gratiae, tametſi an aliquis juſto Dei judicio gratia ſufficienti deſtituatur, necne, recentiores Thomiſtae nequaquam conſentiant. At peccatum imputari non poſſe, ſi impius in profundum peccatorum demerſus, & deſtitutus gratia legem traſgrediatur, ſententia eſt Languetii Epiſtola 5. Paſtorali pag. 210. & ſequentibus. Tertio quia cum praedeſtinatione ac praedeterminatione Thomiſtica nequit componi aequilibrium, quo liberum arbitrium aequales ad bonum & malum habeat vires. At Senonenſis Archiepiſcopus in Epiſtolis ad Epiſcopum Montiſpeſſulani, praeſertim in VII, quamvis aſſerat rejici a ſe aequilibrium illud, quod appellat „ l'équilibre de penchant, l'équilibre d'inclination, l'équilibre Pelagien „ attamen affirmat propugnari a Thomiſtis „ une ſorte d'equilibre reconnu par eux pour être eſſentiel à la liberté „ appellatque aequilibrium iſtud „ équilibre de pouvoir „ ignorans in quo aequilibrium hujuſmodi ſitum ſit: &, quod caput eſt, damnavit articulum illum ex XII. quartum „ Dans l'état de la nature tombée,

Digitized by Google

afin que le libre arbitre de l' homme ſoit censé pecher, ou meriter, il ne pas neceſſaire qu' il ait des Forces égales dans la volonté. „ Inſuper quia ab eodem Epiſcopo Montiſpeſſuli epiſtola 5. convictus Languetius fuit quaedam verba S. Hieronymi ſcribentis, *Deus potentiam ſuam noſtro arbitrio derelinquit*, ut oſtenderet Deum ſuam libero arbitrio ſubjicere poteſtatem, ita vertit „ Dieu abandonne ſa toute-puiſſance à notre libre arbitre: „ locutio a nullo Thomiſtarum uſurpata, & doctrinae de Gratia per ſe efficaci, ac de praedeterminatione repugnans. Agitur in eadem 5. Epiſtola de immutatis a Sueſſionenſi Epiſcopo Languet verbis Benedicti XIII. ad demonſtrandam ab errore immunem praedictam P. Aſſermet propoſitionem. Quid plura? In hac ipſa Epiſtola ad Benedictum XIV. Praeſul Senonenſis rejicit tamquam damnatam in prima Janſenii, & repugnantem Apoſtolo ſcribenti ad Romanos 3. *Fidelis eſt Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis*, hanc propoſitionem, *Gratia per ſe efficax nemini debetur, nequidem juſto*. Quis vero Thomiſtarum docuit cuique juſto deberi, ideoque nec deeſſe gratiam per ſe efficacem, qua adjutus numquam a juſtitia decideret, quum gratia per ſe efficax numquam ſuo fruſtretur effectu? Quis Thomiſtarum non docet Juſtum per auxilium ſufficiens habere abſque gratia efficaci perſeverandi vincendique tentationes potentiam, efficaci autem adiutorio praemotum cum eadem potentia actu perſeverare, actu vincere tentationes? Senonenſis ergo Archiepiſcopus neque Thomiſtis adhaeret, neque Thomiſtarum noſcit principia: & fortaſſe, quod illi exprobrant Scriptor Anonymus, & Epiſcopus Antiſſiodorenſis Epiſtola 6. p. 1. pagina 54. neque illa idem diffitetur, ac nos obſervavimus ſuperius, in Theologicis controverſiis non fuit, quantum neceſſum erat ad judicium de his ferendum, exercitatus.

Animadverſiones iſtas abſolvo: nam quae in fine Epiſtolae Senonenſis Archiepiſcopus ſcribit, prolaturum ſe teſtimonium ante tribunal Chriſti contra illos, qui Benedicto XIV. ſuggerere non verentur *exitiale ſilentium, funeſtamque fidei prudentiam*, num digna ſint Epiſcopo, Apoſtolicae Sedis ac tanti Pontificis cultore, unuſquiſque intuetur.

tur.

Digitized by Google

tur. Principio ad hunc Pontificem officioſam & humilem dirigit epiſtolam, eumque ait *toti Eccleſiae ſcientia ſimul & auctoritate praelucere:* nunc illum increpat, quod ſuggerentibus *exitiale ſilentium, & funeſtam fidei prudentiam* aures accommodans ſinat falſam doctrinam ſerpere ad inſtar canceris, & triumphos agere Janſeniſtas. Quid eſt Judicem ſuum conniventiae, ſocordiae, imprudentiae, turpiſque, ob quam ab impiis, ignaris, improbiſque ſeducitur, caecitatis reprehendere, ſi hoc non eſt? Pontificis Maximi commendanda potius eſt prudentia, ſolicirudo, integritas, & juſtitia, quoniam nulli addictus parti tam accuſationem potentis, quam pauperis defenſionem excepit; nec permiſit calumniantium dicteriis veritatem opprimi & conculcari. Silentio uſus eſt, ne novitas inceſſeret vetuſtati: prudentia, ne cum zizaniis eradicetur & triticum. Deferre ad Chriſti tribunal ſuae appellationis libellos ajebant morti proximi Appellantes Epiſcopi, quia Sedis Apoſtolicae contemnebant judicia. Erit ne Sedi Apoſtolicae, & Benedicto XIV., ut ſeſe nominat, *obſequentiſſimus*, qui ad tribunal Chriſti ſe delaturum profitetur teſtimonium adverſus eos, quorum ſuggeſtione Supremus Eccleſiae Paſtor utitur *exitiali ſilentio, & funeſta fidei prudentia?* Melius profecto dixiſſet cum Magno Gregorio in Epiſtola ad univerſos Numidiae Epiſcopos: *Diſtrictus Judex ad examinandum deducturus eſt cuncta quae gerimus, & unumquemque noſtrum, non ex praerogativa ſublimioris gradus, ſed ex operum meritis approbabit.* Sed quoniam Gregorii Magni mentionem fecimus, perutile erit, ſi & Epiſcopi reminiſcantur ejusdem ad Syagrium Auguſtodunenſem admonitionis: *In Eccleſiaſticis diſpoſitionibus nulla debet induci confuſio, ne ibi diſcordia locum inveniat, unde pacis debent bona procedere;* necnon alterius, quae ibidem ſubjicitur: *Quod nolunt perpeti, nec aliis imponant.*

FINIS.

Digitized by Google

INDEX CAPITUM

Qui in hoc Libro continentur.

CAP. I. De voluntate Dei circa ſalutem hominum, & Chriſti redemptionem. Pag 1.
CAP. II. De merito, & demerito, & libertate ad utrumque requiſita. Pag. 24.
CAP. III. De efficacia gratiae, & gratia ſufficiente. Pag. 47.
CAP. IV. De poſſibilitate mandatorum Dei per gratiam. Pag. 59.
CAP. V. De Caritate Theologica, & ejus neceſſitate a duobus Theologis inducta pro quolibet opere bono etiam moraliter. Pag. 61.
CAP. VI. De actibus timoris, fidei, ſpei. Pag. 73.
CAP. VII. De Cenſuris in ſenſum exoticum detortis. Pag. 85.
CAP. VIII. De Baji erroribus renovatis circa ſtatum naturae purae. Pag. 99.

Idem in Appendice.

CAP. I. Ex doctrina ipſius Adverſarii demonſtratur Auguſtiniani ſyſtematis indemnitas, & rectitudo. Pag. 129.
CAP. II. An ſyſtema duarum delectationum fuerit ab Eccleſia damnatum. Pag. 150.
CAP. III. De duabus ad Benedictum XIV. Pontificem Maximum Epiſtolis Archiepiſcopi Senonenſis. Pag. 174.

AD.

Digitized by Google

A D P R O B A T I O.

HO letto la preſente doglianza Apologetica del Reverendiſs. P. M. Berti Agoſtiniano, fieramente attaccato dalla fel. mem. dell' Arciveſcovo Languet, come porta il Titolo: *Judicium &c.* e l'ho trovata quale la ſupposi all' udire chi ne era l' Autore; tanta e tanto ben fondata è la fama di queſto grand' Uomo, gloria e ſplendore dell' illuſtre Ordine ſuo, e della inſigne Univerſità di cui è Profeſſore. Il Reverendiſſimo P. Maeſtro Berti, e i ſuoi Libri, ſono approvati dal gran Cardinale Noris, da Tomiſti dottiſſimi, e fino in gran parte di ciò, che è in diſputa, da' primi Geſuiti, da un Suarez, da un Vaſquez ec. Non ſo come poſſa tacciarſi chi ha in ſuo favore molti Scrittori Ortodoſſi, e più Scuole e Comunità accreditate nella Chieſa Cattolica. Dunque, a mio giudizio, queſt' Opera è di ſana dottrina; l' Autore ſempre più fa conoſcere quanto ſia unito alla Sede Apoſtolica, cioè al centro dell' Unità; e il Libro o Giudizio contrario porta falſamente in fronte il Nome di un gran Prelato, per ingannare i più ſemplici. Concorro coll' eruditiſſimo Autore a giudicare il Libro dell' Avverſario, un' Opera di qualche Teologo di minor dignità, e pieno di pregiudizj, e di parzialità, e agitato da ſpirito di partito: un ſimile ſpirito che fa ora gran male nella Chieſa, non merita d'eſſere ormai più conſiderato. Così ſtimo ec. rimettendomi ec.

In Piſa ec. 21. Febb. 1756.

Io F. Tommaſo V. Moniglia de' Predicatori M. di S. Teolog. e Pubbl. Profeſs. dell' Univerſità ec. Mano propria.

IMPRIMATUR

Inquiſitor Generalis Piſar.

IMPRIMATUR

Aſſumptus Franceſchini Auditor Liburn.

Digitized by Google

ERRATA. *CORRIGE.*

	Pag.	lin.	Errata	Corrige
Praef.	XIII	3	receptis	rejectis
	3	5	ſufficien	ſufficiens
	16	2	evincendos	revincendos
	33	1	oportet?	oportet.
	41	10	juctitiam	juſtitiam
	77	35	appellatur.	appellatur?
	103	22	indebita	debita
	106	7	impoſſibilitatem	poſſibilitatem
	109	14	*deeſt verbum*	inquit
		34	ingratitudinem	gratitudinem
	119	29	reſciens	neſciens
	124	14	vous dioc.	vos dioc.
	134	24	Turonenſi	Turonenſis
	140	ult.	eccelſo	excelſo
	147	36	autbore	authore
	163	17	Eraniſti	Eraniſtis
	164	30	ergo	erga
	166	7	*qui &c.*	*& quiete*
	176	38	excuſae	excuſſae
	180	21	unquam	nunquam
	184	36	diligentet	diligenter
	196	2	capent	capiant
	197	15	omnipotenria	omnipotentia
	198	7	vertit	vertiſſe
		30	illa	ille
	199	10	ſolicirudo	ſolicitudo

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

005657549 Google